

๗๓
๗๒๔๗๗
๘

๗๗๗

การศึกษาประวัติข้อห้ามและหมู่บ้านในเขตอำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
พูลจิตร บิทร

ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ศูนย์ฯ ๒๖ พระโขนง กรุงเทพมหานคร โทร. ๐๒๒๑๐๗๕-๐๙๑๕๐

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
เมษายน ๒๕๒๑

71485

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิติได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

..... ประธาน

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้พระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ชม ภูมิภาค อาจารย์บุญศรี ไพรัตน์ และ อาจารย์วิศิษฎ์ กว่งสงค์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการดำเนินงานตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับจังหวัดสกลนคร ได้รับความอนุเคราะห์จากข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจังหวัดสกลนคร สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทสกลนคร สำนักงานสถิติแห่งชาติจังหวัดสกลนคร และส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอพรรณานิคมและตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอพรรณานิคม ได้รับความช่วยเหลือจาก พ.ต.ชิตี ศุภกิจสุเศรษฐ์ นายอำเภอพรรณานิคม คุณวิทยา เวียงวลัย พัฒนาการอำเภอพรรณานิคม คุณสำเนียง สพลขวณิชย์ เจ้าหน้าที่รพช. อำเภอพรรณานิคม ตลอดจนพัฒนาการประจำตำบลต่าง ๆ ในอำเภอพรรณานิคมทุกท่าน จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ในด้านการติดต่อวิทยากรในท้องถิ่น ได้กำลังสำคัญจากคุณวัฒนา สุวรรณไตรย์ คุณเชื้อม บิคร คุณสมศรี บิคร รวมทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอพรรณานิคมทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์วิทยากร ซึ่งผู้เขียนรู้สึกประทับใจมาก

ขอขอบคุณ คุณสนิย์ คาราศิลป์ คุณฉัตรชัย สุกระกาญจน์ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการเดินทางไปสัมภาษณ์วิทยากรในท้องถิ่น การตรวจทานต้นฉบับ การพิมพ์ การอัดสำเนาปริญญานิพนธ์ ตลอดจนการเขียนแผนที่ประกอบ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความสมบูรณ์และมีคุณค่ายิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงด้วยความสมบูรณ์อย่างที่เห็นอยู่นี้ไม่ได้ถ้าปราศจากวิทยากรผู้ให้ข้อมูลโดยตรงทั้ง ๒๖ ท่าน รวมทั้งท่านอื่น ๆ ที่มีได้เอยนามในที่นี้เนื่องจากเนื้อที่จำกัด แต่ผู้เขียนก็มีความซาบซึ้งใจในความร่วมมือครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

พูลจิตร์ บิคร

สารบัญ

บทที่

หน้า

๑	บทนำ	๑
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	๒
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	๒
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	๒
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	๒
	เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓
๒	วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	๑๕
	แหล่งข้อมูล	๑๕
	ประเภทของข้อมูล	๑๗
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๗
	การจัดกระทำกับข้อมูล	๑๗
๓	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทองถิ่น	๒๐
	จังหวัดสกลนคร	๒๐
	ที่ตั้ง อาณาเขต และพื้นที่	๒๐
	เขตการปกครอง	๒๑
	ประชากร	๒๒
	ภูมิประเทศ	๒๕
	ทรัพยากรธรรมชาติ	๒๗
	แหล่งน้ำ	๒๘
	อาชีพของประชากร	๓๑
	ภูมิอากาศ	๓๒
	การคมนาคม	๓๔

ประวัติศาสตร์ เมืองสกลนคร	๓๖
ปูชนียสถาน โบราณวัตถุ	๔๓
สถานที่สำคัญและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	๔๘
ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี	๔๘
สภาพทั่วไปของจังหวัด	๕๑
อำเภอฟรณานิคม	๕๓
อาณาเขต	๕๓
ภูมิประเทศ	๕๓
การคมนาคม	๕๓
การแบ่งเขตการปกครอง	๕๔
ประวัติอำเภอฟรณานิคม	๕๔
ประชากร	๕๔
อาชีพของประชากร	๕๗
การศึกษาและการศาสนา	๕๗
การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก	๕๘
ขนบธรรมเนียมประเพณี	๕๘
๕ ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอฟรณานิคม จังหวัดสกลนคร	๖๔
ตำบลขามเฒ่า	๖๔
ตำบลนาใน	๘๓
ตำบลนาหัวบ่อ	๘๖
ตำบลพรวน	๑๑๗
ตำบลพอกน้อย	๑๓๒
ตำบลไร่	๑๔๘
ตำบลวังยาง	๑๗๐
ตำบลสว่าง	๑๗๕

๕	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๒๑๖
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	๒๑๖
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	๒๑๗
	การอภิปรายผล	๒๑๘
	ข้อเสนอแนะ	๒๒๑
	บรรณานุกรม	๒๒๓
	ภาคผนวก	๒๒๐
	กรรณิ	๒๓๓

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
๑	แสดงที่มาของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอพรรณานิคม ..	๒๐๗
๒	แสดงสาเหตุในการอพยพจากภูมิลำเนาเดิมของหมู่บ้าน	๒๐๘
๓	แสดงภูมิลำเนาเดิมของหมู่บ้าน	๒๐๙
๔	แสดงขนาดของหมู่บ้าน	๒๑๐
๕	แสดงอายุของหมู่บ้าน	๒๑๑
๖	แสดงการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน	๒๑๒
๗	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุและอาชีพของวิทยากร	๒๑๓
๘	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร ..	๒๑๔
๙	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุและวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร ..	๒๑๕

บัญชีแผนที่

แผนที่		หน้า
๑	แผนที่ประเทศไทย	๖๑
๒	แผนที่จังหวัดสกลนคร	๖๒
๓	แผนที่อำเภอพรหมนิคม	๖๓
๔	แผนที่ตำบลขามเฒ่า	๖๔
๕	แผนที่ตำบลนาใน	๘๔
๖	แผนที่ตำบลนาหว้า	๘๕
๗	แผนที่ตำบลพรหม	๑๑๘
๘	แผนที่ตำบลพอกน้อย	๑๓๓
๙	แผนที่ตำบลไร่	๑๔๔
๑๐	แผนที่ตำบลวังยาง	๑๕๑
๑๑	แผนที่ตำบลสว่าง	๑๘๐

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันนี้การศึกษาเรื่องสังคม ศิลปะ วัฒนธรรมและประวัตินามความเป็นมาของท้องถิ่น นับว่ามีความสำคัญมากและจำเป็นมาก เพราะนอกจากจะเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่แล้ว ยังช่วยให้บุคคลอื่นได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องท้องถิ่นของตนอย่างถูกต้อง ทำให้ทราบวาทิตมีความเป็นมาอย่างไร ปัจจุบันกำลังเป็นอย่างไรและอนาคตจะเป็นอย่างไรต่อไป อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและเป็นแรงเสริมสร้างสามัคคีระหว่างชนในชาติได้ทางหนึ่ง

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๐ ซึ่งถือว่าการศึกษเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ข้อหนึ่งว่า "ให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ชุมชนชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ"^๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ว่า "เพื่อมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความคิดเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ"^๒ จากข้อความดังกล่าวนี้จึงเห็นได้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับล่าสุดได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมไว้เป็นอย่างมาก

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ
พุทธศักราช ๒๕๒๐ หน้า ๑.

^๒
ด. หน้า ๔.

นอกจากนี้สถาบันการศึกษาหลายแห่งมีแนวโน้มที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษารื่องราวประเภทนี้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันระดับอุดมศึกษา ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุน และดำเนินการเพื่อศึกษาในเรื่องของท้องถิ่นอย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากการสัมมนาเรื่อง "บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาค" ที่ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีการเน้นถึงหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในการดำรงไว้ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นว่า "มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคควรจะได้มีหน้าที่ในการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีของชาติในท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับภูมิภาคที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่"^๑ นอกจากนี้ในการสัมมนาครั้งนั้นยังได้มีการเสนอให้มหาวิทยาลัยได้มีการฟื้นฟูสิ่งที่เป็นลักษณะของภูมิภาคเอาไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การบรรจุวิชาอยู่ในหลักสูตรโดยตรง การส่งเสริมให้มีกิจกรรมนอกหลักสูตร การสร้างเสริมทัศนคติของประชาชนให้เห็นคุณค่าของท้องถิ่น การช่วยเก็บรักษาวัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่มีความสำคัญในค่านวัฒนธรรม การให้เกียรติผู้รู้ผู้ชำนาญเรื่องเหล่านั้นในท้องถิ่น ตลอดจนการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม^๒

อนึ่งความคิดเรื่องการศึกษาเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ปวย อึ้งภากรณ์ ได้ให้ความเห็นว่า ควรจะเน้นหนักไปในทางด้านการศึกษาไทยคดี (Thai Studies) ทั้งในค่านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพราะถ้าเราไม่ศึกษาวิจัยเรื่องราวของเราเอง ปล่อยให้ผู้อื่นเขาศึกษา นอกจากจะน่าละอายแล้ว เชื่อได้แน่นอนว่าผู้อื่นจะสามารถศึกษาเรื่องราวของเราได้ถูกต้องเท่าเรานั้น ย่อมทำไม่ได้ อีกประการหนึ่ง การศึกษาวิจัยเรื่องของไทยจะอำนวยประโยชน์แก่

^๑ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ การสัมมนาเรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระดับท้องถิ่นและภูมิภาค นับจำนวนหน้าไม่ได้.

^๒สายสุรีย์ จุติกุล "บทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย" โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ๒๕๑๕ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

สังคมไทยได้ดียิ่งขึ้น นอกเหนือจากการสอนนิสิต นักศึกษาให้มีความรู้ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ อย่างเปี่ยมยอดแล้ว^๑

ในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นนั้น สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าก็คือ ประวัติของท้องถิ่นหรือสถานที่ เพราะประวัติของท้องถิ่นหรือสถานที่ เป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานในการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณี การจะศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของถิ่นใดโดยที่ไม่ได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นมาก่อน ก็ย่อมจะทำความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีได้ไม่แจ่มแจ้ง อีกประการหนึ่งการศึกษาประวัติของท้องถิ่นหรือสถานที่ เป็นความรู้รอบตัวที่คนในถิ่นควรจะรู้ ดังที่สงวน อ้นคง ได้กล่าวไว้ว่า "ประชาชนของแต่ละประเทศย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงเรื่องราว สภาพความเป็นอยู่ และเหตุการณ์ภายในประเทศของตนเอง ทั้งในอดีตและปัจจุบันว่าในจังหวัดหนึ่ง ๆ มีภูมิประเทศเป็นอย่างไร มีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวปรากฏในพงศาวดารกับทั้งมีโบราณสถานวัตถุอย่างไรบ้าง"^๒ การศึกษาเรื่องประวัติของท้องถิ่นจึงนับเป็นสิ่งจำเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีไม่พึงละเลย

เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องศึกษาประวัติของท้องถิ่นนอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังเป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชาติอีกด้วย เคยมีผู้กล่าวว่าทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นประเทศเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาของชาติที่น่าภาคภูมิใจ แต่ทุกครั้งที่ต้องการคนประวัติความเป็นมาของประเทศ ต้องไปศึกษาจากเอกสารทางชาติหรือเอกสารของชาติเองในหอสมุดแห่งชาติของประเทศอื่น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายและน่าเสียใจว่าทำไมจึงไม่มีเอกสารของเราเอง จัดเก็บไว้เพื่อใช้ค้นคว้าเองบ้าง^๓ การที่มีผู้กล่าวเช่นนั้น

^๑ปวย อึ้งภากรณ์ "ข้อคิดเรื่องอุดมศึกษา" วารสารครุศาสตร์ ๑(๓) : ๑๐

- ๒๐ เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๑๔.

^๒สงวน อ้นคง สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย เล่ม ๑ หน้า (๓)

^๓จุมพิต พจนกุล "หนังสือ" ประชาธิปไตยรายสัปดาห์ ๑๒๐ : ๕๔

๔ มีนาคม ๒๕๑๔.

จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยยังมีการเก็บรักษา การผลิตและการรวบรวม เรื่องของชาติน้อยอยู่ ไม่เพียงพอแก่การคนควา

ในการให้การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น อาจทำได้หลายวิธี แต่วิธีหนึ่งที่เห็นว่าได้ผลและยั่งยืนก็คือ การปลูกฝังให้เกิดความรักความผูกพันในท้องถิ่นของตน การปลูกฝังให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตนตามสภาพทาง ภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมนั้น ควรจะได้นำมาดำเนินการปลูกฝังแก่นักเรียนตั้งแต่เยาว์วัย ใน เรื่องนี้กระทรวงศึกษาธิการเอง ก็ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ จึงกำหนดให้มีการ ศึกษาเรื่องของท้องถิ่นไว้ในหลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ว่าด้วยเรื่อง "จังหวัดของข้าพเจ้า" โดยมีหัวข้อที่จะต้องศึกษาดังต่อไปนี้คือ ๑

๑. ประวัติความเป็นมา
๒. ที่ตั้งและอาณาเขต
๓. ภาวะเศรษฐกิจ
๔. ทรัพยากร อาชีพ และสินค้าพื้นเมือง
๕. การคมนาคมและการขนส่ง
๖. ประชากร
๗. บุคคลสำคัญในอดีต
๘. ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี
๙. โบราณสถาน โบราณวัตถุ
๑๐. สถานที่ท่องเที่ยว
๑๑. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัด

๑ กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๐ หน้า ๓.

อย่างไรก็ตามว่าการศึกษาระดับความเป็นมาของท้องถิ่นนั้นจะมีความจำเป็นเพียงใดก็ตาม แต่การที่จะไปศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นต่าง ๆ ในกว้างขวางและครอบคลุมไปทั่วทุกจังหวัดนั้นย่อมไม่อาจกระทำได้ เพราะมีอุปสรรคในเรื่องงบประมาณ เวลา และวิทยากรผู้ให้ปากคำ รวมทั้งความปลอดภัยของผู้ศึกษา ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่า การที่จะศึกษาชุมชนใดชุมชนหนึ่งทางคามานุษยวิทยาจะอาศัยข้อมูลจากแหล่งอื่นที่มีได้จากชุมชนที่จะศึกษาโดยเฉพาะนั้นย่อมไม่ถือว่าถูกต้องตามหลักวิชาการ^๑

อำเภอพรหมานิกม เป็นอำเภอที่มีความสำคัญยิ่งอำเภอหนึ่งของจังหวัดสกลนคร มีเอกลักษณ์ของตนเองในข้อที่เป็นถิ่นฐานของชาวยุไทย อันเป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบประเพณีและความเชื่อที่แตกต่างไปจากคนไทยทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนมีโบราณวัตถุสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอยู่หลายแห่ง อำเภอพรหมานิกมจึงเป็นอำเภอที่น่าสนใจเป็นอันมาก

ด้วยเหตุที่อำเภอพรหมานิกม จังหวัดสกลนครเป็นอำเภอที่น่าสนใจดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษายังมีความคุ้นเคยกับท้องถิ่นทั้งในด้านภาษาและบุคลากร อันเป็นปัจจัยสำคัญที่สอดคล้องกับหลักการสำรวจข้อมูลทางคติชนวิทยาที่ว่า "การที่จะศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นใด จะต้องเข้าใจลักษณะพื้น ๆ ของท้องถิ่นนั้น และจะต้องเป็นที่ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองเป็นลักษณะพิเศษ นอกจากนั้นก็ต้องคำนึงถึงภาษา ความปลอดภัย ความสะดวกตลอดจนหนังสือประกอบ เพื่อเป็นการวางพื้นฐานก่อนเข้าไปสำรวจ"^๒ ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาเรื่องราวประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอพรหมานิกม จังหวัดสกลนคร

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหาร "จังหวัดนครพนม-สภาพทางสังคม" คู่มือประจำจังหวัดนครพนม เล่ม ๒ หน้า ๒๓๐๒.

^๒ กิ่งแก้ว อัครถาวร "วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น" ข้อฟ้า ๖(๔) : ๑๔ - ๑๖ เมษายน ๒๕๑๔.

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

๑. เพื่อรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอฟรรณานิคม จังหวัดสกลนครไว้เป็นหลักฐาน
๒. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอฟรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

๑. ผลการศึกษาค้นคว้าจะได้หลักฐานอ้างอิงเกี่ยวกับประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอฟรรณานิคม สำหรับใช้ค้นคว้าอ้างอิงในหอสมุด และเพื่อผู้สนใจโดยทั่วไปใช้ศึกษา
๒. เป็นการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและเรื่องราวของท้องถิ่นทางมุขปาฐะไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

๑. ในการศึกษาครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประวัติของชื่อตำบลจำนวน ๘ ตำบล และชื่อหมู่บ้านจำนวน ๘๓ หมู่บ้าน ในเขตท้องที่อำเภอฟรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
๒. วิทยากรผู้ให้ข้อมูล ได้เลือกจากผู้อยู่และสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น และมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลหรือหมู่บ้านในเขตอำเภอฟรรณานิคม จังหวัดสกลนคร และผู้อื่น ๆ ที่สนใจเรื่องนี้

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ประวัติ หมายถึงความเป็นมาหรือเรื่องราวที่มุ่งแสดงความเป็นมาของชื่อตำบลและหมู่บ้าน ในอำเภอฟรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ชื่อหมู่บ้าน หมายถึงชื่อของท้องที่ที่เป็นชุมชนย่อยในตำบล อันประกอบไปด้วยบ้านหลาย ๆ บ้าน นิยมเรียกกันมาแต่ดั้งเดิม และในบางท้องที่อาจเป็นชื่อของชุมชนย่อยที่อยู่ภายในท้องที่ของหมู่บ้านที่ทางราชการกำหนด เช่น ภายในท้องที่หมู่ที่ ๒ ตำบลไร่ประกอบไปด้วยชุมชนย่อย ๒ ชุมชนคือ บ้านไธกับบ้านน้อย เป็นต้น

มุขปาฐะ หมายถึงการบอกเล่าหรือถ่ายทอดควาจา

วิทยากร หมายถึงผู้เล่าประวัติของข้อตำบลดและหมุ่บ้าน

เอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติสถานที่นี้มีความสำคัญและจำเป็นในการศึกษาคุณค่าเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่าได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนั้นน้อย ทั้ง ๆ ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น นิทานชาวนาน ประเพณีและวัฒนธรรมตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ของชาวนานในถิ่นต่าง ๆ ในสาขาวิชามานุษยวิทยา คานคศิขนาวิทยาและสังคมวิทยา สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการวิจัยพบว่าขาดแคลนหนังสืออ้างอิงประเภทอักษรานกรมภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่เป็นอย่างมาก เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าก็น้อยเช่นเดียวกัน เท่าที่มีอยู่ในเวลานี้พอจะยกมากล่าวได้ดังต่อไปนี้คือ

ก. เอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติสถานที่

มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติสถานที่ในประเทศไทยคือ จินตนา ยอดยิ่ง^๑ ได้ศึกษาประวัติของข้อตำบลดและหมุ่บ้านในเขตอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมประวัติข้อตำบลดและหมุ่บ้านในอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ รวมทั้งภูมิหลังของวิทยากร วิธีการถ่ายทอดเรื่องราวที่วิทยากรได้รับ และที่มาของข้อตำบลดและหมุ่บ้าน ปรากฏว่าได้ประวัติข้อตำบลดและหมุ่บ้าน ๑๔๔ เรื่อง จำแนกตามลักษณะที่มาได้ ๖ ประเภทคือ ตามลักษณะภูมิประเทศ ๕๓ เรื่อง ข้อคนไม้ ๒๒ เรื่อง ข้อแม่น้ำ คลอง หนอง ห้วย ๒๒ เรื่อง คำนาน ๑๔ เรื่อง ข้อวัด ๑๔ เรื่อง ข้อบ้านเดิม ๑๔ เรื่อง

^๑จินตนา ยอดยิ่ง ประวัติของข้อตำบลดและหมุ่บ้านในเขตอำเภอมืองแพร์
จังหวัดแพร์ ๓๖๒ หน้า.

สำหรับวิทยากรจำนวน ๑๑๒ คนนั้น ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุระหว่าง ๗๐ - ๗๕ ปี และข้อมูลที่วิทยากรได้รับมา มี ๓ ทางคือ รับโดยการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อและจากการศึกษาคนควา

ผลการวิจัยเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านส่วนมากคงตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด และวิทยากรผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สูงอายุเสียส่วนมากและได้รับข้อมูลโดยการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อและจากการศึกษาคนควา แสดงว่าผู้ที่ทราบประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านเป็นอย่างดีนั้นจะคงอยู่ในสถานที่แห่งนั้นมาเป็นเวลานาน และประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านยังไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเผยแพร่โดยทั่วไป

นอกจากนี้ พูนศรี คัมภีรปกรณ^๑ ได้ศึกษาประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยมีความมุ่งหมายเพื่อรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และจำแนกที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้านที่กล่าวมาข้างตน ปรากฏว่าประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านจำนวน ๑๔๙ ชื่อ แยกเป็น ๘ ประการดังนี้คือ เป็นชื่อเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ ๔๙ ชื่อ ลักษณะภูมิประเทศ ๔๓ ชื่อ ชื่อสัตว์ ๑๗ ชื่อ ชื่อแม่น้ำ หนอง คลอง บึง ๑๓ ชื่อ ชื่อตำนานและศาสนา ๑๐ ชื่อ ชื่อราชาศักดิ์ ๙ ชื่อ และชื่อเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งอื่น ๆ อย่างละ ๔ ชื่อ สำหรับวิทยากรซึ่งเลือกมาจากหมู่บ้านละ ๒ คนนั้น มีอายุสูงสุด ๑๑๑ ปี และต่ำสุด ๒๔ ปี เฉลี่ยแล้วมีอายุ ๔๐ - ๔๕ ปี การรับข้อมูลมี ๓ ประเภทคือ รับทางมุขปาฐะ (ร้อยละ ๖๕.๓๑) อยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อ (ร้อยละ ๒๕.๒๔) และจากการศึกษาคนควา (ร้อยละ ๑.๔๕)

พูนศรี คัมภีรปกรณ ประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๕๕๓ หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลสอดคล้องกับการวิจัยที่กล่าวมาแล้วในเรื่องการรับข้อมูลของวิทยากร ส่วนประเภทของที่มาของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านนั้น ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น ทั้งชื่อตำบลและหมู่บ้านจากชื่อของพื้นที่ไม่มากที่สุด ในขณะที่ชื่อตำบลและหมู่บ้านของอำเภอเมืองแพะ จังหวัดแพะ ทั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศมากที่สุด

นอกจากการวิจัย ๒ เรื่องดังกล่าวแล้ว ได้มีผู้ศึกษาประวัติของตำบล หมู่บ้าน รวมทั้งอำเภอและจังหวัดเพื่อประกอบการศึกษาคนควาทางคานามานุษยวิทยา คติชนวิทยา และสังคมวิทยา กล่าวคือ ประจักษ์ สายแสง^๑ ได้รวบรวมวรรณกรรมจากตำบลศรีศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่ามีนิยายสถานที่ซึ่งเป็นประวัติของบ้านหนองนก ตำบลสามพวง อำเภอศรีมาศ ๑ เรื่อง เป็นเรื่องเล่าต่อกันมา ส่วนชำนานู รอดเหตุภัย^๒ ได้ศึกษาประวัติของเมืองเชียงรายและอำเภอเชียงคำ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวรรณกรรมไทยคือ ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีคุณค่าทางวิชาการและทางอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น ทั้งยังเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้นสนใจในทางภาษาศาสตร์และคติชนวิทยาอีกด้วย

วรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับประวัติสถานที่คือเรื่องวรรณกรรมไทยรามัญ จากตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ของจันทร์ศรี สุปัญญากร^๓ ได้กล่าวถึงประวัติเมืองพระประแดง เปรียบเทียบกับอำเภอพระประแดงในปัจจุบัน และจากการศึกษาคนควาครั้งนี้ได้ประวัติเกี่ยวกับความเป็นมาของชื่อสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ ๔ ชื่อด้วยกันคือชื่ออำเภอ ๑ เรื่อง ชื่อตำบล ๑ เรื่อง และชื่อหมู่บ้าน ๒ เรื่อง ได้แก่นครเขื่อนขันธ์ซึ่งเป็นชื่อของอำเภอพระประแดงในสมัยรัชกาลที่ ๒ ตำบลทรงคนอง หมู่บ้านลงเรือ และหมู่บ้านหัวรอ เป็นต้น

^๑ ประจักษ์ สายแสง วรรณกรรมจากตำบลศรีศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ๒๗๓ หน้า.

^๒ ชำนานู รอดเหตุภัย วรรณกรรมไทยคือ ๓๖๓ หน้า.

^๓ จันทร์ศรี สุปัญญากร วรรณกรรมไทยรามัญจากตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ๒๖๕ หน้า.

นอกจากนี้สมาคมฯ เรื่องเคช^๑ ได้กล่าวถึงประวัติของอำเภอพนมทวน และ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบการศึกษาเรื่องเพลงพื้นเมืองจากคำบลพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และต่อมาศรีสุตา เอื้อนครินทร์^๒ ได้ศึกษาประวัติของตำบลเรณู อำเภอรามัญ จังหวัดนครพนม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านผู้ไทย โดยรวบรวมวรรณกรรมมุขปาฐะของชาวผู้ไทย ตำบลเรณู เพื่อจำแนกประเภทของวรรณกรรมตามรูปแบบของเรื่อง วิเคราะห์เนื้อหา ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีของชาวผู้ไทยตลอดจนเพื่อสร้างและเผยแพร่วรรณกรรมพื้นเมืองของชาวผู้ไทยให้มีให้สูญไป จะเห็นได้ว่าการศึกษาประวัติสถานที่ที่มีประโยชน์สำหรับวิชาคติชนวิทยาเป็นอย่างยิ่ง เป็นความรู้พื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและการแสดงออกของชาวบ้าน อันเป็นเครื่องบอกลักษณะของสภาพชีวิตและสังคมของคนในดินต่าง ๆ ตามกาลเวลาที่ล่วงมา^๓ การศึกษาประวัติของท้องถิ่นนั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาคติชนวิทยาดังกล่าวแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่นอีกด้วย ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการปกครองโดยตรง เพราะได้ทราบพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่อำเภอเมืองชลบุรี^๔ ได้ค้นคว้าประวัติของชื่อตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๔ ตำบล เป็นการเสนอขอเท็จจริงเกี่ยวกับอำเภอเมืองชลบุรี เพื่อให้เป็นแนวทางในการศึกษาหาความรู้ที่จะก่อให้เกิดการค้นคว้าและพัฒนาประเทศให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป

^๑ สมาคมฯ เรื่องเคช เพลงพื้นเมืองจากคำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ๒๒๙ หน้า.

^๒ ศรีสุตา เอื้อนครินทร์ วรรณกรรมพื้นบ้านผู้ไทย ตำบลเรณู จังหวัดนครพนม ๔๕๐ หน้า.

^๓ กุหลาบ มลลิกมาส คติชาวบ้าน หน้าคำนำ.

^๔ อำเภอเมืองชลบุรี รายงานกิจกรรมอำเภอเมืองชลบุรี ๒๕๑๕ ๔๕๒ หน้า.

ในคานส์คมวิทยานั้น สุเทพ สุนทรเกสัช^๑ ได้ศึกษาประวัติของบ้านนาอัคร คำบลดนาอัคร อำเภอนานาเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมของหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ทราบว่าประวัติความเป็นมาของบ้านนาอัครเคยมีบันทึกลงไว้ในใบลาน และผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันเป็นผู้เก็บเอาไว้ ภายหลัง มีเจ้าหน้าที่มาสำรวจได้ขอไปดู ผู้ใหญ่บ้านจึงให้ไปบันทึกก่อนนั้นจึงตกไปอยู่ในมือของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องเกี่ยวกับความเป็นมาแต่เดิมของชาวบ้านนาอัครในระยะแรกที่มีจารึกในใบลาน ผู้ใหญ่บ้านยังจำได้ จึงมีประโยชน์ในการศึกษาโครงสร้างของสังคมของหมู่บ้านได้มากที่สุด

จากเอกสารเล่มนี้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาประวัติของหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งจะทำให้ทราบโครงสร้างของสังคมและของหมู่บ้านนั้น ตลอดจนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาคนควาทางคานส์คมวิทยาเป็นอย่างมาก

ส่วนประวัติของคำบลดและหมู่บ้านในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนครนั้น ได้มีผู้ศึกษาคนควาและรวบรวมไว้มากแล้วคือ ถวิล เกษรราช^๒ ได้ศึกษาประวัติของสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นถิ่นฐานของชาวผู้ไทย เช่น เรณูนคร หนองสูง คำชะอี ศรีสงคราม อากาศอำนวย ภูแล่นช้าง ท่าซอนยาง แสงบาดาล วานรนิวาส สว่างแดนดิน วาริชภูมิ กุสุมาลย์ เขมราฐ ชานุมาน คำเมืองแก้ว เสนางคนิคม รวมทั้งอำเภอพรรณานิคมควาหมู่บ้าน คำบลด และอำเภอต่าง ๆ เหล่านี้กระจายอยู่ตามจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่จังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ และอุบลราชธานี เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ในทางคานส์คมศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะถิ่นฐานของชาวผู้ไทย ซึ่งเป็นคนไทยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยและที่มีอยู่ในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

^๑ สุเทพ สุนทรเกสัช สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๔๒๕ หน้า.

^๒ ถวิล เกษรราช ประวัติผู้ไทย ๔๗๒ หน้า.

นอกจากนี้ คุณ สุราราช^๑ ยังได้เล่าประวัติของบ้านบัวซึ่งเป็นหมู่บ้านในตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ความว่าบรรพบุรุษของชาวบ้านบัวได้อพยพมาจากเมืองบกเมืองวัง ประเทศลาว และได้เดินทางบุคลในคนสกุลต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านและบุคคลสำคัญในอดีตของท้องถิ่นอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการศึกษาประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น มีประโยชน์ทั้งในด้านการศึกษาคติชนวิทยา สังคมวิทยาและประวัติศาสตร์

ข. เอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องหนังสืออ้างอิง

มีเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องหนังสืออ้างอิง ประเภทประวัติศาสตร์พื้นที่น้อยมาก กล่าวคือ นวดิษฐ์ ศาตมัย^๒ ได้ศึกษาถึงเรื่องการผลิตและการใช้หนังสืออ้างอิงของไทย โดยให้แบบสอบถาม ตามบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดเฉพาะและห้องสมุดประชาชน ผลการวิจัยพบปัญหาใหญ่ ๆ ๓ ประการ คือปัญหาการผลิตหนังสืออ้างอิง ผู้วิจัยพบว่าในประเทศไทยมีการผลิตหนังสืออ้างอิงแต่ละประเภทมากน้อยแตกต่างกันมาก ที่ผลิตมากคือพจนานุกรม ส่วนสารานุกรม บรรณานุกรม ครรชนี วารสารและอักษรานุกรมภูมิศาสตร์มีจำนวนน้อย ทำให้ผู้ใช้มีโอกาสรู้จักหนังสือที่จะนำมาประกอบการค้นคว้าได้น้อย และนอกจากนี้บรรณารักษ์ยังขาดคู่มือในการเลือกหนังสือด้วย

จากการวิจัยเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาในการผลิตหนังสืออ้างอิง โดยเฉพาะในด้านสารานุกรมและอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ ซึ่งมีความจำเป็นในการค้นคว้ามามากและน่าจะมีไว้ในห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าได้มีน้อย จึงควรจะได้ช่วยกันหาวิธีผลิตและรวบรวมหนังสือประเภทนี้ให้มากขึ้น

^๑ คุณ สุราราช "ประวัติบ้านบัว" เกิดจากบัว หน้า ๒๗ - ๓๒.

^๒ นวดิษฐ์ ศาตมัย การผลิตและการใช้หนังสืออ้างอิงของไทย ๓๔๕ หน้า.

การวิจัยที่เกี่ยวกับหนังสืออ้างอิงอีกเรื่องหนึ่งก็คือ เพ็ญจันทร์ ศิริชุมแสง^๑ ได้สำรวจหนังสืออ้างอิงในห้องสมุดวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ในปีการศึกษา ๒๕๑๓ โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรที่เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัยครู ๒๕ แห่ง ผลปรากฏว่าห้องสมุดวิทยาลัยครูมีหนังสืออ้างอิงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่มากนัก สำหรับหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ เช่น อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ มีอยู่ในห้องสมุดวิทยาลัยครูอย่างมากที่สุด เพียง ๘ ชื่อเรื่อง ส่วนความทันสมัยของหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์เมื่อเทียบกับปีที่พิมพ์ครั้งสุดท้ายแล้วไม่ค่อยทันสมัยนัก

การวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลสอดคล้องกับการวิจัยที่กล่าวมาแล้วในเรื่องจำนวนการผลิตหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ เช่น อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ แสดงว่าการผลิตหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์มีน้อย ไม่เพียงพอแก่การศึกษาคนควา เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมีอยู่เพียง ๒ ชื่อเรื่องเท่านั้นที่ใช้กันอย่างแพร่หลายคือ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน^๒ และสารานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ซึ่งเขียนโดย สงวน อึ้งคง^๓

ในอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้รวบรวมประวัติชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทยไว้ทุกจังหวัด เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๔ และสำเร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๖ เนื้อหาแบ่งออกเป็น ๓ เล่ม คือ เล่มแรกกล่าวถึงภูมิศาสตร์ พื้นฟ้าอากาศ พื้นน้ำประจำถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคม ชนชาติต่าง ๆ และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศไทย ส่วนเล่ม ๒ และเล่ม ๓ ว่าด้วยอักษรานุกรมภูมิศาสตร์ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษร ตั้งแต่ ก - ฮ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้มีการพิมพ์ภาคผนวกขึ้นมาอีกเล่มหนึ่ง โดยกล่าวถึงเรื่องราวของจังหวัดต่าง ๆ พอสังเขป พร้อมทั้งเพิ่มเติม

^๑ เพ็ญจันทร์ ศิริชุมแสง การสำรวจหนังสืออ้างอิงในห้องสมุดวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ในปีการศึกษา ๒๕๑๓ ๑๔๖ หน้า.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๔ เล่ม.

^๓ สงวน อึ้งคง สารานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ๕ เล่ม.

ข้อมูลศาสตร์ที่ตกหล่น และที่เพิ่งขึ้นใหม่ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๐๘ ในหนังสือดังกล่าวนี้
ได้อธิบายถึงจังหวัดสกลนครไว้อย่าง

เอกสารดังกล่าวนี้ใช้เป็นหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ส่วนสารา
นุกรณภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทยนั้น ได้รวมเอาประวัติของชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศ
ไทยไว้ทุกจังหวัดเช่นเดียวกัน โดยกล่าวถึง ที่ตั้ง อาณาเขต ภูมิประเทศ อาชีพ ประวัติ
สถานที่ โบราณสถานและการคมนาคมไว้อย่างย่อ ๆ ในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงจังหวัด
สกลนครและอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสกลนคร รวมทั้งอำเภอพรรณานิคมด้วยอย่างย่อ ๆ
เช่นเดียวกัน นับว่าเป็นหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ได้อีกเล่มหนึ่ง

อย่างไรก็ตามหนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์ที่ยกมากล่าวทั้ง ๒ เล่มนี้ได้กล่าวถึง
ตำบลหรือหมู่บ้านทุกแห่ง ดังนั้นเมื่อต้องการค้นคว้าถึงประวัติความเป็นมาของแต่ละแห่ง
จึงมักจะเกิดปัญหาเสมอ การที่จะเดินทางไปสอบถามจากผู้ในท้องถิ่นต่างๆ ทุกหมู่บ้าน
ทุกตำบลยิ่งเป็นเรื่องลำบากมาก หากได้มีการรวบรวมเอาไว้เป็นหลักฐานก็จะช่วยให้มี
หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์สำหรับห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า
ต่อไป

วิธีการค้นหาและรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูล

ก. แหล่งความรู้ในสนาม ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำการศึกษาค้นคว้าจากผู้รู้ในตำบลและหมู่บ้านในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตำบลและหมู่บ้านที่ทำการศึกษาค้นคว้ามุ่งดังต่อไปนี้

๑) ตำบลพรรณานิคม มี ๑๐ หมู่บ้านคือ

บ้านม่วงไข่ บ้านพรรณานิคม บ้านวังปลาป้อม บ้านนาหัวช้าง บ้านมะทอง
บ้านโคกสุวรรณ บ้านเม็ก บ้านโคกชุมพร บ้านหนองทม บ้านนอยโนนจำนงค์

๒) ตำบลวังยาง มี ๖ หมู่บ้านคือ

บ้านวังยาง บ้านเปือย บ้านขมิ้น บ้านหนองหวาย บ้านบึง
บ้านวังยางโนน

๓) ตำบลไร่ มี ๑๒ หมู่บ้านคือ

บ้านไร่ บ้านไฮ บ้านคำแหง บ้านคำชา บ้านโคก บ้านเสาช้าง
บ้านกุดกอม บ้านหินแตก บ้านโนนอุดม บ้านพิศไทย บ้านคำชานอย บ้านโคกสะอาด

๔) ตำบลพอกน้อย มี ๘ หมู่บ้านคือ

บ้านพอกน้อย บ้านสูงเนิน บ้านคอนต้นม่วง บ้านบดมาด บ้านส้มสะอาด
บ้านคางสูง บ้านพอกใหญ่

๕) ตำบลนาหัวบ่อ มี ๑๒ หมู่บ้านคือ

บ้านนาหัวบ่อ บ้านหนองคันท้า บ้านโนนเรือ บ้านบัวห้วยทราย
บ้านตอเรือ บ้านหนองไผ่ บ้านนาดี บ้านหนองเม็ก บ้านนาสาวนาน บ้านกลาง
บ้านหนองไผ่น้อย บ้านภูเพ็ก

๖) ตำบลช้างมิ่ง มี ๑๑ หมู่บ้านคือ
 บ้านช้างมิ่ง บ้านหนองเค็ม บ้านศาลเลื่อน บ้านหนองโคก
 บ้านอุมไผ่ บ้านคอนม้วย บ้านโนนคำ บ้านโนนค้อ บ้านคอนขาว บ้านหนองหวาย
 บ้านโนนธาตุ

๗) ตำบลนาโง มี ๙ หมู่บ้านคือ
 บ้านอุ้นคง บ้านหนองผือ บ้านห้วยบูน บ้านนาเลา บ้านนาโน
 บ้านผักคำภู บ้านกุดน้ำใส

๘) ตำบลสว่าง มี ๑๔ หมู่บ้านคือ
 บ้านสว่าง บ้านคอนกอย บ้านเชิงชุม บ้านถ่อน บ้านบ้านน้อย
 บ้านท่าสองคอน บ้านมะหัวเมย บ้านสร้างหิน บ้านนาขาม บ้านโนนทรายคำ
 บ้านโนนพอก บ้านนาตากาง บ้านปะฮี บ้านกุดน้ำซุ่น บ้านบัว บ้านนาซอน
 บ้านสายรองชา บ้านหนองคอง

ข. แหล่งคุณควาอัน ๆ

- ๑) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
- ๒) หอสมุดแห่งชาติ
- ๓) สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ๔) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ๕) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๖) หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ๗) หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร
- ๘) ศาลากลางจังหวัดสกลนคร
- ๙) ส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร
- ๑๐) สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดสกลนคร
- ๑๑) สำนักงานสถิติแห่งชาติ จังหวัดสกลนคร
- ๑๒) ที่ว่าการอำเภอพรรณานิคม
- ๑๓) แผนกพัฒนาชุมชนอำเภอพรรณานิคม

ประเภทของข้อมูล

ประกอบด้วย

๑. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้จากการบันทึกชุมชนจาก
วิทยากร

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้จากแหล่งคนควาอื่น ๆ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเป็นชั้น ๆ ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องที่ตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอ
พรรณานิคม จังหวัดสกลนคร จากเจ้าหน้าที่ทางราชการ เช่น นายอำเภอ ปลัด
อำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ หัวหน้าหมวดการศึกษาและผู้อื่น ๆ
๒. เลือกวิทยากรในหมู่บ้านแห่งละ ๑ - ๓ คน โดยขอคำแนะนำจากท่าน
ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาส และผู้เฒ่าผู้แก่ เก่งในการคัดเลือกวิทยากรนั้นจะพิจารณา
ในแง่ความเป็นผู้รอบรู้เรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น และเป็นผู้หรือเคยมีภูมิสำเนา
ในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวที่วิทยากรได้รับสืบทอดกันมา ว่า
ได้รับข้อมูลมาจากใคร อายุเท่าไร มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิทยากรอย่างไร เช่น
เป็นปู่ ตา พ่อ แม่ เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบว่าวิทยากรได้รับข้อมูลมาจากที่ใด
๓. บันทึกประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านจากวิทยากรด้วยเครื่องบันทึกเสียง
๔. การบันทึกประวัติของชื่อตำบล พิจารณานักจากวิทยากรที่มีหรือเคยมี
ภูมิสำเนาในหมู่บ้านซึ่งมีชื่อเกี่ยวข้องกับชื่อตำบลที่หมู่บ้านนั้นสังกัดอยู่
๕. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอ
พรรณานิคม จังหวัดสกลนคร จากแหล่งคนควาอื่น ๆ เพิ่มเติมอีก เท่าที่จะกระทำได้

การจัดกระทำกับข้อมูล

๑. ถอดข้อความจากแถบบันทึกเสียงที่บันทึกจากวิทยากรและเก็บคำเฉพาะที่เป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษารังนี้

๒. รวบรวมข้อมูลทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชื่อตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้สามารถกระทำได้

๓. นำข้อมูลมาแยกประเภทที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้านดังนี้

๑) ลักษณะภูมิประเทศ	๖) สัตว์
๒) คำานาน นิทาน	๗) แร่ธาตุ หิน ภูเขา
๓) วัด	๘) แม่น้ำ ห้วยหนอง คลอง บึง บ่อ
๔) บุคคล	๙) ชื่อบ้านเดิม
๕) พันธุ์ไม้	๑๐) อื่น ๆ

๔. ศึกษาที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้านว่าเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงชื่อตำบลและหมู่บ้านดังนี้

- ๑) ชื่อบ้านเดิมไม่เปลี่ยนแปลง
- ๒) ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามความนิยม เนื่องจากไม่อยากจะเรียกชื่อบ้านเดิม เพราะออกเสียงยาก หรือมีจำนวนพยางค์มาก เป็นต้น
- ๓) ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามทางราชการ
- ๔) ชื่อบ้านที่เปลี่ยนเนื่องจากความเข้าใจผิด
- ๕) ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามที่มาของชื่อ ดังรายละเอียดในข้อ ๓

๕. จัดเรียงลำดับประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านที่ศึกษาค้นคว้า โดยเรียงตามลำดับตัวอักษร

๖. นำข้อมูลมาแยกประเภท สถานภาพหรืออาชีพของวิทยากร และวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร

๑) สถานภาพหรืออาชีพของวิทยากรได้แก่ กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน พระภิกษุ มรรคทายก ข้าราชการ ครู แพทย์ประจำตำบล ช่างนา พ่อค้า และอื่น ๆ

๒) วิธีการรับข้อมูลของวิทยากร ได้แก่ เป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ตอนที่ตั้งชื่อ ถ่ายทอดโดยทางมุขปาฐะ และจากการศึกษาคนควา

๗. ทำการรชนชื่อตำบลและหมู่บ้าน

๘. ทำการรชนวิทยากร

รูปลักษณะการบันทึกประวัติข้อตำบลดและหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน

ก. สภาพภูมิศาสตร์

บอกรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้าน จำนวนบ้านเรือน จำนวนประชากร และชื่อผู้นำหมู่บ้าน โดยคนควาจากแหล่งข้อมูลในท้องถิ่น เช่น ที่ว่าการอำเภอพรหมานิกม เป็นต้น

ข. วิทยาการ

บอกชื่อ อายุ อาชีพ จำนวนปีที่ขึ้นหรือเคยมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน วัน เดือน ปี ที่บันทึกปากคำ โดยมีแบบบันทึกดังนี้

แบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาการ	
หมู่บ้าน.....	ตำบล.....
ชื่อวิทยาการ.....	
อายุ..... ปี	สถานภาพหรืออาชีพ.....
จำนวนปีที่ขึ้น(เคยมี)ภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน..... ปี	
วิธีการรับข้อมูล.....	
บันทึกปากคำเมื่อวันที่.....	เดือน.....พ.ศ.....

ค. ประวัติของหมู่บ้าน

ขอความที่ถอดมาเป็นภาษาไทยกลาง

ง. ประวัติที่เกี่ยวข้องกับข้อตำบลดหรือหมู่บ้าน ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาคนควาเพิ่มเติมจากแหล่งคนควาอื่น ๆ

บทที่ ๓

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดสกลนคร

จังหวัดสกลนคร

✓ ๑. ที่ตั้ง อาณาเขต และพื้นที่

ก. ที่ตั้ง จังหวัดสกลนครตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ กรุงเทพมหานคร ทิศภูมิศาสตร์ระหว่างเส้นรุ้งเหนือที่ ๑๗° - ๑๘° ถึง ๑๘° - ๑๙° กับเส้นแวงตะวันออกที่ ๑๐๓° - ๑๕° ถึง ๑๐๔° - ๑๐° และอยู่สูงกวาระดับน้ำทะเล ๑๗๒ เมตร^๒ ส่วนยาวของจังหวัดวัดจากเหนือถึงใต้ ยาวประมาณ ๑๕๕ กิโลเมตร ส่วนกว้างซึ่งวัดจากตะวันออกไปยังตะวันตก ยาวประมาณ ๑๓๑ กิโลเมตร^๓

จังหวัดสกลนครตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพ ฯ โดยเส้นทางรถยนต์ประมาณ ๓๕๐ กิโลเมตร และห่างจากแม่น้ำโขงตรงจุดที่กั้นอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นชายแดนด้านตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร^๔

✓ ข. อาณาเขต อาณาเขตของจังหวัดสกลนครมีดังนี้

ทิศเหนือ จด เขตอำเภอบึงกาฬ อำเภอโพนพิสัย อำเภอเซกา ของ จังหวัดหนองคาย และอำเภอบ้านแพง อำเภอศรีสงคราม อำเภอท่าอุเทน ของจังหวัด นครพนม โดยมีลำน้ำสงครามเป็นเส้นกั้นเขต

^๑ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๓ หน้า ๑๓๕๕ - ๑๓๕๗.

^๒ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๔ หน้า (๒) - (๓)

^๓ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย นค.

^๔ จังหวัดสกลนคร นค.

^๕ วาระ ศรีสนธิ "สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดสกลนคร" มุมมองอีสาน หน้า ๑.

ทิศใต้ จด เขตอำเภอเขาวง อำเภอสมเด็จ อำเภอสหัสขันธ์ ของ
จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอภูพานี่ ของจังหวัดอุดรธานีและอำเภอนาแก ของจังหวัดนคร
พนม โดยมีเพื่อกำหนดเป็นเส้นกันเขต

ทิศตะวันออก จด อำเภอศรีสงคราม อำเภอเมืองนครพนม และอำเภอ
นาแก ของจังหวัดนครพนม

ทิศตะวันตก จด เขตอำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง ของจังหวัด
อุดรธานี และอำเภอโพนพิสัย ของจังหวัดหนองคาย โดยมีลำน้ำสงครามเป็นเส้นกันเขต

✓ ค. พื้นที่ จังหวัดสกลนครมีเนื้อที่ประมาณ ๘,๕๓๘,๐๔๗ ตารางกิโลเมตร
หรือประมาณ ๕,๘๖๖,๘๐๔.๓๔๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๖ ของเนื้อที่ทั้งประเทศ

✓ ๒. เขตการปกครอง

จังหวัดสกลนครมีการบริหารราชการแผ่นดินดังนี้

✓ ก. การบริหารส่วนภูมิภาค จังหวัดสกลนครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ ๒ กิ่ง คือ อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอภูพาน อำเภอภูพาน
อำเภอบ้านม่วง อำเภอพรรณานิคม อำเภอพังโคน อำเภอวารินชำราบ อำเภอวาริชภูมิ
อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอสองคำ อำเภออากาศอำนวย กิ่งอำเภอคำตากล้า
และกิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน

✓ ข. การบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดสกลนครมีหน่วยการปกครองท้องถิ่น
๓ รูปคือ

๑) เทศบาล มี ๑ แห่ง คือ เทศบาลเมืองสกลนคร

๒) สุขาภิบาล มี ๑๐ แห่งคือ

สุขาภิบาลท่าแร่ อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสกลนคร

สุขาภิบาลคองมะไฟ อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสกลนคร

๑ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๔ หน้า (๒) - (๓)

สุขาภิบาลสว่างแดนดิน	อยู่ในท้องที่อำเภอสว่างแดนดิน
สุขาภิบาลพรรณานิคม	อยู่ในท้องที่อำเภอพรรณานิคม
สุขาภิบาลวานรนิวาส	อยู่ในท้องที่อำเภอวานรนิวาส
สุขาภิบาลกุสุมาลย์	อยู่ในท้องที่อำเภอกุสุมาลย์
สุขาภิบาลคอนเซื่อง	อยู่ในท้องที่อำเภอสว่างแดนดิน
สุขาภิบาลอากาศอำนวย	อยู่ในท้องที่อำเภออากาศอำนวย
สุขาภิบาลพังโคน	อยู่ในท้องที่อำเภอพังโคน

๓) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของทางราชการบริหารส่วนกลาง มาตั้งปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ของจังหวัดอีก ๒๓ หน่วย ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ขึ้นตรงต่อกระทรวง ทบวง กรม เจ้าสังกัดและถือปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวง ทบวง กรม เจ้าสังกัด โดยมีต้องผ่านการพิจารณาของจังหวัดแต่อย่างใด^๑

๓. ประชากร

ก. จำนวนประชากร

ประชากรรวมทั้งจังหวัด	๙๕๐,๐๖๖	คน
มีจำนวนบ้าน	๑๑๖,๘๒๖	หลังคาเรือน
แยกเป็นอำเภอได้ดังตารางต่อไปนี้ ^๒		

^๑ สำนักงานจังหวัดสกลนคร แผนพัฒนาจังหวัดสกลนคร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) หน้า ๒๔ - ๒๖.

^๒ ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

อำเภอ	ประชากร	จำนวนบ้าน
เมืองสกลนคร	๑๕๐,๔๕๑	๓๑,๑๘๔
กุสุมาลย์	๒๘,๘๑๔	๕,๐๐๓
กุศบาก	๓๔,๒๒๖	๔,๑๗๐
บ้านม่วง	๓๓,๔๗๑	๗,๕๒๘
พรรณานิคม	๕๖,๑๐๑	๕,๔๐๐
พังโคน	๔๐,๐๔๕	๕,๓๗๖
วานรนิวาส	๗๖,๔๓๕	๑๑,๔๗๕
วาริชภูมิ	๓๘,๒๔๐	๕,๔๔๘
สว่างแดนดิน	๑๘๔,๗๑๗	๒๖,๗๐๗
สองดาว	๒๒,๘๕๘	๒,๔๘๗
อากาศอำนวย	๔๕,๑๕๑	๖,๕๓๖
กิ่งอำเภอกำแพงแสน	๒๐,๒๗๕	๓,๑๑๓
กิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน	๘,๒๗๗	๑,๓๗๕

✓ ข. เชื้อชาติของประชากร

ชาวจังหวัดสกลนครประกอบด้วยบุคคลเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากเผ่าต่าง ๆ ดังนี้

✓ ๑) ชนพื้นเมืองดั้งเดิม ตามตำนานกล่าวไว้ว่าได้แก่วงศ์ตระกูลมาจากกรุงอินทปัตถนคร กรุงกัมพูชาหรือเมืองเขมร ตั้งแต่พระพุทธรูปศาสนาพระพุทธรูปสืบ มาจนศาสนาพระพุทธรูปโคตม สืบเนื่องกันมาหลายชั่วคน ปัจจุบันนี้ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าชนพื้นเมืองดั้งเดิมน้อยที่ใด^๑

๒) พวกที่อพยพมาจากเมืองมหาชัย ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง พวกนี้ได้อพยพมาอยู่ในจังหวัดสกลนคร และบุคคลในกลุ่มนี้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากพระมหากษัตริย์ไทยเป็น "พระยาประจันตประเทศธานี" มีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองสกลนคร

๓) พวกที่อพยพมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ บุคคลในกลุ่มนี้คนหนึ่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น "พระธานี" หรือ "พระเทพธานี" มีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองสกลนคร

๔) พวกไทหรือผู้ไทย พวกนี้อพยพมาจากเมืองเวเมืองวัง ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง พวกนี้ได้อพยพมาอยู่บริเวณเชิงเขาในท้องที่อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม และอำเภวาริชภูมิในปัจจุบันนี้

๕) พวกโซ พวกนี้อพยพเข้ามาตามคำชักชวนเกลี้ยกล่อมของพระยาประจันตประเทศธานี เกลี้ยมีถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ใกล้เมืองมหาชัย เมื่อเข้ามาในประเทศไทย ก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองโพธิ์ไพศาล เมืองกุสุมาลย์ คืออำเภอกุสุมาลย์ในปัจจุบันนี้

๖) พวกญวน อพยพมาจากเมืองเว และฮานอย เข้ามาตั้งหลักฐานในจังหวัดสกลนครหลายครอบครัว ส่วนใหญ่อพยพหนีการกดขี่ของฝรั่งเศส เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ปัจจุบันนี้พวกชาวญวนตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นในท้องที่ตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร^๑

๗) พวกขอม มีประวัติของคนที่สืบมาจากขุนบรม ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองคำเกิด อยู่ในความปกครองของเวียงจันทน์ เมื่อเวียงจันทน์เสียแก่กรุงเทพฯ แล้ว

^๑ จังหวัดสกลนคร รายงานผลความก้าวหน้าจังหวัดสกลนคร ๒๕๑๐ หน้า

พวกยออีกได้สวมักคิดต่อกรุงเทพ ฯ ในรัชกาลที่ ๓ ปัจจุบันในจังหวัดสกลนครมีพวกยออาศัยอยู่ที่อำเภอวานรนิวาส

๔) พวกกะเลิง พวกนี้ถิ่นเดิมอยู่เมืองกะตาก (อยู่ในแขวงคำม่วน ประเทศลาว) ปัจจุบันมีกระจัดกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนคร ในสมัยก่อนผู้ชายบางคนมักไฉฉาว บางคนไฉฉาวประมาและมักลักขโมยที่แกม แต่ในปัจจุบันจะมีลักษณะไม่แตกต่างจากชาวอีสานโดยทั่ว ๆ ไป

๕) พวกโย้ย ส่วนมากจะมีในท้องที่อำเภออากาศอำนวย ถิ่นฐานเดิม จะอยู่แถบใดไม่ปรากฏหลักฐาน

๔. ภูมิประเทศ

ก. สภาพทั่วไป

ภูมิประเทศทั่วไปของจังหวัดสกลนครส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ที่เรียกว่าที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่กว้างใหญ่ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลมาก จุดวัดที่ศาลากลางจังหวัดสูงกวาระดับน้ำทะเลถึง ๑๗๒ เมตร ทางด้านตะวันตกและด้านใต้มีภูเขา ส่วนทางด้านตะวันออกและด้านเหนือมีหนองน้ำกว้างใหญ่ เป็นองค์ประกอบสำคัญของภูมิประเทศในแถบนี้ ภูมิประเทศของจังหวัดอาจจำแนกได้ดังนี้

ด้านเหนือ เป็นที่ราบสูง ส่วนมากเป็นดินปนหิน มีป่าไม้และดงดิบมาก

ด้านใต้ เป็นที่ราบสูงอยู่ระหว่างภูเขา มีภูเขา ห้วย ลำธารหลายสาย พื้นดินมีลักษณะอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ อีกทั้งยังเป็นต้นน้ำหลายสาย เช่นลำน้ำสงคราม ลำน้ำอูน เป็นต้น

ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูสกลนคร "ไทยเจ็ดเผ่าแถบภูพาน"
มนมั่งอีสาน หน้า ๙ - ๔.

๒ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๔ หน้า (๓) - (๔)

ด้านตะวันออก เป็นที่ราบต่ำ ไม่ราบเรียบ พื้นดินเป็นดินปนทราย
 ด้านตะวันตก เป็นที่ราบต่ำเช่นเดียวกัน พื้นดินเป็นดินปนทราย มี
 ลำน้ำสงครามไหลผ่าน

ตอนกลาง เป็นที่ราบต่ำ มีหนองน้ำใหญ่คือหนองหาน ครอบคลุม
 เนื้อที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดในตอนกลาง ๒๔๐ ตารางกิโลเมตร ในฤดูแล้งน้ำขึ้น
 ในบางตอนกลายเป็นที่ดอนและทุ่งหญ้า สามารถใช้เป็นที่ยังสัตว์ได้

✓ ข. สภาพทางธรณีวิทยา

สภาพทางธรณีวิทยาของจังหวัดนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน แต่ละส่วน
 มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

๑) พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด ได้แก่พื้นที่อำเภอพรรณานิคม อำเภอ
 วานรนิวาส อำเภอสว่างแดนดิน อำเภออากาศอำนวย อำเภอพังโคน และอำเภอ
 กุสุมาสัย จัดอยู่ในหมวดหินเกลือและโคลกรวด มีลักษณะเป็นหินทราย หินดินดาน
 หินทรายแป้ง กับชั้นเกลือหินหนา ๘๐๐ ฟุต และยิปซัม หนา ๕๐ ฟุต รวมถึงหิน
 ทรายแป้ง และหินปูนเม็ดของหินโคลกรวด

๒) พื้นที่ตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่บริเวณเทือกเขาภูพาน ติดเขต
 จังหวัดกาฬสินธุ์ จัดอยู่ในหมวดหินภูพานและหินพระวิหาร เป็นหินทรายและหินกรวดมน
 เนื้อแน่น ชั้นหนา ๆ สีเทาแกมเหลือง จนถึงสีชมพูแกมเทา และหินทราย เนื้อแน่นชั้น
 หนา ๆ สีแดงแกมเทา ไปจนถึงสีเทาแกมเขียวและขาว กับหินดินดานสีน้ำตาลแกมแดงเข้ม
 เนื้อปนไมกาและหินทรายแป้งสีแดงแกมเทา เนื้อปนไมกา

๓) พื้นที่บริเวณหนองหาน ได้แก่บริเวณอำเภอเมืองสกลนคร ยาว
 ตลอดไปจนถึงจังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นดินตะกอนและดินทรายซึ่งน้ำพัดพามาถมกันไว้
 เป็นเวลานานมาแล้ว

กรมแผนที่ทหาร "แผนที่ธรณีวิทยา" แผนที่ เล่มแสดงทรัพยากรของชาติ

๕. ทรัพยากร

ก. ป่าไม้ ป่าไม้ในจังหวัดมีไม่มากนัก ที่มียุคคือบริเวณเทือกเขาภูพาน ในเขตอำเภอกุดบาก เป็นป่าคงคิหรือป่าดงดิบชื้น (Tropical Evergreen Forest) ส่วนบริเวณที่ออกจากเขตเทือกเขาภูพาน คือบริเวณตอนล่างของอำเภวาริชภูมิ เป็นป่าผสมผลัดใบ (Mixed Deciduous Forest) จากสถิติเนื้อที่ป่าไม้ หนอง บึง และเนื้อที่ถาวรเพื่อทำการเกษตรเป็นรายจังหวัดและรายภาค ซึ่งแผนประมวลสถิติการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ พบว่าจังหวัดสกลนครมีเนื้อที่ป่าไม้ ๒,๑๘๒,๗๒๔ ไร่^๑

ข. วนอุทยาน จังหวัดสกลนครมีวนอุทยานซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ ๑ แห่งคือ "วนอุทยานแห่งชาติภูพาน" ประกาศเป็นเขตดำเนินการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอพรรณานิคมต่อกับอำเภอเมือง เนื้อที่ ๖๔๔ ตารางกิโลเมตร^๒

ค. พืชผล เนื่องจากในจังหวัดนี้ฝนน้ำท่วมมากในฤดูฝน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ริมหนองหานมีปริมาณน้ำมาก ทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารเสียหาย และพืชผักผลไม้ไม่ค่อยมีในฤดูนี้ แต่มักจะมีในฤดูหนาวกับฤดูร้อน พืชผลที่อุดมสมบูรณ์คือข้าว จากการสำรวจของแผนประมวลสถิติการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๔ พบว่ามีพื้นที่นาถึง ๑,๐๒๗,๘๑๑ ไร่ ผลผลิตข้าวจึงมีปริมาณมากพอที่จะส่งไปจำหน่ายในจังหวัดใกล้เคียงได้

ง. พืชไม้ยืนต้นและพืชไร่ ผลไม้ที่ปลูกกันมากได้แก่ มะพร้าว หมาก มะม่วง มะขาม ซึ่งมีมากในทุกอำเภอ นอกจากนี้ยังมีพืชไร่บางชนิด เช่น พริก อ้อย ฝ้าย ปอกระเจา ข้าวโพด มะเขือ มันเทศ และถั่วลิสง

^๑ กรมแผนที่ทหาร "แผนที่ป่าไม้" แผนที่เล่มแสดงทรัพยากรของชาติ

หน้า ๗.๒

^๒ สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ ๓๑ พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ หน้า ๒๓๐.

นอกจากนี้ยังมีผลไม้ป่าอีกเป็นจำนวนมาก เช่น มะหาด มะไฟ หนามเงา หนามผีพวน (นมโค) หนามก่อ หนามคอ (ตระครอ) หนามแขว (มะกอกน้ำ) สมอ และลำไยป่า เป็นต้น ผลไม้เหล่านี้เมื่อถึงฤดูที่ออกผล ชาวบ้านจะนำมาจำหน่ายเป็น คราว ๆ ไป^๑

จ. สัตว์ ประเภทสัตว์เลี้ยงนั้นมีมาก สามารถส่งออกขายตามต่างจังหวัด ได้คราวละมาก ๆ ประเภทสัตว์เลี้ยงมี เป็ด ไก่ สุกร โดยเฉพาะสุกรนั้นมีมาก จนสามารถส่งออกขายได้ ประเภทสัตว์ป่ามีหูกชุม ส่วนใหญ่อยู่แถบภูเขา ไคแก้อีเกง เลียงผา กระต่าย และโกป่า เป็นต้น

ฉ. แร่ธาตุ ส่วนใหญ่จังหวัดนี้ไม่ค่อยมีแร่ธาตุ นอกจากเกลือสินเธาว์ซึ่งมี เป็นจำนวนมากทั้งนี้เพราะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของจังหวัดนี้อยู่ในหมวดหินเกลือและ โคลกรวด มีชั้นเกลือหินอยู่ใต้พื้นดินหนาถึง ๘๐๐ ฟุต

ส่วนแร่ธาตุที่เพิ่งสำรวจพบโดยกรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อเร็ว ๆ นี้ก็คือ แร่ซิลิไท์ แร่นี้มีอยู่ในอำเภอรณนิवास เป็นแร่ที่มีคุณสมบัติในการทำปฏิกิริยาสำหรับการเกษตร มีความหนาตั้งแต่ ๑ เมตรขึ้นไปและมีคุณภาพสูง^๒

๖. แหล่งน้ำ

ก. ลำน้ำสำคัญ

จังหวัดสกลนครมีลำน้ำและลำห้วยที่เกิดจากทิวเขาภูพาน ดังนี้

๑) ลำน้ำสงคราม อยู่ในท้องที่อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอรณนิवास ไหลลงสู่แม่น้ำโขง

๒) ลำห้วยพุง อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสกลนคร ไหลลงสู่หนองหาน

๓) ลำห้วยอุ่ม อยู่ในท้องที่อำเภอพรรณานิคม ไหลลงสู่ลำน้ำสงคราม

^๑ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๔ หน้า (๒)

^๒ สยามรัฐ ๕ ตุลาคม ๒๕๒๐ หน้า ๑๒.

๔) ลำห้วยปลาหาง อยู่ในท้องที่อำเภอวาริชภูมิ อำเภอพรรณา
นิคม ไหลลงสู่ลำน้ำสงคราม

๕) ลำห้วยยาม อยู่ในท้องที่อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอพรรณา
นิคม และอำเภอวานรนิวาส ไหลลงสู่ลำน้ำสงคราม

๖) ลำน้ำก่ำ เกิดจากหนองหานในท้องที่อำเภอเมืองสกลนคร
ไหลลงสู่แม่น้ำโขง

ลำห้วยลำน้ำแต่ละสายมีความสำคัญต่อการอาชีพของประชาชนใน
จังหวัดสกลนครเป็นอย่างมาก เพราะได้อาศัยน้ำทำการเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัดนี้ นอกจากนี้ยังอาศัยเป็นที่จับปลา
อาศัยน้ำใช้สอยและอาบกิน สำหรับคนและสัตว์เลี้ยง ตามบริเวณที่ลุ่มน้ำเหล่านี้ไหลผ่าน^๑

✓ ข. หนองน้ำ

จังหวัดสกลนครมีหนองน้ำใหญ่ตั้งอยู่ตอนกลางของจังหวัด ชื่อว่า
"หนองหาน" มีความกว้างใหญ่นับเป็นที่ ๓ ของประเทศ รองลงมาจากบึงบอระเพ็ด
จังหวัดนครสวรรค์และกวานพะเยา จังหวัดพะเยา ที่บริเวณหนองหานนี้มีน้ำซึ่งตลอดปี
เพราะเป็นที่รับน้ำจากลำห้วยต่าง ๆ หลายสาย มีอาณาเขตกว้าง ๑๒ กิโลเมตร ยาว
๒๐ กิโลเมตร มีระดับน้ำลึกตั้งแต่ ๓ - ๖ เมตร ^๒ รวมเนื้อที่ประมาณ ๘,๐๐๐ ไร่^๓
และเนื่องจากเป็นหนองน้ำที่กว้างใหญ่ จึงมีเกาะและคอนอยู่หลายแห่ง มีชื่อเรียก
ต่าง ๆ กัน เช่น คอนสวรรค์ คอนสะคาม คอนสะพุง คอนสวนหมาก คอนทรายพอ
คอนหวาย คอนดังกา คอนยานาง คอนตาล คอนแซง คอนจาน และคอนโพธิ์
สามคัน ในบรรดาคอนเหล่านี้ คอนสวรรค์นับเป็นคอนที่ใหญ่มากที่สุด

^๑ จังหวัดสกลนคร รายงานผลความก้าวหน้าจังหวัดสกลนคร ๒๕๑๐ หน้า ๖ - ๗.

^๒ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๔ หน้า (๓)

^๓ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ผังเมืองจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๕
หน้า ๑๓.

หนองหานนับเป็นแหล่งน้ำที่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจของจังหวัด
สกลนครเป็นอันมาก เพราะเป็นแหล่งน้ำจัดที่ใหญ่ที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ
เป็นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำของกรมประมง สามารถเก็บกักน้ำไว้ในระดับปกติได้ระดับ
-๑๕๗.๕๐ เมตร เมื่อระดับน้ำสูง -๑๕๐.๐๐ เมตร จะมีเนื้อน้ำท่วมเป็น ๑๕๕ ตาราง
กิโลเมตร^๑

ก. เขื่อนและอ่างเก็บน้ำ

กรมชลประทานได้พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ในจังหวัดสกลนครเป็นที่ราบสูง
ทำการเพาะปลูกไม้โคกดีเท่าที่ควร แต่มีลำน้ำหลายแห่งพอจะเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตร
ได้ จึงได้ดำเนินการจัดสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำขึ้นโดยเรียกว่า "โครงการพัฒนาลุ่มน้ำ
สงคราม" โดยเริ่มตั้งแต่อ่างเก็บน้ำปลาหาง เป็นอันดับแรกใน พ.ศ. ๒๔๙๓ หลังจากนั้น
ได้ดำเนินการสร้างอ่างเก็บน้ำอื่น ๆ มาเป็นลำดับ ในปัจจุบันนี้มีอ่างเก็บน้ำและเขื่อน
ในโครงการดังกล่าว ๑๑ แห่ง แต่ละแห่งมีปริมาณการเก็บน้ำ การกระจายน้ำสู่
เนื้อที่ชลประทานดังตารางต่อไปนี้ ^๒

ชื่องาน	ประเภท	เก็บน้ำได้	เนื้อที่ ชลประทาน	ระยะเวลาก่อสร้าง		เนื้อที่สร้าง
		ล้าน ม.		เริ่ม	เสร็จ	เสร็จ ไร่
๑. เขื่อนน้ำอูน	SIFD	๕๒๔.๐	๒๐๐,๐๐๐	๒๕๑๐	๒๕๑๖	-
๒. อ่างปลาหาง	I	-	๔๐,๐๐๐	๒๔๙๓	๒๕๐๔	๔๐,๐๐๐
๓. อ่างห้วยโป่ง	SI	๑.๖๓	๘๐๐	๒๔๙๕	๒๔๙๖	๘๐๐

^๑ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ผังเมืองจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๕

หน้า ๑๓.

^๒ กรมแผนที่ทหาร แผนที่โฉมแสดงทรัพยากรของชาติ หน้า ๑๐.๖

ชื่องาน	ประเภท	เก็บน้ำได้		เนื้อที่ ชลประทาน	ระยะเวลาก่อสร้าง		เนื้อที่สร้าง เสร็จ ไร่
		ด้าน	ม.		เริ่ม	เสร็จ	
๔. อ่างกู่เพ็ก	SI	๒.๗๐	๖๐๐	๒๔๙๕	๒๔๙๙	๕๐๐	
๕. อ่างห้วยทราย	SI	๑.๒๔	๔,๕๐๐	๒๔๙๕	๒๔๙๘	๓,๐๐๐	
๖. อ่างหนองบัว	SI	๐.๑๙	๔๒๐	๒๔๙๖	๒๔๙๖	๔๒๐	
๗. อ่างห้วยทราย ขมิ้น	SI	๒.๕๐	๗,๐๐๐	๒๔๙๖	๒๔๙๙	๕,๐๐๐	
๘. อ่างห้วยน้ำบอ	SI	๒.๒๐	๓,๖๐๐	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๓,๖๐๐	
๙. อ่างห้วยกาน เหลือง	SI	๕.๘๐	๗,๐๐๐	๒๕๑๐	๒๕๑๐	๗,๐๐๐	
๑๐. อ่างห้วยขวาง	SI	๖.๐๕	๗,๐๐๐	๒๕๑๑	๒๕๑๒	๗,๐๐๐	
๑๑. อ่างห้วยคำ	SI	๖.๐๐	๓,๗๐๐	๒๕๑๓	๒๕๑๕	-	

หมายเหตุ - SI หมายถึง อ่างเก็บน้ำ
I หมายถึง เขื่อนฝาย ทำหน้าที่กั้นน้ำและส่งน้ำ
SIFD หมายถึง เขื่อนซึ่งทำหน้าที่เก็บน้ำ ทดน้ำ บรรเทาอุทกภัย
และระบายน้ำ

๗. อาชีพของประชากร

จังหวัดสกลนครมีผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมทั้งสิ้นประมาณ ๘๔,๓๑๑
ครอบครัว หรือประมาณร้อยละ ๘๕ ของครอบครัวทั้งหมดภายในจังหวัด มีเนื้อที่สำหรับ
ประกอบกิจการเกษตรกรรมประมาณ ๑,๔๔๖,๕๔๕ ไร่ เฉลี่ยครัวเรือนหนึ่งมีพื้นที่ประกอบ
การเกษตรประมาณ ๕ ไร่ เนื้อที่การเกษตรทั้งหมดนี้ใช้เพาะปลูกข้าว เป็นจำนวน

ประมาณ ๑,๒๔๔,๖๑๔ ไร่ ปลูกพืชเศรษฐกิจ (พืชไร่) ประมาณ ๖๓,๙๙๕ ไร่ ปลูก
ไม้ยืนต้น (พืชสวน) ประมาณ ๖๔,๔๔๔ ไร่ เนื้อที่ปลูกผัก ประมาณ ๔,๑๕๔ ไร่

อาชีพที่สำคัญรองลงมาจากการทำนาคือ

- ก. การประมงน้ำจืด เนื่องจากจังหวัดนี้มีหนองหานเป็นแหล่งปลาน้ำจืด
ขนาดใหญ่จึงมีการทำประมงน้ำจืดกันกว้างขวาง เป็นอาชีพที่ทำรายได้สูงแก่ประชากรใน
จังหวัดสกลนครอาชีพหนึ่ง
- ข. การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่การเลี้ยงโค กระบือ เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้
ยังมีการเลี้ยงไก่ เป็ด และสุกร
- ค. การหัตถกรรม มีการทำเครื่องปั้นดินเผา เช่น ปั้นโอ่ง กระถาง
มีมากที่บ้านเชียงเคี่ยน ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอมะนัง นอกจากนี้ยังมีการทอผ้าไหม ผ้าหม
ผ้ามัดหมี่ ผ้าฝ้าย โดยทำเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- ง. การค้าขาย ชาวพื้นเมืองทำการค้าขายไม่เป็นล่ำเป็นสันนัก อาชีพนี้
จึงมักตกอยู่ในมือคนต่างดาว เช่น ลาว และจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่อำเภอมะนัง
อำเภอพังโคน และอำเภอสว่างแดนดิน มีชาวลาวซึ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทยสมัย
สงครามโลกครั้งที่ สอง เข้ามารค้าขายอยู่เป็นจำนวนมาก
- จ. การอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ไม่มี ที่มีก็เป็นอุตสาหกรรม
ขนาดกลาง ได้แก่ โรงเลื่อย โรงสี เป็นต้น

๔. ภูมิอากาศ

ก. อุณหภูมิ

เนื่องจากจังหวัดสกลนครตั้งอยู่บนที่ราบสูง และมีหนองน้ำขนาดใหญ่
คือหนองหาน และอยู่ใกล้เทือกเขาภูพาน จึงทำให้มีฝนตกหนักในฤดูฝน และมีความชุ่มชื้น
กว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ฤดูกาลของจังหวัดสกลนครแบ่งออกได้เป็น ๔ ฤดูคือ^๑

- ๑) ฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ เป็นฤดูหนาว อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งมาก
- ๒) ฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งแรก อยู่ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม เป็นฤดูร้อน อากาศร้อนจัดและชื้นแฉะ ตอนปลายฤดูจึงค่อยดีขึ้น เนื่องจากมีฝนตกบ่อย ๆ
- ๓) ฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน เป็นฤดูอากาศชุ่มชื้น มีฝนตกหนักจนน้ำท่วมในตอนกลางและปลายฤดู
- ๔) ฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งที่ ๒ คือระหว่างเดือนตุลาคม เป็นเดือนที่มีอากาศแปรปรวนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในครึ่งเดือนแรก ส่วนในครึ่งเดือนหลังฝนจะหยุด แต่อาจจะมีฝนตกบ้างเล็กน้อย แล้วภาวะอากาศก็เปลี่ยนเข้าฤดูหนาว

✓ ข. อุณหภูมิ

สำหรับอุณหภูมิของจังหวัดสกลนครนั้นปรากฏว่าอุณหภูมิที่วัดได้สูงสุดคือ ๔๑.๕° ซ (๑๐๙° ฟ) เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๐ และอุณหภูมิต่ำสุด ๐.๕° ซ (๒๒.๙° ฟ) เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒

✓ ค. ฝน

ในระหว่างเดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน เป็นเดือนที่มีฝนตกหนัก เคยมีฝนตกชุกติดต่อกันเป็นเวลา ๑๕ วันก็มี จึงนับว่าเป็นจังหวัดที่มีฝนตกหนักจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถิติในปี ๒๕๑๙ จังหวัดสกลนครมีปริมาณฝนมากเป็นที่ ๒ รองจากจังหวัดนครพนม^๒

^๑ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ผังเมืองจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๕
หน้า ๔๓.

^๒ วีระ ศรีสนธิ์ "สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดสกลนคร" มุนมังอีสาน หน้า ๖.

^๓ สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ ๓๑ พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๑๘ หน้า ๒๒.

๔. การคมนาคมและการขนส่ง

ก. การเดินทางจากกรุงเทพฯ อาจทำได้ ๓ ทางคือ

๑) ทางรถยนต์ การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดสกลนคร ทางรถยนต์อาจทำได้ ๒ ทางคือ^๑

ก) จากกรุงเทพฯ - บ้านไผ่ - มหาสารคาม - กาฬสินธุ์ ขามภูพานถึงสกลนคร ระยะทางประมาณ ๒๕๐.๕ กิโลเมตร

ข) จากกรุงเทพฯ - ขอนแก่น - อุดรธานี - ถึงสกลนคร ระยะทางประมาณ ๓๕๐ กิโลเมตร

๒) ทางรถไฟ เนื่องจากทางรถไฟที่ผ่านจังหวัดสกลนครไม่มีการเดินทางโดยรถไฟจึงต้องอาศัยรถยนต์อีกทอดหนึ่ง กล่าวคือ

ก) จากกรุงเทพฯ โดยรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือถึงสถานีรถไฟบ้านไผ่แล้วเดินทางโดยรถยนต์จากบ้านไผ่ตามเส้นทาง บ้านไผ่ - มหาสารคาม - กาฬสินธุ์ ถึงสกลนคร ระยะทางประมาณ ๒๕๐.๕ กิโลเมตร

ข) จากกรุงเทพฯ โดยรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือถึงสถานีรถไฟอุดรธานี แล้วเดินทางโดยรถยนต์ตามเส้นทางอุดรธานี - สกลนคร - ระยะทางประมาณ ๓๕๐ กิโลเมตร

๓) ทางเครื่องบิน จังหวัดสกลนครมีสนามบินอยู่ ๒ แห่ง คือสนามบินพาณิชย์ที่บ้านเชียงเครือ ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร แห่งหนึ่ง มีเครื่องบินของบริษัทเดินอากาศไทย (บ.ค.ท.) บริการรับส่งจากกรุงเทพฯ สัปดาห์ละ ๒ เที่ยวบินปัจจุบันนี้เครื่องบินชั่วคราว อีกแห่งหนึ่งคือสนามบินของกองทัพอากาศที่ ๒ ส่วนหน้า อยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง ๓ กิโลเมตร ส่วนมากใช้ในราชการทหาร

ข. สถานีขนส่ง

จังหวัดสกลนครมีสถานีขนส่ง ๑ แห่งคือ สถานีขนส่งเทศบาลเมืองสกลนคร ตั้งอยู่ที่ถนนรัฐพัฒนา สถานีขนส่งแห่งนี้มีรถยนต์โดยสารผ่านประมาณวันละ ๑๕๐ คัน รับผู้โดยสารประมาณ ๒,๕๐๐ คนต่อวัน

ค. การไปรษณีย์โทรเลขและโทรศัพท์

จังหวัดสกลนครมีทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน ๒ แห่งคือ ปท.สกลนคร ปท.พรรณานิคม ปท.สว่างแดนดิน ปท.วานรนิวาส ปท.วาริชภูมิ ปท.พังโคน มีไปรษณีย์อนุญาตอำเภออีก ๔ แห่งคือ อำเภอกุสุมาลย์ อำเภออากาศอำนวย อำเภอกุดบาก อำเภอบ้านม่วง และมีไปรษณีย์อนุญาตเอกชน ๑ แห่งคือ ไปรษณีย์อนุญาตเอกชนท่าแร่

การโทรศัพท์ ในเขตเทศบาลเมืองสกลนครมีสถานีชุมสายโทรศัพท์ ๑ แห่ง มีเลขหมายกว่า ๔๐๐ เลขหมาย เป็นการติดต่อภายในจังหวัดและโทรศัพท์ทางไกลที่ชุมสายโทรศัพท์สกลนคร

ง. สถานีวิทยุ

สถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดสกลนครมี ๓ สถานีคือ สถานีวิทยุกระจายเสียง ๙๐.๕ กรป.กลาง จังหวัดสกลนคร สถานีวิทยุ กวส. ๓ สถานีวิทยุกองทัพอากาศที่ ๒ (ส่วนหน้า)

จ. สถานีโทรทัศน์ถ่ายทอดของ ๘ จังหวัดสกลนคร

ตั้งอยู่ที่วนอุทยานแห่งชาติภูพาน บนถนนสายสกลนคร - กาฬสินธุ์ ห่างจากตัวเมือง ๑๓ กิโลเมตร ได้รับสัญญาณภาพจากสถานีโทรทัศน์ของ ๕ ขอนแก่น มีกำลังเครื่องส่ง ๔๐๐ วัตต์ รัศมีส่งถึงตัวเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอวานรนิวาส อำเภอท่าอุเทน อำเภอศรีสงคราม อำเภอบ้านแพง อำเภอนาแก อำเภออากาศอำนวย จังหวัดนครพนม สถานีถ่ายทอดแห่งนี้เปิดทำการมาตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๒

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร หนังสืออ่านประกอบ
วิชาสังคมศึกษา ชุดจังหวัดของชาวเจ้า"สกลนคร" หน้า ๑๘ - ๒๐.

๑๐. ประวัติศาสตร์

ตามตำนานเมืองของราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวถึงจังหวัดสกลนครไว้ว่า^๑
 สกลนครเป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งในสมัยขอมเรืองอำนาจ เป็นเมือง
 เสี่ยงสะสมอวราช เคมีชื่อเมืองหนองหานหลวง ขุนขอมราชบุตรเจ้าเมืองอินทปัตถนคร
 ได้สร้างขึ้น แต่ประวัติอีกแห่งหนึ่งกล่าวว่า ในสมัยอภัยมณีนิทานซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้าทรงพระนามว่า โคดม โคตรวงศ์ได้ไว้ในอุรังคนิทานหรือตำนานพระธาตุพนมว่า
 พระยาอินทปัตถนคร เป็นหัวหน้า มาจากเขมร ได้พาครอบครัวชาวไพร มาสร้างเมือง
 ขึ้นที่ริมหนองหานหลวงตรงท่านางอาบ (ขณะนี้อยู่ที่ท่าศาลา ตำบลนาแก อำเภอมือ
 สกลนคร) ขุนขอมได้เป็นเจ้าเมืองต่อ ๆ กันมาจนถึงเจ้าผู้ครองเมืองชื่อว่า "พระยา
 สุวรรณภิงคาร" มีชายาชื่อว่า "นางนารายณ์เจงเวง"

ต่อมาเมืองหนองหานหลวงเกิดแล้ง การทำนาและการทำมาหากินของ
 ราษฎรอขัดขัด พวกเจ้าเมืองเขมรที่ปกครองอยู่จึงอพยพกลับ เมืองหนองหานหลวงจึง
 เป็นเมืองร้าง แต่จะร้างเมื่อใดไม่ปรากฏ สันนิษฐานว่าคงจะร้างในคราวที่ขอมเสื่อม
 อำนาจลง

ตามตำนานพระธาตุพนมกล่าวว่า เมื่อสิ้นบุญพระยาสุวรรณภิงคารแล้ว
 เมืองหนองหานหลวงถูกน้ำท่วม ผู้คนหนีน้ำอพยพไปอยู่ที่เวียงจันทน์พวกหนึ่ง และอพยพ
 ไปอยู่เมืองสาเกตนคร (เมืองรอยแฉ็ด) พวกหนึ่ง เมืองหนองหานหลวงร้างมาจนถึงสมัย
 ไทยเข้าครอบครอง ซึ่งในหนังสือพงศาวดารเมืองสกลนคร ได้กล่าวไว้ว่าเมืองสกลนคร
 นั้นมีผู้ครองเมืองปกครองต่อ ๆ กันมาถึง ๓ ตอน หรือ ๓ วงศ์ คือ^๒

ตอนที่ ๑ แยกวงศ์ตระกูลมาจากกรุงอินทปัตถนคร

ตอนที่ ๒ แยกวงศ์ตระกูลมาจากเมืองกาฬสินธุ์

ตอนที่ ๓ แยกวงศ์ตระกูลมาจากเมืองนครพนม

^๑ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปีจังหวัดสกลนคร ๒๕๑๐ หน้า ๑ - ๓.

^๒ พระบริบาลศุภกิจ พงศาวดารเมืองสกลนคร หน้า (๒)

สำหรับตอนที่แยกวงศ์ตระกูลมาจากกรุงอินทปัตถนครนั้น ตั้งแต่สมัย
พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้ากัสสป มาจนศาสนาพระพุทธโคดม ซึ่งผู้เรียบเรียงพงศาวดาร
โคกกลางไว้ว่าเมื่อพิเคราะห์ดูแล้วจะไม่จริง แต่อย่างไรก็ตามตำนานเมืองดังกล่าว
มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าจะหมายความว่าเหตุที่มีผู้ใดทำไว้ จึงขอนำมารวมไว้ในที่นี้ด้วย

ตอนที่ ๑ แยกวงศ์ตระกูลมาจากกรุงอินทปัตถนคร

ตามตำนานกล่าวว่า ในสมัยพระพุทธเจ้ากัสสป นั้น พระเจ้าอินทปัตถ
นคร ได้แต่งตั้งให้ขุนขอม ราชันคชา ยกพลมาตั้งเมืองขึ้นที่ฝั่งหนองหานหลวง ตรง
ทางขวามือให้ชื่อว่า "เมืองหนองหานหลวง" ขึ้นกับกรุงอินทปัตถ

ต่อมาขุนขอมสิ้นพระชนม์ "เจ้าสุรอุทกกุมาร" ราชโอรสได้เป็นพระยา
ครองเมืองแทน วันหนึ่งได้เสด็จตรวจเขตแดนถึงปากแม่น้ำมูล ทราบว่าพระเจ้าอินท
ปัตถนครผู้เป็นพระอัยกาและขุนขอมผู้เป็นพระบิดาได้มอบให้ "ชนมุลนาค" เป็นผู้รักษา
พระองค์ทรงชักเคียงว่าพระอัยกาและพระบิดาไม่สมควรมอบให้สัตว์เครื่องจรรโลงรักษาเขต
จึงได้แสดงฤทธิ์ต่อสู้กับพญานาคจนสิ้นกำลังทั้งสองฝ่าย

เมื่อพระเจ้าสุรอุทกเสด็จกลับเมืองหนองหานหลวงแล้ว พญานาคซึ่งถูก
พยายาอยู่ได้ติดตามมาจนถึงเมืองหนองหานหลวงแล้วจำแลงกายเป็นฟานเผือก(อีเก้ง
เผือก) เดินผ่านเมือง พระเจ้าสุรอุทกสั่งเกณฑ์พวกพรานไปล้อมยิงฟานตายด้วยลูกศร
อาบยาพิษ แล้วพากันแลเนื้อเถื่อนหนึ่งกินกันจนทั่วถึง แต่กินเท่าไรก็ไม่หมด เนื่องจาก
พญานาคแสดงฤทธิ์ให้ฟานเผือกนั้นโตเท่าช้างสาร พระเจ้าสุรอุทกก็ทรงเสวยเนื้อฟานนั้น
ด้วยความอิมหน้าสำราญ

พอตกกลางคืน เมื่อชาวเมืองเข้านอนกันหมดแล้ว พญานาคก็ดำลงไป
ใต้ดิน หนุนเมืองหนองหานหลวงให้ถล่ม ทลาย เป็นอันเดียวกับหนองหาน
ผู้คนพลเมืองล้มตายเป็นอันมาก ที่เหลือก็อพยพหลบหนีอยู่ตาม เกาะและตามฝั่ง

ส่วนพระเจ้าสุรอุทกนั้น ถูกพญานาคพันด้วยนาคราศ์ ก็จลาจลไปสู่
แม่น้ำโขงจนสิ้นพระชนม์ หนทางที่พญานาคจลาจลจากพระเจ้าสุรอุทกไปนั้นเรียกว่าลำน้ำ
กรรมหรือลำน้ำก่ำในปัจจุบันนี้

พระเจ้าสุรโหมีโอรส ๒ องค์ คือเจ้ากิงการและเจ้าคำแดง กุมาร
ทั้งสอง ได้พาพลเมืองที่เหลือจากจมน้ำตาย ไปอาศัยอยู่ที่คอนโพนเมือง ริมหนองหาน
ทางทิศใต้ แล้วหาชัยภูมิที่จะสร้างเมืองใหม่ พอถึงภูน้ำลอดริมฝั่งหนองหาน เห็นว่า
เป็นทำเลอุดมสมบูรณ์มีชัยภูมิที่ควรตั้งบ้านเมืองได้ จึงตั้งที่สักการะบูชาพระภูมิเจ้าที่ ตั้งสัตยา
ธิษฐานว่าจะสร้างบ้านเมือง ณ ที่นี้ ขอเทพยดาอารักษ์ผู้พิทักษ์ภูมิลานหินจงอภิบาลคุ้ม
ครองไพร่ฟ้าประชาชนให้เป็นสุขสืบไปเทอญ

ขณะนั้นพญาสุวรรณภังการเกิดเป็นทองคำ ก็สำแดงตัวให้ปรากฏ ถือน้ำ
เตาทองคำอันเป็นน้ำทิพย์ บอกว่าตนคือพญาสุวรรณภังการ เฝ้าพิทักษ์รอยพระพุทธรูปอยู่ที่
ภูน้ำลอดนี้ แล้วก็เอนำหอมรดกส่งอภิเษกเจ้ากิงการให้เป็นพระยาเสวยเมืองมั่งคั่งว่า
"พระยาสุวรรณภังการ" ปกครองไพร่ฟ้าประชาชนสืบมา

ส่วนเจ้าคำแดงผู้นั้น เสนาอำมาตย์ทางเมืองหนองหานน้อย ได้มา
เชิญเอาไปเสวยเมืองเป็นพญา แทนกษัตริย์ที่ว่างลง เรียกชื่อว่า "พญาคำแดงเมือง
หนองหานน้อย" ตั้งแต่นั้นมา

พระยาสุวรรณภังการ จะครองเมืองหนองหานหลวงมาก็ยังไม่ปรากฏใน
อรรถนิทานหรืออาจจะผลัดเปลี่ยนเจ้าผู้ครองเมืองมากองศ์ที่ไม่มีหลักฐาน แม้แต่ในสมัย
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโคตมก็ยังปรากฏว่าเจ้าพระยาสุวรรณภังการ ครองเมืองอยู่
ทั้งยังไครราชาภิเษกกับพระนางเจ้านารายณ์เจงเวง ราชธิดาพระเจ้ากรุงอินทปัตถนคร
เป็นเอกอัครมเหสีอีกด้วย

ตอนที่ ๒ แยกวงศ์ตระกูลมาจากเมืองกาฬสินธุ์

ตามถ้อยคำพระบรมเทว กรมการเมืองขุขันธ์เก่า กับถ้อยคำเพี้ยศรีกรรชุน
ซึ่งเป็นหัวหน้าชาปฏิบัติพระธาตุเชิงชุมเดิมาว่า เมืองหนองหานหลวงเกิดขึ้นแล้งถึง ๙ ปี
เจ้าเมือง กรมการเมืองชาวชาติเขมร ซึ่งอยู่ในเมืองหนองหานหลวง ก็พากันอพยพ
กลับเมืองเขมรหมด เมืองหนองหานหลวงจึงเป็นเมืองร้าง

* เพี้ยมาจากคำว่า เพี้ย เป็นตำแหน่งขุนนางประเทศลาว (พจนานุกรมภาคอีสาน-
ภาคกลาง หน้า ๒๕๕)

ต่อมาพระเจ้าแผ่นดินสยามได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้อุปฮาด
เมืองกาฬสินธุ์มารักษาระชาดุงเจียงมู ซึ่งต่อมาได้เป็นพระธานี เจ้าเมืองสกลทวาปี

พ.ศ. ๒๓๙๐ เจ้าอนุ ฯ เจ้าเมืองเวียงจันทน์คิดกบฏต่อกรุงเทพมหานคร
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้า ฯ ให้กองทัพหลวงขึ้นมารบถึง
เมืองเวียงจันทน์ แม่ทัพนายกองโคมาครวชต์ไปถึงเมืองสกลทวาปี เจ้าเมือง กรมการ
เมืองไม่ใคร่เรียนกำลังไพร่พลลูกกระสุนดินดำ เสบียงอาหารไว้ตามคำสั่งแม่ทัพ แม่ทัพ
จึงเอาตัวพระธานีไปประหารชีวิตเสีย แล้วกวาดต้อนครอบครัวไพร่พลเมือง เมือง
สกลทวาปี ลงไปอยู่เมืองกบิลจันทคาม

ต่อมาแม่ทัพนายกองฝ่ายสยามได้ให้ราชวงศ์ลาวเมืองกาฬสินธุ์ มาเป็น
ผู้รักษาเมืองสกลทวาปี

ตอนที่ ๓ แยกวงศ์ตระกูลมาจากเมืองนครพนม

ตามจดหมายเหตุพระปฐม ฯ กรมการเมืองนครพนม กับจดหมายเหตุ
ของพระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เจ้าเมืองสกลนคร ได้กล่าวถึงเมืองสกลนคร
ดังต่อไปนี้คือ

พ.ศ. ๒๓๓๙ ตรงกับรัชกาลที่ ๑ พระบรมราชา (พรหม) เจ้าเมือง
นครพนม ถึงแก่กรรม นายสุตา ได้เป็นพระบรมราชา (สุตา) เจ้าเมืองนครพนม
ท้าวจุลนี บุตรพระบรมราชา (พรหม) ได้เป็นพระพรหมอาษา เจ้าเมืองมหาชัย
กองแก้ว

พ.ศ. ๒๓๙๐ ตรงกับรัชกาลที่ ๓ เจ้าอนุ ฯ เจ้าเมืองเวียงจันทน์
คิดกบฏ ทำศึกกับพระเจ้าแผ่นดินสยาม เมื่อพ่ายแพ้แก่กองทัพกรุงเทพ ฯ จึงหนีไป
เมืองญวนและได้ไปพักกำลังอยู่ที่เมืองมหาชัย

พ.ศ. ๒๓๙๕ กองทัพกรุงเทพ ฯ ยกขึ้นไปตีเมืองมหาชัย เมืองมหาชัย
แตก กองทัพกรุงเทพ ฯ จับเอาตัวภรรยาท้าวจุลนีอินกับพรรคพวก บ่าวไพร่ลงไปกรุงเทพ ฯ
ต่อมาได้ไปอยู่เมืองพนัสนิคม

พ.ศ. ๒๓๗๕ ท้าวจันอินเมืองมหาชัย กับพรรคพวกซึ่งหลบหนีไป
 ตอนเมืองมหาชัยแตก โค้ชหาแม่ทัพที่เมืองสกลทวาปี ขอความรักดีทำราชการ
 จนชั่วลูกชั่วหลาน เมื่อลงไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินสยามแล้วจึงได้รับกรรมาตั้งบ้านเรือน
 อยู่เมืองสกลทวาปี และต่อมาได้ไปเกลี้ยกล่อมกวาดต้อนชาวเมืองมหาชัยที่ตกค้างอยู่ใน
 ไหมคำบ้านเรือนอยู่ในเมืองสกลทวาปีเป็นอันมาก

พ.ศ. ๒๓๘๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้
 ราชวงศ์คำเป็นพระยาประเทศธานี เจ้าเมือง และเปลี่ยนนามเมืองใหม่เป็น "เมือง
 สกลนคร"

พ.ศ. ๒๓๘๕ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ
 ให้ราชวงศ์อิน* ขึ้นไปเกลี้ยกล่อมเจ้าเมืองวัง โค้วท้าวโรงกลาง บุตรเจ้าเมืองวัง
 กับพรรคพวกชาวไพร่ชาวนาไทยเป็นอันมาก พร้อมกันเพี้ยเมืองสูง เพี้ยบุคโคด หัวหน้า
 ชากะโซ กับครอบครัวชาวไพร่ชากะโซ ชามแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตแขวง
 เมืองสกลนคร เป็นอันมาก

พ.ศ. ๒๓๘๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ
 ตั้งเมืองพรรณานิคม เมืองกุมภมาลย์มณฑล ให้เป็นเมืองขึ้นเมืองสกลนคร ตั้งให้ท้าว
 โรงกลางเป็นพระเสนารักษ์ เจ้าเมืองพรรณานิคม

พ.ศ. ๒๔๑๘ พวกฮ่อโค้วมาทำการจลาจลถึงเมืองเวียงจันทน์
 ในเขตแขวงเมืองหนองคาย เมืองสกลนครถูกเกณฑ์กำลัง ๑,๐๐๐ คนไปช่วยปราบฮ่อ
 ในครั้งนั้นด้วย

พ.ศ. ๒๔๒๑ ราชวงศ์ปิต* ได้เป็นพระยาประจันตประเทศธานี
 เจ้าเมืองสกลนคร

พ.ศ. ๒๔๒๗ พวกฮ่อที่หนีกองทัพกรุงเทพฯ ที่เมืองเวียงจันทน์ ไปตั้ง
 ค่ายมั่นอยู่ที่ทุ่งเชียงคำ เมืองสกลนครถูกเกณฑ์พล กำลัง ๑,๐๐ คน ช่าง ๒๕ เชือก
 โคตร่าง ๑๐๐ ตัว ชาวดาร ๓,๐๐๐ ถึง ไปปราบฮ่อครั้งนี้

* ราชวงศ์ เป็นตำแหน่งเจ้านายในเมืองประเทศราชฝ่ายเหนือ (พจนานุกรม
 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๕๓ หน้า ๗๓๑)

พ.ศ. ๒๔๓๐ อุปฮาดไ้เงินคำเมืองสกลนคร ได้เป็นพระยาประจันต-
ประเทศธานี เจ้าเมืองสกลนคร เป็นคนสกุล "พรหมสาขา ณ สกลนคร"

พ.ศ. ๒๔๓๕ ไปรคเกล้า ฯ ให้เมืองกุสุมาลย์ เมืองโพธิ์ไพศาล
เมืองชั้นเมืองสกลนคร ไปขึ้นเมืองนครพนม และไปรคเกล้า ฯ ให้เมืองวาริชภูมิ
เมืองชั้นเมืองหนองหาน มาขึ้นเมืองสกลนคร

พ.ศ. ๒๔๔๖ มหาอำมาตย์โท พระยามหาอำมาตยาธิบดี รอง
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มาตราจรรยาการเมืองสกลนคร ให้ยุบอำเภวาริชภูมิ
แล้วแบ่งท้องที่อำเภวาริชภูมิไปขึ้นอยู่ในความปกครองของอำเภอพรรณานิคม ๓ ตำบล
และยุบอำเภอกุสุมาลย์ แล้วโอนท้องที่อำเภอกุสุมาลย์มาขึ้นกับอำเภอเมืองสกลนคร
และขึ้นกับอำเภอเมืองนครพนมด้วย

นอกจากนี้ยังยุบอำเภออากาศอำนวยแล้วโอนท้องที่ไปขึ้นกับอำเภอ
วานรนิวาส แขวงเมืองสกลนคร และขึ้นกับอำเภอท่าอุเทน แขวงเมืองนครพนมด้วย

พ.ศ. ๒๔๕๕ ทางราชการให้เปลี่ยนคำนำหน้าเมืองว่า จังหวัด
เมืองสกลนครให้เรียกว่า จังหวัดสกลนคร เปลี่ยนนามอำเภอเมืองเป็นอำเภอ
ธาตุเชิงชุม เปลี่ยนนามตำบลตะวันตกในเมืองเป็นตำบลสะพานหิน เปลี่ยนนามตำบล
ตะวันออกในเมืองเป็นตำบลธาตุเชิงชุม

พ.ศ. ๒๔๕๔ จังหวัดที่เคยเป็นมณฑลอุดร และมณฑลร้อยเอ็ดเดิม
ได้มีพระราชกฤษฎีกา ตั้งขึ้นเป็นภาค ๕ มีผู้ว่าราชการภาคเป็นผู้รับผิดชอบ

พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีพระราชบัญญัติเลิกภาค และให้ แต่ละจังหวัด
ปกครองตนเองโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย

* อุปฮาด เป็นตำแหน่งกรรมการเมือง เทียบเท่ารองเจ้าเมือง (กลองชัย-
บุญเลิศ ที่ระลึกเที่ยวบ้านสว่าง หน้า ๑๐)

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการจังหวัดสกลนคร*

๑. พระยาประจันตประเทศธานี	
๒. พระพิชัยสิทธิกรรม	
๓. พระเลิศแหล่งหล่ม	๑ เม.ย. ๒๔๕๑ - ๓๑ มี.ค. ๒๔๕๔
๔. พระยาสกลกิจวิจิตร	๑ เม.ย. ๒๔๕๕ - ๑ ก.ย. ๒๔๗๑
๕. พระยาอนุบาลสกลเขต	๘ ก.ย. ๒๔๗๑ - ๓๑ มี.ค. ๒๔๗๓
๖. พ.ท. พระณรงค์ฤทธิ์	๑ เม.ย. ๒๔๗๓ - ๒๖ ก.พ. ๒๔๗๔
๗. พระครุฑบุรีศรีสมุทรเขต	๑ มี.ค. ๒๔๗๔ - ๒๘ ก.พ. ๒๔๗๖
๘. หลวงบริบาลนิคมเขต	๑๔ มี.ค. ๒๔๗๖ - ๓๑ มี.ค. ๒๔๗๘
๙. พ.ท.ท. หลวงไกรกลางณรงค์	๑ เม.ย. ๒๔๗๘ - ๑๑ พ.ค. ๒๔๘๐
๑๐. หลวงเกษมประศาสน์	๑๒ พ.ค. ๒๔๘๐ - ๑ ส.ค. ๒๔๘๑
๑๑. พระบรมศาสนาสรร	๒ ส.ค. ๒๔๘๑ - ๓๑ ม.ค. ๒๔๘๒
๑๒. นายสุข ฉายาชาดิศ	๑ มี.ค. ๒๔๘๒ - ๓๐ เม.ย. ๒๔๘๔
๑๓. ชุนศุภกิจวิเลขการ	๑ มี.ย. ๒๔๘๔ - ๓๑ พ.ค. ๒๔๘๗
๑๔. นายเต็ม ศิลปี	๑ ม.ค. ๒๔๘๘ - ๓๐ ก.ย. ๒๔๘๙
๑๕. พ.ท.ท. หลวงนเรนทรเสนี	๑ ธ.ค. ๒๔๘๙ - ๓๑ ธ.ค. ๒๔๙๐
๑๖. นายชู สุกนธมัต	๒๔ พ.ย. ๒๔๙๐ - ๑๕ ธ.ค. ๒๔๙๐
๑๗. นายเพชร บุรณะศิริ	๒๓ ธ.ค. ๒๔๙๐ - ๒ ก.ย. ๒๔๙๓
๑๘. พ.ท.อ. เสนาะศักดิ์ ศิวกุล	๔ ก.ย. ๒๔๙๓ - ๒๓ ธ.ค. ๒๔๙๕
๑๙. พ.ท.อ. เนือง รายนาค	๔ พ.ย. ๒๔๙๕ - ๒๒ พ.ค. ๒๕๐๐
๒๐. พ.ท.อ. นิรันดร์ ชัยนาม	๒๓ พ.ค. ๒๕๐๐ - ๘ ม.ค. ๒๕๐๓
๒๑. นายเที่ยง เนติมวง	๙ ม.ค. ๒๕๐๓ - ๒ ม.ค. ๒๕๐๕

* หมายเหตุ - ศาลากลางจังหวัดสกลนคร

๒๒.	นายสุพัฒน์ วงศ์วัฒนะ	๓	บ.ค.	๒๕๐๕ - ๑	พ.ย.	๒๕๐๖
๒๓.	นายโบแกง จันทเสน	๖	ธ.ค.	๒๕๐๖ - ๓๐	ก.ย.	๒๕๑๑
๒๔.	นายจรูญ โสกะกสิน	๑	ท.ค.	๒๕๑๑ - ๓๐	ก.ย.	๒๕๑๔
๒๕.	นายสอน อุตติสาร	๑	ท.ค.	๒๕๑๔ - ๓๐	ก.ย.	๒๕๑๘
๒๖.	นายพิบูลย์ ชูรภาพิน္ณชัย	๑	ท.ค.	๒๕๑๘ - ๓๐	ก.ย.	๒๕๑๘
๒๗.	นายสมพร กสินพงศา	๒	ท.ค.	๒๕๑๘ - ๓๐	ก.ย.	๒๕๒๐
๒๘.	นายวิเชียร วิมลศาสตร์	๑	ท.ค.	๒๕๒๐ -	ปัจจุบัน	

๑๑. ปูชนียสถานและโบราณวัตถุ

ปูชนียสถานและโบราณวัตถุในจังหวัดสกลนครมีดังนี้

ก. พระธาตุเชิงชุม

พระธาตุเชิงชุมนี้ตั้งอยู่ในตัวเมืองสกลนคร ที่วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร องค์พระธาตุปัจจุบันเป็นเจดีย์อิฐ สูงประมาณ ๒๕ เมตร สร้างตามแบบพื้นเมืองคล้ายพระธาตุพนม ภายในมีพระปรารภค้อมขนาดเล็กตั้งอยู่ พระปรารภค้อมนี้ก่อด้วยศิลาแลง มีจารึกภาษาขอมอยู่บนหลังประตูคานขวา จำนวน ๑๒ บรรทัด ต่อมาได้มีการสร้างเจดีย์แบบพื้นเมืองครอบพระปรารภไว้อีกชั้นหนึ่ง มีวิหารหลังหนึ่งสร้างอยู่ทางทิศตะวันออกของเจดีย์และมีประตูอยู่คานหลังพระประธาน สามารถเดินเข้าไปในเจดีย์ได้

พระธาตุเชิงชุม เป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดสกลนคร มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า^๒ เมื่อครั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโคตม พร้อมด้วยสาวกซึ่งเป็นพระอรหันต์ ๑,๕๐๐ เสด็จจากเมืองศรีโคตรบูรณ มาฉันข้าวที่ภูเก้าพร้าวหรือคอยเขื่อนไถนั้น ได้มีพระพุทธรูปกาตรัสว่า ที่นี่เป็นที่บรรจุพระธาตุหัวอกพระพุทธเจ้าทั้ง ๓ พระองค์ที่เสด็จปรินิพพานแล้ว และยังได้มาประชุมรอยพระพุทธรูปที่ภูน้ำลอดเชิงชุม

ประยูร ไพบูลย์สุวรรณ โบราณสถานในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง
หน้า ๔๒.

^๒ พระบริบาลศุภกิจ พงศาวดารเมืองสกลนคร หน้า ๘ - ๑๓.

ทุกพระองค์ พระพุทธเจ้าจึงได้เสด็จมายังภูน้ำลอคเชิงชุมและประทับรอยพระบาทไว้บน
แผ่นศิลาที่ท้าวสุวรรณภิงคารรักษาอยู่

ฝ่ายเจ้าพระยาสุวรรณภิงคารกับพระนางเจ้านารายณ์เจงเวง
พร้อมด้วยข้าราชการบริพาร ได้มารับเสด็จ พระพุทธเจ้าก็กระทำปาฏิหาริย์ให้มหารัตนมนี
ลอยออกจากพระโอษฐ์ ๓ ดวง และรัตนมนีอีก ๑ ดวง มีรัศมีโชติช่วงชัชวาล พร้อมกับ
ครีส์ว่า ที่ภูน้ำลอคเชิงชุมนี้เป็นเทือนประเสริฐแห่งหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ เสด็จ
มาประชุมรอยพระบาทไว้ มหารัตนมนีหมายถึงพระเจ้ากุกกุสนธิ์ พระโกนาคนัน
พระเจ้ากัสสปและรัตนมนีหมายถึงพระสัมมโคตม ซึ่งเมื่อหมดศาสนาของพระองค์แล้วยังจะมี
พระศรีอริยเมตไตรย เจ้าองค์หนึ่งมาประชุมรอยพระบาทไว้ในที่นี้ด้วย

เจ้าพระยาสุวรรณภิงคารได้ฟังดังนั้นก็มีความโสมนัสยิ่งนัก ที่บ้าน
เมืองของตนได้ตั้งอยู่ในสถานที่อันประเสริฐ ถึงกับชักพระขรรค์ออกจะตัดศีรษะของตนบูชา
พระพุทธเจ้า

ฝ่ายพระนางนารายณ์เจงเวง ครั้นเห็นพระองค์ทรงสัญญาวิปลาส
ดังนั้น จึงเข้าจับพระหัตถ์แย่งพระขรรค์ไว้ ทูลว่าเมื่อพระองค์ยังทรงพระชนมายุอยู่นาน
ก็จะได้อุปถัมภ์รอยพระบาทสืบไปได้ เป็นการสร้างบุญกุศลต่อไป พระยาสุวรรณภิงคาร
ได้ฟังดังนั้นก็ทรงระลึกใจ จึงถอยมืองกุกกุกนัยซึ่งมีน้ำหนักคำนี้คำแสนคำถึง สวมลง
บนรอยพระบาทเป็นเครื่องสักการบูชา

ต่อมาเจ้าพระยาสุวรรณภิงคารกับพระนางเจ้านารายณ์เจงเวง
ได้สร้างอุโมงค์แล้วก่อด้วยหินเป็นรูปเจดีย์ สวมรอยพระพุทธบาทและให้นามว่า
พระเจดีย์เชิงชุมหรือโรมทุมตั้งแต่นั้นมา

ข. พระธาตุนารายณ์เจงเวง

พระธาตุนารายณ์เจงเวง เป็นปรางค์ขอมก่อด้วยศิลาทราย เมื่อ
เทียบกับศิลปะขอมในประเทศกัมพูชาก็อาจกล่าวได้ว่า อยู่ในศิลปะแบบบาปวน คือก่อน
ปราสาทนครวัดเล็กน้อย พระธาตุนี้นี้มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้าง ด้านละ
๕.๕๐ เมตร แต่มีมุขยื่นออกมาทางด้านทิศตะวันออกเป็นรูปพระกฤษณะกำลังประลอง
กำลัง และหน้าบันด้านบนเป็นรูปพระศิวนาถราชหรือพระอิศวรกำลังทรงพอนรำ มีเทวดา

นั่งประนมมือเป็นแถวอยู่เบื้องล่าง ในแถวนี้มีรูปพระศิวะรวมอยู่ด้วยทางคานขวา
 ทับหลังทางทิศตะวันตกสลักเป็นภาพพระภควทกะกำลังทรงประลองกำลังเช่นเดียวกัน
 ฉายาทรงเป็นฉาใจกระเบนสีน จีบรีวชักชายออกมามากเหนือบันเอวด้านขวา

เกี่ยวกับพระชาตุนารายณ์เจงเวงนี้ มีนิทานหรือตำนานเล่ามาว่า
 หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระมหากัสสปพร้อมพระอรหันต์จำนวน
 ๕๐๐ รูป ได้เชิญพระอรังคธาตุพระพุทธเจามาประดิษฐานไว้ที่ภูเก้าพรา เจ้าพระยา
 สุวรรณภิงคารทรงทราบข่าว จึงได้ชักชวนเสนาคือ ข้าราชการ ทั้งชายและหญิง
 สร้างอุโมงค์ไว้คอยเพื่อขอแบ่งอรังคธาตุไว้สักการบูชา แต่ความศรัทธาแยกเป็น
 ๒ พวกคือ พวกผู้ชายเห็นว่าควรจะไปก่ออุโมงค์ไว้ที่คอยคุดา ซึ่งเป็นพระแท่นบัลลังก์
 ที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับครั้งหนึ่ง เจ้าพระยาสุวรรณภิงคารก็เห็นชอบด้วย

ฝ่ายหญิง มีพระนางเจานารายณ์เจงเวงเป็นประธาน เห็นว่า
 ควรจะก่ออุโมงค์ไว้ในสวนอุทยานเจงเวง เพื่อสะดวกแก่การไปมานมัสการบูชาพระธาตุ
 ไฉนทุกฤดูกาล จึงเกิดการแข่งขันกันขึ้นว่า เมื่อรวมอิฐปูนพอแล้วจะก่อเวลาใดให้สมบูรณ์
 กันไว้ คือให้เสร็จภายในวันหนึ่งกับคืนหนึ่งเป็นอย่างชา ถ้าฝ่ายใดก่อเสร็จภายในเวลา
 ที่ดาวเพ็ญออกพ้นเขาขุคันธร ให้อีกฝ่ายนั้นชนะ

เมื่อใดเวลาตามที่สัญญากันไว้แล้วต่างก็ลงมือก่อ ครั้นถึงเวลา
 กลางคืน พระนางเจานารายณ์เจงเวงให้ชักโคมไฟขึ้นเส้าสูง ถูกติดไว้กับต้นไม้ เพื่อ
 ให้แสงสว่างทั่วกันจะได้ทำการก่อได้สะดวก พวกผู้ชายสำคัญผิดคิดว่าดาวเพ็ญขึ้น จึง
 เป็นอันว่าอุโมงค์ของฝ่ายหญิงเสร็จก่อน

พอรุ่งขึ้น พระมหากัสสปกับพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ก็มาถึงคอยคุดา
 เจ้าพระยาสุวรรณภิงคารและพระนางนารายณ์เจงเวง ได้ขอแบ่งอรังคธาตุพระพุทธเจ้า
 ไว้ในอุโมงค์ของตน แต่พระมหากัสสปเกรงจะผิดพระพุทธวจนะที่ทรงสั่งไว้ว่าให้
 อรังคธาตุของพระองค์ไปไว้ที่ภูเก้าพรา จึงสั่งให้พระอรหันต์กลับไปเอาพระอังคารของ
 พระพุทธเจ้ามาบรรจุไว้ที่อุโมงค์นารายณ์เจงเวง แล้วให้นามว่า ชาตุนารายณ์เจงเวง
 ตามนามของพระนางนารายณ์เจงเวงตั้งแต่นั้นมา

ค. พระธาตุฤๅษี

พระธาตุฤๅษี เป็นเจดีย์ก่อด้วยศิลาแดง เป็นรูปสี่เหลี่ยม สร้างขึ้นบนยอดเขาภูพาน ในท้องที่ตำบลนาหัวบ่อ อำเภอพรรณานิคม ห่างจาก ทางหลวงแผ่นดินสายสกลนคร - อุดรธานี ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร และห่างจาก ที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ๒๑ กิโลเมตร จากหมู่บ้านเชิงเขาขึ้นไปยังเจดีย์ต้องขึ้นเนิน สูงชันไปเรื่อย ๆ จนถึงยอดเขา เป็นระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร เจดีย์นี้เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ภายในเจดีย์มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่^๑

พระธาตุฤๅษี มีประวัติการสร้างว่าสร้างพร้อมกับพระธาตุนารายณ์เจงเวง แต่ในระหว่างที่ก่อสร้างอยู่นั้นพายุชายเห็นแสงโคมของฝ่ายหญิง ที่สร้างอุโมงค์ในส่วนอุทยานนอกเมือง ก็สำคัญว่าเป็นดาวเพ็ก จึงพากันหยุดเสีย ก่อขึ้นไปได้เพียงข้อเท่านั้น ไม่เสร็จตามกำหนดสัญญา จึงแพฝ่ายหญิงไป แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพระมหากษัตริย์เสด็จมา ก็ยังแบ่งพระอังคารของพระพุทธรูปเจมาบรรจุไว้ที่คอกกุหาควย และให้นามอุโมงค์ที่คอกกุหาว่า ธาตุฤๅษี^๒

ง. พระธาตุกุม

พระธาตุกุม เป็นเจดีย์ก่อด้วยศิลาแดง สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยเดียวกันกับพระธาตุเชิงชุม แต่ปรักหักพังลงไปมาก เพราะไม่มีการบูรณะซ่อมแซม เพียงแต่รักษาสภาพเดิมไว้มิให้ถูกทำลายมากขึ้นไปอีกเท่านั้น เจดีย์นี้ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลจันทวน อำเภอเมืองสกลนคร โดยอยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ๖ กิโลเมตร^๓

^๑ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปีจังหวัดสกลนคร ๒๕๑๐ หน้า ๑๐-๑๑.

^๒ พระบริบาลศุภกิจ พงสวาทารเมืองสกลนคร หน้า ๑๓-๑๕.

^๓ จังหวัดสกลนคร ลค. หน้า ๑๐-๑๑.

จ. วัดคอยธรรมเจดีย์

วัดคอยธรรมเจดีย์ ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูพาน ริมทางหลวงแผ่นดิน สายสกลนคร-นาแก-ธาตุพนม ตรงหลักกิโลเมตรที่ ๔๔ ทางด้านทิศใต้ อยู่ลึกเข้าไป ๗ กิโลเมตร มีทางรถยนต์ไปถึงวัดโดยสะดวก ในวัดมีการร่ววัตถุทางศาสนาที่สร้างขึ้น โดยอาศัยพระองค์หนึ่งเป็นองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ศาลาขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปและเป็นที่จำวัดของพระภิกษุ นอกจากนั้นบนแท่นสูงอีกด้านหนึ่งยังเป็นที่ ประดิษฐานพระพุทธรูปนอนขนาดใหญ่องค์หนึ่งสร้างด้วยฝีมือประณีตมาก^๑

ฉ. วัดถ้ำขาม

วัดถ้ำขาม เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก มาจำพรรษาและ ปฏิบัติทางวิปัสสนาเป็นประจำทุกปี เป็นสำนักสงฆ์มีชื่อ เป็นที่เคารพของประชาชนใน จังหวัดและต่างจังหวัด ที่ตั้งวัดอยู่บนยอดเขาสูงบนเทือกเขาภูพาน ในท้องที่ตำบลไร่ อำเภอมพรรณานิคม ห่างจากที่จังหวัดไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๔๐ กิโลเมตร และ ห่างจากทางหลวงแผ่นดินสายสกลนคร - อุดรธานีไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร^๒

ช. อาคารพิพิธภัณฑบริวาร พระอาจารย์มั่น ภูริทัตเถระ

พิพิธภัณฑบริวารนี้ เป็นที่รวมบริวารทั้งหลายของท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ผู้เป็นธรรมอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาชั้นสูง อาคารนี้ตั้งอยู่ในบริเวณวัดป่า สุขาวาส อำเภอเมืองสกลนคร โดยได้เริ่มการก่อสร้างตั้งแต่วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๖ แล้วเสร็จและทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

ภายในอาคารหลังนี้มีรูปปั้นเท่าตัวจริงของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พร้อมพระธาตุของท่าน ซึ่งมีลักษณะเป็นเม็ดสีฟ้ากลมทั้งซึ่งแปรสภาพมาจากพระอังคารกับ อัฐธาตุมีลักษณะใสเป็นผลึก นอกจากนี้ยังมีเครื่องอัฐบริวารของท่านทั้งหมดด้วย

^๑ จังหวัดสกลนคร รายงานกิจการประจำปีจังหวัดสกลนคร ๒๕๑๐ หน้า ๑๐-๑๑.

๑๑. สะพานหิน

สะพานหินอยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันตก ตรงทางเข้าสู่
ตัวเมือง เดิมเป็นสะพานก่อด้วยศิลาแลง ซึ่งซ่อมสร้างไว้แต่โบราณ สันนิษฐานว่า
สร้างในสมัยเดียวกันกับเทวสถานที่บ้านธาตุนาเวง คือพระธาตุนารายณ์เจงเวง

นอกจากนี้ยังมีสถานที่ที่ควรไปสักการะอีกมากมาย เช่น วัดป่าอุดมสมพร
ของพระอาจารย์มั่น อจาโร ซึ่งไคมรณภาพไปแล้ว วัดอภัยคำรังสรรค์ อำเภอสว่าง
สองดาว ของพระอาจารย์วัน อุตตโม และวัดมหาสมณกิจภาวนา อำเภอพรรณานิคม
ของอาจารย์เหรียญชัย มหาปัญโญ เป็นต้น

๑๒. สถานที่สำคัญและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่สำคัญและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของจังหวัดสกลนครได้แก่

- ก. พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ บนเทือกเขาภูพาน อำเภอเมืองสกลนคร
- ข. น้ำตกคำหอม บนเทือกเขาภูพาน อำเภอเมืองสกลนคร
- ค. น้ำตกคำเพิ่ม บนเทือกเขาภูพาน อำเภอเมืองสกลนคร
- ง. เขื่อนน้ำพุง บนเทือกเขาภูพาน อำเภอเมืองสกลนคร
- จ. เขื่อนน้ำอูน กิ่งอำเภอนิคมน้ำอูน
- ฉ. หนองหาน คอนสวรรค์ อำเภอเมืองสกลนคร
- ช. สระพังทอง อำเภอเมืองสกลนคร

๑๓. ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

ก. ภาษา ภาษาที่พูดส่วนใหญ่เป็นภาษาถิ่น เช่น ภาษาย้อ ภาษาโซ
ภาษาญไทย ภาษาโยย และภาษาถิ่นอีสานอื่น ๆ ใ้พูดกันทั่วไป เว้นแต่ติดต่อทาง
ราชการจึงใช้ภาษากลาง

ข. ศิลปะวัฒนธรรม ศิลปะที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสกลนคร ได้แก่ฝีมือ
เกี่ยวกับการทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม และผ้าไหม ซึ่งสามารถทำลวดลายใหญ่แปลกตาได้ด้วย
การแกะสลัก การมัดหมี่ และทำลวดลายด้วยการใช้ด้ายสีต่าง ๆ มาทอ ตามแต่ความ
สามารถของผู้ทอเอง

๔. ขนบธรรมเนียมและประเพณี ชาวสกลนครส่วนใหญ่นับถือ พุทธศาสนา และมีผู้นับถือศาสนาคริสต์อยู่บ้างประมาณ ๒ % ของประชากรในจังหวัด ทั้งนี้ขนบธรรมเนียมและประเพณี จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นส่วนมาก และพอจะกล่าวได้โดยสังเขปดังนี้คือ

๑) การรำผีไทยหรือฟ้อนผีไทย นิยมฟ้อนหรือรำในงานแห่ ชาวเมา และงานเทศกาลนมัสการองค์พระธาตุเชิงชุม ตลอดจนในงานพิธีอื่น ๆ เป็นการฟ้อนรำที่สวยงามมาก

๒) การแห่เทียนและการแห่มาอาบนำฝน ประเพณีนี้กระทำก่อน วันเข้าพรรษา ๑ วัน มีการประกวดเทียน ประกวดขบวนแห่ ซึ่งมักจะมีการฟ้อนรำ และเล่นดนตรีเป็นที่สนุกสนานครึกครื้นมาก

๓) การแห่ปราสาทผึ้ง กระทำกันในตอนออกพรรษา มีการ จัดทำปราสาทผึ้งประกวดกันเป็นคุ้ม ๆ และมีการแห่ปราสาทผึ้งไปตามถนนในเมือง พร้อมขบวนนางฟ้า เทพี และขบวนฟ้อนรำประกอบขบวนแห่ ซึ่งมีเป็นประจำทุกปี

๔) การแข่งเรือ (แข่งเรือ) นิยมทำกันหลังจากออกพรรษา แล้ว และระหว่างกลางพรรษา โดยจะมีการแข่งเรือกันที่หนองหาน มีการประกวดเรือ ขบวนแห่ และความเร็วของฝีพาย เป็นที่สนุกสนานอีกงานหนึ่ง

๕) สงกรานต์ ประเพณีนี้จัดทำกันในวันที่ ๑๓ เมษายน ของ ทุกปี มีการประกวดเทพีสงกรานต์ จัดขบวนแห่ทางสงกรานต์ รดน้ำอวยพรผู้ใหญ่ ส่น้ำพระและทำบุญตักบาตร เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่น ๆ อีก เช่น ประเพณีทำบุญ ตรุษ สารท ทำศพ แต่งงาน และอื่น ๆ อีกมาก

วิทยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร หนังสืออ่านประกอบ
วิชาสังคมศึกษา ชุดจังหวัดของชาวเรา "สกลนคร" หน้า ๑๔ - ๑๕.

ง. การเล่นพื้นเมือง การละเล่นพื้นเมืองของจังหวัดสกลนคร มีดังต่อไปนี้คือ

๑) คิ่งหนัง การเล่นคิ่งหนังนี้มีวิธีเล่นเช่นเดียวกับชักกะเยอ เครื่องใช้ในการเล่น คือ แกะเชือกหรือหนัง สำหรับชักกะเยอ เส้น ๓ เส้น เส้นกลางเป็นศูนย์กลาง เวลาเล่นแบ่งผู้เล่นเป็น ๒ พวก มีหัวหน้าพวกละ ๑ คน เมื่อเอาแขวนขึ้นแล้ว ฝ่ายใดแพ้ ฝ่ายนั้นต้องรำ ฟ้อน ตามจังหวะกลอง ซึ่งมักจะเล่นกันในเทศกาลตรุษสงกรานต์^๑

๒) ตอโก การเล่นตอโกต้องแบ่งผู้เล่นออกเป็น ๒ พวก ฝ่ายหนึ่งเป็นโก อีกฝ่ายหนึ่งเป็นพวกตอโก ให้ฝ่ายที่เป็นโกคนใดคนหนึ่งเป็นโกหมอบตัวลงกับพื้น แล้วหาผ้าคลุมให้มิดชิด พวกที่เหลืกลงไปซ่อนตัวไม่ให้ใครเห็น แล้วควมมือให้อีกฝ่ายวิ่งมาควมแล้วลงฟังเสียงโก ซึ่งอาจจะซ่อนอย่างโกหรือผิวปากก็ได้ แล้วให้พวกตอโกทายว่าเป็นใคร ถ้าทายถูกก็ชนะได้ชื่อหลังพวกที่เป็นโกไปยังที่หมาย แต่ถ้าทายไม่ถูกต้องถือว่าแพ้ให้พวกที่เป็นโกชื่อหลังแทน การเล่นตอโกนี้มักจะเล่นในเวลากลางคืนเพื่อฝึกการสังเกตและความจำ^๒

๓) มาหตั้งแตก การเล่นมาหตั้งแตกนี้ต้องแบ่งผู้เล่นออกเป็น ๒ ฝ่าย อย่างน้อยฝ่ายละ ๔ คน เป็นมาและผู้ตี เวลาเล่นทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือวงกลม พวกที่เป็นมาถ่มลงจับเขาของคนใหญ่ซึ่งกระโดดขึ้นชี้หลัง แล้วโยนผ้าซึ่งมวนเป็นรูปกลม ๆ ไปยังผู้ชีมาตัวอื่น ๆ จนรอบวง ถ้าถูกตกดินเรียกว่ามาหตั้งแตก ผู้ชีมาจะต้องรีบวิ่งหนี ผู้ที่เป็นมาจะต้องปาลูกให้ถูกตัวผู้ชี ถ้าปาลูกจึงจะได้เป็นผู้ชีมาแทน การเล่นชีมาหตั้งแตกนี้เป็นการฝึกหัดให้เป็นคนว่องไว และรู้จักหลบอันตราย^๓

^๑ กรมพลศึกษา กีฬาพื้นเมือง หน้า ๔๕๔.

^๒ ลค. หน้า ๔๘๔ - ๔๘๐.

^๓ ลค. หน้า ๔๗๐ - ๔๗๑.

๔) ยิงแหลง การเลนยิงแหลงทองแบงยูเลนเป็น ๒ พวก ยิง
เรียงแถวหน้ากระดานทางกันประมาณ ๑๕ ก้าว แล้วให้หัวหน้าแต่ละฝ่ายผลัดกัน
ปาลูกบอลหรือผ้าที่ม้วนกลม ๆ ให้ถูกฝ่ายตรงกันข้าม เมื่อลูกบอลถูกผู้ใดผู้นั้นจะต้อง
วิ่งมาอยู่กับอีกฝ่ายหนึ่ง จนกว่าพวกหนึ่งจะหมดตัว และในระหว่างพวกจะผลัดเปลี่ยน
กันปาก็ได้ เพื่อฝึกหัดการปาวาใครจะปาวแม่น ฝ่ายใดพวกมาก เป็นฝ่ายชนะ ฝ่ายใด
หมดตัวก่อนเป็นฝ่ายแพ้

๑๔. สภาพทั่วไปของจังหวัด

ก. ความสงบเรียบร้อยภายใน

จังหวัดสกลนครมีเจ้าหน้าที่ตำรวจรวมทั้งสิ้น ๑,๑๔๔ นาย
สัญญาบัตร ๕๓ นาย ตำรวจสัญญาบัตร ๑,๑๑๕ นาย โดยเฉลี่ยแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจ
๑ นาย ต้องรับผิดชอบพื้นที่ ๔ ตารางกิโลเมตร สำหรับสถิติต่าง ๆ นั้น ในปี ๒๕๒๐
มีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้น ๕๔ ราย จับได้ ๒๑ ราย คดีอื่น ๆ เกิดขึ้น ๑,๒๔๐ ราย จับได้
๑,๑๒๒ ราย^๒

ข. การสาธารณสุข

ในเขตเทศบาลมีการพัฒนาทั้งทางด้านถนนหนทาง การประปา
ไฟฟ้า โทรศัพท์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และการกำจัดสิ่งปฏิกูล ส่วนในท้องที่อื่น ๆ
นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาลเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบ

ค. การศาสนา

พลเมืองส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ มีวัด ๒๑๔ แห่ง และมีสำนัก
สงฆ์ ๕๓๕ สำนัก นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก
มีศาสนสถานของนิกายนี้กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ รวม ๑๕ แห่ง ^๓

^๑ กรมพลศึกษา กีฬาพื้นเมือง หน้า ๔๖๓ - ๔๖๔.

^๒ สำนักงานจังหวัดสกลนคร บทบรรยายสรุป หน้า ๔.

^๓
ก.

ง. การสาธารณสุข

หน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดสกลนคร มีดังนี้คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๑ แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและกิ่งอำเภอ ๑๓ แห่ง โรงพยาบาล ขนาด ๒๐๒ เตียง ๑ แห่ง โรงพยาบาลขนาด ๑๐ เตียง ๔ แห่ง สถานีอนามัย ๖๓ แห่ง สำนักงานควบคุมโรค ๑๐ แห่ง หน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขอื่น ๆ อีก ๑๐ แห่ง^๑

นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาล ขนาด ๓๐ เตียง อีก ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่ อำเภอพรรณานิคม เป็นโรงพยาบาลที่สร้างขึ้นด้วยเงินที่พุทธบริษัทรวมอนุโมทนาแด่ พระอาจารย์มั่น อจาโร อดีตเจ้าอาวาสวัดป่าอุมสมพร อำเภอพรรณานิคม และเปิด บริการแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ^๒

จ. การศึกษา

จังหวัดสกลนคร มีโรงเรียนรวมทั้งสิ้น ๒๒๑ โรงเรียน มีนักเรียน ๑๓๔,๘๓๔ คน ครู ๕,๖๔๔ คน โดยแยกเป็นสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ๕๗๔ โรงเรียน ครู ๔,๓๔๔ คน นักเรียน ๑๒๒,๔๑๔ คน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ๓๓ โรงเรียน ครู ๑,๐๔๑ คน นักเรียน ๑๓,๕๔๒ คน สังกัดเทศบาล ๓ โรงเรียน ครู ๕๓ คน โรงเรียนเอกชน ๑๑ โรงเรียน ครู ๑๕๗ คน นักเรียน ๑,๕๖๐ คน

นอกจากนี้ยังมีสถานระดับอุดมศึกษาอีก ๑ แห่ง คือ วิทยาลัยครูสกลนคร ซึ่งจะเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา ๒๕๒๑ นี้ สำหรับการศึกษาระดับ อาชีวศึกษานั้นมีโรงเรียนการช่างสกลนคร มีโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ ๑ โรงเรียนโรงเรียนเบ็ญแสริจ ๓ โรงเรียน และโรงเรียนการศึกษานานาชาติสาขาสามัญ ระดับ ๓,๔ และระดับ ๕ จำนวน ๗ โรงเรียน^๓

^๑ สำนักงานจังหวัดสกลนคร แผนพัฒนาจังหวัดสกลนคร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔) หน้า ๔ - ๑๒.

^๒ อนสรงานศัพพะพระอาจารย์มั่น อจาโร หน้า ๓๖๔ - ๓๖๕.

^๓ สำนักงานจังหวัดสกลนคร ดค. หน้า ๕ - ๘.

อำเภอพรรณานิคม

เป็นอำเภอขึ้นจังหวัดสกลนคร ตั้งที่ว่าการอำเภอที่ตำบลพรรณานิคม

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ จด ตำบลไฮหย่อง อำเภอพังโคนและตำบลขัวก่าย

อำเภอวานรนิวาส

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จด ตำบลโพนแพง อำเภออากาศอำนวย

ทิศตะวันออก จด ตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ และตำบลขมิ้น

อำเภอเมืองสกลนคร

ทิศใต้ จด ตำบลกุกบกและตำบลนามอง อำเภอกุดบาก

ทิศตะวันตก จด ตำบลแวง อำเภอพังโคน

ทิศตะวันตกเฉียงใต้ จด ตำบลวาริชภูมิ อำเภอวาริชภูมิ

๒. ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศในเขตอำเภอพรรณานิคม เป็นที่ราบโดยมาก มีเขา ป่า ดง ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูพาน เป็นเทือกเขานากลาง ยาวตลอดเขตอำเภอ ทางทิศใต้ มีห้วยหนองทั่ว ๆ ไป ลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยอุ่ม ไหลลงสู่ลำน้ำสงคราม ซึ่งขณะนี้เขื่อนชลประทานแล้ว มีคลองส่งน้ำไปตามที่ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการกสิกรรม อาชีพของราษฎรได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ล่าสัตว์ และทำการประมง ในอำเภอพรรณานิคมนี้ มีอ่างเก็บน้ำในโครงการห้วยปลาหาง เก็บน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖^๑

๓. การคมนาคม

ก. จากอำเภอเมือง โดยทางหลวงแผ่นดินสาย ๑๔ ระยะทาง ๓๙ กิโลเมตร

ข. การคมนาคมระหว่างอำเภอกับหมู่บ้าน ตำบลต่าง ๆ มีเส้นทางเข้าไต่ทุกหมู่บ้าน บางแห่งเป็นถนนลูกรัง และบางแห่งเป็นถนนดิน

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอพรหมานิกมจัดการปกครองออกเป็น ๔ ตำบลดังนี้^๑

๑) ตำบลพรหม	มี	๑๐	หมู่บ้าน
๒) ตำบลวังยาง	มี	๖	หมู่บ้าน
๓) ตำบลไร่	มี	๑๒	หมู่บ้าน
๔) ตำบลพอกนอย	มี	๗	หมู่บ้าน
๕) ตำบลนาหัวบ่อ	มี	๑๒	หมู่บ้าน
๖) ตำบลรางมิ่ง	มี	๑๑	หมู่บ้าน
๗) ตำบลนาโน	มี	๗	หมู่บ้าน
๘) ตำบลสว่าง	มี	๑๔	หมู่บ้าน
รวม		๘๓	หมู่บ้าน

๕. ประวัติอำเภอพรหมานิกม

อำเภอพรหมานิกมเดิมเป็นเมืองเรียกว่าเมืองพรหมาน มีพวกผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังศรีรักษาดที่ ๓ บรรพบุรุษผู้ตั้งเมืองพรหมานิกมคือท้าวโรงกลางเมืองวังตำแหน่งท้าวโรงกลางคงจะเป็นตำแหน่งอย่างเดียวกับที่เรียกกันโดยปกติในพงศาวดารว่า ท้าวเพี้ย อันใดแก่กรมการชั้นผู้น้อยของเมืองนั่นเอง ปรากฏตามพงศาวดารว่า "ท้าวโรงกลางเมืองวังสมัครตั้งอยู่บ้านประชาวพะงาขึ้นกับเมืองสกลนคร" อีกฉบับหนึ่งขยายความออกไปว่า "ท้าวโรงกลางเมืองวังกับพวกพ้องท้าวเพี้ยครอบครัวขอสมัครตั้งอยู่บ้านประชาวพะงาขึ้นกับเมืองสกลนคร"^๒

ในหนังสือจังหวัดสกลนครกล่าวถึงเมืองพรหมานิกมว่า

พ.ศ. ๒๓๔๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ราชวงศ์อินไปเกลี้ยกล่อมเจ้าเมืองวังปากแม่น้ำโขงฝั่งซ้าย ให้มารวมอยู่กับฝั่งขวาและปรากฏว่า

^๑ อำเภอพรหมานิกม หัวขอรายงานขอราชการ หน้า ๓.

^๒ ถวิล เกษรราช ประวัติผู้ไทย หน้า ๓๔๓ - ๓๔๔.

ชาวไพร่ชาวญไทยพร้อมด้วยท้าวโรงกลางบุตรเจ้าเมืองวังก่อพบพมาอยู่แขวงเมือง
สกลนคร^๑

พ.ศ. ๒๓๔๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ
ให้ตั้งเมืองพรรณานิคมเป็นเมืองขึ้นเมืองสกลนคร ตั้งให้ท้าวโรงกลางเป็นพระเสนา
ณรงค์ เจ้าเมืองพรรณานิคม ยกบ้านพังพร้าวเป็นเมืองพรรณานิคม^๒

ในหนังสืออักษรานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน อธิบายประวัติอำเภอ
พรรณานิคมว่า อำเภอพรรณานิคม เดิมเป็นเมืองเรียกว่าเมืองพรรณ มีพวก
ญไทยวัง ที่อยู่เหนือเมืองเวียงจันทน์ ไกลพม่าตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านพรรณ แล้ว
ขออนุญาตตั้งเป็นเมืองขึ้นอย่างมีเจ้า มีอุปฮาด ราชวงศ์ และราชบุตร ยึดเป็น
อำเภอเรียกอำเภอพรรณานิคมในรัชกาลที่ ๕ ราว พ.ศ. ๒๔๔๐^๓

ต่อมาได้มีผู้คนควาหาหลักฐานเพิ่มเติมได้ความว่า "เมืองวัง" มีชื่อ
เมืองวังเวียงซึ่งอยู่เหนือเมืองเวียงจันทน์ แต่เป็นอีกเมืองหนึ่งต่างหาก อยู่ติดแดน
ประเทศญวน และคำว่า "บ้านพรรณ" น่าจะเป็น "บ้านประชาวพะงา" หรือ
"ประชาวพังงา" หรือ "พังพร้าว" สำหรับเจ้าที่ปกครองเมืองพรรณานั้น ที่ถูกนำ
จะเป็นเจ้าเมือง มากกว่า เพราะเมืองพรรณานิคมนั้นเป็นเมืองจัตวา ตัวเจ้าเมือง
ไม่มีธรรมเนียมให้เรียกว่า "เจ้า"^๔

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอพรรณานิคม

๑. พระเสนาณรงค์	พ.ศ. ๒๔๔๕
๒. ขุนราชันธสกลรักษ์	พ.ศ. ๒๔๕๐

^๑ จังหวัดสกลนคร, งานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ หน้า ๘.

^๒
ก.

^๓ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม ๓ หน้า ๔๔๔.

^๔ กวีล เกษมราช ประวัติญไทย หน้า ๔๔๐ - ๔๔๑.

๓.	ขุนนิคมहरณาเขต	พ.ศ. ๒๔๕๓
๔.	ขุนภูคดบริรักษ์	พ.ศ. ๒๔๖๒
๕.	พระบริพัตรเทวีเคช	พ.ศ. ๒๔๖๔
๖.	ขุนวิจารณ์สุนทรภรม	พ.ศ. ๒๔๓๑
๗.	ขุนัญชาคคิ	พ.ศ. ๒๔๓๒
๘.	หลวงพินิจพนมเขต	พ.ศ. ๒๔๓๒
๙.	นายหนู ศิริกุล	พ.ศ. ๒๔๓๓
๑๐.	ร.ต.ท. ถวิล ชนกรังกูล	พ.ศ. ๒๔๔๔
๑๑.	นายโสภณ อัครกาคามย์	พ.ศ. ๒๔๔๖
๑๒.	นายเค็ม กาสนสิทธิ์	พ.ศ. ๒๔๔๗
๑๓.	นายเพิม คงมาลา	พ.ศ. ๒๔๔๐
๑๔.	นายสุนทร โสภณ	พ.ศ. ๒๔๔๒
๑๕.	นายเชิด สุนทรวร	พ.ศ. ๒๔๔๖
๑๖.	นายสง่า พิทยานุกูล	พ.ศ. ๒๔๔๘
๑๗.	นายศิริ ปรัญญา	พ.ศ. ๒๔๔๘
๑๘.	นายกิ่ง เนียมทรัพย์	พ.ศ. ๒๕๐๓
๑๙.	นายอำพัน กล้ายัง	พ.ศ. ๒๕๐๘
๒๐.	ร.ต.สมจิต จุลพงษ์	พ.ศ. ๒๕๑๒
๒๑.	นายสุวิทย์ กิมปาน	พ.ศ. ๒๕๑๔
๒๒.	พ.ศ. ชิตี ศุจิกุลเกษม	พ.ศ. ๒๕๑๘

ที่มา - ทิวาการอำเภอพรรณานิคม

๖. ประชากร

ประชากรของอำเภอพรหมานิกม เมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๑๕ จำนวน ๕๖,๒๕๕ คน เป็นชาย ๒๘,๓๖๖ คน เป็นหญิง ๒๗,๘๘๙ คน และมีจำนวนบ้าน ๗,๑๐๕ หลังคาเรือน ปี ๒๕๒๐ มีประชากร ๕๖,๑๐๑ คน

ประชาชนส่วนใหญ่มีสัญชาติไทย เชื้อชาติไทย สืบเชื้อสายมาจาก เขมรไทย ไช และลาวบางเพียงเล็กน้อย

๗. อาชีพของประชากร

ส่วนใหญ่ประชาชนมีอาชีพในทางการเกษตร และอำเภอพรหมานิกม มีพื้นที่ทำนาประมาณ ๑๐๕,๔๒๗ ไร่ เนื้อที่ทำไร่ ประมาณ ๔๖,๓๑๔ ไร่ เนื้อที่ทำสวน ประมาณ ๒๐,๙๖๓ ไร่ ส่วนการอุตสาหกรรม มีทำกันบ้างเพียงเล็กน้อย เฉพาะในครัวเรือนเท่านั้น สำหรับการพาณิชย์กรรม มีห้างหุ้นส่วน ๒ แห่ง ร้านค้าทั่ว ๆ ไปประมาณ ๔๐๐ ร้าน^๒

๘. การศึกษาและการศาสนา

อำเภอพรหมานิกม มีทั้งโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนราษฎร์ วัดพุทธศาสนา วัดคริสต์ศาสนา โบสถ์ทางศาสนา พุทธและโบสถ์ทางศาสนาคริสต์ ดังนี้^๓

๑) โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน ๑ โรงเรียน ครู ๔๕ คน นักเรียน ๔๖๓ คน

๒) โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๕๕ โรงเรียน ครู ๓๖๗ คน นักเรียน ๔,๗๓๔

^๑ ที่มา - แผนกปกครองจังหวัด

^๒ อำเภอพรหมานิกม หัวข้อรายงานขอราชการ หน้า ๓ - ๔.

^๓ ค. หน้า ๔ - ๕.

- ๓) โรงเรียนราษฎร์ จำนวน ๒ โรงเรียน ครู ๑๔ คน นักเรียน ๓๑๕ คน
 ๔) วัดพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ วัด พระภิกษุ ๑๖๔ รูป สามเณร ๒๐๖ รูป
 วัดคริสต์ศาสนา จำนวน ๔ วัด โบสถ์ศาสนาพุทธ จำนวน ๒๓ หลัง โบสถ์ศาสนา
 คริสต์ จำนวน ๔ หลัง

๕. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

อำเภอพรหมนิคม มีโรงพยาบาล จำนวน ๑ แห่ง สถานีอนามัย
 ชั้นสอง จำนวน ๔ แห่ง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน ๑ แห่ง การประปาสุขา
 ภิบาล จำนวน ๑ แห่ง ประปาชุมชน จำนวน ๔ แห่ง บ่อน้ำบาดาล จำนวน ๔
 แห่ง บ่อขุด จำนวน ๑๐ แห่ง

๖. ขนบธรรมเนียมประเพณี

เนื่องจากอำเภอพรหมนิคม เป็นถิ่นฐานของคนไทยที่สืบเชื้อสายมาจาก
 คนเผ่าญไทยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงมีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่น่าสนใจดังต่อไปนี้คือ^๒

ก. รำวงไทย

การรำวงไทยนี้ในสมัยก่อน นิยมเล่นกันเวลาว่างงานพิธีต่าง ๆ หรือ
 ก่อนรับผู้มาเยือน การแต่งกายสำหรับผู้หญิง ต้องไว้มวยยาวเกล้ามวยสูง ใส่ชุดสวยงาม ๆ
 ทำด้วยเงินหรือทองคำ เสื้อแขนกระบอกยอมควายนาคราม กระดุมเสื้อทำด้วยเงิน ที่
 ชายเสื้อขลิบด้วยผ้าสีแดง ผ้าถุงมีเชิงซึ่งมีลวดลายสอดคล้องต่าง ๆ ผู้ชายนุ่งโจงหรือ
 กางเกงก็ไค เพื่อบรรเลงดนตรีประกอบการฟ้อนรำ มีกลอง ของ ฉิ่ง พังฮาด เป็นต้น
 เมื่อถึงเวลาฟ้อนรำ ผู้รำจะใส่เล็บมือยาว ๆ เป็นกรวยปลายแหลม ร่ายรำไปตาม
 จังหวะดนตรีและเพลงรำวงไทย

ข. แอกลีเยว

แอกลีเยวเป็นประเพณีภูมิบุตรของชาวญไทย ซึ่งเกิดจากการนิยม
 หมกหมอบในอัยาศัยซึ่งกันและกัน หรือมีคามารกา ญาติพี่น้องต้องการให้เป็นมิตรกับ

อำเภอพรหมนิคม หัวข้อรายงานขอราชการ หน้า ๕.

๒ กลองชัย - บุญเลิศ ที่ระลึกเหี่ยวบ้านสว่าง หน้า ๔๖ - ๔๘.

ดูหลานของตน โดยเห็นว่าอยู่ในวัยเดียวกัน และมือป็นสยใจคล้ายคลึงกัน จึง
ทำพิธีแยกเสียวขึ้น ในพิธีแยกเสียวนี้ ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายรวมทั้งมิตรสหายจะมา
ชุมนุมกันผูกแขนให้แล้วเลี้ยงอาหารกันตามประเพณี ญาติผู้ใหญ่และผู้ที่จะเป็นเสียวกันจะ
มีของขวัญให้กันและกันไว้เป็นที่ระลึก อาจจะเป็นสร้อย แหวน หรือว้าว ควาย
แล้วแต่ฐานะ เรียกว่า "ดูขวัญเสียว"

เมื่อเป็นเสียวกันโดยสมบูรณ์แล้ว ก็ต้องทำตัวเป็นกันเองกับญาติพี่น้อง
ของแต่ละฝ่าย และจะเรียกพ่อ แม่ พี่ น้อง ของเสียวว่า พ่อเสียว แม่เสียว พี่เสียว
น้องเสียว เป็นต้น ผู้ที่เป็นเสียวกันจะต้องนับถือญาติของแต่ละฝ่ายเสมือนญาติของตน
จริง ๆ

ค. แอวสาว

แอวสาว เป็นประเพณีที่ให้อิสระภาพในการเลือกคู่ของหนุ่มสาวชาวผู้ไทย
การไปแอวสาวของหนุ่มชาวผู้ไทยนี้ มักจะกระทำในตอนกลางคืน หลังจากที่เสร็จจาก
ภารกิจประจำวันแล้ว การไปแอวสาวนี้หนุ่ม ๆ มักจะเล่นดนตรีที่ตนถนัดไปด้วย เช่น
เป่าแคน เป่าขลุ่ย คีตกิมหรือแอวเป็นทำนองเคล้าคลอไปกับเสียงดนตรีด้วย

เมื่อไปถึงบ้านของสาว ๆ ที่ออกมานั่งทำงานอดิเรกตรงระเบียงบ้าน
หรือสาวที่มา "ลงขวง" คือสาวที่ลงมาทำงาน บินฝ่าย กรอไหม เป็นต้น ก็จะร้อง
ขออนุญาตขึ้นบ้าน พอหนุ่มขึ้นบ้านแล้ว สาวจะหาน้ำดื่ม หมาก พลุ บุหรี่ มาต้อนรับ
จากนั้นก็เกี่ยวปากกันตามประสาหนุ่มสาว

ง. ผิดผี

ประเพณีผิดผีนี้เกิดจากการที่หนุ่ม ๆ ที่ไปแอวสาว เกิดมือไว ใจเร็ว
ไปจับต้องถูกตัวสาวเขา สาวเกิดไม่พอใจ ร้องขึ้น ผู้ใหญ่ที่นอนอยู่ในบ้านก็จะตื่นขึ้นมา
เอะอะเอา หรือไม้ก็เผลอผู้ใหญ่วิ่งขึ้นมากลางหัวมีคีมึงามกับสาว ก็จะหักทวงขึ้น
ว่าเป็นการผิดผีเรือน หนุ่มจะต้องถูกปรับไหม ซึ่งอาจจะเป็นเงิน ทอง เหล้า ไก่ ตาม
ที่แต่ละท้องถิ่นจะกำหนดไว้

* ขวง คือร้านที่ปลูกในบริเวณลานบ้าน สำหรับผู้หญิงนั่งปั่นไหม (พจนานุกรมภาค
อีสาน - ภาคกลาง หน้า ๕๑)

✓ จ. แต่งงาน

ประเพณีแต่งงานของชาวไทยนี้ เริ่มจาก "ไปโอม" คือฝ่ายชายส่ง "พอลาม" ไปสู่ขอฝ่ายหญิงจากญาติผู้ใหญ่ซึ่งเรียกว่า "ลุงตาพาเขา" โดยจัดหมากพลู พร้อมถวายเงิน ไปมอบให้ เรียกว่า "พลูไขปาก หมากไขคอ" เงินนั้นเรียกว่า "เงินไขความปาก" เมื่อฝ่ายหญิงรับไว้แล้วก็จะแจก หมาก พลู สู้กันกินในขณะที่ ทำความตกลงกันถึงเรื่องสินสอด ของหมั้น และค่าใช้จ่ายในพิธี เรียกว่า "ค่าสีกาคอง คาคอง ของหมั้น" เมื่อตกลงกันแล้วก็หาฤกษ์ยามปลูกเรือนหอ

ต่อมาฝ่ายชายจะส่งหมาก พลู บุหรี่ ขนม ถวาย อวย ไส้ตะกราไปให้ฝ่ายหญิง เรียกว่า "กระหยังหมาย" ฝ่ายหญิงจะแจกของเหล่านี้ไปยัง "ลุงตาพาเขา" แสดงถึงความมั่นหมายจะใดเป็นญาติกันอย่างแท้จริง

ต่อมาฝ่ายชายจะจัดส่งของอย่างเดิมเพิ่ม เติมไปอีก เพื่อแจกจ่าย "ลุงตาพาเขา" เรียกว่า "ส่งของฝาก" ถ้าเป็นลูกหัวปีหรือลูกสุดท้อง สิ่งของเหล่านี้ต้องเพิ่มจำนวนขึ้นอีก พอถึงวันแต่งงาน ฝ่ายชายจะจัดหมู ไก่ ส่งไปยังบ้านของฝ่ายหญิง ซึ่งฝ่ายหญิงก็ต้องเตรียมอาหารไว้รับแขกด้วย มีการจัดพาขวัญหรือพานบายศรีฝ่ายละสำหรับ เมื่อเลี้ยงดูกันแล้ว ก็ยกพานบายศรีของทั้งสองขึ้นไปไว้บนเรือนหอ ใดเวลาพอลามก็จะพากันแห่เจาขาวไปเรือนหอ ทำพิธีสู่ขวัญกัน เป็นอันเสร็จพิธี

ภาคเหนือ
NORTH

CHANG PHET
CHANG RAI
CHANG MAI

CHON SAHAN

CHIT
CHIANLOK
CHIANBUN
CHIT

CHONG SON
CHANG
CHUM
CHOTAI
CHADIT
CHIT THANI
CHAO

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
NORTHEAST

- 1 KALASIN
- 2 KHON KAEN
- 3 CHAIYAPHUM
- 4 NAKHON PHANOM
- 5 NAKHON RATCHASIMA
- 6 NONG KHAI
- 7 BURIRAM
- 8 MAHA SARAKHAM
- 9 ROI-ET
- 10 LOEI
- 11 SI SA KET
- 12 SAKON NAKHON
- 13 SURIN
- 14 UBON RATCHATHANI
- 15 UDON THANI
- 16 YASOTHON

ภาคตะวันตก
WEST

NAKHON PATHOM
NATCHABURI
NETCHABURI
NACHANABURI
NACHUAP KHIRI KHAN
NAMUT SAKHON
NAMUT SONGKRAM
NUPHAN BURI

ภาคตะวันออก
EAST

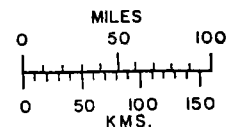
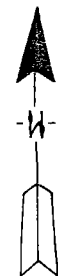
- 1 CHON BURI
- 2 CHANTHABURI
- 3 CHACHOENGSAO
- 4 NAKHON NAYOK
- 5 TRAT
- 6 PRACHIN BURI
- 7 RAYONG

ภาคกลาง
CENTRAL

- 1 PHRA NAKHON-THON BURI
- 2 NONTABURI
- 3 PATHUM THANI
- 4 SING BURI
- 5 CHAI NAT
- 6 SAMUT PRAKAN
- 7 LOP BURI
- 8 PHRA NAKHON-SI AYUTTHAYA
- 9 ANG THONG
- 10 SARABURI

ภาคใต้
SOUTH

CHUMPHON
CHONONG
CHURAT THANI
CHANGNGA
CHAKHON-SI-THAMMARAT
CHUKET
CHIRABI
CHITTHALUNG
CHITRANG
CHITATUN
CHONGKHLA
CHITATTANI
CHITAYALA
CHITRATHIWAT

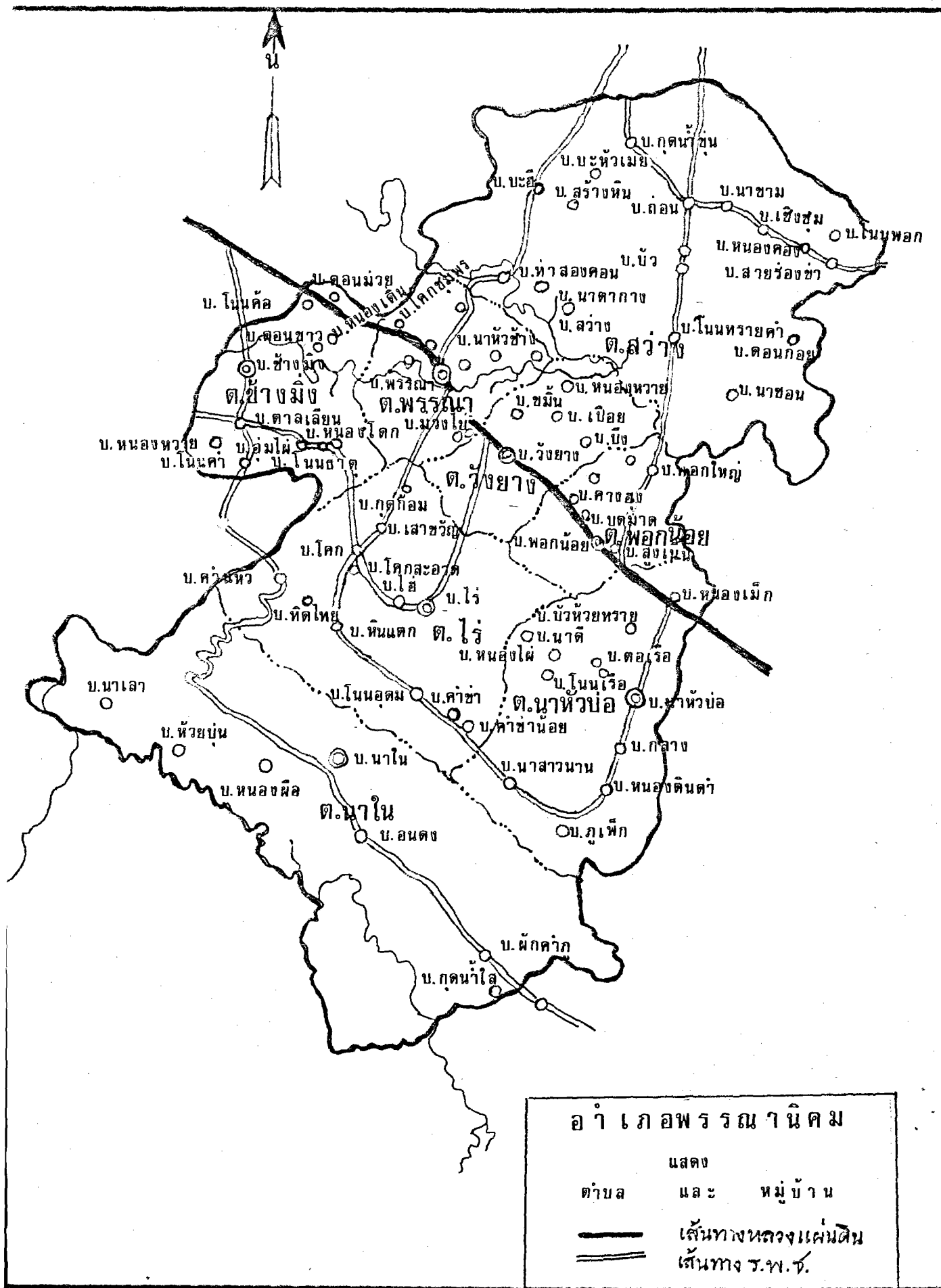

ประเทศไทย
THAILAND

ภาค และ จังหวัด
REGIONS AND CHANGWATS

จังหวัดสุโขทัย

อำเภอ และ ตำบล

ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ช้างมิ่ง, ตำบล

ตำบลช้างมิ่ง อำเภอรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
ของอำเภอรณานิคม ลักษณะที่ตั้งของตำบลอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๓ กิโลเมตร
มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๔.๘๔ ตารางกิโลเมตร มีสภาพทั่ว ๆ ไปดังนี้คือ

๑. อาณาเขต

ตำบลช้างมิ่งมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	จด ตำบลไฮหย่อง และตำบลคันไ้ อำเภอพังโคน
ทิศใต้	จด ตำบลไร่ อำเภอรณานิคม
ทิศตะวันออก	จด ตำบลพรรณา อำเภอรณานิคม
ทิศตะวันตก	จด ตำบลแวง อำเภอพังโคน

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลช้างมิ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด ๓๔.๘๔ ตารางกิโลเมตร เนื้อส่วนใหญ่เป็นที่นาและสวน
มีป่าไม้เบญจพรรณในท้องที่ของหมู่บ้าน ๔ แห่งคือ บ้านหนองโคก บ้านอุมไ้ บ้านโนนคำ และ
บ้านนาคำ มีหนองน้ำทั้งหมด ๒๒ แห่ง กระจายอยู่ทั่วหมู่บ้านต่าง ๆ ทุกหมู่บ้าน หนองน้ำที่สำคัญ
ได้แก่ หนองเหมือด หนองโคกและหนองเก็บ มีลำห้วยไหลผ่านตำบลช้างมิ่ง ๒ สาย คือ
ลำห้วยอุ้น และ ลำห้วยอุ้นเขมา

นอกจากหนองน้ำและลำน้ำตามธรรมชาติแล้ว ตำบลช้างมิ่งยังมีอ่างเก็บน้ำอีก ๑ แห่ง
คือคลองส่งน้ำคอนกรีต ๑๓ สาย โดยจะส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม้ได้.
๒ แผนกพัฒนาชุมชนอำเภอรณานิคม แบบสำรวจข้อมูลตำบลช้างมิ่ง นับจำนวนหน้าไม้ได้.

๓. การคมนาคม

ตำบลช้างมิ่งมีถนนลูกรังที่อยู่ในสภาพดีทุกหมู่บ้าน ส่วนถนนสายสำคัญ ๆ โคกแกทาง รพช. สายบ้านโคกสะอาด-บ้านหนองเบน ผ่านตำบลช้างมิ่งที่บ้านช้างมิ่ง บ้านศาลเตียน และบ้านโนนคำ อีกสายหนึ่งโคกแก ทาง รพช. สายบ้านนาเหนือ-บ้านม่วงไข่ โดยผ่านตำบลช้างมิ่งที่บ้านศาลเตียนและบ้านอุมไผ่

สำหรับถนนภายในหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลช้างมิ่งนั้นมีทั้งหมด ๕๔ สาย เป็นถนนลาดยาง ๑ สาย ถนนลูกรัง ๓๗ สาย และเป็นถนนดิน ๑๖ สาย

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลช้างมิ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ หมู่บ้านด้วยกันคือ

หมู่ที่ ๑	บ้านช้างมิ่ง
หมู่ที่ ๒	บ้านหนองเคียน
หมู่ที่ ๓	บ้านศาลเตียน
หมู่ที่ ๔	บ้านหนองโคก
หมู่ที่ ๕	บ้านอุมไผ่
หมู่ที่ ๖	บ้านดอนม่วย
หมู่ที่ ๗	บ้านโนนคำ
หมู่ที่ ๘	บ้านโนนคอ
หมู่ที่ ๙	บ้านดอนขาว
หมู่ที่ ๑๐	บ้านหนองหวาย
หมู่ที่ ๑๑	บ้านโนนธาตุ

๕. ประชากร

ตำบลช้างมิ่งมีประชากรทั้งสิ้น ๗,๖๔๕ คน มีจำนวนบ้าน ๑,๐๓๒ หลังคาเรือน ประชาชนโดยส่วนรวมทั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ โดยมีที่ทำกินคือ สวน ไร่ นา อยู่โดยรวม

หมู่บ้าน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ สำหรับอาชีพของสตรีในตำบลข้างมิ่งนั้น เมื่อหมดฤดูทำนาแล้วจะมีการทอผ้า ทอเสื่อ เป็นงานที่ทำภายในครัวเรือนเป็นส่วนมาก

๒. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลข้างมิ่งมีโรงเรียนทั้งหมด ๓ โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๔ โรงเรียน และเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๓ โรงเรียน

ประชากรในตำบลข้างมิ่งนับถือศาสนาพุทธ ๒ หมู่บ้าน นับถือศาสนาคริสต์ ๕ หมู่บ้าน มีวัดทางศาสนาพุทธอยู่ ๓ แห่ง มีพระสงฆ์ จำนวน ๓ รูป สามเณร ๒ รูป มีโบสถ์สำหรับประกอบพิธีทางศาสนาคริสต์ ๔ แห่ง และมีพระทางศาสนาคริสต์อยู่ ๒ รูป

๓. การสาธารณสุข

ตำบลข้างมิ่งมีสถานีอนามัย ๒ แห่ง อยู่ ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่บ้านข้างมิ่ง มีแพทย์ประจำตำบล ๑ คน พนักงานอนามัย ๑ คน และเภสัชกร ๑ คน นำสำหรับอุปโภคบริโภคนั้น ในตำบลข้างมิ่งมีบ่อน้ำสาธารณะ ๑๔ แห่ง และบ่อขุดโดยเอกชน ๑๒๓ แห่ง

ข้างมิ่ง, บ้าน

บ้านข้างมิ่ง เป็นที่ตั้งตำบลอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๔ กิโลเมตร มีจำนวนบ้านเรือน ๒๓๒ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๒๘๓ คน ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ มีวัดอยู่ ๑ แห่งคือ วัดคาซอลิกคริสตราชามีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านข้างมิ่ง

ประวัติหมู่บ้าน

นายกลิ้ง ทิพย์ทอง อายุ ๕๕ ปี กำนันตำบลข้างมิ่ง เกิดที่บ้านข้างมิ่ง ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๖ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านซางมิ่งแท้ ๆ นั้น อพยพมาจากเมืองบลเมืองวัง ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง คือประเทศลาวเดิมนั้น เมื่ออพยพมาครั้งแรกได้ไปอยู่ที่บริเวณที่เป็นบ้านเสาขวัญ คำบลไร ในปัจจุบันนี้ แล้วย้ายมาอยู่ที่บริเวณบ้านนาคำ คำบลซางมิ่ง พออยู่มาได้ไม่นานเห็นว่ายังไม่เป็นที่พอใจจึงย้ายมาอยู่ที่บ้านโพทอง ซึ่งในปัจจุบันเป็นบ้านร้างไปแล้ว มีแตงนา

ต่อมาได้ประมาณ ๒-๓ ปี เห็นว่ายังไม่เป็นที่พอใจ จึงได้แสวงหาทำเลที่ทุ่งหมู่บ้านใหม่ ได้มาพบโนนบ้านซางมิ่งในปัจจุบันนี้ รู้สึกพอใจแต่มาอยู่ไม่ได้ เนื่องจากในสมัยนั้นเชื่อกันว่ามีผีคู่ จึงได้ไปหาผู้มาปราบผี ประกอบกับในขณะนั้นทราบข่าวที่บ้านท่าแรมีบาทหลวงอยู่รูปหนึ่ง เป็นฝรั่ง หัวหน้ใหญ่ในขณะนั้นคือตนตระกูล "โพธิมล" ได้พาพรรคพวกไปตามบาทหลวงมาปราบผี บาทหลวงนั้นชื่อ ยอแซฟ กอมมอรีเออร์ ได้มาปราบผีและพระราชทานที่ดินบริเวณนี้ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๖ ครั้งแรกนั้นมีผู้อพยพมาจากบ้านโพทอง ซึ่งเป็นบ้านเดิมเพียง ๑๒ ครอบครัวเท่านั้น และต่อมาพวกนี้ได้เช่าที่ค้ำ นั้คือศาสนาโรมันคาทอลิก ตลอดจน

ส่วนสาเหตุที่ได้อพยพมา "บ้านซางมิ่ง" นั้นได้มีตำนานที่เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ซางมิ่งเมืองของเจ้าเมืองมหาชัย ได้สาธุกล่าวเจ้าพระยา เนื่องจากมันตกมัน เจ้าพระยาจึงส่งให้นายพรานตามล่าช้าง เชื้อกนั้น และนายพรานได้ติดตามช้างมาที่หมู่บ้านซางมิ่งและได้สาธุกล่าวกับตนเอง บ้านซางมิ่งจึงได้นำมาตามตำนานควยเหตุที่หมู่บ้าน เมืองมาตายที่ตนเห็นมา ผู้ที่ซอหมู่บ้านคือบาทหลวงยอแซฟ กอมมอรีเออร์ โดยที่ท่านได้พยายามสืบประวัติความเป็นมาตั้งแต่ตน และไ้วางผังบ้านซางมิ่งก่อนที่จะมาตั้งหมู่บ้าน ฉะนั้นบ้านซางมิ่งจึงไม่เคยมีปัญหาเรื่องถนนหนทางแต่เดิมเป็นอย่างไรปัจจุบันก็กลายเป็นอย่างนั้น ถนนทุกสายก็ยังคงชื่อตามบรรพบุรุษของหมู่บ้าน เป็นคนว่า ถนนจิตจำเริญ ถนนสุขเขตฟ้าถัก ถนนเมืองมั่งคั่ง ถนนแดนสุริยัน และถนนพิชัยยันต์

บรรพบุรุษของหมู่บ้านโคกแก้ว ตนตระกูล "โพธิมล" และตนตระกูล "ทองวงศ์" พวกนี้อพยพมาครั้งแรกคือ ๑๒ ครอบครัวแรก ในสมัยรัชกาลที่ ๓

บ้านซางมิ่งได้รับการยกฐานะเป็นตำบล ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๖ มีกำนันปกครองถึง ๓ คนจนถึงปัจจุบันนี้คือ

๑. ชุนจำเงค์ (นายโง่ โพนิด)
 ๒. ชุนคชเชกพำนั๊ก (นายบุคคา โพนิด)
 ๓. นายบุญส่ง สุจริต
 ๔. นายไทรก ทองวงศา
 ๕. นายคำมา พิชัย
 ๖. นายกลิ่ง ขิพย์ทอง
- อายุของหมู่บ้านประมาณ ๕๔ ปี

คอนชา, บาน

บานคอนชาตั้งอยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินสายอุบลราชธานี - สกลนคร ไปทางทิศใต้ประมาณ ๖ กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง เชื่อมหมู่บ้านซึ่งแยกจากทางหลวงแผ่นดินที่บานคอนผวย ผ่านบ้านหนองเค็ง ถึงบ้านคอนชา

บานคอนชา มีประชากรทั้งสิ้น ๑๕๐ คน มีจำนวนบ้าน ๓๐ หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดบ้านหนองเค็ง มีโรงเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่ง ชื่อโรงเรียนบ้านหนองเค็ง ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายทอง สูงพล

ประวัติของหมู่บ้าน

นายการม สมจันทร์ อายุ ๖๐ ปี ราษฎรบ้านหนองเค็ง เกิดที่บ้านหนองเค็ง ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๐ ว่า

ชาวบ้านคอนชาอพยพออกจากบ้านหนองเค็ง บุคคลที่อพยพออกไปอยู่บ้านคอนชาเป็นพวกแรกคือ นายคันที หัสราษ นายวรวิ หัสราษ และนายเที่ยง จิตะรักษ์ เมื่อประมาณ ๒๕ ปีมาแล้ว คือเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๕

สาเหตุที่ชาวบ้านอพยพไปอยู่บ้านคอนชา เนื่องจากออกไปหาไร่นา ต่อมาทั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านคอนชาเป็นหลักแหล่ง

ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านคอนชา" เนื่องจากเป็นที่ดอน มีป่าไม้มาก

ทั้งแต่คงหมู่บ้านมา เพิ่งจะมีผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียวคือ นายกก อู่หวด ซึ่งได้ตั้ง
เมื่อ ๕ มีนาคม โดยไม่เคยเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเลย

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๒๕ ปี

กอนเมว, บาน

บ้านกอนเมว ตั้งอยู่ริมทางหลวงสายอุตรธานี-สกลนคร อยู่ห่างจากอำเภอมพรรณานิคม
ไปทางทิศตะวันตก ๔ กิโลเมตร

บ้านกอนเมว มีประชากรทั้งสิ้น ๔๑๗ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๖๔ หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ มีโบสถ์อยู่ ๑ แห่ง คือ โบสถ์บ้านกอนเมว มีโรงเรียนประถมศึกษา
ตอนต้นอยู่ ๑ แห่ง ชื่อโรงเรียนบ้านกอนเมว ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายรัตน์ ไชยรา

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเหียง จันทะรักษ์ อายุ ๔๑ ปี ราษฎรบ้านกอนเมว เกิดที่บ้านตางมิ่ง แต่อาศัยอยู่ที่
บ้านกอนเมว ๓๐ ปีมาแล้ว ได้เล่าประวัติหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านกอนเมว เดิมอยู่ที่บ้านหนองเค็ง สาเหตุที่ชาวบ้านอพยพมาตั้ง
บ้านเรือนที่บ้านกอนเมวนี้ก็เนื่องจากในตอนแรกทองออกมาเผ่าว ซึ่งนำขี้เถ้าในบริเวณนี้ใน
ฤดูฝน เทหื้อทองเผ่าเนื่องจากมีขี้เถ้าเป็นจำนวนมาก หากจะนำกลับเข้าหมู่บ้านก็เกรงว่าขี้เถ้าจะไป
เหยียบบ่่าชาวกลาในนาของชาวบ้าน ก็เลยทองนอนเผ่าวไว้โดยครั้งแรกสร้างเพิงอยู่ก่อน ขี้เถ้า
เป็นครั้งแรกที่ออกมาอยู่ที่บริเวณบ้านกอนเมวปัจจุบัน เนื่องจากมีขี้เถ้าประมาณ ๕๐ ตัน
ตอนนั้นยังไม่มีใครมาอยู่ถาวร พวกตนมาจึงกลับเข้าบ้านหนองเค็ง แล้วให้ลูกหลานมาเผ่าวไว้แทน
ต่อมาได้เกลี้ยกล่อมชาวบ้านคนอื่นๆ นำขี้เถ้ามาเค็งด้วย ได้แก่ เชียงสี สาทร และเชียงสอน
สาทร เมื่อจะกลับไปบ้านหนองเค็ง ก็เผ่ากว่าไว้กับเพื่อนบ้านเหล่านั้น ไม่ได้อีกกลับบ้านหนองเค็ง
ด้วย เวลาจะขายขี้เถ้าขายที่บริเวณบ้านกอนเมวนี้เอง ต่อมาได้มีผู้คนอพยพมาอยู่มากขึ้นจนกลายเป็น
เป็นหมู่บ้าน

ส่วนสาเหตุที่ชื่อว่า "บ้านคอนเมว" เนื่องจากบริเวณนี้เป็นที่ดอน มีป่าม่วยมาก ผู้เฒ่าจึงตั้งชื่อให้ว่า "บ้านคอนเมว"

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๗๖ ปี

นายครอง นารินทร์รักษ์ อายุ ๗๗ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองเคี่ยน เกิดที่บ้านช้างมิ่ง ใกล้เขาประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

เมื่ออพยพออกจากบ้านหนองเคี่ยน ไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านคอนเมวเป็นพวกแรกคือ นายชิง นายทัง และนายเที่ยง จันทะรักษ์ ๓ พี่น้อง ลูกนาย บุตรราช

สาเหตุที่อพยพออกไป เนื่องจากบ้านหนองเคี่ยน คับแคบเลยออกไป ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงวัว ต่อมาเมื่อคนอพยพไปอยู่มากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้าน

เนื่องจากนายเที่ยง จันทะรักษ์ มีที่ดินมากมายเพราะอพยพออกไปอยู่ก่อน ต่อมาจึงได้บริจาคที่ดินสร้างโรงเรียนบ้านคอนเมว ๑ แปลง ซึ่งต่อมากรมชลประทานได้ขอซื้อที่ดินแปลงนี้สร้างโครงการสร้างทางของ กรมชลประทานแล้วทั้งโรงเรียนให้ใหม่ ใกล้กับโบสถ์บ้านคอนเมวในปัจจุบันนี้

ศาลเดียน, บ้าน

บ้านศาลเดียน ตั้งอยู่ระหว่างบ้านช้างมิ่งกับบ้านโนนคำ อยู่ห่างจากอำเภอมรรณานิคมไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ทางเขาสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. สายโลกสะอาด-หนองบัว โดยแยกจากทางหลวงแผ่นดินสาย อุดรธานี-สกลนครไปทางทิศใต้ที่บ้านหนองบัวเป็นบ้านช้างมิ่ง เขาสู่บ้านศาลเดียน

บ้านศาลเดียน มีประชากรทั้งสิ้น ๑,๑๖๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๗๗ หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๒ แห่ง คือ วัดศาลชุมและวัดแสงทอง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่ง ชื่อ โรงเรียนบ้านศาลเดียน นายท้าว สัมพันธ์สาร

* เฒ่าวัยชราคนหนึ่ง มีเส้นเหนียวมาก สามารถนำมาทำเป็นเชือกได้ ยัดนำมาทำเชือกไว้รับประทานได้

เป็นผีหลุมาน

ประวัติของหลุมาน

นางทอน กลยาแก้ว อายุ ๗๕ ปี ราษฎรบ้านศาลเตียนเกิดที่บ้านศาลเตียน ไคเลา
ประวัติของหลุมาน เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ตามทนายเขาภูแกเลาให้ฟังนั้น บรรพบุรุษของชาวบ้านศาลเตียนได้อพยพมาจากเมืองมหาชัย
กองแก้ว มาอยู่ที่บ้านศาลเตียนตั้งแต่สมัย สี่กษัตริย์ แล้วก็กลับไปอยู่บ้านเดิมอีก ต่อมาเห็นว่าที่บ้าน
ศาลเตียนนั้นอุดมสมบูรณ์ดีก็กลับมาอีก อยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้

บรรพบุรุษของชาวบ้านศาลเตียนนั้น รุ่นแรกได้อพยพมาจากเมืองมหาชัยกองแก้ว ซึ่งอยู่
ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง หรือประเทศลาว ในปัจจุบันนี้มี นายสุวรรณี นายศรีสุราช และ
นายไถยราช พาพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณไม่ถึง ๒๐ หลังคาเรือน พวกนี้เป็นคนตระกูล
"โสสุทธิ" ต่อมาได้อพยพมาจากบ้านกุดสิม (อำเภอภูพานารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์) เป็นคนตระกูล
"อินทะ" พวกเขามายอพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

สาเหตุที่หลุมานมีชื่อว่า "ศาลเตียน" นั้น เนื่องจากในสมัยที่บรรพบุรุษที่อพยพมา
พวกแรกได้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ตรงที่คนศาลเตียนร้างอยู่ ๗ คน จึงเรียกว่า "บ้านศาลเตียน"
ปัจจุบันนี้ได้ย้ายจากบ้านเดิมมาอยู่ที่ใหม่แต่ยังคงเรียกชื่อบ้านว่า "บ้านศาลเตียน" อยู่ และเรียก
ชื่อบ้านเดิมว่า "บ้านเก่า" ซึ่งอยู่ห่างจากกันไม่มากนัก สำหรับคนศาลเตียน ก็เพิ่งจะยกถั่ว
และหักเมื่อไม่นานมานี้

อายุของหลุมานประมาณ ๑๐๒ ปี

โนนก่อ, บ้าน

บ้านโนนก่อ อยู่ห่างจากอำเภอมรรณานิคม ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๕ กิโลเมตร
โดยมีทางแยกเขาสู่หลุมานจากทางหลวงแผ่นดิน สายอุดรธานี-สกลนคร ไปทางทิศใต้ บ้านโนนก่อ
นี้อยู่ใกล้กับบ้านคอนเวย

บ้านโนนค้อมีประชากรทั้งสิ้น ๑๓๖ คน มีจำนวนบ้าน ๑๕ หลังคาเรือน ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ และได้ไปกระทำพิธีทางศาสนาอยู่ที่ โบสถ์บ้านค้อเมวย์ ทางด้านการศึกษานั้นก็ได้ไปอาศัยเรียนที่โรงเรียนค้อเมวย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น บ้านโนนค้อนี้มี นายเหล็ก มณีเพ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสิงห์ บรรเทา อายุ ๗๐ ปี ราษฎรบ้านโนนค้อ เกิดที่บ้านซำมิ่ง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโนนค้อมาเป็นเวลา ๓๐ ปี ได้เล่าประวัติหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ว่า

ชาวบ้านโนนค้อได้อพยพมาจากบ้านซำมิ่ง ผู้ที่ออกมาตั้งบ้านเรือนก่อน ได้แก่ นายคำจันทร์ อึ้งหวด และนายทอง มณีเพ ต่อมาอีก ๒ ปี ผู้เล่า (นายสิงห์ บรรเทา) ก็อพยพออกมาด้วย ต่อมาชาวบ้านหนองเค็ม คือ นายจู ได้อพยพออกมาอยู่ที่บ้านโนนค้ออีก รวมเป็น ๔ ครอบครัว ในตอนแรกก่อนที่จะออกมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านโนนค้อนี้ ก็ออกมาทำไร่ทำนาถ่อน และนอนกางเป็นบางกรงบางคราว พอสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งตรงกับ พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๕ ตอนญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย จึงออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านโนนค้อกันจริง ๆ

และตอนนั้นก็ได้นับถือศาสนาคริสต์แล้ว ขณะนั้นผู้เล่าเอง อายุได้ประมาณ ๔๐ ปี สำหรับสาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโนนค้อ" นั้น เนื่องจากบริเวณที่เป็นบ้านโนนค้อในปัจจุบันนี้ เป็นเนิน มีป่าทึบ และมีต้นตะคร้ออยู่ ๓ - ๔ ต้น จึงพากันเรียกว่า "บ้านโนนค้อ" ซึ่งหมายถึงเนิน ที่มีต้นตะคร้ออยู่นั่นเอง

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๒ ปี

โนนคำ, บ้าน

บ้านโนนคำ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอมรรณานิคม ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. สายหนองบัว-โลกสะอาด

บ้านโนนคำมีประชากรทั้งสิ้น ๒๕๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๔๐ หลังคาเรือน
 ประชาชนมีอาชีพทำนาเป็นหลัก มีวัดร่วมกับบ้านศาลเตียน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นอยู่
 ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านหนองแคน มี นายบัวทอง บัวพิมพ์ เป็นผู้อำนวยการ

ประวัติของหมู่บ้าน

นางทอง ถัดมาแก้ว อายุ ๗๕ ปี ราษฎรบ้านศาลเตียน เกิดที่บ้านศาลเตียน
 ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ชาวบ้านโนนคำได้อพยพออกไปจากบ้านศาลเตียน เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๕ ผู้ที่ออกไป
 เป็นพวกแรกคือ นายออน บัวพิศ นายคอม ไกยราช ในตอนแรกมีแค่ ๒ หลังคาเรือน และ
 เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านน้อยหนองแคน" * เนื่องจากมีหนองน้ำอยู่และไม่เคยเคียนอยู่มา ก่อมา
 เมื่อขึ้นทะเบียนหมู่บ้านใหม่ เลยเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น "บ้านโนนคำ" เนื่องจากเป็นเนินสูงและมี
 น้ำคำอยู่ภายใน **

ทั้งนี้ทั้งนั้นมาเพื่งจะมีผู้ใหญ่บ้านเพียง ๒ คนเท่านั้น

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๔๕ ปี

โนนธาตุ, บ้าน

บ้านโนนธาตุ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอมรรณนิคมไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๔
 กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน เข้าได้ ๒ ทางคือ เข้าทางบ้านหนองโคก โดยแยกจาก
 ทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร ไปทางทิศใต้ ประมาณ ๕ กิโลเมตร และอีกทางหนึ่ง
 เข้าทางบ้านหนองเบน เป็นระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

*
 แคน - ตะเคียน

**
 น้ำคำ หมายถึงน้ำที่ไหลซึมออกมาจากใต้ดิน (พจนานุกรมภาคอีสาน - ภาคกลาง

บ้านโนนธาตุมีประชากรทั้งสิ้น ๔๐๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๕๐ หลังคาเรือน
 ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดป่าโสตถิยล มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา
 ตอนปลายอยู่ ๑ แห่ง รวมกับบ้านหนองโคก มีนายหนูหริ่ง ทองวงษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสีหน จันลือชัย อายุ ๗๕ ปี ราษฎรบ้านโนนธาตุ อาศัยอยู่ที่บ้านโนนธาตุ ๔๕ ปี
 ได้เล่าประวัติหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ผู้มาทาบานเรือนอยู่ที่บ้านโนนธาตุนี้เป็นคนแรกคือ ผู้เล่าเอง เกิดอยู่ที่บ้านหนองโคก
 แต่เนื่องจากพอแต่งงานแล้วบ้านเรือนที่อยู่อาศัยคับแคบ หาที่ปลูกข้าวควายไม่ได้ จึงชวนพี่ชายออกมา
 บุกเบิกบริเวณบ้านโนนธาตุแห่งนี้ ซึ่งในสมัยก่อนเป็นพงหนาทึบ มีแค่เสื่อพังงา ภรรยาของพี่ชาย
 ไม่กล้าอยู่ควาย พี่ชายก็เลยกลับเข้าไปอยู่ที่หมู่บ้านหนองโคกตามเดิม ผู้เล่าจึงต้องอยู่ในป่านี้กับ
 ภรรยาเท่านั้น พวกนี้บุกเบิกป่าไม่เรื่อย ๆ ต่อมาไถ่จางจกมาอยู่ควาย ประมาณ ๕ - ๖ คน
 ไถ่จางกลางป่าเพื่อทำไร่ ทำนาได้ ไถ่จางจกถางกอไม้ กอละ ๑๐ สดางค์ ในสมัยนั้นถ้ามี
 เงิน ๑๐ บาท ก็ถือว่าก็มีเงินมากแล้ว ถ้า ๑๐๐ บาทก็หมายความว่า มั่งมีหรือร่ำรวย

ในบริเวณบ้านโนนธาตุนี้มีร่องรอยว่าเคยเป็นบ้านร้างมาก่อน มีวัดร้างอยู่แห่งหนึ่งคือวัด
 ธาตุ จึงได้ชวนพี่ชายทำบุญถวายเป็นกุศลแล้วไถ่ทำการตัดถนนตัดต่อกับบ้านหนองโคกให้สะดวกขึ้น และ
 ต่อมาก็นับถวายเป็นพระพุทธรูปมาอยู่มากขึ้น

สาเหตุที่ชื่อว่า "บ้านโนนธาตุ" นั้น เนื่องจากภายในหมู่บ้านมีพระธาตุอยู่ก่อนแล้ว เป็น
 พระธาตุโบราณ เรียกกันว่าธาตุกุก* เนื่องจากมีคนมาขุดเอาเครื่องรางของขลังไปมาก ฉะนั้น
 ในตอนแรกจึงเรียกว่า "บ้านธาตุกุก" แต่พอทางราชการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘
 จึงได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านว่าบ้านโนนธาตุ เพราะเห็นว่ามีเนินดินอยู่ควาย เหตุที่ต้องเปลี่ยนชื่อมาจาก
 บ้าน"ธาตุกุก" มาเป็น "บ้านโนนธาตุ" เนื่องจากชาวบ้าน ปลัดอำเภอ และผู้ใหญ่บ้าน เห็นพ้อง

* กุก - กวน, เทียนไป (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๓ หน้า ๑๕๒)

ตกลงกันว่า คำว่า "กุก" เป็นคำที่มีความหมายไม่ถื จึงตกลงว่า "ธาคู" เอาไว้แล้วเดิม
คำว่า "โนน" ข้างหน้าเป็น "โนนธาคู" เพื่อให้ทราบว่านี่พระธาคู อยู่ในหมู่บ้านนี้ด้วย
อายุของหมู่บ้านประมาณ ๔๕ ปี

หนองเกิน, บาน

บ้านหนองเกิน ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอมรรณานิคม ไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๖ กิโลเมตร
มีทางเข้าหมู่บ้านโดยแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร ที่บ้านกอมเวย ลักษณะของ
หมู่บ้านเป็นที่ราบ อาศัยแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติคือ ห้วยฮุน หนองอีนาง หนองข้างคัน
และหนองเกิน มีคลองส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูน ๓ สาย มาตามทางทิศเหนือ ทิศใต้ และ
ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน

บ้านหนองเกิน มีจำนวนบ้าน ๑๐๐ หลังคาเรือน ประชากร ๓๖๐ คน อาชีพของ
ประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ทำสวน ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ มีวัดอยู่ ๑ แห่งคือ
วัดบ้านหนองเกิน มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านหนองเกิน
นายบุญเลิศ นิลเขต เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายเตียง จันทะรักษ์ อายุ ๘๑ ปี ราษฎรบ้านกอมเวยเคยอาศัยอยู่ที่บ้านหนองเกิน
มาแล้ว ๘ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ผู้อพยพมาอยู่ที่บ้านหนองเกินเป็นคนแรกคือ พ่อของปู่เล่าเอง โดยแยกออกมาจาก
บ้านซางมิ่ง ก่อตั้งจะออกมาตั้งบ้านเรือนเป็นการถาวรนั้นได้ออกมาทำไร่กันก่อนประมาณ ๔-๕ คน
พอทำไร่ไถนานประมาณมีสองปี ก็เลยไม่กลับเข้าหมู่บ้านอีก เนื่องจากมีพืชไร่ที่ปลูกไว้มากขึ้นเรื่อย ๆ
มีบางครั้งที่มีภรรยา ต้องผลัดกันนอนเผ่าไร่ ลุก ๆ ก็ไป ๆ มา ๆ ระหว่างบ้านซางมิ่ง ต้อง
ขี่คอพอกกลับไปกลับมา เนื่องจากยังเด็กอยู่ พอเที่ยวไปเที่ยวมาได้ ๒-๓ ปี ก็เลยอยู่ที่บ้าน
หนองเกินเป็นการถาวร กับพอกับแม่

ส่วนสาเหตุที่เรียกหมู่บ้านว่า "บ้านหนองเค็ม" เนื่องจากมีเนิน มีหนองน้ำ วัควายของชาวบ้านชาวเมืองพรรณานิคม ก็ไ้มาหากินด้วยริมหนองน้ำนั้น ผู้คนก็ไ้อาศัยหนองน้ำนั้นเป็นที่หากิน มีปลามากมาย เพราะคันหนึ่งของหนองน้ำเป็น ทาม* อีกคันหนึ่งเป็น เนิน และหนองเค็ม ก็จะมีทางน้ำไหลไปบรรจบกันกับหนองเป็นค้วย จึงเป็นทำเลที่เหมาะสมในการหาปลาเป็นอย่างยิ่ง

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๗๖ ปี

นายครอง นารินทร์ภัก อายุ ๗๗ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านหนองเค็ม เกิดที่บ้านซำมิ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา ๗๕ ปี ไ้เล่าประวัติหมู่บ้านเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

สาเหตุที่ไ้ชื่อว่า "บ้านหนองเค็ม" เนื่องจากมีเค็ม* หรือที่ "โลงเคียน" ไม่มีอะไรนอกจากป่าเสี้ยว มีเค็มที่หมู่ซาง หมู่สี่ขวามือนอนเกล็ดออกอยู่จนเป็นเค็ม โลงเคียนตลอด เลยเรียกว่าหนองเค็ม

บุคคลที่อพยพออกมาเป็นคนแรก ไ้แก่ นายพรหม สูงหวล เป็นโซ้ยานคำแหง กับพรรคพวกบ้านหินแตก ห้วยบน นาเลา มาแต่งงานกับพวกผู้ไทย สาเหตุที่อพยพออกมาเนื่องจากต้องออกมาทำไร่ ทำนา คอมนายพรหม นายรัง นายสีหาคม ๓ ครอบครัวก็ออกมาต่างไ้เหี่ยวไปเหี่ยวมาระหว่างไร่นา กับบ้านซำมิ่ง พอวันอาทิตย์ก็ไ้ไ้เข้าโบสถ์ เนื่องจากมีไร่นาทำนาอยู่ที่บ้านหนองเค็ม คอมา คาหม่นนารินทร์ภัก ต้นสกุล "นารินทร์ภัก" ก็ตามออกมา รวมทั้งบิดาของผู้เลาควย

* ทาม - ที่ริมฝั่งลำน้ำ มีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๓ หน้า ๔๖๑)

** เค็ม - ดาน, สนาม (พจนานุกรมภาคอีสาน - ภาคกลาง หน้า ๑๖๒)
ภาษาอีสานจริง ๆ เค็ม แปลว่า บริเวณที่ราบเรียบ คือสนามนั่นเอง ชาวลาวเรียกสนามบิ๊นว่า "เคียนนัต" เรียก สนามว่า "เคียนนัต"

สาเหตุที่อพยพออกมาเนื่องจากยุ่งยากกับการทำไร่ ทำนา จนล้มเข้าโบสถ์ในวันอาทิตย์
ทำไผ่ทหวงไม้พ้อไผ่มาก จึงไผ่พ้อพ้อออกมา ขณะที่ออกมานั้นเขามองข้างมึงยังมีคนไม่มาก แต่
ไผ่พ้อพ้อพวก ประมาณ ๑๔-๑๕ คน ออกมาทั้งหมู่บ้านใหม่ เมื่อประมาณ ๗๗ ปีมาแล้ว
ตั้งแต่ครั้งหมู่บ้านมีผู้ใหญ่มาปกครอง เป็นลำดับมาดังนี้

๑. ขุนหมื่นนรินทร์
๒. นายคำ นิลเขต
๓. นางงา นารินทร์
๔. นายเหลา พลากุล
๕. นายครอง นารินทร์
๖. นายเหลา พลากุล
๗. นายแวง นารินทร์
๘. นายบุญเลิศ นิลเขต

หนองโลก, บ้าน

บ้านหนองโลก ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอมรรณนิคมไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๘
กิโลเมตร มีทางเข้าหมู่บ้านแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร ที่บ้านม่วงไข่
ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเชิงเขา มีหนองน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านคือหนองโลก

บ้านหนองโลกมีจำนวนบ้านเรือน ๒๑๐ หลังคาเรือน มีประชากร ๑,๔๗๕ คน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่งคือวัดแจ้ง โรงเรียนประจำหมู่บ้านชื่อโรงเรียน
บ้านหนองโลก เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

นายกาโร ทิพวง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายจันทร์ศรี สุจริต อายุ ๖๗ ปี อดีตครูประชาบาล เกิดที่บ้านหนองโลก ได้
เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

หมู่บ้านนี้ปกติเรียกกันโดยทั่วไปว่าบ้านหนองโคก-นาคำ มีบรรพบุรุษอพยพมาแต่เมืองวัง
ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง สาเหตุที่อพยพมาเนื่องจากถิ่นเดิมแห้งแล้ง มีที่ท่ามาหากินจำกัด ชาวปลา-
อาหารไม่ค่อยมี มีหน้าซำยังถูกเบียดเบียนและถูกกดขี่ข่มเหงต่าง ๆ นา ๆ จึงได้อพยพมาตั้ง
ถิ่นฐานใหม่

การอพยพมานั้นไม่ไกลมากเป็นพวกใหญ่ ๆ พร้อมกันทีเดียว หากแต่ทยอยกันมาเรื่อย ๆ
เมื่อมาแล้วก็มาแยกย้ายกันที่บ้านพรรณา พวกที่มาพบบริเวณบ้านหนองโคกในปัจจุบันนี้เห็นว่า
ทำเลดีมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์และมีหนองน้ำอยู่ด้วย จึงพากันมาตั้งหลักฐานกันที่นี่

บุคคลที่พาพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านหนองโคกเป็นพวกแรกได้แก่

๑. เจ้าเมืองกลาง มีบุตร ๕ คนคือ เจ้าจันทิบาล เจ้าจารย์** สอน
นายคำอ้าย นายแก้ว และนายคำโพธิ์

๒. เจ้าพระชนม์ มีบุตร ๖ คนคือ เจ้าสุพรรณ เจ้าจารย์คำ เจ้าจารย์-
สอนสุริวงศ์ เจ้าศรีวิชัย เจ้าจารย์มาก และท้าวเซียง*** ทอง

๓. เจ้าพรหมนิล ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุตรธิดากัน
บุคคลทั้ง ๓ กลุ่มนี้เป็นคนตระกูล "สุจริต"

๔. เจ้ากอนคำไหล มีบุตร ธิดา ๓ คนคือ นางทุม นายตัน และนายทอง เป็น
คนตระกูล "จันลือชัย" หรือ "จันฤทัย"

ต่อมานายแก้ว บุตรเจ้าเมืองกลาง ได้กลับไปบ้านเดิมที่เมืองวัง ได้ชักชวนพวกพ่อ
ติดตามมาด้วย ๓ ครอบครัวคือ

๑. ท้าวจันทิวงศ์ มีบุตร ๓ คนคือ ท้าวไชยปัญหา ท้าวอินทจักร และนายตัน

* หมายถึง เจ้านายหรือเชื้อสายของเจ้าเมือง เป็นผู้มีฐานะดี แต่ไม่ได้หมายถึง
เชื้อพระวงศ์แต่อย่างใด

** คำเรียกยกย่องผู้ที่เคยบวชพระ ไ้รับการร่อนน้ำ (สร่งน้ำ) เลื่อนสมณศักดิ์เป็น
ภิกษุ (ชา), สำเร็จ เมื่อสึกออกมาเป็น "จารย์" (ไทยลาว-อีสาน หน้า ๑๖๕)

*** คำนำหน้าผู้ที่บรรพชาเป็นสามเณรแล้วลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาส (พจนานุกรมภาคอีสาน-
ภาคกลาง หน้า ๑๔๐)

๒. เจ้าหมื่นภิรมย์ ปี่เจ้าอินทจักร (โหม) นางบาง และนายเปี้ยว ติดตามมาด้วย

๓. เจ้าไชยจักร มีบุตรธิดาติดตามมาทั้งนี้คือ นางบาด นางใบ นายบัว นายท่า

นางมาก นายมน และนายเมฆ

ทั้ง ๓ ครอบครัวนี้เมื่อมาถึงแล้วก็ได้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ทุ่งนาคำ ติดกับบ้านหนองโลกเลย และเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านนาคำ เนื่องจากทำเลที่ตั้งหมู่บ้านมีน้ำคำ* อยู่ใกล้ลำห้วยอุ้นเขา

สำหรับสาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านหนองโลก" นั้นมีตำนานเล่าว่า มีนายพรานไล่ตามล่าช้างมาพบวามันผานมาทางนี้ เห็นช้างมันชักรก ชวนมาที่ริมหนองน้ำแห่งหนึ่งจึงให้ชื่อว่า หนองโลก และเมื่อมาถึงหมู่บ้านจึงได้นามตามหนองน้ำว่า "บ้านหนองโลก"

เมื่อมีผู้คนอพยพเข้ามาสมทบมากขึ้น บ้านหนองโลกจึงกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ มีผู้ใหญ่บ้านปกครองเป็นลำดับมาดังนี้คือ

ในสมัยที่ยังเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านหนองโลก-นาคำ มีผู้ใหญ่บ้านดังนี้

๑. เจ้าหมื่นแพง

๒. นายไชยปู้หา จันลือชัย

๓. นายโสม จันดาชัย

๔. นายเรือง จันดาชัย

ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็นทางการว่าบ้านหนองโลก มีผู้ใหญ่บ้านดังนี้

๑. นายศรีวิชัย สุจริท

๒. นายบุญส่ง สุจริท

๓. นายสุวิทย์ แกวกา

๔. นายพรมี ไชยธมม

๕. นายสิงห์ แกวกา

* น้ำคำ หมายถึง น้ำที่ไหลซึมออกมาจากใต้ดิน (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง

หน้า ๒๒๐-๒๒๑)

** ชักรก หมายถึง ชีไหล ในที่นี้หมายถึงช้างชีไหลออกมา

๖. นายสุกิจ สุจริต

๗. นายกาโร ทิพวัจ

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๒๐๐ ปี

หนองหวาย, บ้าน

บ้านหนองหวาย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของบ้านศาลเตียน มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา มีหนองน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านคือหนองหวาย บ้านหนองหวายมีจำนวนบ้านเรือน ๒๗ หลังคาเรือน ประชากร ๑๕๐ คน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดบ้านหนองหวาย มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายรวมกับบ้านศาลเตียน คือโรงเรียนบ้านศาลเตียน นายส่วย อินทะเสย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางทอง กล้าแก้ว อายุ ๘๕ ปี ราษฎรบ้านศาลเตียน เกิดที่บ้านศาลเตียน ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า บ้านหนองหวายนี้แยกออกจากบ้านศาลเตียน เช่นเดียวกับบ้านโนนคำหรือ บ้านน้อย-หนองแคน บุคคลที่ออกไปตั้งบ้านเรือนที่บ้านหนองหวายเป็นคนแรกคือ นายที ต่อมาอีก ๒ ปี นายอวนก็คิดตามออกไปพร้อมกับนายสุ

สาเหตุที่อพยพออกไปก็เนื่องจากหมู่บ้านเดิมกับแถบ ที่ทำมาหากินจำกัด จึงออกไปตั้งบ้านใหม่ในที่ที่อุดมสมบูรณ์กว่า และเหตุที่ใคร่ชื่อบ้านหนองหวาย ก็เนื่องจากมีหนองน้ำในบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน มีหวายเต็มไปหมดตามริมหนอง จึงเรียกชื่อหนองน้ำว่าหนองหวาย และครั้งแรกเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านน้อยหนองหวาย" เพราะมีน้อยหลังคาเรือน

ต่อมาทางราชการเห็นว่าบ้านเรือนเพิ่มขึ้นพอที่จะตั้ง เป็นหมู่บ้านได้ จึงให้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเสียใหม่เป็น "บ้านหนองหวาย" และแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านปกครอง ราษฎรในหมู่บ้านคือนายส่วย อินทะเสย์ ซึ่ง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกและดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้

อายุของหมู่บ้าน ๕๐ ปี

บ้านอุมไ้, บ้าน

บ้านอุมไ้ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๖ กิโลเมตร มีจำนวนบ้านเรือน ๗๕ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๖๓๓ คน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่งคือ วัดจันทน์กับวัดป่า มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่ง คือโรงเรียนบ้านอุมไ้ นายสรสินธุ์ ทองศิริราช เป็นผู้ใหญ่นาย

ประวัติของหมู่บ้าน

นายทองคำ ทองศิริราช อายุ ๔๔ ปี แพทย์ประจำตำบลช้างมิ่ง เกิดที่บ้านอุมไ้ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๖ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านอุมไ้พบพามาจากเมืองน่านอยออยหนู พร้อมกับพระยาแก้ว-พระยากา เมืองพรมานิกม ส่วนผู้ที่พาพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านอุมไ้เป็นคนแรกคือ เจ้าพระสุวรรณ มีลูกชื่อ เจ้าพระคำก่อน ซึ่งต่อมามีลูกชื่อ ท้าวบุญเฮือง กับท้าวบุญฮัก เป็นคนตระกูล "จันทิมา"

คนที่ ๒ คือ เจ้าพระไชย มีลูกชายชื่อ เจ้าศรีหัวโกล ซึ่งต่อมามีลูกชื่อท้าวบุญกา เป็นคนตระกูล "วงศ์ศรีชัย"

คนที่ ๓ คือ เจ้าวงศ์กาแสง มีลูกชายชื่อเจ้าดินสมุทร แต่ไม่มีลูกสืบสกุล ต่อมา

บุคคลทั้ง ๓ นี้ได้พาครอบครัวแยกออกจากบ้านโลกสุวรรณ ตำบลพรมมาเมื่อ ร.ศ.๑๒๑ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๔ ในสมัยพระแสนมรงค์เป็นนายอำเภอ เนื่องจากต้องการหาที่ทำมาหากิน ทำไร่นา เมื่อมาเห็นว่าที่บริเวณบ้านอุมไ้ที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไผ่ ป่าไม้ ริมหนองฮาค เหมาะแก่การทำไร่นา จึงได้มาบุกเบิกตั้งหลักฐานที่นี่

สาเหตุที่ทั้งสองหมู่บ้านว่า "บ้านอุมไ้" ก็เนื่องจากแถวนี้มีแต่ป่าไผ่อยู่ล้อมรอบเขียวชอุ่มไปหมด จึงได้ทั้งสองหมู่บ้านว่าบ้านอุมไ้

อายุของหมู่บ้าน ๗๕ ปี

นาใน, ตำบล

ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เป็นตำบลที่อยู่บนเทือกเขาภูพาน ในเขตอนุทยานแห่งชาติภูพาน มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ก่อนไปทางทิศใต้ ติดกับอำเภอกุดบาก มีสภาพทั่ว ๆ ไปดังนี้คือ ๒

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จด	กิ่งอำเภอพังโคนและตำบลไร่
ทิศใต้	จด	กิ่งอำเภอนิคมน้ำอูนและอำเภอกุดบาก
ทิศตะวันออก	จด	อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก	จด	อำเภวาริชภูมิ

๒. ภูมิประเทศ

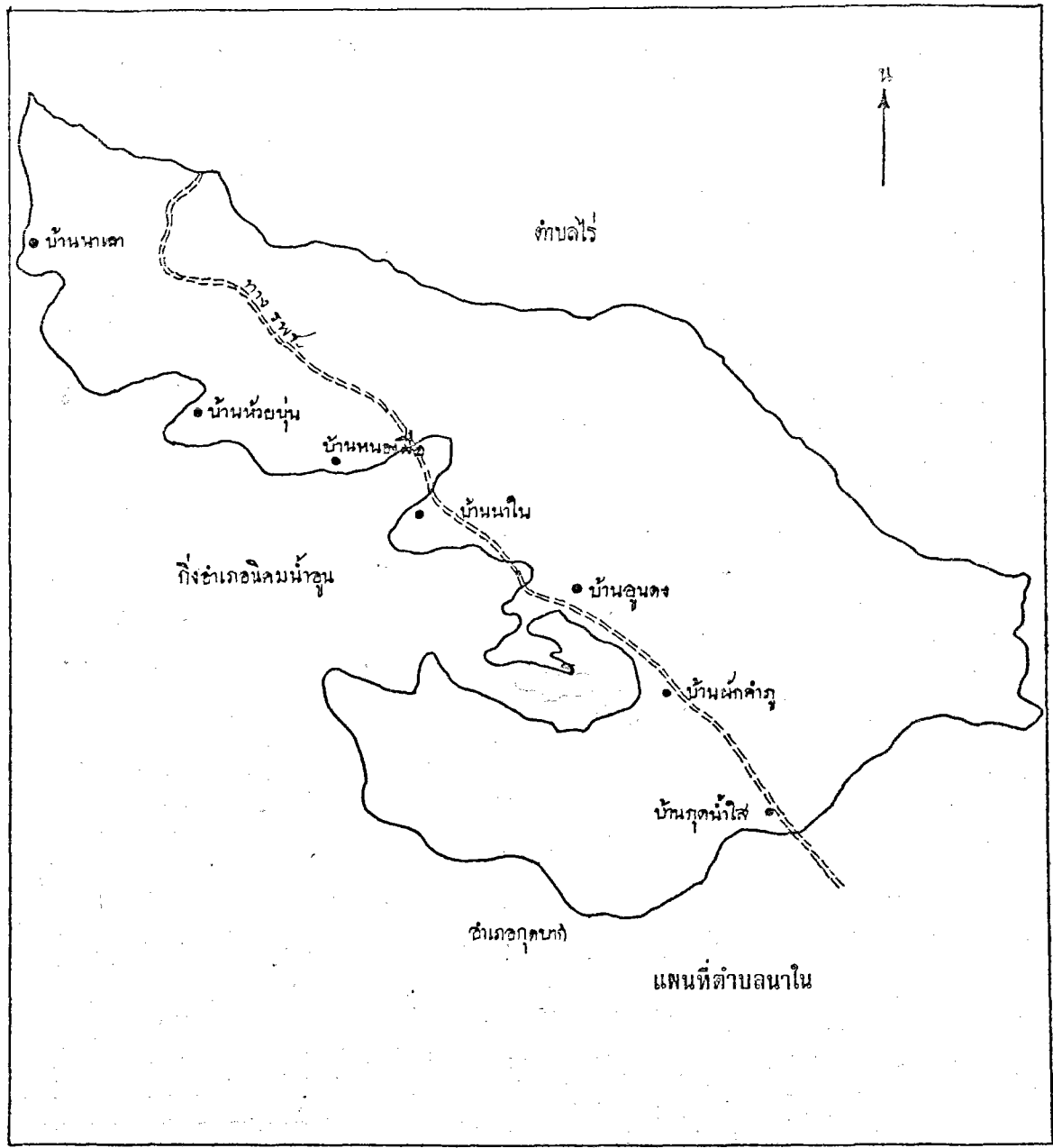
ตำบลนาในมีเนื้อที่ส่วนใหญ่ครอบคลุมบริเวณอุทยานแห่งชาติภูพาน มีลักษณะเป็นป่าเขา ตรงที่เรียกว่าป่าภูผาขาว ภูผากวน ภูทิว และภูจำพระ ดังนั้นตำบลนาในจึงมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ทั่วไป เช่น ห้วยหินลาด ห้วยसानปาน ห้วยโคก ห้วยอูน ห้วยมน ห้วยปากกล้วยหนองผือ หนองเซียม และหนองเบ็น เป็นต้น นอกจากนี้ตำบลนาในยังอยู่ติดกับเขื่อนน้ำอูนอีกด้วย

๓. การคมนาคม

ตำบลนาในมีถนนสายสำคัญอยู่ ๑ สาย คือทาง รพช. สายบ้านหนองเบ็น-บ้านโคกสะอาด-บ้านฉักคำภู ซึ่งถนนสายนี้จะผ่านตำบลนาในที่บ้านนาใน บ้านอูนคง บ้านฉักคำภู และบ้านกุดน้ำใส ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ เช่น บ้านหนองผือ บ้านห้วยมน และบ้านนาเลาจะมีเส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านแยกจากทาง รพช. ถึงกลางเขาดังทุกหมู่บ้าน

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

๒ จากการสำรวจเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๐ และวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๑.

นอกจากการคมนาคมทางบกแล้วประชาชนยังได้อาศัยการเดินทางโดยทางเรือ ในบริเวณ
เขื่อนน้ำอูนอีกด้วย

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลนาในแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๗ หมู่บ้านคือ

หมู่ที่ ๑	บ้านอูนคง
หมู่ที่ ๒	บ้านหนองผือ
หมู่ที่ ๓	บ้านห้วยบน
หมู่ที่ ๔	บ้านนาเลา
หมู่ที่ ๕	บ้านนาโน
หมู่ที่ ๖	บ้านผักคำภู
หมู่ที่ ๗	บ้านกุดน้ำใส

๕. ประชากร

ตำบลนาในมีประชากรทั้งสิ้น ๔,๒๒๖ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๗๗๗ หลังคาเรือน
ประชากรส่วนใหญ่ทั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ มีอาชีพทำไร่ ทำนา ทำป่าไม้และหาของป่าขาย
นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้าและการจักสาน เป็นต้น

๖. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลนาในมีโรงเรียนทั้งหมด ๗ โรง เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
เพียงโรงเดียว คือโรงเรียนบ้านหนองผือ นอกนั้นเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น
ประชาชนในตำบลนาในนับถือศาสนาพุทธ มีวัดทั้งหมด ๕ แห่ง เป็นสำนักสงฆ์ทั้งสิ้น

๗. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

ตำบลนาในมีสถานีอนามัย ๒ อยู่ที่บ้านหนองผือ มีเจ้าหน้าที่ประจำเช่นเดียวกับตำบล
อื่น ๆ สำหรับน้ำดื่ม น้ำใช้ อาศัยนำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ บ่อขุด และบ่ออากาศ

กุกน้ำใส, บาน

บ้านกุกน้ำใสตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศใต้ ๔๓ กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภออุบลมากมายน้อย เนื่องจากบ้านกุกน้ำใสตั้งอยู่บนเทือกเขา ดังนั้นจึงมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ทั่วไป เช่น ทางทิศเหนือของหมู่บ้านมีกุ่มมก กุ่มยาม และกุ่มบัว รวมเรียกว่ากุกน้ำใส

บ้านกุกน้ำใสมีจำนวนบ้านเรือน ๔๓ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๓๖๗ คน อาชีพของประชากรได้แก่ การทำไร่ ทำนา ห่อผ้า และทอเสื่อ ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด ๑ แห่งคือ วัดศรีแก้ว มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ โรงคือ โรงเรียนบ้านกุกน้ำใส นายบัวไช พิศสุวรรณ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายทอง นรบุตร อายุ ๗๖ ปี ราษฎรบ้านนาคำภู เกิดที่บ้านนาคำภู ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านกุกน้ำใส แยกออกไปจากบ้านนาคำภูเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๒ มีนายพรหม วงศ์ศิลา เป็นผู้พาพรรคพวกไปตั้งหมู่บ้าน ในระยะแรก มีเพียง ๖ หลังคาเรือนเท่านั้น คือครอบครัวของ นายพรหม วงศ์ศิลา แล้วก็มีครอบครัวของนายจา นายพิมพ์ นายจันทร์ นายแฉ่ง นายไชยวงศ์ และนายเวิน ครอบครัวเหล่านี้ได้ทยอยออกไปเรื่อย ๆ ไม่ได้ออกไปพร้อมกันทีเดียว

สาเหตุที่อพยพออกไปนั้นเนื่องจากทางบ้านนาคำภูก่อน พอลงมาทางเดินไปมาระหว่างบ้านนาคำภูกับหนาลำบาก เนื่องจากต้องข้ามลำน้ำอุบล เลยปากน้ำอยู่ที่โนนเลย ครั้งแรกอยู่ในนากอน พอลงมาจึงตั้งบ้านเรือน

ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านกุกน้ำใส" นั้นก็เนื่องจากมีกุกอยู่ ๓ กุก* คือ

* กุก หมายถึง ลำน้ำที่ลึกและยาวเหมือนห้วยหรือคลอง ซากเป็นหวงโคยที่ข้างต้นข้างปลายคันเขินหรือคัน หรือลำน้ำที่เคยเห็นเป็นห้วยหรือคลองมาก่อน ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงทางเดินตรงที่น้ำไม่เดินนี้ ข้างต้นข้างปลายคันเขิน แล้วลึกลงระหว่างกลาง เรียกกุก (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๓๘๗)

กุ่มง กุ่มยาม และกุ่มบัว ยาวเป็นสายไปทางทิศเหนือของหมู่บ้าน รวมเรียกว่ากุ่มน้ำใส
ทั้ง ๓ กุ่มนี้เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์มาก มีผีสงนางไม่ประจำอยู่ สมัยก่อนที่กุ่มงนั้นมีแคระเซ
นายพรหม วงศ์สีดาจึงได้ทิ้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านกุ่มน้ำใส
อายุของหมู่บ้านประมาณ ๕๕ ปี

นาโน, บ้าน

บ้านนาโนอยู่ห่างจากอำเภอมรรณานิคมไปทางทิศใต้ ประมาณ ๓๒ กิโลเมตร อยู่ในหมู่เขา
มีลำห้วยแซ ห้วยหินลาด และลำน้ำอันโหดผาน และอยู่ใกล้กับเขื่อนน้ำอัน การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน
อาศัยทาง รพช. สายบึงหนองเบน - บ้านโคกสะอาด - บ้านฉกคำภู ซึ่งเป็นถนนลูกรังตลอดสาย
บ้านนาโนมีประชากรทั้งสิ้น ๒๒๕ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๔๑ หลังคาเรือน ประชาชน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา และนับถือศาสนาพุทธ มีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดโพธิ์ศรีแก้วและ
สำนักสงฆ์วัดพระ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง คือโรงเรียนบ้านนาโน
มีชุดคุ้มครองหมู่บ้านซึ่งมาตั้งฐานปฏิบัติการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗
นายโง้น อินทรกำนอย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายโง้น อินทรกำนอย อายุ ๕๗ ปี ผู้ใหญ่บ้านนาโน เกิดที่บ้านนาโน ใกล้
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านนาโนคือ ตาแก้ววิเศษ ตาละคำ และตาละครพรหม ตาละคำ
มีภรรยาชื่อนอย เป็นคนสกุล "อินทรกำนอย" ส่วนตาละครพรหมเป็นคนสกุล "มหาพรหม"
บุคลิกทั้ง ๓ น้อยพามาจากเมืองวัง พร้อมกับพระแสนมรงค์ พระยาแก้ว และพระยาภา ซึ่งต่อมา
พระแสนมรงค์ได้เป็นเจ้าเมืองมรรณานิคม

สาเหตุที่อพยพมาจากเมืองวังก็เนื่องจากมีผู้ไปชักชวนมา บอกว่าถ้าข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ทางนี้
ก็จะมีแต่ที่อุดมสมบูรณ์ อย่ายอยู่เลยแถวหุบเขาเมืองวังมันอดอยากนัก ใกล้กับแขวงเวียงจันทน์ ไท่ไหนก็
ครึ่งๆเขาก็กินพอกิน ก็เลยอพยพมาพร้อมกับเจ้านายในสมัยนั้น สมัยก่อนประเทศไทยกับประเทศลาว

ยังคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ เมื่อมาถึงเมืองพระรถ เห็นว่ายังไม่เป็นที่พอใจเนื่องจากอาหารการกินก็ไม่มาก จึงออกจากพระรถไปอยู่บ้านโพธิ์ทอง (บ้านร้างของบ้านข้างมิ่ง) ทุ่งนามานหนองโคก อยู่ต่อมาเห็นว้างไม่เป็นที่พอใจจึงอพยพออกมาอยู่บ้านคำชา มีพวกหนึ่งไต่กิ่งดินฐานอยู่บ้านคำชา เลยคือเขากโพน เป็นต้น แต่คาดเดากันกับภรรยาชื่อน้อย เห็นว่าบ้านคำชายังไม่ถูกใจเลยอพยพมาอยู่ในทุ่งนาในที่ ขณะนั้นเป็นที่นาว่างอยู่แต่มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เช่น หนูป่า เก้ง กวาง มีมากมาย แม่น้ำเองก็ยังเคยเห็น เพิ่งจะหมดไปเมื่อ ๒-๓ ปีมานี้เอง

นอกจากทุ่งนาแล้วยังเป็นนาไร่คำ* ปลูกข้าวอุดมสมบูรณ์ กินก็ไม่มาก ประมาณ ๓-๔ หลังคาเรือน

ส่วนสาเหตุที่คงชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนาใน" นั้น เนื่องจากในสมัยก่อนมีที่นาว่างอยู่ในหมู่บ้านนี้ เมื่อบรรพบุรุษของหมู่บ้านนาในมาอยู่ในตอนแรกนั้นก็ไป ๆ มา ๆ ระหว่างบ้านเดิมกับบ้านใหม่อยู่เสมอ เช่นถ้าจะมาจากบ้านคำชาก็ต้องเดินทางผ่านถ้ำสูง เหลี่ยม ห้วยหินลาด และถ้ำตาเข่า ซึ่งมีเรื่องเล่ากันว่า ที่ถ้ำตาเข่านี้เคยมีชายแก่คนหนึ่ง เดินทางมาจากบ้านคำชาแล้วมานอนค้างคืนในที่นี้ แต่ไม่ทราบว่าเพราะอะไรมาตายเสียที่ถ้ำจึงได้ชื่อว่าถ้ำตาเข่า

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แยกเป็นตำบล ขึ้นกับอำเภอบ้านนาที่มาจากเมืองพระรถเดิมจึงเป็นเครือญาติกับบ้านนาในจึงได้ยกบ้านนาในขึ้นเป็นตำบล

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๒๐ ปี

นาเลา, บ้าน

บ้านนาเลาตั้งอยู่บนเชิงเขาภูพาน ห่างจากตัวอำเภอบ้านนาประมาณ ๑๖ กิโลเมตร มีป่าไม้อยู่ทั่วไปและอยู่ใกล้กับเขื่อนน้ำอูน บ้านนาเลามีจำนวนบ้านเรือน ๔๓ หลังคาเรือน มีประชากร ๔๘๖ คน มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อวัดสุธรรมาราม มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านนาเลา

นายสีหน วาริทธิ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

* ทุ่งนาใหญ่มีชื่อมาจากโคกหิน (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๒๐ - ๒๒๑)

ประวัติของหมู่บ้าน

นางน้อย วาริทธิ อายุ ๙๐ ปี ราษฎรบ้านนาเลา เกิดที่บ้านนาเลาโคเลาประวัติ
ของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านนาเลาอพยพมาจากเมืองบกเมืองวัง เป็นโซ่ พ้อพพพมาแล้ว
โคแหวะไปอยู่บ้านม่วงโซ่ บ้านอุ้น จึงได้มาตั้งหลักแหล่งที่บ้านนาเลานี้ ผู้พามาถือเพี้ยกันซ้าย
เนื่องจากที่บ้านอุ้นนั้น มีคนตายมาก ยังเหลือแค่ ๙ - ๘ ครอบครัว จึงย้ายมา

ส่วนสาเหตุที่เรียกว่า "บ้านนาเลา" นั้นเนื่องจากในบริเวณนี้มีเลา* มากเลยคงชื่อ
ตามนั้น

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๒๕ ปี

นายบุญส่ง วาริทธิ อายุ ๙๓ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านนาเลา เกิดที่บ้านนาเลา โคเลา
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านนาเลานี้ลูกหลานเมืองวังอ้างกันหมด เมื่อมาตั้งบ้านนี้แล้วก็ไม่ไปไหน แต่โคโยน
เพี้ยแก่เลาให้พญาเคยมาอยู่แถวบ้านม่วงโซ่ แล้วพญาเคยมาอยู่บ้านอุ้น ผู้พามาจากบ้านอุ้นมาตั้งบ้านนี้
คือเพี้ยกันซ้าย คนสกุล "อู่หวด" คนสกุล "วาริทธิ" และคนสกุล "กุนนกร"

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านนาเลา" นั้นเนื่องจากมีเลามาก แรกอนมีแต่เลาและป่าไม้มุง
ไม่บาง เคียงนั้นจนจะหมดแล้ว

บ้านนาเลานี้มีอายุประมาณ ๑๒๕ ปีแล้ว มีตาแสง กำนันเต๊ะผู้ใหญ่บ้านดังนี้

๑. หลวงสิทธิคุณนกร
๒. หลวงปากคีตธีรังกต
๓. นายอินทร์รักษา กุนนกร
๔. นายบาง วาริทธิ

* เลา เป็นชื่อคนไม่จำพวกออ หรือแหม กอกลีขาวมอ ฯ (พจนานุกรมภาคอีสาน -
ภาคกลาง หน้า ๓๔๔)

๕.	นายบุญส่ง	วาริทธิ
๖.	นายแก้ว	แสงสุรินทร์
๗.	นายนวด	วาริทธิ
๘.	นายตูป	สูงหวล
๙.	นายสวຍ	วาริทธิ
๑๐.	นายเกรือ	แสงสุรินทร์
๑๑.	นายไสย	วาริทธิ
๑๒.	นายสีทน	วาริทธิ

ผักก่า, บ้าน

บ้านผักก่าตั้งอยู่บนเทือกเขาภูพาน ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๓๖ กิโลเมตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๆ คือ ห้วยชันาก ห้วยผักอีเล็ก และลำน้ำตุน การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพท.

บ้านผักก่ามีจำนวนบ้านเรือน ๒๔๓ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๑,๘๐๐ คน มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดแจ้งโพธิ์ชัยและมีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่ง คือโรงเรียนบ้านผักก่า

นายธาก โธาลี เป็นผู้ใหญบ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายทอง นรบุตร อายุ ๗๐ ปี ราษฎรบ้านผักก่า เกิดที่บ้านผักก่า ไคเลาเวียง เกี่ยวกับหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านผักก่ามีอยู่ ๓ พวกคือ

พวกแรก เป็นชาวยุไทย อพยพมาจากบ้านตาประโจน เมืองภูพานกระแดง ประเทศลาว พวกนี้เมื่ออพยพมาจากถิ่นเดิมแล้ว ไคมาอยู่ที่บ้านพานก่อนพวกหนึ่ง ส่วนอีกพวกหนึ่ง ไคแยกไปอยู่ทางบ้านนาหวานางัว (อำเภอศรีสงคราม นครพนม) พวกไคอยู่ที่บ้านพานนั้น คอมา

โคพยพมาอยู่ที่อำเภอมาริชภูมิ แล้วต่อมาอีกมี ๒ พี่น้อง โคพาพรรคพวกแยกออกมาหาทำเล

ที่ทุ่งหญ้านิคม ผู้ที่เป็นพี่ชายโคพาเลืกลงมาที่ทุ่งหญ้านิคมกลาง ส่วนน้องชายซื้อทาวนทะเล

โคแยกมาหาทำเลที่ทุ่งหญ้านิคมเดียวกัน และเลือกโคบริเวณทุ่งหญ้านิคมปัจจุบันนี้

ขณะนั้นมีประมาณ ๑๐ หลังคาเรือน เท่าที่จำได้มีอำมาตราชบุตร อำมาตย์กำนัน อำมาตย์หลวง

ตากำมา ตาเมืองขวา พระสุวรรณ (เป็นตาของผู้เล่า) ขณะนั้นมีผู้คนประมาณ ๕๐ คน

พวกแรกนี้โคพยพมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๐ ก่อนที่ก่อเวียงจันทน์ ไม่ใช่ที่ก่อ-

เวียงคำ เพราะพ่อผู้เล่าซึ่งมาจากเมืองภูพานกระแจะ ยังเคยไปเฝ้ากันที่เมืองภูพานกระแจะ

โคขาวของของทางฝั่งโน้นคิดไม่คิดมีมาด้วยเมื่อการศึกสงครามสงบลง

พวกที่ ๒ เป็นพวกโซ่ อพยพมาจากบ้านหนองหวายบาง

พวกที่ ๓ เป็นพวกลาว อพยพมาจากโซ่ บ้านหนองห่ม บ้านหนองปลาโค

บ้านนาคำก่อน พ.ศ. ๒๔๕๐ ขึ้นอยู่กับคำบลูกบาก อำเภอนาคูเชิงชุม พอตมา

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ จึงได้มาขึ้นกับคำบลานใน อำเภอมาริชภูมิ

สำหรับสาเหตุที่อพยพมาอยู่บ้านนาคำนี้เนื่องมาจากต้องการหาที่ที่เหมาะสมในการทำไร่

ทำสวน เมื่อเห็นว่าที่บริเวณนี้เป็นที่นาป่าดิบ มีป่าไม้มาก ราษฎรได้อาศัยผลิตผลจากป่าไปขาย

เช่น ชัน เป็นต้น และยังมีสัตว์ป่าอีกมากมาย เช่น นก วัว ควายป่า ช้าง เป็นต้น

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนาคำ" นั้นเนื่องจากบริเวณนี้มีห้วยน้ำลึก

(กะชะพลู) พวกคนไทยเรียกว่านาคำ จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านนาคำ

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๑๐ ปี

หนองผือ,บ้าน

บ้านหนองผือตั้งอยู่บนเขตกเขาภูพาน ห่างจากอำเภอมาริชภูมิประมาณ ๓๐ กิโลเมตร

มีห้วยผือ ห้วยแหว่ ไหลลง มีหนองน้ำสำคัญอยู่ ๒ แห่ง คือ หนองผือและหนองสวน

นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้กับเขื่อนน้ำอูนด้วย การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยทาง รพช. ซึ่งเป็นถนน

ลูกรังตลอดสายและเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน

บ้านหนองผือมีจำนวนบ้านเรือน ๑๖๔ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๑,๐๗๕ คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เน้นคือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๒ แห่งคือวัดเขาวง ซึ่งขณะนี้เป็นวัดร้างแล้ว และวัดกุฎีหัตตะจิรวาส มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านหนองผือ

นายบุญ ศูนย์จันทร์เป็นผู้นำหมู่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายบุญ ศูนย์จันทร์ อายุ ๖๐ ปี ผู้นำหมู่บ้านหนองผือ เกิดที่บ้านหนองผือ โคเลาเรือ่งเกี่ยวกับหมู่บ้านเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านหนองผือ อพยพมาจากเมืองน่านมาย่อยหนุ เมืองวังอ่างคำ ผังซ้ายแม่น้ำโขง เป็นพวกญไทย เมื่ออพยพมาแล้วก็มาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านม่วงไขคอน ต่อมาเมื่อนายพรานเข้ามาล่าสัตว์บนภูพาน เห็นว่าทำเลดีเหมาะที่จะตั้งเป็นหมู่บ้าน จึงชวนพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่ ตอนแรกอยู่ตรงบ้านรางริมหนองผือก่อน ซึ่งขณะนั้นเมื่อ ชนอยู่มากมาย แต่พอมาอยู่ได้ไม่นานก็รื้อเตอยู่ที่นี่ ไม่มีความสุขความสบาย เพราะอยู่ร่วมกับพวกโซ และโซกับพวกญไทยเคยอยู่ด้วยกันไม่ได้ พวกโซจึงอพยพไปอยู่บ้านห้วยมน และพวกญไทยก็กลับไปอยู่บ้านม่วงไขตามเดิม

ต่อมาตามหาราช มาจากบ้านคำชะอี (นครพนม) ได้มาชวนพรรคพวกที่บ้านม่วงไขให้ชวนมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านหนองผือนั่นอีกเป็นการมาครั้งที่ ๒ มาคราวนี้ เจ้าผู้ชา โคเลา ก่อนหิน ๓ ก่อน ไปเลี้ยงหาญกว่าที่ตรงไหนจะดีเหมาะที่จะตั้งบ้านเรือนให้อยู่เย็นเป็นสุขสืบไป ก่อนหินก่อนที่ ๑ อยู่ตรงบ้านรางริมเคยมาอยู่ครั้งแรก ก่อนที่ ๒ อยู่ตรงบริเวณบ้านปัจจุบันนี้ ก่อนที่ ๓ อยู่หนองจาน ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันออกเล็กน้อย

* ผือ คือคนปรี๊ด หรือคนก่อกวนก่อกวน ชอบเถียงในน้ำ (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๗๒)

** นักบวชที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของอำเภอพรรณานิคม บางทีก็เรียกว่า "คามาชาว"

เมื่อเลี้ยงหายอยู่แล้ว เจ้าผู้ข้าจึงบอกว่าบริเวณริมหนองผีกี่ใช้ไม่ได้ ทรงหนองจาน
ก็ใช้ไม่ได้ มีใช้โดยอยู่ตรงกลางคือบริเวณที่ตั้งบ้านปัจจุบันนี้ แต่มีหัวขาคอยคุ้มหนึ่ง ท่านจึง
บอกว่าท่านจะย้ายหัวขาค้นนั้นไปไว้ที่อื่น ทอจากนั้นจึงได้พากันมาตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง
และมีผู้คนทยอยมาอยู่ในหมู่บ้านเรื่อย ๆ ส่วนมากก็มาจากบ้านม่วงไข่

พวกแรกอพยพมา มี ๓ ครอบครัว คือ ครอบครัวของท้าวหาราช ครอบครัวของ
ท้าวอินโคตร และครอบครัวของท้าวพระโบราณ โดยมีชื่อที่นาซึ่งเกตุอยู่อย่างหนึ่งคือ ผู้ที่มาตั้ง
หลักแหล่งก่อนนั้นจะมีที่นาใกล้ ๆ กับหมู่บ้าน ยกตัวอย่างเช่น ท้าวหาราชเป็นเจ้าเป็นนาย
มาก่อนก็มีที่นาขวางขวางใหญ่หลวงในอาณาเขตนี้

สำหรับสาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านม่วงไข่นั้นก็เนื่องมาจากที่อยู่ที่ไม่มั่นคง
ประกอบกับมีนายพรานซึ่งมาล่าสัตว์บนภูเขาแถบนี้ให้แนวบริเวณนั้นอุดมสมบูรณ์ เหมาะที่จะตั้งบ้าน
ตั้งเมือง มีอาหารการกินไม่คอยขาด กินไม่หมดชั่วลูกชั่วหลาน ไปทางไหนก็มีแต่หมูแต่ควาย
อีเกะ กระต่าย กระตัง วัวป่า แมกกระพังช้าง เสือ ก็มีอยู่มากมาย และปลาก็พวกผู้ไทยเรา
ก็เคยอยู่ตามภูตามผา เคยหากินตามภูเขา แม่เมื่ออยู่ที่บ้านม่วงไข่ซึ่งเป็นบ้านทุ่งก็ยังเหี่ยวไป
เหี่ยวมาอยู่ระหว่างบ้านม่วงไข่นับภูพาน มาทำไร่ผาย ไร่พริก บนนี้พอมีพรรคพวกชาวมาอยู่
บนภูเขาจึงชอบใจ พากันมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นั่นกระทั่งถึงทุกวันนี้

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๖๒๕ ปี

ห้วยบน, บ้าน

บ้านห้วยบน ตั้งอยู่ระหว่างบ้านนาเดากับบ้านหนองผือ บนเทือกเขาภูพานมีห้วยบน
ไหลผ่าน และมีทางเขาหมู่บ้านแยกจากเส้นทาง รพช. ประมาณ ๒ กิโลเมตร มีจำนวน
บ้านเรือน ๑๓ หลังคาเรือน มีประชากร ๔๔๓ คน มีวัดอยู่ ๑ แห่งคือวัดโพธิ์นก
มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านห้วยบน

นายสุพรรณ จิตบัวลอย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายก้น จิตบัวลอย อายุ ๖๔ ปี ราษฎรบ้านห้วยบูน เกิดที่บ้านห้วยบูน โค้เดา
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๖ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านห้วยบูน อพยพมาจากเมืองบกเมืองวังอ่างคำ ในสมัยที่คนไทย
ไปล่อเอามา คือสมัยเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ เขาไปกวาดต้อนมาแล้วก็ไปอยู่เมืองกุสุมาลย์
ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านนาหัวบ่อ บ้านทอเรือ แต่ไม่มีความสุขสบาย มีแต่ความเดือดร้อน ผู้คน
ก็ตายกันมาก จึงได้มาอยู่ที่บ้านม่วงไขพรหม บังเอิญก็เกิดน้ำท่วม น้ำแกงหลาออกมาท่วมหมด
จึงได้อพยพขึ้นมาอยู่บ้านห้วยบูนซึ่งอยู่ใกล้กับบ้านหนองผือในสมัยก่อน อยู่ตรงทางที่จะออกมาบ้าน
ห้วยบูนในปัจจุบันนี้

ในสมัยนั้น ทางวังซึ่งอพยพมาจากทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงได้เอาวานมาควย พอตก
กลางคืนก็มีแสงสว่างออกมาแล้ววานนั้นก็เที่ยวไปคอยดูคนทำให้ตายได้ถาวรรักษาไม่ทัน ชาวบ้าน
เรียกว่าวานคอกาน

ครั้งแรกที่อพยพมานั้นมีเพียงไม่กี่คน ต่อมาได้แยกออกไปอยู่บ้านโคกมะนาวบาง
บ้านนาเลาบาง บ้านหนองโอบาง และที่แยกไปอยู่บ้านหินแตกก็มี ผู้ที่พามาตั้งบ้านเรือนต้น
คือนายนา จิตบัวลอย เป็นคนแรก พามาทำไร่ทำสวนอยู่ที่นี้

สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านห้วยบูน" เนื่องจากมีห้วยซึ่งมีบูน มีห้วยมากมาย
จึงก็เลยขึ้นไปพำนักอยู่กับคนไม่ทาง ๆ โดยให้ชื่อชาวบ้านห้วยบูน เหตุตั้งชื่อหมู่บ้านคือตาพรหมแสง
แก้ววิชัย ซึ่งได้ย้ายไปอยู่บ้านหนองไฮในเวลาต่อมา

อายุของบ้านห้วยบูนประมาณ ๑๒๔ ปี

* บูน เป็นพืชไม้ชนิดหนึ่ง ประเภทหวาย กลายไม้เลื้อยสาร ยอดใช้เป็นอาหาร มีรสขม
อมหวาน (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๓๘)

อุณทอง, บ้าน

บ้านอุณทอง ตั้งอยู่ระหว่างบ้านนาในกับบ้านผักกาด ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๓๔ กิโลเมตร มีลำน้ำอุณไหลผ่าน การเดินทางเขาสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. ซึ่งเป็นถนนลูกรังตลอดสาย

บ้านอุณทองมีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๐ หลังคาเรือน ประชากร ๗๕๖ คน มีอาชีพทำไร่นา ทำนา หอมและทอดส้มรวมทั้งมีงานจักสานทำในเวลาว่างอีกด้วย มีวัดโพธิธรรม ประจำหมู่บ้าน และมีโรงเรียนบ้านอุณทอง เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ในหมู่บ้าน

นายสุข แก้วการา เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายทอง นรบุตร อายุ ๗๐ ปี ราษฎรบ้านผักกาด เกิดที่บ้านผักกาด ได้เล่าประวัติหมู่บ้านเมื่อวัน ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านอุณทองได้อพยพออกจากบ้านผักกาดเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๐ แดบรพบุรุษทั้ง ๕ คนนี้มาจากเมืองวัง ผังซ้ายแม่บ้านโขงเช่นเดียวกันกับบ้านผักกาด ผู้ที่ออกไปอยู่บ้านอุณทองเป็นคนแรกคือ นายทองกับนางดวง โดยข้ามลำน้ำอุณไปทำไร่นาที่โนน ๒ คนนี้เป็นคนมีวิชาอาคมไปไหนมาไหนมักจะสะพายถุงเล็ก ๆ สีแดง ๆ ไม่ค่อย นึกว่าเป็นเครื่องรางของขลัง เนื่องจากเขาไปอยู่ในกองช้างป่า เสือ พวกนี้ต่าง ๆ ก็เขากลัวไม่ได้ จึงได้ทำไร่นา เลี้ยงวัว อยู่ที่นี่ได้

ต่อมานายคำ แก้วการา ก็พาพรรคพวกออกไปอยู่ด้วย เนื่องจากที่บ้านอุณทองนี้อุดมสมบูรณ์ ใครอยากได้ที่ดินทางที่ตรงไหนก็จับจองเอาได้เลย อาหารการกินก็มีมากมายไม่เค็มครจนถึงขนาดที่พวกคอกไฟทั้ง หมอแ่ง เอาไวแล้วคอยออกไปหาอาหารมาปรุงก็ยังได้ ไม่วาจะเป็นปลาหรือเนื้อก็ตาม ซึ่งผิดกันลิบลับกับสมัยนี้

ในตอนแรกชาวบ้านเรียกบ้านอุณทองว่า "บ้านทาง" ต่อมาจึงเรียกว่า "บ้านอุณทอง" เนื่องจากหมู่บ้านนี้อยู่ในคลองลึกคึกกับลำน้ำอุณ แต่ตามปกติชาวบ้านมักจะเรียกว่า "บ้านอุณ"

สาเหตุที่อพยพออกไปนั้นเนื่องจากต้องการหาที่ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต และบ้านอุนก
ก็เป็นหมู่บ้านไม้อคมสมบูรณ์ พร้อมอาหารการกินก็อุดมสมบูรณ์ด้วย

ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านอุนกคือ ขุนศรี แก้วการว และตั้งแต่นั้นหมู่บ้านนี้มีผู้ใหญ่บ้าน
ปกครองมาถึง ๘ คนแล้ว

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๗๐ ปี

นาหัวบ่อ, ตำบล

ตำบลนาหัวบ่อ อำเภอพรหมานิม จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้
ของอำเภอพรหมานิม ลักษณะที่ตั้งของตำบลนาหัวบ่อ อยู่ระหว่างเส้นทางสายอุครธานี-
สกลนคร อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ๒๒ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๕
กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ๓๘.๗๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งพอจะกล่าวได้โดยสังเขปดัง
ต่อไปนี้

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จก ตำบลพอกน้อย
ทิศใต้	จก เขื่อนเขาวัวพาน
ทิศตะวันออก	จก ตำบลขมิ้น อำเภอเมืองสกลนคร
ทิศตะวันตก	จก ตำบลไร่

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลนาหัวบ่อมีเนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ไร่ และส่วนร้อยละ ๗๗ ของที่ดินทั้งหมดใช้
ทำการเกษตร นอกนั้นเป็นที่อยู่อาศัย ป่าไม้ ที่สาธารณะ ประโยชน์และที่ทำประโยชน์อื่น ๆ

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐

ณจำนวนหน้าไม่ได้.

พื้นที่ของตำบลนาหัวบ่อ มีลักษณะทอดยาวไปทางทิศตะวันตก ทิศลักษณะของ เทือกเขาภูพานทรง
ที่เรียกว่า "ภูเพ็ก" มีป่าไม้อยู่ในท้องที่ของหมู่บ้าน ๒ แห่ง คือบ้านนาสาวนานและบ้านภูเพ็ก

ตำบลนาหัวบ่อมีหนองน้ำ ๑๔ แห่ง กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน มีลำห้วย ๘ สายและ
อ่างเก็บน้ำ ๑ แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำภูเพ็ก อยู่ในท้องที่ หมู่ที่ ๑๒ คือ บ้านภูเพ็ก นอกจากนี้
ยังมีคลองส่งน้ำอีก ๓ สาย

๓. การคมนาคม

ตำบลนาหัวบ่อมีถนนภายในหมู่บ้าน ๒๒ สาย ยาวประมาณ ๓๒.๗ กิโลเมตร เป็นถนน
ลาดยาง ๑ สาย ยาว ๑ กิโลเมตร ภายในท้องที่บ้านหนองเม็ก หมู่ที่ ๔ คือทางหลวงแผ่นดิน
สายอุตรธานี-สกลนคร มีถนนลูกรัง ๔๖ สาย ยาว ๒๔.๕ กิโลเมตร

สำหรับถนนสายสำคัญของตำบลนาหัวบ่อ นอกจากทางหลวงแผ่นดินดังกล่าวแล้วยังมีเส้นทาง
รพช. สาย อ.พรรณานิคม - บ.หนองเม็ก ยาว ๒๔.๑๖๕ กิโลเมตรอีกด้วย โดยตัดผ่านตำบล
นาหัวบ่อ ที่บ้านนาสาวนาน บ้านหนองหินคำ บ้านกลาง บ้านนาหัวบ่อ และบ้านหนองเม็ก
ตามลำดับ

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลนาหัวบ่อแบ่ง เขตการปกครองออกเป็น ๑๒ หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่	๑	บ้านนาหัวบ่อ
หมู่ที่	๒	บ้านหนองหินคำ
หมู่ที่	๓	บ้านโนนเรือ

ในแผนพัฒนาชุมชนอำเภอพรรณานิคม แบบสำรวจข้อมูลตำบลนาหัวบ่อ มีจำนวนหน้าไม่ไค.

๒. แผนพัฒนาชุมชนอำเภอพรรณานิคม แบบสำรวจข้อมูลตำบลนาหัวบ่อ มีจำนวนหน้า
ไม่ไค.

หมู่ที่ ๔	บ้านบัวห้วยทราย
หมู่ที่ ๕	บ้านคอเรือ
หมู่ที่ ๖	บ้านหนองไผ่
หมู่ที่ ๗	บ้านนาดี
หมู่ที่ ๘	บ้านหนองเม็ก
หมู่ที่ ๙	บ้านนาสามาน
หมู่ที่ ๑๐	บ้านกลาง
หมู่ที่ ๑๑	บ้านหนองไผ่น้อย
หมู่ที่ ๑๒	บ้านภูเพ็ก

๕. ประชากร

ตำบลนาหว้ามีประชากรรวมทั้งสิ้น ๖,๘๗๑ คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๑,๑๑๐ ครัวเรือน ประชาชนทั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา รองลงมาได้แก่ การทำไร่ ทำสวน รับราชการ ค้าขาย และรับจ้าง ซึ่งมีเป็นส่วนน้อย สำหรับอาชีพของราษฎรเวลาวางจากงานประจำได้แก่ การทอผ้า การทอเสื่อ และจักสาน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน

๖. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลนาหว้ามีโรงเรียนทั้งหมด ๖ โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ๔ โรงเรียน และโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ๒ โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาอีก ๑ โรงเรียน คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ รับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มาเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ประชาชนในตำบลนาหว้ามีเชื้อศาสนาพุทธทั้งหมด มีวัด ๕ แห่ง ดังนั้นกิจกรรมที่ประชาชนทำเป็นประจำคือ การทำบุญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

๗. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

ตำบลนาหวบมีสถานีอนามัย ๒ อยู่หมู่ที่ ๑ บ้านโนนเรือ ซึ่งเป็นบ้านที่อยู่เป็น
จุดศูนย์กลางของตำบลนาหวบ มีแพทย์ประจำตำบล ๑ คน พนักงาอนามัยประจำตำบล ๑
คน ผดุงครรภ์ ๑ คน และผู้ช่วยแพทย์ รพช. ๑ คน สำหรับน้ำดื่ม น้ำใช้นี้ราษฎรในตำบล
นาหวบ อาศัยน้ำจากบ่อน้ำบาดาลสาธารณะ ๑๔ บ่อ บ่อกินชุกของเอกชน ๔๗ บ่อ ส่วน
ไฟฟ้านี้ ตำบลนาหวบมีไฟฟ้าหลายหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ริมทางหลวงแผ่นดิน

กลาง, บ้าน

บ้านกลาง ตั้งอยู่ระหว่างบ้านนาหวบกับบ้านหนองคินคำ ห่างจากตัวอำเภอไปทาง
ทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร มีจำนวนบ้านเรือน ๖๕ หลังคาเรือน
ประชากร ๔๖๔ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ประชาชนนับถือศาสนา
พุทธ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๑ แห่งคือ วัดสุวรรณธาราราม บ้านกลางหนองคินคำ มีโรงเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านกลางหนองคินคำ

นายคิม เทพวงษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเลียม พิกะกุล อายุ ๖๒ ปี บรรพชาที่บ้านกลาง เกิดที่บ้านกลางได้เล่า
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวัน ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

แต่เดิมประชาชนอยู่ที่บ้านนาหวบ ต่อมาได้อพยพไปอยู่บ้านหนองคินคำ ๕ หลังคาเรือน
แล้วก่อพยพออกมาอยู่บ้านกลาง ประมาณ ๕ หลังคาเรือนเช่นเดียวกัน สาเหตุที่ชื่อว่า "บ้านกลาง"
ก็เนื่องจากตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างบ้านนาหวบกับบ้านหนองคินคำ

แผนพัฒนาชุมชนอำเภอพรหมานิกม แบบสำรวจข้อมูลตำบลนาหวบ นับจำนวนหน้า
ไม่ได.

สาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านนาหัวบ่อเนื่องจากสถานที่คับแคบ มีแต่โคลนเลน ไม่มีถนน
 อยางในปัจจุบันนี้ การไปมาลำบาก ปุ่ยาตายายจึงพากันมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลางนี้ ตอนแรก
 ก็ออกมาเพียงหัว เลี้ยงควายกอน เพราะในสมัยนั้นที่ตรงนี้เป็นคงเป็นป่า มีช้าง เลือ เต่า
 แล่น มากมาย ตอนที่ยังอยู่ที่บ้านนาหัวบ่อก็ออกมาล่าสัตว์ที่น้ไม่ไกลไปล่าไกล

เมื่อมาเห็นวาสถานที่อุดมสมบูรณ์ จึงพากันมาจับจอง เป็นเจ้าของที่ดิน ผู้ที่ออกมาเป็น
 พวกแรกคือ นายกำภา นายทน นายแกง พ่อผู้เลา ประมาณ ๓ - ๕ หลังคาเรือน
 ประมาณ ๑๐ ครัวเรือน ในสมัยนั้นยังขึ้นอยู่กับบ้านหนองคินคำ หมู่ที่ ๒ เพิ่งมาแยกเป็นหมู่ที่ ๑๐
 เมื่อไม่นานมานี้ และได้มาตั้งวัดในปี พ.ศ. ๒๔๘๒

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๘๐ ปี

นายวิบูลย์ศักดิ์ กามวัลย์ ได้สัมภาษณ์ประวัติของหมู่บ้านจากผู้ใหญ่บ้านและได้เขียนไว้
 ในแบบสำรวจกลุ่มผู้นำหมู่บ้านดังนี้

ประวัติของบ้านกลาง

คนบ้านกลางนี้เดิมเป็นคนพื้นฐานนาหัวบ่อ ต่อมาได้อพยพมาอยู่บ้านกลาง เนื่องจาก
 บ้านนาหัวบ่อคับแคบมาก เพราะมีประชาชนพลเมืองหนาแน่นขึ้นโดยออกมาตั้งบ้านเรือนที่บ้าน
 หนองคินคำก่อน ต่อมาอีก ๓ ปี จึงได้มีการอพยพออกมาตั้งบ้านเรือนที่โนนกลาง ระหว่าง
 บ้านนาหัวบ่อกับบ้านหนองคินคำ เรียกชื่อบ้านที่ต้งใหม่นี้ว่า "บ้านกลาง"

ผู้ที่อพยพออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านกลางเป็นพวกแรก ได้แก่ นายแกง เรืองฤทธิ์
 นางกลม นายขาว นางมา นายคำไธ นางกา นายจวน นางมา นายหนูอด นางมอน
 นายอินดี นางเตี๊ว ต่อมาได้มีบุคคลอื่นออกมาสมทบและได้เกิดที่บ้านนี้ก็มีอีกเป็นจำนวนมาก
 จนกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่โตขึ้น แดียงขึ้นอยู่กับหมู่ที่ ๒ คือ บ้านหนองคินคำอยู่ตรงข้าม
 นายปอง คำสิงห์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นตนา

ต่อมาเมื่อบ้านกลางมีผู้คนเพิ่มขึ้นถึง ๕๐ หลังคาเรือน จึงได้ขออนุญาต ตั้งหมู่บ้าน แยกจากบ้านหนองหินคำ มาเป็นหมู่ที่ ๑๐ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีนายเลฆ ปัญญาประชุม เป็น ผู้ใหญ่บ้านคนแรก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ นายเลฆ ปัญญาประชุม ได้ถึงแก่กรรม นายคืบ เทพวงษา จึงได้เป็นผู้ใหญ่บ้านสืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ตอเรือ, บ้าน

บ้านตอเรือ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านโนนเรือกับบ้านนาหัวบ่อ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๔ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเชิงเขา มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๆ ๓ แห่ง คือ ห้วยทราย หนองกุง และหนองยาง ทางทิศใต้ของหมู่บ้านจดเทือกเขาภูพาน ตรง ที่เรียกว่า ภูคันทก มีคลองส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนผ่านทางทิศเหนือของหมู่บ้าน

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. และถนนริมคลองส่งน้ำของกรมชลประทาน บ้านตอเรือมีจำนวนบ้านเรือน ๕๖ หลังคาเรือน ประชากร ๓๗๒ คน อาชีพของ ประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ มีวัดอยู่ในหมู่บ้านโนนเรือ คือวัดศรีจันต์ มีโรงเรียนรวมกับบ้านโนนเรือ ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านโนนเรือตอเรือ เป็นโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

นายทอง ไชยตะมาภัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายทอง ไชยตะมาภัย อายุ ๕๗ ปี ผู้ใหญ่บ้านตอเรือ เกิดที่บ้านตอเรือ ได้ เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๐ ว่า

ผู้พ่พรรคพวกออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านตอเรือเป็นคนแรกคือปู่ชวา โดยอพยพออกมา จากบ้านหนองกอง และบ้านไผ่นาคาลเมื่อหลายปีมาแล้ว ตั้งแต่สมัยบ้านเมืองยังไม่เจริญเท่าไรนัก สาเหตุที่อพยพมาก็เนื่องมาจากต้องการมาหาที่ทำมาหากินที่อุดมสมบูรณ์

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านตอเรือ" นั้นเนื่องจากในสมัยปู่ชวายังมีชีวิตอยู่ พ่อวยสีหะคอน กับเจ้าคุณจันท์เจ้าเมืองสกลนคร ได้มาตัดไม้ไปทำเรือที่นั่น เป็นไม้ตะเคียน

ยาวประมาณ ๑๐ วา เมื่อลากเอาคนมันไปแล้วยังเหลือแตกอ จึงเรียกว่า "ตอเรือ" และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านตอเรือ"

คงแต่งหมู่บ้านมาโดยมีผู้ใหญ่บ้านปกครองเป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. ปู่ชาลระกร
๒. นายพรพมา พ.ศ. ๒๔๖๔
๓. นายนวล พ.ศ. ๒๔๗๔
๔. นายลา ไชยตะมาตย์ พ.ศ. ๒๔๘๐
๕. นายทอง ไชยตะมาตย์ พ.ศ. ๒๔๙๕

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๑๒ ปี

นายนวล อ่อนจงไกร อายุ ๘๖ ปี ราษฎรบ้านตอเรือ เกิดที่บ้านตอเรือ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านตอเรือนี้ บรรพบุรุษของหมู่บ้านมี ๒ คนคือ ปู่หลวงอัคระ กับพ่อเจ้าชาลระกร ครั้งแรกมีหมู่บ้าน ๒ หมู่ คือ บ้านนาจาน และบ้านโคก สาเหตุที่เรียก "บ้านนาจาน" เนื่องจากมีคอกจาน (คอกทองกวาว) บ้านสระพังเดิมหนองพุง อยู่ทางทิศตะวันตก ในสมัยนั้นหมู่บ้านทั้งสองนี้อยู่ห่างกันมาก ผู้คนกันน้อย คือมีประมาณหมู่บ้านละ ๓ - ๔ หลังคาเรือน ประมาณ ๗ - ๘ คนเท่านั้น เวลาที่หมู่บ้านมีงานเข้ามาออกกลางดึก เวลาคนเกิดคนตาย กล้าพากัน จึงไ้รวม ๒ หมู่บ้านเข้าด้วยกัน โดยทางฝ่ายทางทิศตะวันออกเข้ามาอยู่ตรงกลาง

ในขณะนั้นมีผู้ใหญ่บ้าน ๒ คน คือผู้ใหญ่บ้านชาลระกร กับผู้ใหญ่บ้านหลวงอัคระ พวกผู้ใหญ่บ้านชาลระกรอพยพมาจากบ้านหนองไผ่นาคาล ส่วนพวกผู้ใหญ่บ้านหลวงอัคระ อพยพมาจากเมืองสกลนคร

สาเหตุที่อพยพมาอยู่ที่นี่ เนื่องจากมีปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ พวกในพวกกวางก็มาก ประกอบกับบรรพบุรุษของหมู่บ้าน เคยเป็นคนบ้านภูเมืองผา จึงได้ออกมาอยู่ที่นี่

เหตุที่เรียกว่าบ้านตอเรือ เนื่องจากมีต้นไม้ที่เจ้าคุณจันท (พระยาประจันตประเทศธานี) ไ้มาตัดไม้ไปทำเรือแข่ง เมื่อเอาลำต้นไปแล้วยังเหลือแตกอ เรียกว่า "ตอเรือ" เลยเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านตอเรือ" สืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๑๒ ปี

นาถิ, บ้าน

บ้านนาถิตั้งอยู่ระหว่างบ้านหนองไผ่กับบ้านไร่ ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเชิงเขา มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ ห้วยยาง หนองกุ่มน้อยและหนองกุ่มใหญ่ นอกจากนั้นยังมีคลองส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนมาถึงหมู่บ้านควย การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน อาศัยเส้นทางระหว่างหมู่บ้าน และถนนริมคลองส่งน้ำ ซึ่งเป็นถนนลูกรังตลอดสาย

บ้านนาถิมีจำนวนบ้านเรือน ๒๑๕ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๕๐ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดแจ้งแสงอรุณ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย รวมกับบ้านหนองไผ่ ๑ แห่งคือโรงเรียนบ้านนาถิหนองไผ่

นายบัวเรียน อุปการราช เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายอาจ นาคบุตร อายุ ๔๕ ปี อดีตกำนันตำบลนาหว้า เกิดที่บ้านนาถิได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๐ ว่า

บรรพบุรุษของบ้านนาถิ มีอยู่ ๓ พวกคือ

๑. นายพรานสงฆ มาจากบ้านพาน เนื่องจากในบ้านนาถิ มีห้วยหนอง สัตว์ป่าเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็มาก ในสมัยก่อนเป็นคงเป็นคนติดตอเชื่อมกันมาตั้งแต่บ้านไร่ บ้านไฮ้ มีห้วยยาง หนองกุ่มน้อย หนองกุ่มใหญ่ มีไร่นา เป็นที่ลุ่มที่ดอนมาก นายพรานมาเห็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เลยมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านรางโนขณะนี้ ซึ่งเป็นที่นาไปหมดแล้ว

๒. หลวงไชย มาจากอำเภอนมเพท จังหวัดฉะเชิงเทรา พาพรรคพวกเอาของถูกมาขายแพ เอากำไร พอมาเห็นบ้านนาถิไม่มีนาถิ เลยพาเพื่อนฝูงและครอบครัวมาอยู่ที่นี่

๓. เจ้าพระศรี มาจากรอยเอ็ด เนื่องจากทองมาเก็บเงินเชยสุ* สมัยก่อนนั้นราษฎรชาวรอยเอ็ด เมื่อไปแต่งงานกับคนบ้านอื่น จะต้องมีคนตามไปเก็บเงินประมาณ ๕๐ บาท

* เชยสุ - ลูกเชยที่ไปอาศัยอยู่กับพ่อตาแม่ยาย

สมัยนั้นยังใช้เงินกลม ๆ ที่เรียกว่า เงินหมากคือ อยู่ พอได้เงินแล้ว เลยไม่กลับไปรอยเอ็ด
แต่อยู่แต่งงานกับคนบ้านนาคี และตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านนาคี รวมกับพวกที่มาอยู่ก่อนแล้ว

เมื่อบ้านนาคีใหญ่โตกว้างขวางแล้วก็ได้มีคนอพยพมาจากกาฬสินธุ์อีกกลุ่มหนึ่ง มาพร้อม
กับหลวงพ่องค์หนึ่ง ลูกแตกเลยตามหลวงพอมายู่ที่บ้านนาคี

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านนาคี" นั้น เนื่องมาจากมีนาคี คินคี่ น้ำคี่ ในสมัยก่อน
หมู่บ้านใกล้เคียงกัน ไม่มี ฉะนั้นบริเวณนี้จึงอุดมสมบูรณ์มาก ผู้ที่ขงชอบนาคี นายพรานสังข

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๒๒๐ ปี

นาสาวนาน, บ้าน

บ้านนาสาวนานอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ๒๔
กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. สายอำเภอพรรณานิคม-บ้านหนองเม็ก
และทางหลวงแผ่นดินสาย ออธธานี-สกลนคร โดยมีทางแยกเข้าหมู่บ้านที่บ้านหนองเม็ก

ลักษณะของพื้นที่หมู่บ้าน เป็นที่ราบเชิงเขา มีป่าไม้อยู่ทั่วไปทางด้านทิศใต้
บ้านนาสาวนานมีจำนวนบ้านเรือน ๔๕ หลังคาเรือน ประชากร ๕๕๐ คน ประชาชนนับถือ
ศาสนาพุทธ มีวัด ๑ แห่ง คือ วัดบ้านนาสาวนาน มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น
อยู่ ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านนาสาวนาน

นายแก ไชยตะมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

พระภิกษุภักทอน คุณะจิตโต อายุ ๗๓ ปี เจ้าอาวาสวัดบ้านนาสาวนาน เกิดที่
บ้านนาสาวนาน ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

* เงินหมากคือ - เงินพดด้วง

แต่เดิมบ้านนาสาหรานานี้ มีผู้หญิงคนหนึ่งมาจากภูแล่นช้าง จังหวัดกาฬสินธุ์ มาทำ
บ้านเรือนอยู่ในบริเวณนี้ก่อน ต่อมาได้ถึงแก่ความตายที่ตรงนี้โดยเป็นเหตุไม่มีใครกล้าเข้ามาอยู่
เนื่องจากมีผี

ต่อมาชาวบ้านหนองกอง ได้อพยพมาอยู่ในบริเวณบ้านร้างนี้แล้วให้ชื่อหมู่บ้านว่า
"บ้านนาสี" เนื่องจากมีที่นาเขียวเล็กขึ้นไปถึงเชิงเขา แต่ปรากฏว่าชาวบ้านเจ็บป่วยอยู่เสมอ
ไม่อยู่เย็นเป็นสุข จนกระทั่งบิดาของผู้เล่าอพยพออกมาสร้างบ้านเรือนขึ้น และได้มาปราบผีสำเร็จ
จึงได้ให้ชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนาสาหรานาน" เนื่องจากสาหรานามาตายที่นี่ พอทรงชอนแล้วกลับ
อยู่เย็นเป็นสุขสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๕๐ ปี

นาหวบอ, บ้าน

บ้านนาหวบอ เป็นที่ทุ่งตำบล ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๗ กิโลเมตร มีจำนวน
บ้านเรือน ๑๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๖๕ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่
การทำนา

ประชาชนชาวบ้านนาหวบอ นับถือศาสนาพุทธ มีวัด ๑ แห่ง คือวัดโพธิ์คำ
มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านนาหวบอบัวหนองเม็ก
นายอาจ แก้วโงน เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสังข์ จันทรมวงค์ อายุ ๕๖ ปี เกิดที่บ้านนาหวบอและเคยอาศัยอยู่ที่
บ้านนาหวบอมาเป็นเวลา ๓๐ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐
ว่า

บ้านนาหวบอนี้สาเหตุที่เรียกอย่างนี้เนื่องจากที่นาเป็นดินเค็ม คำว่า "บอ" ในที่นี้จึง
หมายถึงบอเกลืออนเองอยู่ในบริเวณตั้งแต่หัวนาบ้านนาหวบอครั้งที่เรียกว่ากุคหอยจนกระทั่งถึง

บ้านบัวห้วยทราย เป็นที่นาแปลงเดียวมีดินเค็ม เรียกว่านาห้วยบอ พ่อคงซอหมู่บ้านจึงไถชื่อว่า "บ้านนาห้วยบอ"

บรรพบุรุษของชาวบ้านนาห้วยบอได้แก่ ท้าวปู่ชัยย์ ทานามวงศ์ (ปู่ของปู่เลา) หลวงศรี หลวงอกระ พวกนี้อพยพมาจากเมืองภูวานากระแง ในสมัยที่ไทยไปเอา พระแก้วมรกตมาจากประเทศลาว

เมื่อมาแล้วไถมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านนาคุกก่อนแล้วจึงออกมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านนาห้วยบอ ซึ่งเดิมเรียกว่า "บ้านหนองบอ"

นายงมา วงศ์แก้ว อายุ ๗๖ ปี อดีตกำนันตำบลนาห้วยบอ เกิดที่บ้านนาห้วยบอ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านนาห้วยบอนั้น เนื่องจากมีหนองน้ำแห่งหนึ่งอยู่ตรงหัวนา ขณะนี้อยู่ใกล้กับวัดโพธิ์คำ เมื่อมีกมมาจับจองไร่นาที่บริเวณนี้จึงเรียกว่านาห้วยบอ เมื่อมาตั้งหมู่บ้านจึงไถชื่อว่า "บ้านนาห้วยบอ"

บรรพบุรุษของชาวบ้านนาห้วยบอเป็นพวกผู้ไทยอพยพมาจาก เมืองมหาชัยกองแก้ว เมืองชัยนาทเมืองไชย สาเหตุที่อพยพมาไม่ปรากฏหลักฐาน แต่เมื่ออพยพมาแล้วก็ไถมาตั้งอยู่บ้านร้างก่อน มีหัวหน้าพามาอยู่ ๒ คน คนหนึ่งไถพาพรรคพวกไปตั้งหมู่บ้านที่บ้านคงมะไฟ อีกคนหนึ่งไถพาพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านนาห้วยบอนี้ ไถมาไถยกฐานะเป็นตำบลและไถมีกำนันผู้ใหญ่บ้านปกครองต่อ ๆ กันมาดังนี้คือ

๑. พระชุมพล
๒. ขุนไชยปัญหา
๓. นายงมา วงศ์แก้ว
๔. นายชั้น แก้วปักชา
๕. นายสันต์ วงศ์แก้ว
๖. นายอาน ฉิมปอง
๗. นายอาจ แก้วโงน

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๕๕ ปี

โนนเรือ, บ้าน

บ้านโนนเรือ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านหนองไผ่กับบ้านคอเรือ อยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ มีทุ่งนาล้อมรอบหมู่บ้าน

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. และถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน บ้านโนนเรือมีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑,๑๐๔ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๘๒ หลังคาเรือน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ประชาชนบ้านโนนเรือนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือวัดศรีจันทร์ ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น รวมกับบ้านคอเรือ ๑ โรง คือ โรงเรียนบ้านโนนเรือคอเรือ นายเมธา อุทพงษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายหวด อ่อนพวงไกร อายุ ๘๖ ปี ราษฎรบ้านคอเรือ เกิดที่บ้านคอเรือ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านโนนเรือนี้เพิ่งอพยพออกจากบ้านคอเรือ เมื่อไม่นานมานี้เอง ผู้ที่อพยพออกไปเป็นคนแรกได้แก่ นายโท ต่อมาตาหลวงโลก ก็ตามออกไปด้วย ต่อมาอีกไม่นานก็มี นายเพ้า และลุงของลุงเล้า อพยพออกไปอยู่บ้านโนนเรือพร้อมกับพวกที่ออกไปครั้งแรก บุคคลเหล่านี้ทางก็หะยอมออกไปเรื่อย ๆ ไม่ค่อยออกไปพร้อมกันเลยทีเดียว จนกระทั่งหมู่บ้านโนนเรือมีผู้คนมากขึ้น

สาเหตุที่มีชื่อว่าบ้านโนนเรือ นั้นเนื่องจาก เจ้าคุณจันท (พระยาประจันตประเทศธานี) ไก่มาเอาไม้ไปทำเรือ จากบ้านคอเรือ เมื่อได้ไม้แล้วกลากผ่านเนินแพหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีคนมาตั้งบ้านเรือนอยู่จึงได้ชื่อว่า "บ้านโนนเรือ"

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๘๐ ปี

บ้านห้วยทราย, บ้าน

บ้านห้วยทราย ตั้งอยู่ห่างจากบ้านนาหัวบ่อ ประมาณ ๑ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๖ กิโลเมตร มีห้วยทรายไหลผ่านหมู่บ้านและมีหนองบัวอยู่ทางตอนใต้ของหมู่บ้าน

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. ซึ่งแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายอุตรธานี-สกลนคร ที่บ้านหนองเม็ก และแยกเข้าบ้านห้วยทรายที่บ้านนาหัวบ่อ โดยเส้นทางระหว่างหมู่บ้าน เป็นระยะทาง ๑ กิโลเมตรเศษ

บ้านห้วยทราย มีประชากรทั้งสิ้น ๑๔๔ คน มีจำนวนหลังคาเรือน ๓๑ หลังคาเรือน อาชีพของประชากร ส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา ทำสวน ปลูกผักและยาสูบ ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด ๑ แห่งร่วมกับบ้านหนองเม็กคือ วัดจินตคามนี้ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายอยู่ ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านนาหัวบ่อบ้านหนองเม็ก ร่วมกับบ้านหนองเม็ก

ประวัติหมู่บ้าน

นายอนันต์ มีนิ่วรณ อายุ ๘๒ ปี ผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยทราย เกิดที่บ้านห้วยทราย ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า สาเหตุที่ได้ชื่อว่า "บ้านห้วยทราย" ก็เนื่องจากเมื่อครั้งที่ตั้งหมู่บ้านในตอนแรก ในบริเวณนี้มีห้วยทราย และมีบัวเกิดขึ้นทั่วไปตามลำห้วยทราย จนแก่เลยตั้งชื่อมาว่าบ้านห้วยทราย

บรรพบุรุษของหมู่บ้านเขาใจอพยพมาจากเมืองมหาชัยกองแก้วมาอยู่บ้านพอกน้อย ชาวบ้านห้วยทรายสืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าขอม

นายสังข์ จันทรนามวงศ์ อายุ ๘๖ ปี ราษฎรบ้านคำชาเกิดที่บ้านนาหัวบ่อได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ชาวบ้านห้วยทราย อพยพออกมาจากเมืองสกลนคร โดยออกมาพร้อมกับชาวบ้านบคมาค สาเหตุที่อพยพออกมาจากสกลนคร เนื่องจากทำมาหากินสู้พวกคนจีนไม่ได้ คนพวกนี้ชอบมากวานซื้อนา ซื้อที่ดิน มีเท่าไรก็ซื้อเอาจนหมด พวกเราก็มองไม่ค่อยขายที่ดิน ไม่มีความมั่นคงมีราคา จึงขาย

ให้เขาหมก ต่อมาเขากองงานเอาสินคามาขาย พวกเราจึงต้องอพยพออกมาอยู่ที่บ้านบัวห้วยทราย
 สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านบัวห้วยทราย" เนื่องจากมีบัวเกิดขึ้นที่ห้วยทรายมากมาย
 นายธีร คำทะเนตร อายุ ๕๘ ปี ราษฎรบ้านหนองเม็ก เกิดที่บ้านหนองเม็ก
 ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ชาวบ้านบัวห้วยทราย อพยพมาจากเมืองมหาชัยกองแก้ว แล้วมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมือง
 สกลนคร ต่อมาได้อพยพออกมาอยู่ที่บ้านบัวห้วยทราย คนที่พามา คือ ทาหลวงศรี มาพบสถานที่
 เหมาะสมที่จะตั้งหมู่บ้าน คือมีหนองน้ำอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน เรียกว่าหนองบัว แล้วยังมี
 ลำห้วยอยู่ทางทิศเหนือ คือ ห้วยทราย จึงได้ตั้งหมู่บ้านขึ้น

เหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านบัวห้วยทราย" เนื่องจากมีหนองบัว และห้วยทราย
 อยู่ใกล้หมู่บ้าน ครั้งแรก เรียกว่า "บ้านบัว" เฉย ๆ ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น "บ้านบัวห้วยทราย"

สาเหตุที่ต้องอพยพออกมาจากเมืองมหาชัยกองแก้วนั้น เนื่องจากแพสงคราม ประกอบ
 กับเกิดความเดือดร้อนออกยาก อดีตคชชน จึงได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านบัวห้วยทรายนี้

ทั้งแก่งหมู่บ้านมา ได้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองมาเป็นลำดับดังนี้คือ

๑. ทาหลวงศรี (คนสกุล คำทะเนตร)
๒. นายจันทา คำทะเนตร
๓. นายเคี้ยว คำทะเนตร
๔. นายลี คำทะเนตร
๕. นายอนศรี มณีวรรณ

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๔๒ ปี

ภูเพ็ก, บ้าน

บ้านภูเพ็กอยู่ห่างจากอำเภอมรรณานิคม ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ๒๕
 กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง
 ติดกับเทือกเขาภูพาน ตรงที่เรียกว่า ภูเพ็ก มีลำห้วยซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี มีอ่างเก็บน้ำภูเพ็ก
 และมีป่าไม้อยู่ทั่วไป

บ้านภูเพ็กมีจำนวนบ้านเรือน ๓๒ หลังคาเรือน ประชากร ๑๗๒ คน อาชีพของ
ประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ทำสวน และทำไร่ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดโสมนัส
และสำนักสงฆ์เพ็ก มีปูชนียวัตถุที่สำคัญคือ พระธาตุภูเพ็ก มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา
ตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑
แห่งคือ โรงเรียนบ้านภูเพ็ก

นายตาล ปีนกา เป็นผู้ใหญ่มาน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายตาล ปีนกา อายุ ๘๒ ปี ผู้ใหญ่มานภูเพ็กเกิดที่บ้านนาห้วยบ มาอยู่ที่บ้านภูเพ็ก
เป็นเวลา ๕ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านภูเพ็กตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ หลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำชลประทานภูเพ็กเสร็จแล้ว
มีนายบุญไทย ศรีบุญกุล นายคำฟู คำเรืองศรี พร้อมกับพรรคพวกอีกหลายครอบครัวมาอยู่ด้วยกัน
๑๕ หลังคาเรือน บ้านนี้สมัยก่อนขึ้นอยู่กับบ้านหนองคินคำ เด็กนักเรียนต้องไปเรียนที่บ้านหนอง-
คินคำ อาชีพของราษฎรในหมู่บ้านนี้ได้แก่ การทำนา ทำไร่ฝ้าย ไร่พริก และหาปลาอยู่ใน
อ่างเก็บน้ำชลประทานภูเพ็ก

อยู่ต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ นายอำนวย อุเทศ ศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร ได้
ออกมาตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จึงได้ขอโรงเรียนในหมู่บ้านขึ้น ในวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๖๒ ขณะนี้เปิดสอนแล้ว

เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๗ ได้ขออนุญาตตั้งเป็นหมู่บ้านชื่อ "บ้านภูเพ็ก" มีจำนวน
บ้านเรือน ๓๑ หลังคาเรือน

สาเหตุที่ขอหมู่บ้านว่า "บ้านภูเพ็ก" เนื่องจากมี "พระธาตุภูเพ็ก" อยู่บนภูเพ็ก
ครั้งแรกเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านชลประทานอ่างเก็บน้ำภูเพ็ก" แต่ทางอำเภอไม่อนุมัติเพราะ
อ่างเก็บน้ำเพิ่งสร้างที่หลัง ส่วนภูเพ็กนั้นมีมาก่อนแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ มีพระธาตุอยู่เป็นโบราณ-
วัตถุ จึงตั้งชื่อตามภูเพ็ก

ครั้งหนึ่งเคยขออนุญาตตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านคานธี" เนื่องจากมีหินถ่านอยู่ตรงหลังบ้าน
ผู้ใหญ่มานเคียวนี้ยาวเรียวยาวออกไปไกลมาก ชาวบ้านเรียกว่า "คานธี" และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า

"บ้านคานธี" แคว้นอำเภอโมอุมติให้ชื่อนี้

ชาวบ้านภูเพ็กอพยพมาจากหลายแห่งด้วยกันคือ มาจากบ้านนาหัวบ่อ บ้านกลาง บ้านหนองคินคำ ตำบลนาหัวบ่อ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร และที่อพยพมาจากจังหวัดอื่นก็มีเช่น อุดรธานี ขอนแก่น และนครพนม เหตุที่อพยพมาอยู่ที่นี่เนื่องจากนายเตียง ศิริขันธ์ ได้เป็นผู้นำริเริ่มสร้างอ่างเก็บน้ำภูเพ็ก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ ผู้คนที่อพยพมาก็มาหาปลาในบริเวณอ่างเก็บน้ำนี้ เห็นว่า เป็นที่อุดมสมบูรณ์ จึงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตลอดมา

อายุของหมู่บ้าน ๒๒ ปี

นอกจากบ้านภูเพ็กแล้วยังมีหมู่บ้านเล็ก ๆ แยกไปทั้งที่สามแยกทางเข้าบ้านภูเพ็กประมาณ ๓ หลังคาเรือน ขณะนั้นขึ้นอยู่กับบ้านภูเพ็ก แต่ชาวบ้านเรียกว่า "บ้านสามแยก" เพราะอยู่ตรงทางสามแยกพอดี

บุคคลที่ออกไปอยู่เป็นคนแรกคือ นางมาและนางบุร กอนตาล เมื่อ ๓ - ๔ ปีมาแล้ว เหตุที่แยกออกไปก็เนื่องจากไปหาไร่อยู่ที่นี่

หนองคินคำ, บ้าน

บ้านหนองคินคำ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านกลางกับบ้านภูเพ็ก ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๘ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเชิงเขา มีหนองน้ำอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน บ้านหนองคินคำ มีจำนวนบ้านเรือนอยู่ ๗๔ หลังคาเรือน ประชากร ๔๑๔ คน มีอาชีพในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ วัดประจำหมู่บ้านคือ วัดสุวรรณธาราราม บ้านกลางหนองคินคำ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านกลางหนองคินคำ

นายวันนา วัชรศักดิ์เพชร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายท้าว ปินกา อายุ ๘๒ ปี ราษฎรบ้านหนองคินคำ เกิดที่บ้านหนองคินคำ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

สาเหตุที่ทั้งชุมชนว่า "บ้านหนองกิ้งคำ" เนื่องจากมีหนองน้ำชื่อ หนองกิ้งคำ
อยู่ติดกับหมู่บ้านทางทิศตะวันตก กิ่งในหนองน้ำนี้มีกิ้ง

ประชาชนชาวบ้านหนองกิ้งคำ อพยพออกมาจากบ้านนาหวบอ ๒ ครั้ง ครั้งแรกเป็น
พ่อของพวกที่ออกมา ครั้งที่ ๒ โศก เกาชนเทพกับอาจารย์ชา ๒ ครอบครัวอยู่ได้ไม่นาน
ก็กลับเข้าไปอยู่บ้านนาหวบออีก ต่อมาพวกที่ ๒ โศก เกาป่องคำสิงห์ จันทรนามวงศ์
เขาคองอาษา ฉิมป่อง เขาคำหวา จันทรนามวงศ์ เขาค้อง สังกว เขาคณ จันทรนามวงศ์
พวกนี้ได้ออกมาอยู่ที่บ้านหนองกิ้งคำ ติดต่อกันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

เหตุที่อพยพออกมา เนื่องจากต้องออกมาทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงวัว เลี้ยงควายด้วย
เพราะหมู่บ้านเดิมคับแคบ ประกอบกับที่บริเวณนี้เป็นป่าเตาป่าแล่น อุดมสมบูรณ์จึงได้ตั้งถิ่นฐาน
อยู่ที่นั่นตลอดมา

อายุของหมู่บ้าน ๒๓ ปี

หนองไผ่, บ้าน

บ้านหนองไผ่ อยู่ห่างจากอำเภอฟรรณานิคม ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร อยู่ระหว่าง
บ้านนาคีกับบ้านโนนเรือ ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ มีทุ่งนาอยู่รอบหมู่บ้าน มีแหล่งน้ำ
ธรรมชาติที่สำคัญ คือ ห้วยนาจาน กับหนองไผ่

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. และถนนระหว่างหมู่บ้าน รวมทั้งถนน
ริมคลองส่งน้ำสาย

บ้านหนองไผ่ มีจำนวนบ้านเรือน ๑๐๔ หลังคาเรือน ประชากร ๔๒๓ คน
อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา มีวัดประจำหมู่บ้านคือ วัดโนนสวรรค์ มี
โรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายอยู่ ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านหนองไผ่นาคี

นายลอง การุญ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายลอง การุญ อายุ ๕๕ ปี ผู้ใหญ่บ้านหนองไผ่ เกิดที่บ้านหนองไผ่ ไผ่เดา
ประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านหนองไผ่สืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าผู้ไทย เคมีตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองกองแก้วมหาชัย
ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง แล้วอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านพอกใหญ่ เป็นเวลานานพอสมควร ราษฎร
จำนวนหนึ่งได้ชวนกันมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านพอกน้อย เนื่องจากเห็นว่าการประกอบอาชีพไม่สะดวก
ต่อมาเมื่อราษฎรอีกจำนวนหนึ่งอพยพออกจากบ้านพอกน้อยมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านหนองไผ่
มีนายลุน หลวงราช นายโหล ขุนราช นายดี หลวงศรีสมบัติ นางเตียง นายกันหา
และลูกตาหลวง เกะต่าง ๕ คน

สาเหตุที่อพยพออกมาตั้งบ้านเรือนจากตาหลวงเกาะ ถูกหว่านเป็นปอม* อยู่กับชาวบ้าน
ไม่ได้ จึงได้พาครอบครัวอพยพออกมา แต่ไม่ได้เข้ามาอยู่ในบ้าน คงอยู่แต่ในนาจนทลาย ลูก ๆ
ของตาหลวง เกาะได้มาอยู่ที่บ้านหนองไผ่ แล้วก็มีพวกหนึ่งออกไปอยู่บ้านห้วยซ่ง และบ้าน
หนองแซง แต่เนื่องจากพอไปอยู่แล้วประสบกับความเดือดร้อน และเชื่อกันว่าทำ จึงได้ย้าย
เข้ามาอยู่ในบ้านหนองไผ่ ต่อมาเมื่อบ้านหนองไผ่มีคนมาอาศัยมากขึ้น ก็มีคนอื่นอีกพวกหนึ่งอพยพ
ออกไปอยู่บ้านหนองแซงอีก แต่บ้านห้วยซ่งนั้นเป็นบ้านร้างไปแล้ว มีแต่ทุ่งนา

สาเหตุที่หมู่บ้านนี้มีชื่อว่า "บ้านหนองไผ่" เพราะในบริเวณที่ทุ่งหมู่บ้านมีหนองน้ำอยู่
แห่งหนึ่งและมีกอไผ่ล้อมรอบ ชาวบ้านจึงเรียกว่า "หนองไผ่" และให้ชื่อหมู่บ้านว่า
"บ้านหนองไผ่"

ตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้านมาเป็นลำดับดังนี้คือ

๑. หลวงศรีสมบัติ
๒. นายแกน การุญ
๓. นายสนธิ การุญ

* มีอย่างหนึ่งเชื่อกันว่าสิ่งอยู่ในตัวคน กินกับไตใส่ทุ่งจนหมดแล้วออกไป คนนั้นก็ตาย
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓ หน้า ๕๘๖)

ความเชื่อของชาวอีสาน เชื่อว่าเป็นวิญญาณผีร้าย เมื่อเข้าสิงในตัวของใคร ๆ ก็จะทำให้
ผู้นั้นเกิดอาการแพะ เจริญป่วยและล้มตายไปในที่สุด ผู้ใดเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ และ
ล้มตายไป ให้ถือว่า ปอมกิน

๔. นายสังข์ อินทรีย์

๕. นายลอง การุญ

ในสมัยที่นายลอง การุญไ้เป็นผู้ใหญ่บ้านนี้ ได้มีการพัฒนาหมู่บ้านหลายอย่าง เป็นต้นว่า พ.ศ. ๒๕๐๕ ทางกรมการพัฒนาชุมชน ได้อนุมัติโครงการพัฒนาชุมชน นายลอง ก็ได้พิจารณาจัด พัฒนาหมู่บ้าน เป็นลำดับมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๐ บ้านหนองไผ่ก็ได้รับรางวัลชนะเลิศในการ ประกวดหมู่บ้านพัฒนาอนามัย ของจังหวัด และในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ทาง กร.ทวีรัศม์ ธนาคม กับ ยูซุม ก็ได้มาช่วยพัฒนาหมู่บ้านอีกด้วย

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๐๐ ปี

หนองไผ่น้อย, บ้าน

บ้านหนองไผ่น้อย ตั้งอยู่ติดกับบ้านหนองไผ่ ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านหนองไผ่คลองส่งน้ำ จากเขื่อนน้ำอูนถึงหมู่บ้าน

บ้านหนองไผ่น้อย มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๑๕๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๓๓ หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่รวมกับบ้านหนองไผ่ ในการ ประกอบพิธีทางศาสนา และมีโรงเรียนรวมกับบ้านหนองไผ่ด้วยเช่นเดียวกัน

นายนิล ไชยบัทร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายลอง การุญ ผู้ใหญ่บ้านหนองไผ่ เกิดที่บ้านหนองไผ่ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันเี่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านหนองไผ่น้อย แยกออกจากบ้านหนองไผ่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน เหตุที่ต้องแยกออกเป็น ๒ หมู่บ้าน ก็เนื่องจากหมู่บ้านขยายใหญ่โตขึ้น จึงแบ่งเขตกันปกครอง ในตอนแรกให้ช่วยผู้ใหญบ้านปกครอง ต่อมาจึงตั้งเป็นผู้ที่ ๑๑ ตำบลนาหับขอ ผู้ช่วยผู้ใหญบ้าน จึงได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน และได้ปกครองหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้คือ นายนิล ไชยบัทร

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๓๕ ปี

หนองเม็ก, บาน

บ้านหนองเม็ก ตั้งอยู่ริมทางหลวงสายอุตรธานี-สกลนคร อยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๑๗ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ มีหน้าดินร่วน
หมู่บ้าน

บ้านหนองเม็กมีประชากรทั้งสิ้น ๕๑๕ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๘๓ หลังคาเรือน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ใ้แก่การทำนา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดจินตคามดี บ้านบัวหนองเม็กมีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านนาหัวบ่อบัวหนองเม็ก

นายขาว มณีสาย เป็นผู้ใหญ่หมู่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายขาว มณีสาย อายุ ๔๗ ปี ผู้ใหญ่หมู่บ้านหนองเม็ก อาศัยอยู่ที่บ้านหนองเม็ก มา ๓๑ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ชาวบ้านบัวห้วยทรายมาจากเมืองมหาชัยกองแก้ว ในสมัยพ่อแม ส่วนชาวบ้านหนองเม็ก ออกจากบ้านบัวห้วยทรายในราว ๕ - ๑๐ หลังคาเรือน และต่อมาอีกมีประมาณ ๓๐-๔๐ หลังคาเรือน จึงได้พากันตั้งวัดขึ้น มี นายแดง คำทะเนตร เป็นผู้เสียสละที่ดินให้ แล้วตั้งชื่อว่า "วัดจินตคามดี-บ้านบัวหนองเม็ก"

ผู้ที่อพยพออกมาเป็นคนแรกคือ นายอำคา คำทะเนตร พาพรรคพวกออกมาประมาณ ๔-๕ หลังคาเรือน มีคนประมาณ ๒๐ คน สาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านบัวห้วยทรายนั้น เนื่องจากสถานที่คับแคบเพราะเป็นดินา ขยายหมู่บ้านไม่ได้ แม้ในขณะนั้นก็ยังวัดไม่ได้ ถึงโรงเรียนก็ไม่ได้

สาเหตุที่ให้อาว่า บ้านหนองเม็กเนื่องมาจาก มีหนองน้ำอยู่แห่งหนึ่งเป็นหนองใหญ่ มีคนเลี้ยงสัตว์ ชาวพื้นเมืองเรียกว่า "คนชะเม็ก" อยู่มากมาย จึงให้ชื่อหนองน้ำแห่งนี้ว่า "หนองเม็ก" เมื่อมาตั้งหมู่บ้านจึงให้อาว่า "บ้านหนองเม็ก" ผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายอำคา คำทะเนตร

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๗๓ ปี

นายธีร คำทะเนตร อายุ ๕๕ ปี ราษฎรบ้านหนองเม็ก เกิดที่บ้านหนองเม็ก
โกเลาประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

แต่เดิมชาวบ้านหนองเม็กอยู่ที่บ้านบัวห้วยทราย ซึ่งบรรพบุรุษดั้งเดิมของบ้านบัวห้วยทราย
นั้นอพยพมาจากเมืองมหาชัยกองแก้ว แถวภูพานกระแดง มีชายเม่น้ำโขง ผู้ที่มาตั้งบ้าน-
บัวห้วยทรายคือ เจ้าหลวงศรี ทอมาเมื่อมีลูกมีหลานเพิ่มขึ้น ขยายบ้านไม่ได้อีก จึงมีผู้อพยพมาตั้ง
ถิ่นฐานที่บ้านหนองเม็ก * ผู้ออกมาเป็นพวกแรกได้แก่ เจ้าทิด ** โคตร เจ้าทิดอำคา เจ้าคำมา
สาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านหนองเม็ก" เนื่องจากทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านมี
หนองน้ำชื่อ "หนองเม็ก" เชื่อกันว่า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในหนอง ฉะนั้นเมื่อจะตั้งชื่อบ้าน จึงได้
ตั้งชื่อว่า "บ้านหนองเม็ก"

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๗๓ ปี

พรรณา, คำบด

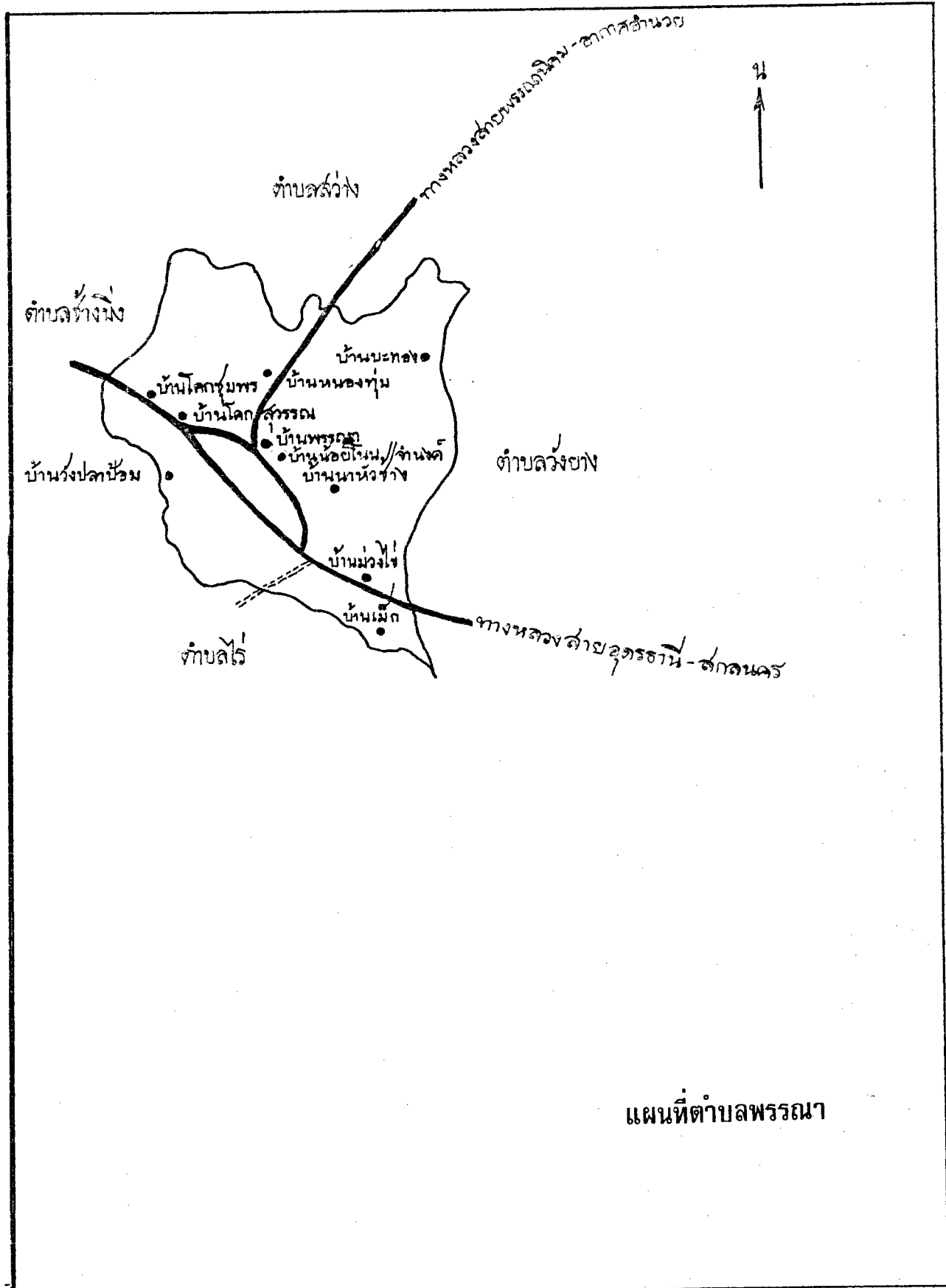
คำบดพรรณา อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เป็นพื้นที่ว่าการอำเภอพรรณานิคม
โดยตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๔๐ กิโลเมตร
มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๔.๕๔ ตารางกิโลเมตร มีสภาพทั่ว ๆ ไปดังนี้คือ ๒

* ข้อคนไม่ชินกันใหม่ ใช้ใบอ่อนทำยัก ภาษาไทยกลางเรียกว่า เส่ด (พจนานุกรม-
ภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๓๑๔)

** คำนำหน้าผู้ที่เคยบวชพระมาแล้ว สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมมาจากสันสกฤต และน่าจะเขียน
เป็น พิต (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๐๒)

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ มีจำนวนหน้าไม่ได้.

๒ แผนกพัฒนาชุมชนอำเภอพรรณานิคม รายงานการสำรวจข้อมูลตำบลพรรณา มีจำนวน
หน้าไม่ได้.

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จก ตำบลสว่าง
ทิศใต้	จก ตำบลไร
ทิศตะวันออก	จก ตำบลวังยาง
ทิศตะวันตก	จก ตำบลช้างมิ่ง

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลพรณามีลำน้ำอุบลไหลผ่านกลางหมู่บ้านที่ทั้งตำบล ในจำนวนเนื้อที่ทั้งหมดนั้นใช้ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ประมาณ ๔๔.๗๔ นอกนั้นเป็นที่อยู่อาศัยป่าไม้และที่ดินสาธารณะกรวางวางเปล่า สำหรับป่าไม้นั้นมีเฉพาะที่บ้านบะทองเพียงแห่งเดียว ตำบลพรณามีหนองน้ำถึง ๑๑ แห่ง และมีลำห้วยอีก ๒ สาย คือ ลำน้ำอุบลและลำห้วยอุบลเข่า

๓. การคมนาคม

ตำบลพรณามีถนนภายในหมู่บ้านทั้งหมด ๖๖ สาย เป็นถนนลาดยาง จำนวน ๕ สาย ถนนลูกรัง จำนวน ๖๑ สาย และถนนดิน จำนวน ๕ สาย สำหรับถนนสายสำคัญ ๆ ของตำบลพรณานั้นได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินสายอุตรธานี-สกลนคร และสายพรณานิคม-อากาศอำนวย

นอกจากนี้ยังมีถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลอีกด้วย

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลพรณาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๐ หมู่บ้านคือ	
หมู่ที่ ๑	บ้านม่วงไข
หมู่ที่ ๒	บ้านพรณา
หมู่ที่ ๓	บ้านวังปลาป้อม

หมู่ที่ ๔	บ้านนาหัวช้าง
หมู่ที่ ๕	บ้านมะทอง
หมู่ที่ ๖	บ้านโคกสุวรรณ
หมู่ที่ ๗	บ้านเม็ก
หมู่ที่ ๘	บ้านโคกชุมพร
หมู่ที่ ๙	บ้านหนองหมุ
หมู่ที่ ๑๐	บ้านนอยโนนจำนงค์

๕. ประชากร

ตำบลพรหมมีประชากรรวมทั้งสิ้น ๖,๗๕๖ คน มีจำนวนบ้าน ๑,๒๐๐ หลังคาเรือน^๑
 ประชาชนส่วนใหญ่จับกังบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ โดยมีที่ทำกินอยู่ทางออกไปจากหมู่บ้าน

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา เมื่อว่างจากการทำนาแล้วจึงทอผ้าหรือ
 ทอเสื่อ เป็นอุตสาหกรรมภายในครอบครัว

๖. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลพรหม มีโรงเรียนทั้งหมด ๗ โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับชั้นอนุบาล ๑ แห่ง
 เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๒ แห่ง ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๒ แห่ง
 และโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ๓ แห่ง ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา
 ๑ แห่ง และโรงเรียนราษฎร์ ๒ แห่ง

ประชาชนในตำบลพรหมนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด มีวัดทั้งหมด ๖ แห่ง มีพระสงฆ์
 ๑๐๒ รูปและสามเณร ๑๒ รูป

^๑ ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

๗. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

ตำบลพรรณานิโรพยาบาลขนาด ๓๐ เตียง อยู่ ๑ แห่ง มีสถานอนามัยชั้น ๒ อยู่ ๑ แห่ง มีแพทย์จำนวน ๑ คน พยาบาล ๕ คน พนักงานอนามัย ๓ คนและผดุงครรภ์ ๒ คน

สำหรับน้ำดื่มใช้ในครัวเรือนนั้นอาศัยน้ำบ่อ ลำห้วย หนองน้ำ สระน้ำ และประปาหมู่บ้าน

ตำบลพรรณานิโรมีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตสุขาภิบาล ๓ หมู่คือ บ้านพรรณา บ้านโคกสุวรรณ และบ้านน้อยโนนจำนงค์

โคกชุมพร, บ้าน

บ้านโคกชุมพร ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๒ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินสูง มีพื้นที่ล้อมรอบหมู่บ้าน พื้นดินอุดมสมบูรณ์และขุดเจาะบ่อน้ำใ้กาย

บ้านโคกชุมพรมีจำนวนบ้าน ๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๓๐๑ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทอผ้า และรับจ้างทั่วไป มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อว่าวัดสุทธินิมิต มีโรงเรียนรวมกับบ้านพรรณา

นายวรจิตร ชันธุ์พันธ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเลอ สุวรรณรงค์ อายุ ๖๓ ปี อดีตกำนันตำบลพรรณา เกิดที่บ้านพรรณา ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

พวกที่อพยพออกมาอยู่บ้านโคกชุมพรเป็นพวกแรกได้แก่ นายมีด ไชยชมภู นายสกลทะเลน เกษภูมี นายเกตุ ชันธุ์พันธ์ รวม ๓ ครอบครัว โดยอพยพออกจากบ้านพรรณาก่อน ต่อมาพวกที่อยู่บ้านวังปลาป้อมได้อพยพออกมาสมทบอีกได้แก่ นายมี พิทักษ์ นายโยง กิจสอ นายอนัน กิจสอ และได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโคกสุก" เพราะทำเล

ที่ซึ่งหมู่บ้านเป็นโคกและอยู่ทางไกลจากบ้านพรหม ซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิม

สาเหตุที่อพยพออกมาเนื่องจากต้องการไปหาที่ทำมาหากิน เช่น ไร่ นา แล้วจึงตั้งเป็นหมู่บ้านพรหม ๆ กันกับบ้านโคกสุวรรณ

ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโคกชุมพร" นั้น เนื่องจากบรรพบุรุษของหมู่บ้านคือ นายมีค ไชยชมภู เป็นผู้มีศรัทธาเพราะเป็นถึงลูกเจ้าเมือง และเป็นหัวหน้าพาพากันหมู่บ้าน จึงได้เอานามสกุลของท่านผู้นี้มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ต่อมากลายเป็นบ้านโคกชุมพร

อายุของหมู่บ้าน ๕๓ ปี

โคกสุวรรณ, บ้าน

บ้านโคกสุวรรณตั้งอยู่ติดกับบ้านพรหม และอยู่ในเขตสหภาพตำบลอำเภอพรมานิคมคาย มีลักษณะพื้นที่เป็นเนินสูง มีคลองส่งน้ำผ่านมาทางทิศเหนือของหมู่บ้าน บ้านโคกสุวรรณ มีจำนวนบ้านเรือน ๑๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๐๐ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ค้าขายและรับจ้างทั่วไป มีวัดและโรงเรียนรวมกับบ้านโคกชุมพรและบ้านพรหม เพราะอยู่ใกล้กัน

นายสุริมา ไชยสาคร เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเลบ สุวรรณรงค์ อายุ ๖๓ ปี อดีตกำนันตำบลพรหม เกิดที่บ้านพรหม อาศัยอยู่บ้านนี้มาเป็นเวลา ๕๐ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านโคกสุวรรณอพยพมาจากบ้านพรหม มีนายมาก สุวรรณรงค์ นายทอง สุวรรณรงค์ ซึ่งเป็นเชื้อสายของเจ้าเมืองพรมานิคมในสมัยนั้น นอกจากนั้นก็มีกำนันสังข์ รัตนนิคม รวมเป็น ๒ ครอบครัว ต่อมาได้มีผู้อพยพออกมาอีกคือ ป้าอำคา มัยลี (จันทร์สา) และนายคำคาย ไชยชมภู

สาเหตุที่อพยพออกมาเนื่องจากต้องการที่ทำมาหากิน ทำไร่ ทำนา เพิ่มเติมตนเอง ครั้งแรกเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโคกกลาง" เนื่องจากอยู่ระหว่างบ้านพรหมกับบ้านโคกชุมพร

ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น "บ้านโลกสุวรรณ" เนื่องจากพวกที่อพยพมาก่อนนามสกุล "สุวรรณรงค์" ซึ่งเป็นเชื้อสายเจ้าเมืองพรรณานิคม ประกอบกับที่หมู่บ้านเป็นโลก พวกญาติพี่น้องจึงพร้อมใจกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโลกสุวรรณ"

ทั้งนี้เคยมีหมู่บ้านมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ไม่มีกำนันผู้ใหญ่บ้านปกครอง เป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. นายสังข์ รัตนานิคม
๒. นายบุตร ไตร ชมแสน
๓. นายหนู นาระกล
๔. นายสุข ศรีพรหม
๕. นายเลอ สุวรรณรงค์
๖. นายสุริมา ไชยสาคร

อายุของหมู่บ้าน ๖๑ ปี

นายโนนจันท, บ้าน

บ้านนายโนนจันท ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลพรรณานิคม มีลำน้ำอันโหล่ผ่านทางทิศใต้ และมีลำน้ำปลาหางโหล่ผ่านทางทิศเหนือ ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินลาดต่ำลงไปทางทุ่งนา คานเหนือของหมู่บ้าน

บ้านนายโนนจันทมีจำนวนบ้านเรือน ๑๗๔ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๖๖ คน ส่วนมากมีอาชีพทำนา มีวัดประจำหมู่บ้านรวมกับบ้านพรรณา คือวัดอุทุมวาราย และมีโรงเรียน รวมกับบ้านพรรณาเช่นเดียวกัน

นายสีไพร แกวกา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสีไพร แกวกา อายุ ๔๕ ปี ผู้ใหญ่บ้านนายโนนจันท เกิดที่บ้านนายโนนจันท ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านนายโนนจันทนี้ ชนจันทคราชกิจ ได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในสมัยพระแสนณรงค์เป็นนายอำเภอพรรณานิคม เดิมเป็นหมู่บ้านเกี่ยวกับหมู่ที่ ๒ แต่เนื่องจากมีบ้านเรือนมากขึ้นจึงแบ่ง

เขตการปกครอง โดยแยกเป็นหมู่ที่ ๑๐ บ้านน้อยโนนจำนงค์ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๓
ในสมัยนายอำเภอสมจิต จุลพงษ์ ผู้ที่คงชื่อหมู่บ้านคือปลัดกรร ทองธีราช

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านน้อยโนนจำนงค์" เนื่องจากขุนจำนงค์ราชกิจ ไ้มาตั้งบ้านเรือน
อยู่ที่นี้ ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ดอนหรือเป็นโนน จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านน้อย-
โนนจำนงค์

ตั้งแต่แยกหมู่บ้านออกจากหมู่ที่ ๒ มีผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียวคือ นายสีไพร แก้วดี
อายุของหมู่บ้าน ๗๕ ปี

นาหัวช้าง, บ้าน

บ้านนาหัวช้าง อยู่ห่างจากตัวอำเภอพรหมนิคม ๒ กิโลเมตร มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ดอน
มีที่นาอยู่โดยรอบหมู่บ้าน บ้านนาหัวช้างมีจำนวนบ้านเรือน ๕๑ หลังคาเรือน ประชากร ๑๕๕ คน
มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ เน้นถือศาสนาพุทธ มีวัดและโรงเรียนรวมกับบ้านมะทอง

นายชอบ เชื้อคำแพง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางกาไว ทิพนอม อายุ ๘๓ ปี ราษฎรบ้านนาหัวช้าง เกิดที่บ้านนาหัวช้าง
ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านนาหัวช้างนี้อพยพออกมาจากบ้านม่วงไข ผู้ที่อพยพออกมาครั้งแรกได้แก่บิดาของ
อาจารย์แหม และนายสงค์ โดยออกมาทำไร่นาก่อน ตอนนั้นคงชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านม่วงไขน้อย"
เพราะเป็นคนบ้านม่วงไขแล้วออกมาตั้งบ้านเรือนที่นี่ ต่อมาเมื่อครบครวัทาหลวงโลก ขุนทอง
เชียงโต นายบุญทัน นายอัม นายชอบ ออกมาอีก รวม ๖ ครอบครัว

สาเหตุที่ได้อัชื่อว่า "บ้านนาหัวช้าง" นั้น เนื่องจากมีช้างมาตายที่นี่แล้วมีคนไปพบ
ได้นำเอางาของมันไปถวายเจ้าเมือง ยังเหลือเกี้ยว กับตัวช้างอยู่ตรงบริเวณที่นาของอาจารย์แหม
เดี๋ยวนั้น ต่อมาได้ชื่อว่า "นาหัวช้าง" และเมื่อตั้งหมู่บ้าน จึงได้ชื่อว่า "บ้านนาหัวช้าง"

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๑๐ ปี

บะทอง, บาน

บ้านบะทอง ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๓ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบชายป่า มีไร่นาและสวนอยู่ทั่วไป บ้านบะทองมีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๔ หลังคาเรือน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๒ แห่งคือ วัดป่าอุดมสมพรและวัดโพธิ์ทอง มีปูชนียสถานอยู่ในวัดนี้คือ พระธาตุโพธิ์ทอง บ้านบะทองมีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านบะทอง

นายเชิง กิมเรศ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางโสภา ทิพนอม อายุ ๑๑๐ ปี ราษฎรบ้านบะทอง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา ๑๐๓ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ชาวบ้านบะทอง เดิมอพยพมาจากบ้านม่วงไข่ พรรณา แล้วจึงมาตั้งบ้านอยู่ที่บ้านนาหัวซางกอน จึงได้ขยายออกมาบ้านบะทอง สาเหตุที่อพยพมาก็เนื่องจากต้องมาทำไร่ ทำสวนอยู่ที่นี่ ผู้เล่าเองก็ออกมาทำสวนเหมือนและมาเผ่าสวนอยู่ที่นี่เป็นคนแรก

ต่อมาตาพรหมบุตร ลุงพรหมสร เจ้าชินบุตร และตาแก้วสีโว ก็มาจากบ้านม่วงไข่มาอยู่ที่นี่ ให้ชื่อหมู่บ้านว่าบ้านบะทอง เนื่องจากที่ตรงนี้เป็นชายป่า มีที่ลุ่มที่สามารถทำนาได้ มีต้นทองกวาวอยู่มากมาย ชาวบ้านเรียกว่า "บะทอง" เวลานั้นออกดอกจะเป็นสีแสดสุกสะพรั่งกิ่งทองที่เคียว เมื่อครั้งหมู่บ้านจึงได้ชื่อว่า "บ้านบะทอง"

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๐๓ ปี

พรรณา, บาน

บ้านพรรณาเป็นทั้งตำบล และเป็นทั้งหัวการอำเภอพรรณานิคม ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินสูงมีลำน้ำอันโหล่นทางทิศใต้ของหมู่บ้าน มีจำนวนบ้านเรือน ๓๐๕ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๑๕๕ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา รองลงมาได้แก่ การขายรับราชการและรับจ้างทั่วไป

บ้านพรรณามีวัดประจำหมู่บ้าน ๑ แห่งคือ วัดจุฬาราม มีท่านพระครูพรรณานิคม เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ๒ แห่งคือ โรงเรียนพรรณาราม และโรงเรียนเนติศึกษา มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือโรงเรียนพรรณาวิทยา

นายเกียกทอง กวีพรหม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายหนูไทร รัตนานิคม อายุ ๖๕ ปี ข้าราชการบำนาญ เกิดที่บ้านพรรณา ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔ ราชวงศ์อินโกลไปเกลี้ยกล่อม เจ้าเมืองวัง ผังซ้ายแม่น้ำโขงให้อพยพมาอยู่ฝั่งไทย แต่พระยาตากเจ้าเมืองวังไม่มา ราชวงศ์อินจึงเข้าไปหาตัวโรงกลางคือท้าวลี ไทเป็นหัวหน้าพวกราชไพร ราษฎร ท้าวเพี้ย กรมการเมืองอพยพมาตั้งบ้านตั้งเมืองที่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง

เมื่ออพยพมาแล้วได้ไปแวะขอตรากุญแจกับเจ้าเมืองสกลนคร เจ้าเมืองสกลนคร เลยให้ไปอยู่บ้านพันนา ขึ้นกับเมืองสกลนคร ในระหว่างที่รอรับตรากุญแจนั้น ท้าวลีได้รับคำบอกเล่าจากปู่เพี้ยภูแก้วบ้านพันนาค่อยไปอยู่เลย น้ำก้นไม้ก็ แล้วยังอยู่ไกลจากเมืองสกลนครกว่า แล้วยังแนะนำพรานพราวไคไปพบขานรางวัลหนึ่งริมห้วยอุ้น เป็นขานรางวัลเคยมีวัดมาก่อนเพราะมีซากโบสถ์อยู่ด้วย ให้สังเกตดูให้เวลาเดินทางไปบ้านพันนา ถ้าไคไปขานขานถึงเมืองที่ขานรางวัลนั้นจะดีกว่าบ้านพันนา

เมื่อท้าวลีเป็นหัวหน้าพาพรรคพวกมาถึงวัดแล้วก็พากันสำรวจตรวจตราดูพื้นที่เห็นว่าทำเลดี น้ำก็ อยู่ใกล้เมืองสกลนครด้วย จึงไคไปบอกเจ้าเมืองสกลนครว่าจะอยู่บ้านรางวัลนี้ต่อไป จึงไคขานขานถึงเมืองอยู่บ้านรางวัลแล้วไคถามว่า ขานพรานพราว

ต่อมาเมื่อ ร.ศ. ๖๓ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๘๗ บ้านพรานพราวก็ไคเป็นเมืองพรรณานิคม และท้าวลีไคเป็นพระเสนาณรงค์

สำหรับสาเหตุที่เรียกหมู่บ้านว่าบ้านพรานพรานนั้น ก็เนื่องมาจากมีนายพรานมายิงสัตว์
ที่นี้และโคพบหมู่บ้านนั้นเอง ต่อมาโคเปลี่ยนเป็นยานพรรณตามชื่อเมืองพรรณานิคม

อายุของหมู่บ้าน ๑๓๔ ปี

สำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้งแก่งหมู่บ้านมีดังนี้คือ

๑. หลวงศรีสุราช
๒. นายธรรม จันทโคตร
๓. นายศรีเกาะ เจริญรัตน์
๔. นายกองแพ สมแสน
๕. นายเถิง แก้วกา
๖. นายกองแพ สมแสน
๗. นายเกรียงทอง ศรีพรหม

จากหัวข้อรายงานขอราชการอำเภอพรรณานิคม ไก่ดล่าวถึงบ้านพรรณาวังดังนี้

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ท้าวโรงกลางเมืองวัง ไก่พบบาวไพรราษฎรอพยพข้ามฝั่งซ้าย
แม่น้ำโขงมาตั้งบ้านถ้ำเมืองตามคำชักชวนของราชวงศ์อิน เมื่อมาถึงเมืองสกลนครก็เข้าขอตราภูมิ
จากเจ้าเมืองสกลนครในขณะนั้น เจ้าเมืองจึงให้ตราภูมิแก่ท้าวโรงกลาง ให้ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่
บ้านพันนา (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสว่างแดนดิน) แต่ในระหว่างเดินทางไปบ้านพันนานั้นได้มาเห็น
ทำเลริมห้วยดอน เหมาะที่จะสร้างบ้านเมือง จึงตัดสินใจตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่ริมห้วยดอนนี้ ไม่ได้ไป
อยู่บ้านพันนา และได้ไปบอกให้เจ้าเมืองสกลนครทราบ เจ้าเมืองสกลนครก็เห็นด้วย และได้
นามเมืองเป็น "เมืองพันนา" ตามตราภูมิ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนตัวหนังสือเป็น "เมืองพรรณานิคม"
บ้านพรรณาจึงได้ชื่อตามตราภูมินั้นด้วยและต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวอักษรทั้งกลาแล้ว

ม่วงไข่, บาน

บ้านม่วงไข่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลพรรณา อยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๓ กิโลเมตร

อำเภอพรรณานิคม หัวข้อรายงานขอราชการ หน้า ๑.

มีลำห้วยอันเขาไหลมาทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ราบมีทุ่งนาล้อมรอบ บ้านม่วงไขมีจำนวนบ้านเรือน ๑๑๔ หลังคาเรือน ประชากร ๔๖๔ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา มีวัดประจำหมู่บ้าน ๒ แห่งคือ วัดโพธิ์ชัยและวัดป่าหนองพญ มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านคือโรงเรียนมาม่วงไข เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนราษฎรในหมู่บ้านอีก ๑ แห่งคือโรงเรียนม่วงไข ประสาทศิลป์ เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีก ๑ แห่ง

นายมาก ชาคะระกะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายพรหม สุวรรณรงค์ อายุ ๗๕ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านม่วงไข เกิดที่บ้านม่วงไข ไคเลาเรือง เกือบกับหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

สาเหตุที่ชื่อ "บ้านม่วงไข" เนื่องจากมีคนมะม่วงไขอยู่คนหนึ่ง ในสมัยเมื่อครั้งมาตั้งบ้านเรือนในตอนแรก ก็ชวนผู้คนพากันไปหมดแล้ว คนมะม่วงไขคนนี้เป็นไม้คณิน้อยอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ใกล้กับบ้านอาญาหลวงซึ่งเป็นเจ้านายสมัยนั้น

บรรพบุรุษของชาวบ้านม่วงไขนั้น มาจากเมืองบกเมืองวัง ประเทศลาว ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เนื่องจากราชวงศ์อินไคไปเกลี้ยกล่อมลงมา ก็เลยพากันมา มีเจ้าดี เจาฉวน นำราษฎรชาวไพร่ ชามาพักอาศัยพยามหาทำเลที่คนบ้านเรือนในแขวง เมืองสกลนคร

เมื่อมาถึงเมืองสกลนครแล้ว ไคพากันมาตั้งบ้านเรือนชั่วคราวอยู่ตามเปื่อยตรงทางเข้าบ้านหนองหวายเดี๋ยวนี้ อยู่ต่อมาไม่นานเห็นว่ายังไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นที่ลุ่มเสียส่วนมาก ส่วนที่ดอนน้อย จึงไคพาคนมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านพรรณา เจ้าดีไคพาคนอยู่ที่บ้านพรรณาและไคตั้งบ้านเรือนที่นั่น ส่วนเจาฉวนยังเห็นว่าบ้านพรรณาไม่เหมาะสม จึงไคพาชาวไพร่ราษฎรมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านม่วงไข

ต่อมาไม่นานเมื่อขอตั้งเมืองแล้ว พระเจ้าแผ่นดินก็เลยโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าดีเป็นพระแสนมงคล เจ้าเมืองพรรณานิคม ทั้งเจาฉวนเป็นอุปฮาด เมื่อเจ้าดีถึงแก่กรรม เจาฉวนก็ได้เป็นพระแสนมงคลสืบต่อมา และได้มาตั้งทำการและศาลเมืองที่บ้านม่วงไขด้วย

สมัยต่อมาบานม่วงไขไถแยกเป็น ๒ หมู่ และมีกำนันผู้ใหญ่บานปกครองดังต่อไปนี้คือ

หมู่ที่ ๑ ไถแก

๑. เจ้าไชยสุริยงค์ (คนสกุลวุฒิสาร)
๒. นายชา คุนียะ
๓. นายมานิตย์ สุวรรณรงค์
๔. นายบุญชิง ศรีพรหม (แยกเป็นหมู่ที่ ๗ บานเม็ก)

หมู่ที่ ๒ ไถแก

๑. ขุนอนุรัตน์ (คนสกุลสุวรรณรงค์)
๒. เจ้าจารย์ไธย ชาติระรักษะ
๓. นายคำมา วุฒิสาร
๔. นายคุ สุวรรณรงค์
๕. นายพรหม สุวรรณรงค์
๖. นายคำมา วุฒิสาร
๗. นายยม สุวรรณรงค์
๘. นายมาก ชาติระรักษะ (เปลี่ยนเป็นหมู่ที่ ๑)

อายุของหมู่บ้าน ๑๓๕ ปี

เม็ก, บาน

บานเม็ก ตั้งอยู่ห่างจากบานม่วงไขไถเพียง ครึ่งกิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๒ กิโลเมตร มีลักษณะพื้นที่เป็นเนินมีขนาดผืนราบ บานเม็กมีจำนวนบ้านเรือน ๑๐๗ หลังคาเรือน ประชากร ๖๕๐ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ไถแกการทำนา มีวัดและโรงเรียนร่วมกับบานม่วงไขไถ

นายบุญชิง ศรีพรหม เป็นผู้ใหญ่บาน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายพรหม สุวรรณรงค์ อายุ ๙๕ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านม่วงไข่ เกิดที่บ้านม่วงไข่ ไคเลาประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ชื่อบ้านเม็กนี้ คำว่า "เม็ก" ตามภาษาไทย แปลว่า ลับแล บังไว้ หรือกันไว้ ไม่ให้ใครเห็น เกิมชาวบ้านเม็กอยู่ที่บ้านม่วงไข่ ต่อมาจึงได้มาอยู่ที่บ้านเม็กเนื่องจากมีคนเป็น ไข้ค้ำกันมากในหมู่บ้าน ผู้คนเลยแตกกันออกมาอยู่ที่บ้านเม็ก แล้วก็ห้ามไม่ให้คนเขาออก เพราะ ในสมัยนั้นเมื่อเป็นโรคนี้แล้วรักษาไม่หาย น้อยคนที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นจึงไม่มีใครไปมาหาสู่กัน บ้านเม็กจึงได้ชื่อว่าบ้านที่ไม่มีคนเห็น

ต่อมาเมื่อชาวเมืองโรคไข้ค้ำคอย ๆ พวกไปผู้คนที่อพยพออกมาอยู่ที่บ้านเม็กก็เลยอยู่ที่นั่นเลย เพราะจะกลับเข้าไปอยู่บ้านเกิมก็ไม่ได้ถูกใจ คนที่พาพรรคพวกออกมาคือเจ้าอินทวิชิต และพรรคพวก ไม่ต่ำกว่า ๒๐ คน

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๖๔ ปี

วังปลาปอม, บ้าน

บ้านวังปลาปอม ตั้งอยู่บนเนินสูงมีป่าไม้เบญจพรรณอยู่ทั่วไป อยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๒ กิโลเมตร โดยมีลำน้ำอันโหล่นวนหมู่บ้านทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตก มีจำนวนบ้านเรือน ๔๕ หลังคาเรือน ประชากร ๒๓๐ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา มีวัดรวมกับ บ้านโคกชุมพรชื่อวัดสุทธนิมิต และโรงเรียนรวมกับบ้านโคกชุมพร คือโรงเรียนวัดสุทธนิมิต

นายบุญชู วัชรพัฒน์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายยัง สอนสุราษฎร์ อายุ ๖๒ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านวังปลาปอม เกิดที่บ้านวังปลาปอม ไคเลาประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ผู้ที่อพยพออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านวังปลาปอมเป็นพวกแรกได้แก่ เจ้าเมืองชาย คนสกุล "วัชรพัฒน์" เจ้าขุนทอง คนสกุล "สอนสุราษฎร์" และนายทอง ไชยชมภู โดยอพยพ

ออกมาจากบ้านพรรณา มาหาไรนาทางนี้

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านวังปลาปอม" นั้น เนื่องจากมีวังน้ำอยู่ในลำน้ำอันเป็นวังกว้างใหญ่และลึกมาก เมื่อ ๖๐ ปีมาแล้วยังมีปลาปอมมากมายอยู่ เรียกลำน้ำอันตรงนั้นว่า วังปลาปอม เมื่อมาถึงชื่อหมู่บ้านแล้วจึงเรียกตามชื่อสถานที่นั้นว่าบ้านวังปลาปอม โดยไม่เคยเปลี่ยนชื่อมาเลย และได้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองมาแล้ว ๕ คน

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๐๒ ปี

หนองทุม, บ้าน

บ้านหนองทุม ตั้งอยู่ริมทางสายพรมานิกม-อากาศอำนวย โดยอยู่ห่างจากอำเภอพรมานิกมเพียง ๒ กิโลเมตร มีจำนวนบ้านเรือน ๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๓๓๐ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา รองลงมาคือรับจ้างและทำสวน

นายพันธุ กุก่าจิก เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายพันธุ กุก่าจิก อายุ ๕๗ ปี ผู้ใหญ่บ้านหนองทุม อาศัยอยู่ที่บ้านหนองทุมมาเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านหนองทุมนี้เดิมตั้งอยู่ตรงโรงเรียนสามัญ บ้านโคกสุวรรณ ต่อมาทางราชการได้จัดสรรที่ดินทำกินให้ที่บ้านหนองทุมนี้ ตอนแรกได้ออกมานี้มีเพียง ๓๒ ครอบครัวยุ่ ส่วนมากอพยพออกมาจากจังหวัดอุบลราชธานี

สำหรับสาเหตุที่เรียกว่า บ้านหนองทุมนั้น เนื่องจากมีหนองน้ำแห่งหนึ่งอยู่ใกล้บ้านคือ "หนองทุม" เนื่องจากมีคนกระเทียมอยู่ริมหนอง เมื่อมาตั้งบ้านจึงได้ตั้งชื่อบ้านตามชื่อหนองน้ำแห่งนี้ บ้านหนองทุมนี้เดิมขึ้นอยู่กับบ้านโคกสุวรรณ หมู่ที่ ๖ ต่อมาได้แยกออกจากบ้านโคกสุวรรณ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นหมู่ที่ ๕ บ้านหนองทุม

นายเลา สุวรรณรงค์ อายุ ๖๓ ปี อดีตกำนันตำบลพรรณา เกิดที่บ้านพรรณา ได้เล่าประวัติบ้านหนองทุมเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

ชาวบ้านหนองท่มนี้เริ่มอพยพออกมาจากบ้านพรณานิคม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ โดยออกมา
อยู่ที่บริเวณโรงเรียนมัธยมพรณานิคม ต่อมาเมื่อมีคนจากหนองพยอมออกมาสมทบ เช่นมาจาก
จังหวัดอุบลราชธานี ชัยภูมิและร้อยเอ็ด เป็นต้น จึงได้ขยายหมู่บ้านออกมาเรื่อย ๆ จนถึง
บริเวณที่ว่าการอำเภอพรณานิคม

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ นายอำเภอศิริ ปรัญญา ได้ปรึกษาหารือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ให้ขยายหมู่บ้านออกไปอยู่บ้านหนองท่ม เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเดิมเป็นที่ดินสาธารณะ
ประกอบกับจะตกทอดส่งน้ำวนมาทางนี้ด้วย จึงได้ขออนุญาตไปจังหวัด ทางจังหวัดได้อนุมัติ
เงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ให้มาตัดถนนหนทาง ขุดบ่อน้ำ แล้วให้ราษฎรจับสลากเข้าไป
อยู่ได้เพียง ๓๔ ครอบครัว ต่อมาได้ขยายเป็น ๓๕ ครอบครัว

ตั้งแต่ประชาชนเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านหนองท่มก็เป็นเวลา ๒๐ ปีมาแล้ว ยังไม่มี
ใครได้มีสิทธิ์ครอบครองที่ดินของตนเอง จนกระทั่งต่อมากรมพัฒนาที่ดินได้ออกมาถ่ายภาพทาง
อากาศ ทางราชการจึงได้ออก น.ส. ๓ ให้

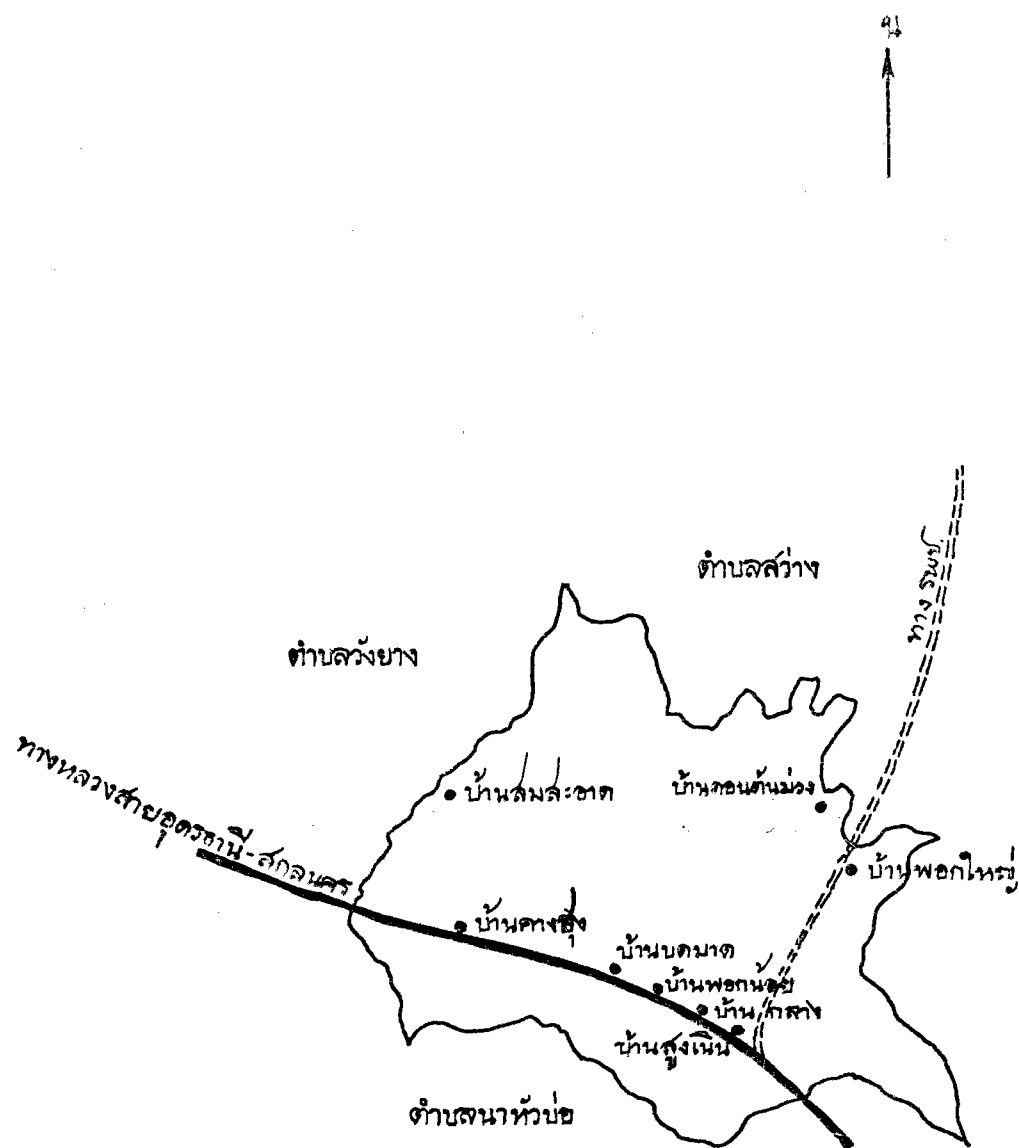
สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านหนองท่ม" นั้นก็เนื่องจากมีหนองน้ำและมีต้นกระทุ่ม*
มาก จึงได้ชื่อว่าเป็นหนองท่ม ตามชื่อของหนองน้ำนั้น แต่เดิมบ้านหนองท่มขึ้นอยู่กับบ้าน
โคกสุวรรณ และต่อมาได้แยกออกจากบ้านโคกสุวรรณ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นบ้าน
หนองท่ม หมู่ที่ ๗

อายุของหมู่บ้าน ๒๐ ปี

พจนานุกรม, คำแปล

คำแปลพจนานุกรม อำเภอพรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสาย
อุบลราชธานี-สกลนคร ห่างจากอำเภอพรณานิคม ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด

* ชาวอีสานออกเสียงเป็นท่ม เป็นพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่ง มี ๒ ชนิดคือท่มโลกหรือท่มพาย
กับท่มน้ำ (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๑๕๕)

แผนที่ตำบลพอกน้อย

๑๖.๔๖ ตารางกิโลเมตร^๑ และมีสภาพท่ว ๆ ไปดังนี้คือ^๒

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จด ตำบลสว่าง
ทิศใต้	จด ตำบลนาหัวบ่อ
ทิศตะวันออก	จด ตำบลนาหัวบ่อ
ทิศตะวันตก	จด ตำบลวังยาง

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลพอกน้อยมีเนื้อที่ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ถึงร้อยละ ๕๕ ของพื้นที่ทั้งหมด มีป่าไม้เบญจพรรณ ที่หมู่ที่ ๕ คือบ้านสมสะอาด มีหนองน้ำ ๑๖ แห่ง กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน มีลำห้วยที่สำคัญ ๆ ๒ สายคือ ลำห้วยอุ้นและลำห้วยทราย นอกจากนี้ยังมีเกลือสินเธาว์ที่หมู่ที่ ๔ คือบ้านบดมาก อีกด้วย

๓. การคมนาคม

ตำบลพอกน้อยมีถนนภายในหมู่บ้านทั้งตำบล ๓๘ สาย เป็นถนนลูกรัง ๓๑ สาย เป็นถนนดิน ๗ สาย สำหรับถนนสายสำคัญ ๆ คือทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร โดยผ่านตำบลพอกน้อยที่บ้านสูงเนิน บ้านพอกน้อย บ้านบดมาก และบ้านคางฮุ้ง อีกสายหนึ่งคือทางหลวง รพช. สายบ้านสูงเนิน-บ้านสีแยก ซึ่งตัดผ่านตำบลพอกน้อยที่บ้านสูงเนินและบ้านพอกใหญ่

^๑ทำเนียบหมู่บ้านและตำบลจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

^๒แผนพัฒนาชุมชนอำเภอพรรณานิคม รายงานการสำรวจข้อมูลตำบลพอกน้อย นับจำนวนหน้าไม่ได้.

๑. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลพอกน้อยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๗ หมู่บ้านคือ

หมู่ที่ ๑	บ้านพอกน้อย
หมู่ที่ ๒	บ้านสูงเนิน
หมู่ที่ ๓	บ้านคอนมวง
หมู่ที่ ๔	บ้านขมด
หมู่ที่ ๕	บ้านส้มสะอาก
หมู่ที่ ๖	บ้านคางฮุง
หมู่ที่ ๗	บ้านพอกใหญ่

๒. ประชากร

ตำบลพอกน้อยมีประชากรทั้งสิ้น ๖,๖๑๔ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑,๐๑๔ หลังคาเรือน ประชาชนส่วนใหญ่จึงคงบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ และมีพื้นที่ทำกินอยู่ห่างจากที่พักอาศัยออกไป อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ส่วนอาชีพรองลงมาซึ่งมักจะทำกันในยามว่างคือ การทอผ้า ทอเสื่อ มักจะเป็นงานของสตรี

๓. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลพอกน้อยมีโรงเรียนทั้งหมด ๕ โรง เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง และเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๔ แห่ง มีวัด ๕ แห่ง ดังนั้นประเพณีของท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงมักจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญมหาชาติ การทำบุญจุน การทำบุญเซาพรรษา และการทำบุญออกพรรษา เป็นต้น

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

ทั้งแต่ตั้งหมู่บ้านมาเป็นผู้ใหญ่บ้านปกครองมาแล้ว ๖ คน
อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๕๗ ปี

คอนตมวง, บ้าน

บ้านคอนตมวง ตั้งอยู่ห่างจากบ้านพอกใหญ่ ๒ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอ
ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ดอนมีลำน้ำจืดและห้วยกุดจอกไหลผ่าน
บ้านคอนตมวงมีจำนวนบ้านเรือน ๒๗ หลังคาเรือน ประชากร ๑๗๕ คน อาชีพของประชากร
ส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา

นายอยู่ ไชยศรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายอยู่ ไชยศรี อายุ ๓๕ ปี ผู้ใหญ่บ้านคอนตมวง เกิดที่บ้านคอนตมวง ได้เล่า
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๕ เจ้าพ่ายโคพาพญาผู้ใหญ่นายสาคร เมืองมหาชัยกองแก้ว
อพยพพาแม่บ้านมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านป่าแฝก ตรงที่เป็นวัดศรีสุทนต์ บ้านคอนตมวงใน
ปัจจุบันนี้ สมัยนั้นมีแต่ป่าหญ้าแฝกในบริเวณนี้ คนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าบ้านป่าแฝก ผู้ที่มาตั้งบ้าน
เรือนเป็นครั้งแรกนั้นได้แก่ นายขวาละคร นายเพ นายคอน รวม ๓ ครอบครัว

ต่อมาผู้เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่าบ้านป่าคิ้ว เนื่องจากมีไม้คิ้วมาก* และต่อมาอีกได้เปลี่ยนชื่อ
เป็นบ้านคอนตมวงหรือ "บ้านคอนตมวง" เนื่องจากมีคนมาตั้งบ้านเรือนในหมู่บ้านนี้เป็นสำคัญ

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๕๒ ปี

* ไม้ชนิดหนึ่ง มีลำต้นสูง ๆ ใบเรียวยาวเล็ก ใบอ่อนกินได้ (พจนานุกรมฉบับ-
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓ หน้า ๔๑๗)

บคมก, บาน

บ้านบคมก ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายอุรุราช-สกลนคร ระหว่างบ้านพอกน้อยกับบ้านคางสูงอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบมีพื้นที่ลาดรอบหมู่บ้านบ้านบคมกมีจำนวนบ้านเรือน ๑๙๙ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๐๒ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ทำเกลือต้มและจักสานเครื่องใช้ภายในครัวเรือน

บ้านบคมกมีวัดประจำหมู่บ้านชื่อวัดศรีบุญเรือง มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายร่วมกับบ้านพอกน้อยชื่อโรงเรียนบ้านบคมกพอกน้อย

นายเรือน กอนแพง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายกอง พรพนาถ อายุ ๖๐ ปี ราษฎรบ้านบคมก เกิดที่บ้านบคมก ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ชาวบ้านบคมกนี้มีบรรพบุรุษดั้งเดิมอพยพมาจากเมืองมหาชัยกองแก้ว คนที่พามาคือทาหลวงผานกับหลวงศรีบุญเรือง แล้วก็มีพ่อเขาโคตร ตาอินทะ และตาสุวรรณ พวกนี้มาจากเมืองมหาชัย

สำหรับชื่อบ้านบคมกนี้ตามตำนานกล่าวว่า เนื่องจากมีนายพรานพวกหนึ่งได้ติดตามช้างมิ่งเมืองมาแล้วบังเอิญกินเป็นที่ไร่ยังช้างเชือกนั้นมาหมกลง จึงไปมาบอกกะละณ* เพื่อทำกินเป็นที่นี้บ้านนี้จึงได้ชื่อว่า "บ้านบคมก" มาตั้งแต่บัดนั้น

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๔๒ ปี

* ภาษาอีสานเรียก "มาก"

พอกน้อย, บ้าน

บ้านพอกน้อย ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร ห่างจากตัวอำเภอ
 ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร เป็นทั้งตำบลพอกน้อย มีลักษณะพื้นที่เป็นหุบเขาที่มีหน้าผา
 บ้านพอกน้อยมีจำนวนบ้านเรือน ๒๒๕ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๕๓๕ คน ส่วนใหญ่ประกอบ
 อาชีพทำนา มีวัดในหมู่บ้าน ๒ แห่งคือวัดราษฎร์ และวัดกลางรามาวีทยา มีโรงเรียนระดับชั้น
 ประถมศึกษาตอนปลายรวมกับบ้านมคมาค้อโรงเรียนบ้านมคมาคพอกน้อย
 นายชาย อินทรีย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายคำภา นรสาร อายุ ๖๑ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านพอกน้อย เกิดที่บ้านพอกน้อย ไคเลา
 ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านพอกน้อยเดิมบรรพบุรุษเดิมอพยพจากบ้านนอยนอยม เมืองมหาชัย เนื่องจาก
 รัชกาลที่ ๑ ไคไปตีเอาไพร่พลมา ครั้งแรกมากันเพียง ๕ ครอบครัว มาอยู่ที่ริมหนองน้ำ
 บ้านสูงเนินคอน ประมาณ ๑๕ วัน ทอมาไคออกไปหาทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ไคไปพบลำน้ำอุ่น
 เลยพากันออกไปบุกเบิกทำไร่นาที่ริมลำน้ำอุ่น ทั้งบ้านเรือนที่นั้นเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านพอกใหญ่
 ทอมาเมื่อมีผู้คนเพิ่มมากขึ้นจึงไคออกมาหาไร่นาที่บริเวณบ้านพอกน้อยเดิมนี่ ไคมาแล้ว
 ก็เรียกว่านาพอก เพราะมีหนองน้ำแห่งหนึ่ง มีคนพอกขึ้นอยู่ริมหนอง เมื่อมีผู้คนอพยพออกมาจาก
 บ้านพอกใหญ่มายูอยู่ประจำที่นามากขึ้นจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนาพอก" เมื่อหมู่บ้านนี้ขยายขึ้นถึง
 ๒๐ หลังคาเรือน จึงไคเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น "บ้านพอกน้อย" เนื่องจากชาวบ้านอพยพออก
 มาจากบ้านพอกใหญ่เป็นส่วนใหญ่

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๘๕ ปี

นายคำภา นรสาร ไคคัดลอกประวัติบ้านพอกน้อย ไว้ดังต่อไปนี้คือ

๑ ทำการคัดลอกขณะออกทำการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๑.

ประวัติบ้านพอกน้อย

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๓๕ บิดาของนายพรม สุวรรณี ไถยย้ายจากบ้านพอกใหญ่มาตั้งบ้าน
อยู่ริมทุ่งนาและมีคนอื่น ๆ อพยพออกมาด้วยประมาณ ๗ - ๘ ครัวเรือน ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า
"บ้านพอกนา" ต่อมาประมาณ ๓ ปี ทางอำเภอมหาชัยนิคม จึงได้มาตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้น ไถยพรม
สุวรรณี เป็นผู้ใหญ่บ้านพอกนา และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็นบ้านพอกน้อย ต่อมานายพรม สุวรรณี
ลาออกจากตำแหน่ง ไถยสอน รัตนอาษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาอีกประมาณ ๕ - ๖ ปี
ทางกรมการอำเภอมหาชัยนิคมจึงได้ทำหนังสือถึงเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ขอตั้งบ้านพอกน้อย
เป็นตำบลพอกน้อย และได้เป็นตำบลในสมัยรัชกาลที่ ๓ นายสอน รัตนอาษา ได้เป็นกำนัน
ประจำตำบลพอกน้อย มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงชมภูพิทักษ์ เมื่อหลวงชมภูพิทักษ์ ลาออกจากกำนัน
จึงได้ตั้งนายสาร วะจีสิงห์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน แล้วย้ายบ้านพอกน้อยเป็น ๒ หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ ๑
กับหมู่ที่ ๒ ขึ้นกับตำบลพอกน้อย ในสมัยนั้นจึงมีหมู่บ้านขึ้นกับตำบลพอกน้อย ๔ หมู่บ้าน

นายสมจิตร ขันเดเวทย์ ได้สัมภาษณ์ประวัติหมู่บ้านพอกน้อยจากผู้ใหญ่บ้านพอกน้อย และได้
เขียนไว้ในแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำหมู่บ้านดังนี้

ประวัติบ้านพอกน้อย

ชาวบ้านพอกน้อย ไถยย้ายภูมิลำเนาจากเมืองมหาชัยกองแก้ว มาอยู่ที่บ้านพอกใหญ่
ประมาณ ๕ ปี เห็นว่าบ้านพอกใหญ่คับแคบ จึงได้เคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านนาหรือบ้าน
พอกนา จนกระทั่งต่อมาได้ตั้งนายพรม สุวรรณี เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในปี พ.ศ. ๒๓๓๕ ต่อมา
นายสอน รัตนอาษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน จึงได้ยกฐานะบ้านนาเป็นตำบลพอกน้อย โดยมีกำนันและ
ผู้ใหญ่บ้านปกครองเป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. ขุนกำจาย (นายเข้ รัตนอาษา)
๒. นายสุ นรสาร
๓. นายสาร วะจีสิงห์
๔. นายสุกัน วรรณวงศ์
๕. นายยศ ทิพกุล

๖.	นายเช็ก	วรรณวงศ์
๗.	นายยา	
๘.	นายกอง	เสนาคำ
๙.	นายคำภา	นรสาร
๑๐.	นายวรรณ	กลยดีโย
๑๑.	นายเวียง	จันดาวงศ์
๑๒.	นายชาย	อินทรีย์

พอกใหญ่, บ้าน

บ้านพอกใหญ่ ตั้งอยู่ริมทาง รพช. สายบ้านสูงเนิน-บ้านสีแยก ห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร มีลำน้ำอันโหลมาทางทิศเหนือของหมู่บ้าน มีจำนวนบ้านเรือน ๒๑๖ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๘๖๐ คน อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรได้แก่ การทำนา และ ค้าขาย มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อวัดศรีธรรมราช โรงเรียนประจำหมู่บ้านชื่อโรงเรียนบ้านพอกใหญ่ เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

นายสุพรรณ แก้วดี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายแถว ศรีสุทัศน์ อายุ ๖๖ ปี เคยอาศัยอยู่ที่บ้านพอกใหญ่มาเป็นเวลา ๒๕ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ตามที่เขาแกเลาให้ฟังนั้น บรรพบุรุษของชาวบ้านพอกใหญ่อพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ตอนที่อพยพมานั้นตรงนี้เป็นบ้านเป็นเมืองมาแต่เดิมแล้ว เช่น บ้านพวน บ้านวังยาง และบ้าน นาคี เป็นต้น เมื่อมาถึงแล้วได้มาตั้งบ้านเรือนชั่วคราวอยู่ที่บ้านโนนสูง ใกล้กับบ้านพอกใหญ่ พอมาคงบ้านเรือนแล้วก็ออกไปจับจองหาไร่นาที่ทำกิน ไปทางนาพอกพวกหนึ่ง อีกพวกหนึ่งไป ทางบ้านหนองหอย หนองบัวสร้าง อยู่มาพวกนี้โคจรกันมาหาที่สร้างบ้าน ได้บริเวณดอนส้มโฮง มีต้นไมพอกใหญ่อยู่ควยจึงได้ชื่อว่าเป็นบ้านพอกใหญ่

บรรพบุรุษของบ้านพอกใหญ่อพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงนั้นได้แก่ ท้าววงศ์กับนางจันทร์
สองพ่อลูก ถูกเขาไล่มาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง แล้วก็มีพระภิกษุกับสามเณรติดตามมาด้วย ต่อมา
ได้สร้างพระพุทธรูปอยู่ที่บ้านพอกใหญ่ แต่ปัจจุบันนี้พระพุทธรูปองค์นั้นถูกขโมยไปแล้ว

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๔๒ ปี

นายพิสมัย แก้วดี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านพอกใหญ่ได้เขียนประวัติสังเขปบ้านพอกใหญ่ไว้
ดังนี้คือ

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๕ พวกญไทยบ้านผาซากและบ้านใกล้เคียงคือบ้านนาพร้า บ้านวังแป
ซึ่งเป็นไทยชะเงย* ชื่อน้อยกับเมืองมหาชัย ได้อพยพมาจากดินเดิม เนื่องจากท้าวจุ่นอินได้ออกอุบาย
ว่าจะมีอุปัทวเหตุเกิดขึ้นในเมืองและชักชวนราษฎรให้อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงสยาม
พวกญไทยบ้านผาซากนั้นมีเจาฟ่ายเป็นหัวหน้ามา เมื่อเขาเขตเมืองสกลทวาปีแล้วก็หยุดยั้ง
ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านป่าแฝก (ที่เป็นวัดศรีสุภักดิ์ บ้านคอนตนมวงเดี๋ยวนี้) แต่ไม่ได้อยู่เป็นการถาวร
เป็นเพียงการตั้งชั่วคราวเพื่อเลือกหาทำเลที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพเท่านั้น โดยอาศัยลำน้ำอุ้น
เป็นที่พำนักกันไปก่อน ต่อมาเจาฟ่ายเห็นว่าคงสมโงงมีที่กว้างขวาง พอที่จะทำไร่ทำสวนได้จึงได้
ไถนายโสบีตะและพี่น้องอีก ๒ - ๓ ครอบครัว ออกไปตั้งบ้านเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๐ ได้ขนาน
นามหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านคงสมโงง" ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นบ้านพอกใหญ่

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านพอกใหญ่นั้น มีตำนานเล่าสืบต่อกันมาดังนี้คือ

"นานมาแล้วมีนายพรานผู้หนึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในกลางดงภายหลังมีลูกหลานติดต่อกันมา ซึ่ง
ปัจจุบันก็ยังเรียกบ้านพรานอยู่ในคำขบขม้น อำเภอเมืองสกลนครเดี๋ยวนี้ วันหนึ่งนายพรานผู้
เขาไปเฝ้าพร้อมกับปืนคู่พิฆของ เขา ได้พบโขลงช้างกำลังหากินอยู่ตามลำพัง ก็ถ่มยิง เสียปืน
และเสียงช้างแตกคั่นกันปนาทไปทั่วทั้งดง แต่ช้างหากได้ตายไม่ ช้างโคตะก็ยกตะกายมาถึงริม
บ้านคงสมโงง หนองน้ำเจ็บแสบของพิษเป็นนายพรานไม่ไหวก็ล้มลง พอช้างลากจากที่นั้น แล้วก็เดิน

พิสมัย แก้วดี "ประวัติสังเขปบ้านพอกใหญ่" ประชาบาลอุดร หน้า ๑๑-๒๓.

*ไทยชะเงย หมายถึง ชนเผ่าญไทยเผ่าหนึ่ง อพยพมาจากเมืองมหาชัย ประเทศลาว

ซัดเซไปลมอีกพอเป็นรอยที่ซางลมนี้ภายหลังมีผู้มาตั้งบ้าน จึงเอานามนั้นมาตั้งเป็นบ้านพอกน้อย
สืบมาจนบัดนี้ พืชางลูกจากที่นี้ก็เดินไปอีก ทางทิศตะวันตกไปพบชาวกรวยกรวงอื่น ๆ ในระยะ
ไม่ไกลนัก ภายหลังมีผู้มาตั้งบ้านอยู่จึงเอานามนั้นมาตั้งเป็นบ้านคางสูง นายพรานพบชาวแลวก
ระคนถึงจนดินเป็นหมอก แลวกก็เลยไปทำกินเป็นใหม่ทำกินเป็นนี้ภายหลังมีผู้มาตั้งบ้านอยู่เลย เอ
นามนั้นมาตั้งเป็นบ้านบคมกสืบมาจนบัดนี้ แลวกยังไม่ตาย จนนายพรานกระหายและอดโรย
เป็นกำลัง จะหาน้ำดื่มดื่มน้ำไปดื่มน้ำไม่มี ระยะทางที่ไปตกน้ำก็ไกล ภาชนะที่ตกน้ำก็ชำรุดพอ
ตกน้ำมาไกลครึ่งทางครุ กตกแตกจนต่อมาผู้ตั้งชื่อบ้านตรงนั้นว่าบ้านครุซาค

กล่าวถึงช่วงนั้นเมื่อลูกจากที่นี้ถึงแล้ว เดินไปอีกไม่ไกลก็ถึงแก่ความตาย นายพราน
ก็ถอนตัวเองซางไปเป็นทรัพย์สินส่วนตัว เหลือแต่หัวกับตัวซางไว้ ต่อมาที่ตรงซางตายกลายเป็น
บ้านนาหัวซาง ในสมัยนั้นถือกันว่าซางเกิดในประเทศใดเป็นสมบัติของประเทศนั้น และนางงาม
เกิดขึ้นในเมืองใดนับเป็นสมบัติพระราชาในเมืองนั้น ดังนั้นนายพรานผู้นี้จึงนำเอาไปซุกซ่อนไว้ตาม
ป่าริมหนอง และต่อมาคนจึงเรียกหนองน้ำนั้นว่า "หนองเง็งงา" มาจนทุกวันนี้

จากนิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า นามบ้านพอกใหญ่ คงได้นามมาจาก "บ้านพอกซาง"
แต่ซ้ำกับบ้านพอกซางน้อย จึงได้เรียกเป็นบ้านพอกใหญ่ ตามนิทานที่เล่าต่อ ๆ กันมานี้

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ พระภิกษุชื่อหลวงพ่อน้อยหรือหลวงพอมาลาม เป็นชาวเมือง
มหาชัย ได้มาสร้างวัดจนเสร็จและสร้างอุโบสถขึ้นด้วย
ตั้งแต่นั้นมานามมาได้มีตาแสง กำนันและผู้ใหญ่มาปกครองมาเป็นลำดับดังนี้คือ

๑. นายชัยมงคล
๒. ชุนคำรุ่ง
๓. นายกิมรี
๔. ชุนกำจาย

ต่อมาตำบลพอกใหญ่ยุบไปตั้งตำบลสว่างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

* ภาชนะสานชนิดหนึ่งรูปกลม ๆ ยาวควยขึ้นสำหรับตกน้ำ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

เมื่อคำบลพอกใหญ่ถูกยุบแล้วก็มีผู้ใหญ่มากครองต่อมาดังนี้คือ

๑. นายนั้น สอนสมนึก
๒. นายทอน แก้วดี
๓. นายชวน สอนสมนึก
๔. นายสุพรรณ แก้วดี

สมสะอาค, บาน

บานสมสะอาค ตั้งอยู่ห่างจากบ้านคางฮุง ซึ่งเป็นหมู่บ้านริมทางหลวงแผ่นดิน สายอุครธานี-สกลนคร ๑ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบมีที่นาล้อมรอบ มีลำน้ำอัน โหลผานทางทิศเหนือของหมู่บ้านและมีหนองผักแพว อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านติดกับบ้านบวมาค บานสมสะอาค มีประชากรทั้งสิ้น ๓๕๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๖๕ หลังคาเรือน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา มีวัดประจำหมู่บ้าน ๑ แห่งคือ วัดพุทธมหายานสมสะอาค มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบานสมสะอาค นายทอง พุทธมหาย เป็นผู้ใหญ่บาน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายทอง พุทธมหาย อายุ ๕๒ ปี ผู้ใหญ่บานสมสะอาค เกิดที่บ้านสมสะอาคได้เล่า ประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๒๐ ว่า

บานสมสะอาคมาจากบ้านคางฮุง ผู้ที่อพยพมาก่อเมื่อนายพะเน พุทธมหาย กับภรรยา และลูกชื่อนายทน พุทธมหาย นอกจากนั้นมีพรรคพวกอีก ๕ หลังคาเรือน สาเหตุที่ต้องอพยพมา นั้น เนื่องจากมีที่นาอยู่ทางนี้ การไปมาลำบาก จึงชวนพรรคพวกออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ทางนี้ไม่ ใหญ่ เลยให้อาว "บ้านคางฮุง"

* พจนานุกรมขนาดใหญ่นิตหนึ่ง ภาษาไทยกลางเรียกกะบาก (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๓๔)

ต่อมาอีกประมาณ ๔-๕ ปี ทางราชการได้มาตั้งผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่ได้รับตำแหน่งคือ นายหม บัญศรี และได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเสียใหม่เป็น "บ้านสมสะอาด" เหตุที่เปลี่ยนเพราะเห็นว่าชื่อเดิมไม่เหมาะสม ผู้ที่ทรงขอให้เปลี่ยนคือนายอำเภอในสมัยนั้น สาเหตุที่ทรงขอหมู่บ้านว่า "บ้านสมสะอาด" เพราะหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่บนเนินและเป็นหมู่บ้านที่สะอาด

ต่อมาไม่นานก็มีชาวบ้านต่างอพยพออกมาอยู่เรื่อย ๆ จนกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ เช่น ทุกวันนี้

อายุของหมู่บ้าน ๘๘ ปี

นายสมจิต ชันตเวทย์ ได้สัมภาษณ์ประวัติหมู่บ้านจากผู้ใหญ่บ้านสมสะอาด และได้เขียนไว้ในแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำหมู่บ้านดังนี้

ประวัติของบ้านสมสะอาด

บ้านสมสะอาดเดิมตั้งอยู่ที่บ้านคางสูง ต่อมาราษฎรได้ออกมาตั้งบ้านอยู่ที่บริเวณบ้านสมสะอาด เพราะว่ามีที่ทำนา อยู่ทางนี้เป็นจำนวนมากการไปมาลำบาก เพราะมีแม่น้ำกั้นอยู่ นายหงษ์ พุทธิมาตย์ จึงได้ชวนพรรคพวก ๔-๕ คนเรือน ออกมาตั้งบ้านอยู่ที่โนนป่าไม้มากใหญ่ นายหงษ์ พุทธิมาตย์ พร้อมภรรยา ออกมาตั้งบ้านเรือนก่อน เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.

๒๔๓๖

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ ก็มีประชาชนอยู่รวมกันถึง ๑๕ ครัวเรือนและได้ขนานนามบ้านนี้ว่า "บ้านคางมาก"

ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ นายอำเภอพรรณานิคม ได้มาแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้น ได้นายทิศทุม บัญศรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน และได้ตั้งชื่อบ้านเสียใหม่ว่า "บ้านสมสะอาด" หมู่ที่ ๕ ตำบลพอกน้อย สืบต่อมาจนทุกวันนี้

ครั้นต่อมา นายทิศทุม บัญศรี ได้ประชุมชาวบ้านราษฎรในหมู่บ้าน สร้างวัดขึ้นในปี

พ.ศ. ๒๔๖๒ จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ รวมเวลา ๓ ปี แล้วตั้งชื่อว่า
 "วัดพุทธมณฑล" นายทิศุม ไก่ไปนิมนต์พระคันธี สุราราช จากวัดศรีบุญเรือง
 บ้านบดมาก มาอยู่ที่นี่จนถึง พ.ศ. ๒๔๖๕
 นอกจากนั้นก็มีผู้ใหญ่บ้านปกครอง เป็นลำดับมาดังนี้คือ

นายคันธี	สุราราช	พ.ศ. ๒๔๖๕
นายธรรมมา	จันทร์แก้ว	พ.ศ. ๒๔๗๒
นายหิน	สุทธิผล	พ.ศ. ๒๔๘๑
นายแกง	จันทร์แก้ว	พ.ศ. ๒๔๘๕
นายทอง	พุทธมายุ	พ.ศ. ๒๔๙๕

สูงเนิน บ้าน

บ้านสูงเนิน ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร ห่างจากตัวอำเภอประมาณ
 ๑๕ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินสูง มีที่นาล้อมรอบหมู่บ้าน และมีห้วยทราย
 ไหลผ่านทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน

บ้านสูงเนินมีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๖ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๔๕๖ คน
 อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อวัดไทรทอง มีโรงเรียนระดับ
 ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านสูงเนิน

นายบุญไทย สีหาราช เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายแถว ศรีสุทัศน์ อายุ ๖๖ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านสูงเนิน เกิดที่บ้านพอกใหญ่ อาศัย
 อยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา ๓๗ ปี ได้เล่าประวัติหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า
 ดินเดิมของชาวบ้านสูงเนินคือ บ้านพอกใหญ่ เมื่ออพยพออกมาจากบ้านพอกใหญ่นั้น ได้พา
 กันไปตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านหัวนาก่อน เพราะอยู่ใกล้ที่นา ปัจจุบันเป็นบ้านร้างอยู่ห่างจากบ้านสูงเนิน
 ประมาณ ๑ กิโลเมตร สาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านพอกใหญ่อพยพมาอยู่บ้านหัวนาก่อนเนื่องจากอยู่ใกล้

ต่อมาไคยย้ายจากบ้านหัวนาขึ้นมาอยู่ในคองนี้ สมัยก่อนที่คองนี้เป็นคองมีป่าไม้ใหญ่ยาวไปทางทิศตะวันออกจดห้วยทราย และทางทิศตะวันตกจดห้วยกระแตง ขณะนั้นเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านคอง" สาเหตุที่อพยพออกจากบ้านหัวนานั้นเนื่องจากมันเป็นที่ชื้นแฉะ มีแต่โคลนตม ไม่เหมาะสมควรสำหรับการตั้งหมู่บ้านต่อไป ประกอบกับการไปมาหาสู่กันลำบาก จึงไคพากันย้ายมาบนเรือนขึ้นมาอยู่ที่บ้านคองนี้

ผู้ที่อพยพจากบ้านหัวนาขึ้นมาอยู่บ้านคองเป็นครั้งแรกมี ๓ ครอบครัว ไคแก่ครอบครัวของนายเนียน วรรณวงศ์ นายกะทัน จันลาวงศ์ และนายเชียงคำ* แก่ที ต่อมาอีก ๒ ปี นายอวน กลยณีย ผู้ใหญ่บ้านกับชาวบ้านไคอพยพตามขึ้นมาอีกเป็นอันว่าผู้คนไคอพยพขึ้นมาอยู่บ้านคองหมด และไคตั้งชื่อหมู่บ้านเสียใหม่เป็น "บ้านสูงเนิน" เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นเนินสูง ลาดต่ำลงไปทั้ง ๒ ข้าง บางคนก็เรียกชื่อหมู่บ้านนี้เป็น "บ้านหนองศาลา" เพราะมีศาลาอยู่ในหนองน้ำใกล้บ้าน อย่างไรก็ตามชื่อหมู่บ้านที่ใช้ในทางราชการคือ "บ้านสูงเนิน"

เมื่อไคตั้งเป็นหมู่บ้านแล้วก็มีผู้ใหญ่บ้าน กำหนดปกครองเป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. นายอวน กลยณีย
๒. นายเลื่อม กลยณีย
๓. นายยอด กลยณีย
๔. นายวัน กลยณีย
๕. นายแพง กลยณีย
๖. นายแถว ศรีสุทัศน์
๗. นายอุสาห์ กลยณีย
๘. นายบุญไทย สีหาราช

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๒๐ ปี

* คำนำหน้าผู้ที่เคยบรรพชาเป็นสามเณรแล้วลงสิกขาออกมาเป็นฆราวาส (พจนานุกรม
ภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๑๔๐)

ไร, ตำบล

ตำบลไร อำเภอรณานิคม จังหวัดสกลนคร อยู่ห่างจากอำเภอรณานิคม
ประมาณ ๒ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๖.๔๕ ตารางกิโลเมตร มีสภาพทั่ว ๆ ไปดังนี้คือ ๒

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จด ตำบลพรรณาและตำบลวังยาง
ทิศใต้	จด ตำบลนาใน
ทิศตะวันออก	จด ตำบลนาหัวบ่อ
ทิศตะวันตก	จด ตำบลขามมิ่ง

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลไร เป็นตำบลที่อยู่ติดกับเทือกเขาภูพานตรงที่เรียกว่าภูพระและภูจอกอ จึงมีป่าไม้
กระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะหมู่ ๓, ๔, ๘, ๑๐, ๑๑ และ ๑๒ คือ บ้านคำแหง เรียกว่า
ป่าภูลอมขาว บ้านคำชา บ้านหินแตก บ้านโนนอุดม บ้านทิดไทย บ้านคำขาน้อย และ
บ้านโคกสะอาด มีแหล่งน้ำธรรมชาติกระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน คือ มีลำห้วย ๒๒ สาย หนองน้ำ
๑๗ แห่ง

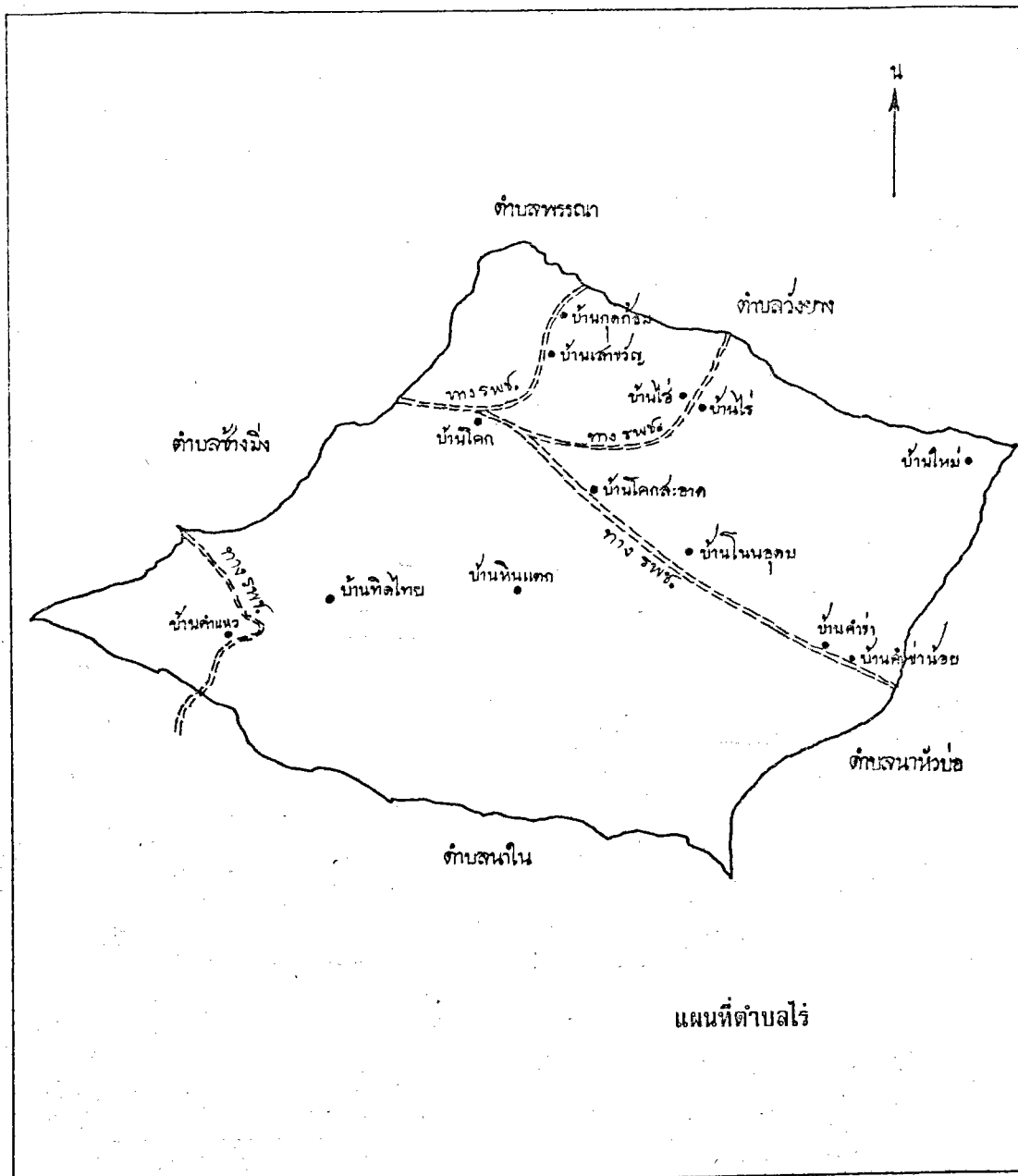
นอกจากนี้ตำบลไวยังมีคลองชลประทานส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนอีกหลายสายผ่านมายังหมู่บ้าน
ต่าง ๆ เกือบจะทุกหมู่บ้าน

๓. การคมนาคม

ตำบลไรอาศัยเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ๆ อยู่ ๓ สายคือ เส้นทาง รพช.
สายบ้านนาหม่อง-บ้านม่วงไข่ ซึ่งผ่านตำบลไรที่บ้านโคก บ้านไฮ และบ้านไร่อีกสายหนึ่งคือ

๑ ทำเนียบหมู่บ้านและตำบลจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหนาไม้ไค้.

๒ นายอรณ สาธา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวพุดจิตร์ บิกร เป็นผู้สัมภาษณ์ที่บ้าน
กุดกอม เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๑.

เส้นทาง รพช. สายอำเภอพรรณานิคม-บ้านหนองเม็ก ผ่านตำบลไร่ที่บ้านโคก บ้านโคกสะอาด
บ้านโนนอุดม บ้านคำชา และบ้านคำขานอย ส่วนเส้นทาง รพช. สายบ้านโคกสะอาด บ้าน
ผักคำภู่นัน ตัดผ่านตำบลไร่ที่บ้านคำแหว

นอกจากนี้ในท้องที่ตำบลไร่ยังมีถนนระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งอาศัยเงินภาษีบำรุงท้องที่อีก
หลายสาย ซึ่งอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ทุกสาย และมีถนนริมคลองส่งน้ำซึ่งเป็นถนนลูกรังอีกหลายสาย
นับว่าสะดวกสบาย ทุกหมู่บ้านมีรถยนต์เขาดิ่งและมีรถเมล์เล็กวิ่งรับส่งผู้โดยสารเป็นระยะเวลา

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๒ หมู่บ้านคือ

หมู่ที่ ๑	บ้านไร่
หมู่ที่ ๒	บ้านไฮ
หมู่ที่ ๓	บ้านคำแหว
หมู่ที่ ๔	บ้านคำชา
หมู่ที่ ๕	บ้านโคก
หมู่ที่ ๖	บ้านเสาชะวัญ
หมู่ที่ ๗	บ้านกุดกอม
หมู่ที่ ๘	บ้านหินแตก
หมู่ที่ ๙	บ้านโนนอุดม
หมู่ที่ ๑๐	บ้านโคกสะอาด
หมู่ที่ ๑๑	บ้านคำขานอย
หมู่ที่ ๑๒	บ้านทิดไทย

๕. ประชากร

ตำบลไร่มีประชากรทั้งสิ้น ๕,๘๕๑ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๘๒๒ หลังคาเรือน

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม้โค.

ประชาชนในตำบลไทรส่วนใหญ่ท่งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ มีอาชีพทำนา ทำสวน และทำไร่ นอก
จากนี้มีการทอผ้า ทอเสื่อ และจักสาน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่

๖. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลไทรมีโรงเรียนทั้งหมด ๔ โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
๒ โรงเรียน นอกนั้นเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด
๑๑ แห่ง เป็นสำนักสงฆ์ ๒ แห่ง คือสำนักสงฆ์วัดขามและสำนักสงฆ์วัดเจ้าภูเขา

๗. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

ตำบลไทรมีสถานอนามัยชั้น ๒ อยู่ ๑ แห่งคือ ที่หมู่ที่ ๑ บ้านไร่ มีบุคลากร ๑ คน
แพทย์ประจำตำบล ๑ คน พนักงานอนามัย ๑ คน และพยาบาลชุมชน ๑ คน

สำหรับน้ำดื่มในครัวเรือนส่วนใหญ่ได้จากน้ำบ่อ ลำห้วย หนองน้ำ สระน้ำ
คลองส่งน้ำ และน้ำประปาหมู่บ้าน สำหรับบ่อน้ำเป็นบ่อที่ขุดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน มีบ่อสูบน้ำ
บาดาลผิวดิน บ่อปลูกพืชซีเมนต์ บ่อดิน ในบริเวณบ้านของตัวเอง และในที่สาธารณะของ
หมู่บ้าน

กุกกอม, บ้าน

บ้านกุกกอม ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๒ กิโลเมตร ลักษณะของหมู่บ้านเป็น
ที่ราบเชิงเขา มีป่าไม้เบญจพรรณอยู่ทั่วไป

บ้านกุกกอม มีประชากรทั้งสิ้น ๔๓๘ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๘๓ หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๒ แห่ง คือ วัดนิเวศสถานและวัดกลางโนนภู
มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเสาช้างวัดกุกกอม

นายอรุณ สาขา เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายอ ส่าซา อายุ ๗๕ ปี ราษฎรบ้านกุกกอม เกิดที่บ้านกุกกอม โคเลาประวัติ
ของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ผู้ที่มาตั้งบ้านนี้มีอยู่ ๒ คนคือ ตาหลวงเทพ กับตาบุญช่วย เป็นคนโบราณมาแต่เมือง
นากะแกง บ้านเกิดเมืองนอนแคกอน อยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ตาบุญช่วยเป็นคนตระกูล "สาซา"
ส่วนตาหลวงเทพ เป็นคนตระกูล "แกวพท" *

สาเหตุที่อพยพมาจากถิ่นเดิมก็เนื่องจากอดอยาก อะไรก็อดคักไปหมดก็เลยอพยพมา
ทำมาหากินตามลำห้วยรอบบ้านนี้ มาทำไร่นาจนกระทั่งมีลูกมีหลานก็ขยายออกไปจนกลายเป็น
หมู่บ้านกว้างขวางอย่างเช่นทุกวันนี้

สาเหตุที่ชื่อบ้าน "บ้านกุกกอม" นั้น เนื่องจากในสมัยก่อนที่ตรงนี้เป็นทุ่ง* ยาว
ทอดไปจนถึงวัดบ้านภูมิสีม** อยู่ในห้วย เคียนสีเส่มักมีงูเหลือมอยู่ จึงได้เรียกชื่อบ้านว่ากุกกอม
ลูกหลานต่อมาได้เห็นชอบด้วยจึงเรียกต่อ ๆ กันมา ไม่เคยเปลี่ยนชื่อมาเลย ผู้ที่ตั้งชื่อหมู่บ้านคือ
ตาบุญช่วยกับตาหลวงเทพ

สำหรับบ้านที่อยู่ติดไปทางทิศเหนือนั้นคือบ้านภู เป็นบ้านร้าง เนื่องจากเคยมีผู้คนมาอยู่
แต่เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยกันมากก็เลยอพยพออกจากหมู่บ้านไปอยู่บ้านไฮหยอง ยังเหลืออยู่เพียง ๓-๔
ครอบครัว เป็นลาวทั้งหมกส่วนที่บ้านกุกกอมนี้เป็นคนไทย

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๘๐ ปี

* กุก หมายถึงลำน้ำที่มีลักษณะยาวเหมือนห้วยหรือคลองขาคเป็นหวง โดยที่ข้างต้น
ข้างปลายต้นเขินหรือต้น หรือลำน้ำที่เคยเห็นเป็นห้วยหรือคลองมาก่อน ต่อมาได้เปลี่ยนแปลง
ทางเดินตรงที่น้ำไม่เดินนี้ ข้างบนข้างปลายต้นเขิน น้ำลึกอยู่ระหว่างกลาง เรียกว่า "กุก"
(พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๓๗)

** สีม - โปสถ์ (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๔๑๖)

คำชา, บาน

บ้านคำชาตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๗ กิโลเมตร อยู่ติดกับ
เทือกเขาภพาน มีแหล่งน้ำธรรมชาติเช่น ห้วยยาง ห้วยแก่ง ห้วยสายนาหรือห้วยคำปาชา
และหนองขี้เหล็ก การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. และเส้นทางเชื่อมระหว่าง
หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น ๔๐๔ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๐ หลังคาเรือน อาชีพของ
ประชากรได้แก่การทำนา ทำสวนและทำไร่ มีวัด ๒ แห่งคือ วัดศรีชมภูบ้านคำชา และ
สำนักสงฆ์คำชา มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือโรงเรียนบ้านคำชา
ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

นายโฮม นนธิราช เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายเกียง จุณีย์ อายุ ๕๕ ปี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านคำชา เกิดที่บ้านคำชา
ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านคำชา หมู่ที่ ๔ ตำบลไร้อพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ประมาณ พ.ศ. ๒๓๕๕*
มีตาเพชรกับตาเพ สองพี่น้องกับตานเทและคาราช สองพี่น้องเช่นเดียวกันเป็นหัวหน้าพาพรรคพวก
มาประมาณ ๕ - ๖ ครอบครัว มีคนอยู่ ๒๕ - ๒๖ คน ตอนแรกอยู่ที่พรรณาแล้วจึงอพยพออก
มาอยู่ที่นี่

บ้านคำชานั่นตอนแรกชื่อว่า "บ้านกุ่มนกก" เนื่องจากในสมัยนั้นทางด้านทิศตะวันตกของ
หมู่บ้านมีห้วยและมีดินเป็นรูปกุ่มนกก** จึงได้เรียกชื่อบ้านตามนั้น ต่อมาเปลี่ยนชื่อบ้านเป็น

* น่าจะเป็น พ.ศ. ๒๓๔๕ เมื่อครั้งราชวงศ์อินไปเกลี้ยกล่อมเจ้าเมืองวัง ได้กวาด-
โรงกลาง บุตรเจ้าเมืองวัง พาชาวไพร่มาตั้งบ้านเรือนที่บ้านพรรณา ซึ่งต่อมาได้เป็นอำเภอ
พรรณานิคม

** กุ่มนกก - กรงนกก, ที่ขังนก (พจนานุกรมภาษาคือสำเนา-ภาคกลาง หน้า ๑๔๑)

"บ้านกุคุดาน" เนื่องจากมีคนลานหรือคนลานอยู่ในกุค * ทางทิศใต้ของบ้าน ปัจจุบันเป็นที่นาไปหมดแล้วและคนลานก็ตายไปแล้ว

ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านคำชา" นั้น เนื่องจากอยู่ใกล้กับห้วยน้ำคำ และมีกอขามาก เรียกว่าคำป่าชา อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านคำป่าชา" ต่อมาเห็นว่ามันยาวไปและไม่เหมาะสมกับสมัยนิยม จึงตัดคำว่า "ป่า" ออกเหลือเรียกว่า "บ้านคำชา" ดังเห็นมา

สำหรับผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากพวกแรกได้แก่ นายสีสุนน เป็นคนตระกูล "นนธิราช" นายโพธิเพชร สืบเชื้อสายมาจากนายโพธิกับนายเพชร อีกกลุ่มหนึ่งคือ แสนไชย สืบเชื้อสายมาจากพระยาเมืองแสนที่อพยพมาพร้อมกับคนเมืองพรรณานิคม เป็นคนไทยทั้งหมด

นอกจากบ้านคำชาแล้วยังมีหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เรียกชื่อตนเองในหมู่บ้านว่าบ้านหนองขี้เฒ่า เนื่องจากมีหนองน้ำแห่งหนึ่ง มีพื้นที่ประมาณ ๖ ไร่ คนแรกที่อพยพออกไปคือ นายจุม คำพิทุรย์ และครอบครัว ต่อมาเมื่ออพยพตามออกไปอีกจนถึงปัจจุบันนี้ ๑๐ ครอบครัวแล้ว ใต้ชื่อทั้งเป็นหมู่บ้านชื่อ "บ้านคำชาสามัคคี" แต่ยังไม่ได้รับอนุมัติ

โรงเรียนบ้านคำชา ได้เขียนประวัติของหมู่บ้านไว้ดังนี้คือ

ชาวบ้านคำชาได้เกิดอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ประเทศลาว มาพร้อมกันกับ

* กุค - ลำนำที่มีลักษณะยาวเหมือนหอยหรือคลองซากเป็นท่ง โดยที่ข้างคนข้างปลายคันเข็นหรือคัน หรือลำนำที่เลียบเห็นเป็นหอยหรือคลองมากอน ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงทางเดินตรงที่นำไม่เดินในข้างคนข้างปลายคันเข็น น้ำลืออยู่ระหว่างกลาง (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๓๗)

** - น้ำคำ - น้ำที่ไหลซึมออกมาจากใต้ดิน (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๒๐-๒๒๑)

คัดลอกจากโรงเรียนบ้านคำชา ขณะออกไปทำการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐.

ชาวพรรณา เป็นเผ่าไทย มีพระยาแก้วพระยากา และพระยาเมืองแสนเป็นหัวหน้า เมื่อมาแล้ว
 ไต่แยกย้ายกันไปหาที่อยู่ใหม่ แสวงหาที่ทำกิน เห็นว่าที่เชิงเขาภูพานทางทิศเหนือ มีที่ล้นคือ
 มีห้วยน้ำลำธารไหลมาจากเชิงเขา มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าชุกชุม สะดวกสบายในการ
 ทำมาหากิน จึงได้พากันมาตั้งบ้านเรือนขึ้น ผู้ที่เป็นหัวหน้าพามาครั้งแรกคือตาเพชร ตาเพ
 ล่องพ่อง กับตานนทและคาราช ครั้งแรกมาประมาณ ๕ - ๖ ครอบครัว มาตั้งบ้านเรือนอยู่
 ที่บริเวณใกล้กับลำน้ำและห้วยคูนงทา เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านคำป่าชา และบ้านคูนงทา
 ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๓๕๕ มีผู้คนเชื้อสายไทยเช่นเดียวกันอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกัน
 เพิ่มมากขึ้น ทางอำเภอพรรณานิคมจึงได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นปกครอง และให้ชื่อหมู่บ้านว่า
 บ้านคำชา หมู่ที่ ๔ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร สืบต่อมาโดยมีผู้ใหญ่บ้าน
 คัดเลือกมาเป็นลำดับดังนี้คือ

๑. นายสีสุนน
๒. ทาหลวงศรี
๓. ทาพิมะเสน
๔. นายจรรย์เสน
๕. นายลิม ลือแสน
๖. นายหล มุขมี
๗. นายมี กวานดา
๘. นายโน พลศักดิ์ขวา
๙. นายอินทร์ กวานดา
๑๐. นายโสม นนธิราช

คำขานอวย, บาน

บ้านคำขานอวย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านคำชา พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเชิงเขา
 มีจำนวนบ้านเรือน ๒๒ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๑๔๘ คน อาชีพของประชากรได้แก่
 การทำนา ทำสวน และทำไร่

ชาวบ้านคำขานอยนับถือศาสนาพุทธ มีวัดและโรงเรียนรวมกับบ้านคำชา
นายศูนย์ไธย์ อินทร์คำนอย เป็นผู้ใหญบ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเกียง จุฑนี อายุ ๕๕ ปี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านคำชา เกิดที่บ้านคำชา
ไคเลาประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านคำขานอยคงมาก่อนบ้านหนองฮีเห็น มีผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว ๓ คนคือ นายทอง
อายุ ๒๐ ปีก็ออก ต่อมานายจอน สมักรไปทำเขื่อน จึงได้เลือกนายศูนย์ไธย์ เป็น
ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเกิดที่บ้านคำชาใหญ่

บ้านคำขานอยตอนแรกมีชื่อว่า "บ้านนอย" เมื่อจะตงตงชื่อเป็นทางการจึงให้ชื่อว่า
"บ้านคำขานอย"

สาเหตุที่ออกไปเนื่องจากหมู่บ้านเดิมคับแคบ จึงได้ขยายหมู่บ้านออกไปยังหมู่บ้านใหม่
ระยะแรกอพยพออกไปประมาณ ๓ - ๔ หลังคาเรือน มีประชาชน ๑๐ - ๑๓ คน

บรรพบุรุษของหมู่บ้านไคเก ปู่เชียงหงษ์ ซึ่งเป็นเหตุตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนอยหนองสาม"
เหตุที่มิชอบเพราะที่ตั้งของหมู่บ้านเดิมมีหนองน้ำและมีต้นสาม ล้อมรอบ ต่อมาได้ขออนุญาตตั้ง
หมู่บ้าน จึงได้ชื่อว่า "บ้านคำขานอย" เพราะแยกออกมาจากบ้านคำชา

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๕๐ ปี

โรงเรียนบ้านคำชาไคเขียนประวัติหมู่บ้านคำขานอยไว้ดังนี้คือ ๑ หมู่บ้านคำขานอยตั้งอยู่
ทางทิศตะวันออกของบ้านคำชาบริเวณที่มีผู้คนไปตั้งบ้านเรือนอยู่หลายครอบครัว ห่างไกลจาก
หมู่บ้านคำชาเดิม ไม่สะดวกในการเรียกประชุมและไม่สะดวกในการปกครอง นายโสม นนทิราช
ผู้ใหญ่บ้านจึงเขียนรายงานขอตั้งหมู่บ้านขึ้นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ส่งรายงานต่อนายอำเภอพรหมานิกมและ

* จากหนังสือเรื่องไม้และของป่าบางชนิดในประเทศไทย หน้า ๗๐ อธิบายถึงลักษณะ
ไม้สามว่า มีสีเทาแกมน้ำตาล เส้นตรง เนื้อหยาบแต่สม่ำเสมอ แข็งแรงปานกลาง
เลื่อยและไสกลบตบได้ง่าย ใช้ทำกระดานพื้น เพดานและเครื่องเรือน

๑. ทำการคัดลอกจากโรงเรียนบ้านคำชา ขณะออกไปทำการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ ๒๑
ธันวาคม ๒๕๒๐.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ต่อมาได้รับคำสั่งจากผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ให้แยกจากบ้านคำชา หมู่ที่ ๔ เป็นบ้านคำชาน้อย หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไร อำเภอมรรณนิคม จังหวัดสกลนคร มีผู้ใหญ่บ้านปกครอง เป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. นายทอง นพรัตน์
๒. นายจอน สอแสน
๓. นายสุนัยโดย อินทรคำน้อย

คำแหว, บ้าน

บ้านคำแหวตั้งอยู่ห่างจากบ้านดักไทย ๒ กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอสระเมรุ ๑๓ กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. ซึ่งเป็นถนนลูกรังโดยตลอด ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่า ปลูกกับเห็ดอกเขาภูพาน มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๆ คือ ห้วยคำแหว และห้วยไร

บ้านคำแหวมีจำนวนบ้านเรือน ๕๖ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๒๓๔ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำไร่ ทำนา มีวัดอยู่ ๑ แห่งคือ วัดสว่างอารมณ์ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ โรงเรียนคือ โรงเรียนบ้านคำแหว

นายทองรินทร์ วาริกิก เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายทองรินทร์ วาริกิก อายุ ๔๕ ปี ผู้ใหญ่บ้านคำแหว อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา ๔๓ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านคำแหวอพยพมาจากเมืองวังอ่างคำ ประเทศลาว มาตั้งอยู่ที่บ้านห้วยบูนเดิม ซึ่งอยู่ติดกับบ้านหนองผือ เมื่อบ้านห้วยบูนอพยพจากบ้านเดิมออกมาตั้งหมู่บ้านใหม่ บ้านคำแหวจึงได้แยกออกมาตั้งหมู่บ้าน ในบริเวณที่ตั้งปัจจุบัน

สำหรับสาเหตุที่แยกออกมาจากบ้านห้วยบูน เนื่องจากถูกหว่านเป็นป้อม ทั้งนี้เพราะนายตัน นวดาษา มีขุนชาวใหญ่โค ขยันขันแข็งในการทำนาหากิน จึงมีคนอิจฉาริษยา

จึงเกิดยักยอกซึ่ง พวกที่ออกมาควยกันครั้งนั้นได้แก่ นายไทร ฮู่หวด นายคิง วาริคิด ได้
มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านคำแหงและเรียกชื่อหมู่บ้านในสมัยนั้นว่า "บ้านโลกกะโคง" หรือ
"บ้านโลกกวง" เนื่องจากมี กววง หนู และอีเกะมาก แต่เดิมบ้านคำแหง * เป็นหมู่บ้านขึ้นกับ
บ้านโคก

สาเหตุที่เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเพราะบ้านคำแหง มีหนองน้ำแห่งหนึ่งสืบประวัติไว้ความว่า
ควายบก *** แหว มาตายที่หนองน้ำนี้ เลยให้อาว่า "บ้านคำแหง"
อายุของหมู่บ้าน ๔๓ ปี

โคก, บ้าน

บ้านโคกตั้งอยู่ระหว่างบ้านเสาช้างกับบ้านโคกสะอาด อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๐
กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ดอน มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ ห้วยนาแก ห้วยวังป่าไผ่
ห้วยอีตุ ห้วยเสาช้าง ห้วยเตย และหนองบัว มีคลองส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนผ่านทางทิศเหนือ
ของหมู่บ้าน

บ้านโคกมีประชากรทั้งสิ้น ๑,๐๓๕ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๕๐ หลังคาเรือน
ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือวัดเทพสวัสดิ์ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
ตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านโคก

นายเจริญ ไชยธรรม์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

* คำ - น้ำที่ไหลซึมออกมาจากใต้ดิน

** บก - คำนำหน้านามที่เรียก คนเพศชาย หรือสัตว์ตัวผู้

*** แหว - หมายถึงจอมขวัญที่หน้ามากของควาย ควายตัวนี้คงจะมีขวัญที่หน้ามากผิดปกติ
จึงได้นำมาว่า บกแหว

ประวัติของหมู่บ้าน

นายแสง กาทอง อายุ ๖๓ ปี ราษฎรบ้านโคก เกิดที่บ้านโคกไคเลาประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ชาวบ้านโคกแต่เดิมอพยพมาจากบ้านเสาชวัณ มีคาพระศรี ไชยเชษฐามาตั้งบ้านอยู่บ้านโคกเป็นคนแรก เรียกว่า "บ้านโคกเสาชวัณ" ต่อมาเมื่อแก้วหัวนาม และตาเมืองแพน จันทะวงศ์ ทะยอยออกมา ซึ่งเมื่อเวลาใดเท่ากับความอายุของผู้ใหญ่ ไชยเชษฐ์ (๕๑ ปี) เพราะท่านเกิดปีนั้นก็ออกมา ต่อมาเมื่ออพยพออกมาเรื่อย ๆ พวกผู้เฒ่าก็ออกมาด้วย พื้นที่เป็นนาในปัจจุบันนี้ แรกก่อนนั้นขึ้นอยู่กับบ้านเสาชวัณ เห็นว่าบ้านโคกไกลนาจึงย้ายออกมา คาพระศรีก็ออกมาอยู่ไกลนา จึงตั้งหมู่บ้านขึ้นที่บ้านโคกนี้

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านโคก" นั้นเนื่องจากพื้นที่เป็นโคก* ส่วนบ้านเสาชวัณเป็นคงหมู่บ้านตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นโคกเลยก็ชื่อ "บ้านโคก"

ส่วนบรรพบุรุษดั้งเดิม อพยพมาจากเมืองวังอ่างคำ ปู่ของปู่เลาเองก็มาจากเมืองวังนองชายปู่มาจากเมืองวัง คือ ตาโคตรลาคำ ต่อมาได้เป็นกำนันอยู่ที่บ้านเสาชวัณ คาพระศรี ไชยเชษฐ์ ก็ไปทำงานทำการอยู่ในเมืองพรรณา

สาเหตุที่ได้อพยพมาจากเมืองวังอ่างคำนั้น ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบต่อกันมาว่า ลาวบ้านวังยางไปชวนมา เพราะทางโน้นผูกพันทางก็ค่อยยาก ทิวโหย จึงได้ชักชวนให้มากินข้าวปลาหนอน มาทำไร่ ทำนาที่นี่ คอยเหตุนี้จึงได้ละทิ้งถิ่นฐานมาขอความสมัครใจ เมื่อประมาณ ๑๐๐ กว่าปีมาแล้ว

อายุของหมู่บ้าน ๕๑ ปี

โคกสะอาด, บ้าน

บ้านโคกสะอาด ตั้งอยู่ใกล้กับบ้านโคก มีประชากรทั้งสิ้น ๒๔๑ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๔๑ หลังคาเรือน

นายพันธุ กาทอง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

* โกก - ที่เนิน, ที่สูง, ป่าโปร่ง (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๕๖)

ประวัติหมู่บ้าน

นายก ไชยเชษฐ์ อายุ ๘๑ ปี ราษฎรบ้านโลก เกิดที่บ้านโลก ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

หมู่บ้านโลกสะอาดแยกออกมาจากบ้านโลก ในสมัยผู้ใหญ่ตอน ปกครองบ้านโลกคือเมื่อ ๔ - ๕ ปีมาแล้ว เนื่องจากเห็นว่าควรจะแบ่งเขตการปกครองได้แล้ว เพราะมีอาณาเขตขยายออกไปกว้างขวางมาก ผู้ที่อพยพออกจากบ้านโลกไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านโลกสะอาด เป็นคนแรกคือ นายพนัธ กอทอง ประมาณ ๒๒ ปีมาแล้ว ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นผู้ใหญ่บ้านของบ้านโลกสะอาดด้วย

ในระยะแรกที่อยู่อพยพออกไปนี้เพียง ๑๐ กว่าหลังคาเรือนเท่านั้น ต่อมาเมื่ออพยพทยอยออกไปเรื่อย ๆ จึงมีประชากรเพิ่มขึ้น

สาเหตุที่เรียกชื่อว่า "บ้านโลกสะอาด" นั้น เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นเนินสูง และสะอาดสะอาดนัก

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๒๒ ปี

ทิศไทย, บ้าน

บ้านทิศไทยตั้งอยู่ ระหว่างบ้านโลกกับบ้านหินแตก ห่างจากอำเภอมรรณานิคม ไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านยังเป็นป่าเขา มีไม้เบญจพรรณขึ้นอยู่ทั่วไป เนื่องจากอยู่ติดกับเทือกเขาภูพาน มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ไก่แก หนองป่าโงม หรือห้วยทิศไทย

บ้านทิศไทยมีประชากรทั้งสิ้น ๑๖๖ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๒๕ หลังคาเรือน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่คือ ทำนา ทำสวน และทำไร่ ประชาชนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีสำนักสงฆ์ ๑ แห่งคือ วัดเจ้าปู่ชา มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนเมาน์ทิศไทย

นายลือ ไชยเชษฐ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายไทย กางทอง อายุ ๖๐ ปี ราษฎรบ้านทิดไทย เกิดที่บ้านโคก เป็นผู้ออกไปบุกเบิกบ้านทิดไทย เป็นคนแรก ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

สมัยก่อนบ้านทิดไทย ขึ้นอยู่กับบ้านโคก ผู้เฒ่า (นายไทย กางทองหรือทิดไทย) กับนายเขียน ไชยเชษฐ์ ได้ออกมาทำนาที่ทุ่งแสนพันก่อน ยังไม่ไถ่ทุ่งหมู่บ้าน ต่อมาโดยยายบ้านเรือนมาตั้งที่บริเวณหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ไม่ยอมกลับบ้านโคก เมื่อไถ่ทุ่งหมู่บ้านแล้ว นายดอน ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกจึงขออนุญาตตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านทิดไทย" เนื่องจากเห็นว่า ทิดไทย เป็นคนออกมาอยู่ที่นั่นก่อนคนอื่น

ออกมาครั้งแรก ผู้เฒ่าออกมาก่อน ต่อมานายเขียน ไชยเชษฐ์ และนายลือ ไชยเชษฐ์ ออกมาอยู่ควย ทางการจกัให้อยู่คนละ ๔ ไร่ ชื่อบ้านที่เรียกกันครั้งแรกมีให้เรียกอยู่ ๓ ชื่อ คือ "บ้านทุ่งแสนพัน" "บ้านดอนไชยวาน" "บ้านดอนผาขาว" ที่ตั้งชื่อว่า "บ้านดอนผาขาว" เพราะอยู่ใกล้ลำเจาผาขาว หรือลำเจาภูเขา ทั้ง ๓ ชื่อนี้ไม่มีคนเรียก มีแต่คนเรียกว่า "บ้านทิดไทย" ดังนั้นจึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น "บ้านทิดไทย" เสีย ผู้เปลี่ยนคือ ปลัดกรุด ทองธีรราช ต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ก็ตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งคือ นายลือ ไชยเชษฐ์ ยังอยู่ในตำแหน่งจนถึงปัจจุบันนี้

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๒๔ ปี

โนนอุดม, บ้าน

บ้านโนนอุดม ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ ติดกับเทือกเขาภูพาน มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ห้วยยาง ห้วยยางน้อย หนองไผ่ หนองกุงและหนองหญ้าปล้อง

การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านอาศัยเส้นทาง รพช. สายอำเภอพรรณานิคม-บ้านหนองเม็ก และเส้นทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านซึ่งใช้โคกทุกลูกกาด

บ้านโนนอุดมมีประชากรทั้งสิ้น ๔๔๙ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๘๔ หลังคาเรือน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา ทำไร่ และทำสวน ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ

มีวัดในหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือ วัดรัตนมงคล มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านโนนอุดม

ผู้ใหญบ้านชื่อ นายเทพ กางทอง

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเทพ กางทอง อายุ ๕๒ ปี ผู้ใหญ่บ้าน เกิดที่บ้านโนนอุดม ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๕ นายพา รัตนะ และนายสีทา มาตรราช ราษฎรบ้านไฮไคมา พบที่ดินตอนหนึ่งริมห้วยยางทั้งสองฝั่ง เห็นว่าเหมาะแก่การทำนา เนื่องจากเป็นที่ราบติดกับเทือกเขาภูพาน แต่เส้นทางคมนาคมลำบาก จึงได้พาครอบครัวไปอยู่ที่ริมฝั่งห้วยยางทางคานซ้ายห่างจากห้วยยางประมาณ ๑๐๐ เมตร ในเดือนพฤษภาคม ๒๔๕๕ นั้นเอง

ครั้นต่อมาได้มีผู้นอพยพมาอยู่เพิ่มขึ้นประมาณ ๑๕ ครัวเรือน จึงได้ตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านเรียกว่า "บ้านเต่างอย" ต่อมาอีกในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้มีผู้คนเพิ่มขึ้นถึง ๓๕ ครัวเรือน

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงพินิจพนมเขต เป็นนายอำเภอพรหมานิคม ได้มาตั้งนายพา รัตนะ ซึ่งเป็นคนอพยพมาอยู่ก่อน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกและได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจาก "บ้านเต่างอย" เป็น "บ้านโนนอุดม" จนกระทั่งถึงทุกวันนี้

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ นายพา รัตนะ ถึงแก่กรรมลง นายหนู ศิริกุล นายอำเภอพรหมานิคม จึงได้ตั้งนายสังข์ รัตนะ เป็นผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงได้ลาออก นายอำพัน คล้ายขันธ์ นายอำเภอพรหมานิคม จึงได้แต่งตั้งนายเทพ กางทอง เป็นผู้ใหญ่บ้านจนถึงทุกวันนี้

สาเหตุที่ชื่อ "บ้านเต่างอย" นั้นเนื่องจากบริเวณนี้มีไผ่มาก ชาวพม่าไปหาเต่าหาแล่น ได้มาแล่นทำคอกขังไว้ คนบ้านอื่นมาเห็นเต่าในคอกยั่วเย้าขึ้นตีคร่อมกันเป็นจำนวนมาก เขาเลยเรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านเต่างอย ต่อมานายอำเภอหลวงพินิจพนมเขตได้มาตั้งผู้ใหญ่บ้านเห็นคนหมากรากไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นคนวาชนุน มั่งคั่ง อาหารการกินก็มากมาย ประกอบกับบ้านนี้ตั้งอยู่บนเนินจึงได้เปลี่ยนชื่อบ้านเป็น "บ้านโนนอุดม" ตั้งแต่นั้นมา

อายุของหมู่บ้าน ๖๑ ปี

ไ้, บาน

บ้านไ้ ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านไ้ อยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินสายอุตรธานี-สกลนคร ๓ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๘ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินสูง มีที่นาอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน มีลำห้วยยาง ห้วยไ้ และหนองน้ำอีก ๔ แห่งคือ หนองไ้ หนองมะโฮง หนองควายคอน และหนองสระพัง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนตัดผ่านทางทิศเหนือและทิศใต้ของหมู่บ้านอีกด้วย

บ้านไ้มีจำนวนบ้านเรือน ๑๓๔ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๕๔๐ คน มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อวัดไ้ไ้ดอม มีโรงเรียนประถมศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านไ้บ้านไ้

นายคำ เรืองสวัสดิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสน ไ้ไชยเพชร อายุ ๘๓ ปี ราษฎรบ้านไ้ เกิดที่บ้านหนองหนาว อำเภอ นาแก จังหวัดนครพนม อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลา ๖๔ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

สมัยที่บิดาและมารดาของข้าพเจ้า บิดาชื่อของหมู่บ้านเก่าชื่อไ้มาจากเมืองบักเมืองวัง สาเหตุที่อพยพมาเนื่องจากเกิดสงครามจึงไ้หนีมา แล้วมาตั้งบ้านที่นี้ ครั้งแรกมาเพียง ๖-๗ หลังคาเรือนเท่านั้น

ส่วนสาเหตุที่ชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านไ้" นั้นเนื่องจากมีตำนานเกี่ยวกับช้างมิ่งเมือง ว่านายพรานไ้ตามช้างมาแลมาไ้ถึงช้างที่นี้ ริมหนองน้ำแห่งหนึ่งและหนองน้ำแห่งนั้นไ้ชื่อตามตำนานว่าหนองไ้ แตกออกมาเปลี่ยนไปเป็นหนองไ้ เลยไ้ชื่อหมู่บ้านว่า บ้านไ้ตามชื่อหนองน้ำนั้น

อายุของหมู่บ้าน ๑๐๐ กว่าปีมาแล้ว

นายเคน สุนัยจันทร์ อายุ ๕๗ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านไ้ เกิดที่บ้านไ้ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ผู้มาตั้งบ้านเรือนครั้งแรกคือตาแทะโลกับตาเรืองราชา ๒ คนนี้มาจากเมืองมหาชัย
เป็นต้นตระกูล "พรหมสิทธิ์" กับ "เรืองสวัสดิ์" ซึ่งแต่เดิมคือ "เรืองราชา" แต่บังเอิญมันไปพ้อง
กับพระมหากษัตริย์จึงได้เปลี่ยนเป็นเรืองสวัสดิ์ นอกจากคน ๒ ตระกูลนี้แล้วก็มีคนตระกูล
"ศูนย์จันทร์" พวกนี้อพยพมาจากบ้านวังยางเมื่อไม่นานมานี้เอง

สาเหตุที่อพยพมาจากเมืองมหาชัยกองแก้วเนื่องจากเกิดสงคราม จึงได้พากันหนีมา
ส่วนสาเหตุที่หมู่บ้านนี้มีชื่อว่า "บ้านไร่" นั้น เนื่องจากมีตำนานเกี่ยวกับช้างมิ่งเมืองคือได้มี
นายพรานไฉยช้างมาที่หนองน้ำไถ่กบานั้น แต่เดิมนั้นเรียกชื่อหนองน้ำนั้นว่า "หนองโล" และ
ตาแทะโลได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโล" ตามชื่อหนอง ต่อมาในสมัยขุนไธวัชระบัพเหตุเป็นกำนัน
ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองคือ บ้านไธ มี ๒ หมู่เป็นบ้านไธ หมู่ ๑ และบ้านไธ หมู่ ๒ ส่วน
บ้านไร่ หมู่ ๓ นั้นได้เปลี่ยนตัวอักษรจาก "บ้านโล" เป็น "บ้านไร่" จึงได้ชื่อว่าบ้านไร่ตั้งแต่
นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

ทั้งนี้แถมหมู่บ้านมาไถ่มีกำนันผู้ใหญ่บ้านดังต่อไปนี้คือ

๑. ตาเรืองราชา
๒. ขุนพิทักษ์ (แทะโล)
๓. นายสา พรหมสิทธิ์
๔. นายอินทร์ พรหมสิทธิ์
๕. นายโสภณ ศูนย์จันทร์
๖. นายบุญทัน พรหมสิทธิ์ (นายบรรหาร พรหมสิทธิ์)
๗. นายพรหม พรหมสิทธิ์
๘. นายเคน ศูนย์จันทร์
๙. นายถิ เรืองสวัสดิ์
๑๐. นายคำ เรืองสวัสดิ์

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๕๕ ปี

เสาชวัณ, บ้าน

บ้านเสาชวัณ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านกกกอกกับบ้านโคก อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๕ กิโลเมตร เป็นที่ราบเชิงเขามีลำห้วยเสาชวัณ ห้วยเตยและห้วยแบนไหล่ผาน มีหนองน้ำสำคัญ คือ หนองส้มใต้ หนองแดง และหนองไฮ นอกจากนี้ยังมีห่านและคองส่งน้ำอีกควยโดยส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูน เช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในอำเภอพรรณานิคม

บ้านเสาชวัณมีจำนวนบ้านเรือน ๕๓ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ๓๖๘ คน มีวัด ๑ แห่งคือ วัดโพธิ์นก มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านเสาชวัณกกกอก

นายทน วงศ์สาย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นายแถม กางทอง อายุ ๕๐ ปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเสาชวัณ เกิดที่บ้านเสาชวัณ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

บรรพบุรุษของบ้านเสาชวัณแต่เดิมนั้นอยู่ที่เมืองวังอ่างคำ ประเทศลาว ถูกรบกวตัญเยื่อ จึงอพยพลงมาตั้งหมู่บ้านที่นี่ ตอนนั้นมากัน ๓ - ๔ พันคน มีบ่าวเฒ่า ซึ่งเป็นพี่ชายได้มาตั้งบ้านเรือนที่บ้านเสาชวัณนี้เอง ส่วนน้องชายชื่อบ่าวโตนันไปอยู่สุวรรณโลก

พอบ่าวเฒ่าอยู่ที่ใดไม่นานปรากฏว่าไม่มีผู้ปกครองหมู่บ้าน จึงได้เป็นหัวหน้าและดูแลราษฎรที่บ้านนี้แล้วก็ได้ไปทำงานอยู่ที่ศาลเมืองทุกวัน เมื่อไม่มีคดี หรือราชการงานเมือง ก็ทำการจักสานสรรพของใช้ในการประกอบการทำมาหากินได้ เช่น สานของ สานไซ กระบุง ตะกร้า เป็นต้น สานไปก็ขายกันไปควยได้

ต่อมาได้พากันขึ้นไปเอาไม้ที่เชิงเขามาทำเสาชวัณหรือหลักบ้านหลักเมืองไว้ที่ใจกลางหมู่บ้าน เมื่อคัลไม้ได้กลากลงมา ตรงทางที่เขาจากไม้เสาชวัณลงมานั้น คอมน้ำไหลเป็นลำห้วย จึงได้ชื่อลำห้วยเสาชวัณ พอจากเสาชวัณมาถึงบ้านก็มาถึงสิ้นสุดที่นี่ น้ำจากลำห้วยก็ไหลต่อไปไม่ได้ จึงเรียกว่ากุหลอยเสาชวัณ และได้เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านเสาชวัณ" ตั้งแต่นั้นมา

บรรพบุรุษของหมู่บ้าน ไก่แก่พระโคตรลาคำ ต่อมาได้เป็นกำนันจึงได้อำมาพระนคร
ภรรยาของท่านคือยาของบุญเดียนอายุได้ ๑๑๑ ปีจึงได้ถึงแก่กรรม ท่านเป็นคนเล่าเรื่องต่างๆ
เหล่านี้ให้ลูกฟังว่า นอกจากพระโคตรลาคำหรือพระนครแล้วมี ปู่เมืองแสน ซึ่งเป็นตนตระกูล
"จันทะวงศ์" ส่วนบุญเดียนความจริงนามสกุลน่าจะเป็น โคตรลาคำหรือพระนคร แต่ตอนที่ตั้ง
นามสกุลนั้นไม่ได้ไปเอาที่พิทักษ์เพราะขี้เกียจไปเลยไปขอใช้กับคนบ้านไฮวา "กางทอง"

ทั้งแก่งหมู่บ้านจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้มีผู้ใหญ่บ้านเป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. พระนคร
๒. นายกอง จันทะวงศ์
๓. นายขันตี จันทะวงศ์
๔. นายอ้อ จันทะวงศ์
๕. นายกาวน จันทะวงศ์
๖. นายทน วงศ์สาย

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๓๐ ปี

หินแตก, บาน

บ้านหินแตก ตั้งอยู่ริมเส้นทาง รพช. สายอำเภอมรรณานิคม-บ้านหนองเม็ก อยู่ห่างจาก
อำเภอมรรณานิคมประมาณ ๘ กิโลเมตร ลักษณะของหมู่บ้านเป็นป่าเพราะอยู่ติดกับเทือกเขา
ภูพาน มีไม้เบญจพรรณอยู่ทั่วไป แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือห้วยหินแตก และห้วยนาแก
บ้านหินแตกมีประชากรทั้งสิ้น ๑๕๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๓๐ หลังคาเรือน
อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำไร่ทำนาและหาของป่าไปขาย

ประชาชนชาวบ้านหินแตกนับถือศาสนาพุทธแต่ไม่มีวัด เนื่องจากร้างไปแล้ว ปัจจุบัน
บ้านหินแตกมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านหินแตก

ประวัติของหมู่บ้าน

นายกาไทย แก้วไชยา อายุ ๕๒ ปี ราษฎรบ้านหินแตก เกิดที่บ้านหินแตกได้
เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ประวัติถิ่นเกิดของบ้านหินแตกนั้น ไก่ยืนเฝ้าแกะไล่สับคอกันมาว่า มาจากเมืองบก
เมืองวัง อพยพมาพร้อมกับไทยเมืองพรรณา เมื่อ ๑๓๕ ปีมาแล้ว พออพยพออกมาถึง
บ้านเรือนอยู่บ้านหินแตกเลย ต่อมาก็ตกอยู่ที่ตรงคณะขามใหญ่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านในปัจจุบัน
เป็นวัดที่มีพระสงฆ์ประจำ แต่ปัจจุบันเป็นวัดร้าง บ้านนี้เป็นบ้านที่มีเนื้อที่กว้างขวาง ต่อมา
เมื่อมีผู้คนมากขึ้นจึง ได้มีผู้อพยพออกจากบ้านหินแตก ไปอยู่บ้านหินแตกน้อย บ้านหนองไฮ
บ้านนาเลา

บ้านหินแตกเดิมชื่อ "บ้านสร้างแก้ว" * เนื่องจากมีบ่อและมีแกว่นุดออกมาจากบ่อนั้น
ควย

บรรพบุรุษของชาวบ้านหินแตกที่อพยพมาจากเมืองบกเมืองวังคือ เฒ่าวงศ์ ซึ่งเป็นหมอผี
เคยรักษาเจ้าอนุชา เฒ่าศรีสงคราม ไชยเชษฐ ซึ่งอพยพย้ายออกไปอยู่บ้านโคกและอพยพย้าย
ไปอยู่บ้านนาเชือก จนถึงแกกรรมที่บ้านนาเชือกนั่นเอง

สาเหตุที่เปลี่ยนชื่อจาก "บ้านสร้างแก้ว" มาเป็น "บ้านหินแตก" เนื่องจากตั้งชื่อ
ตามชื่อหอยที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน คือ "หอยหินแตก"

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๓๕ ปี

นายบุญตรง แก้วไชยว อายุ ๘๖ ปี ราษฎรบ้านหินแตกน้อย เกิดที่บ้านหินแตกและ
ได้อพยพมาอาศัยอยู่บ้านหินแตก เป็นเวลา ๓๐ ปีแล้ว ไก่เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๕
มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

สาเหตุที่เรียกชื่อบ้านว่า "บ้านหินแตก" เนื่องจากมีหินที่วางนำหอยหินแตกเป็นหิน
ก้อนใหญ่มาก แตกตรงกลาง เมื่อมีคนมาพบจึงได้ตั้งชื่อหอยนี้ว่า "หอยหินแตก" และเมื่อมี
การตั้งชื่อหมู่บ้านจึงได้ตั้งชื่อว่า "บ้านหินแตก" ตามชื่อลำหอย

* คำว่า "สร้างแก้ว" น่าจะหมายถึงน้ำที่ไหลซึมออกมาจากตาน้ำขนาดเล็กหลาย ๆ ตา
เป็นน้ำที่ใสสะอาดถูกแกว่นสีขาว ไม่มีตกตะกอนเลย ซึ่งหาได้ยากมาก ชาวบ้านถือกันว่าเป็น
ที่เป็นมงคล

ต่อมาราษฎรไทยขายหมู่บ้านออกมาอยู่ริมทาง เนื่องจากพื้นที่เดิมคับแคบ ผู้ที่ขายหมู่บ้านออกมาคนแรกคือ นายกาไทย แก้วไชยา อพยพออกมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๐ ต่อมาผู้ใดซึ่งเป็นน้องชายก็อพยพออกมาอยู่ด้วยกัน ขณะนั้นมี ๒ ครอบครัว และเรียกชื่อบ้านนี้ว่า "บ้านหินแตกน้อย" ยังคงขึ้นอยู่กับบ้านหินแตก หมู่ที่ ๘ ตำบลไร้อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ไฮ่, บ้าน

บ้านไฮ่ หมู่ที่ ๒ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ติดกับบ้านไร่ หมู่ที่ ๑ ตำบลไร่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเชิงเขาภูพาน มีห้วยทรายไหลผ่าน และมีคลองส่งน้ำจากเขื่อนน้ำอูนผ่านทางตอนเหนือและตอนใต้ของหมู่บ้าน

บ้านไฮ่มีประชากรทั้งสิ้น ๖๕๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๐ หลังคาเรือน มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือ วัดสิทธิบังคม มีเจดีย์เจ้าผู้ชาธรรมานุสรณ์ อยู่ในวัดนี้ด้วย

นายคี้ กางทอง เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเชื้อม บิกร อายุ ๕๕ ปี ครูใหญ่โรงเรียนบ้านวังยาง (วังยางวิทยานุถุล) เกิดที่บ้านไฮ่ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านไฮ่ หมู่ที่ ๒ ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร "บ้านไฮ่" เป็นชื่อเดิมที่เรียกกันมาแต่แรกเริ่มจัดตั้ง จนถึงสมัยปัจจุบัน บรรพบุรุษของหมู่บ้านนี้สืบเชื้อสายมาจากชนชาติเผ่าผู้ไทย คือกำเนิดจากเมืองมหาชัยกองแก้ว แถวคำเกิดคำมวน เมืองวังอ่างคำ แขวงเมืองแสนเมืองจันทน์ ซึ่งมีถิ่นเดิมอยู่ในประเทศลาว เมื่อชายแม่น้ำโขงมีประวัติความเป็นมานับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๑๕ ก่อนตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ พวกผู้ไทยได้อพยพจากถิ่นเดิมข้ามแม่น้ำโขงมาหาถิ่นที่อยู่ใหม่ ในดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง

ครั้งแรกมาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้าน กรูคู อำเภอมะนัง จังหวัดนครพนม ต่อมาได้อพยพถิ่นฐาน
มาอยู่ที่ ดงบ้านแก่ง บ้านคำชะ แล้วย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณหนองแขวงน้อยในเขต
ท้องที่บ้านขมิ้น ตำบลวังยาง เป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านไฮจนถึงปัจจุบันนี้

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๓๒๔ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ยุคคนประชาชนในสมัยนั้นได้
ให้รางวัลตอบแทนเพื่อทำไร่ไถนา ชาวไทยเรียกว่า "ทำไฮ" จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านไฮ"

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๓๕๐ ทิดสี ทิดสีได้มาสร้างวัดที่บ้านไฮนี้ ภายหลังได้ขนานนาม
วัดตามนามของผู้นำในการสร้างวัดว่า "วัดสิทธิบังคม"

ตำแหน่ง ศาลาและปูชนียวัตถุโบราณตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันมีดังนี้คือ

๑. ศาลาแก้ววิชัย
๒. ศาลาแสงสุวรรณคำ
๓. ศาลาประชาธิพจน์
๔. ชุนศรีอักษร
๕. ชุนโรจน์บัพเพ
๖. ศาลาพิณสอน
๗. นายสา มาตรา
๘. นายบุญเงิน ศรีสวัสดิ์
๙. นายสิงห์ทอง มาตรา
๑๐. นายทิพย์ ทิพชาติ
๑๑. นายคำมา ทิพชาติ
๑๒. นายคิ กางทอง

บ้านไฮ มีหมู่บ้านเล็ก ๆ อีกหมู่บ้านหนึ่งทางทิศตะวันตก บุคคลที่อพยพออกไปก็ออกไป
ก็ออกไปจากบ้านไฮ มี นายออน-นางบัวลา บรรณสาร กับนายโสม-นางจี ทิพชาติ เมื่อ
ประมาณ ๔๕ ปีมาแล้ว คือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

สาเหตุที่อพยพออกไปเนื่องจากบ้านเดิมคับแคบ ประกอบกับต้องการจะหาที่ทำกินเพื่อ
ลูกเพื่อหลาน ต่อมาได้อพยพออกไปสมทบได้แก่ นายแพง รัตนะ นางปัทม รัตนะ

นายจี บรรณสาร และคนอื่น ๆ ก็ติดตามออกไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ถึง ๒๕
หลังคาเรือน กำลังจะขออนุญาตตั้งหมู่บ้าน แต่ยังหาชื่อที่เหมาะสมไม่ได้

สมัยก่อนเคยเรียกว่า "บ้านนอยคอนหญ้านาง" เพราะมีหญ้านางมาก ต่อมา
เรียกว่า "บ้านนอย" เพื่อให้สั้นเข้า

อายุของบ้านไธ ประมาณ ๑๕๒ ปี

วังยาง, ตำบล

ตำบลวังยาง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสาย
อุดรธานี-สกลนคร ห่างจากอำเภอพรรณานิคม ๔ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๑๗.๕๔
ตารางกิโลเมตร และมีสภาพดังนี้คือ

๑. อาณาเขต

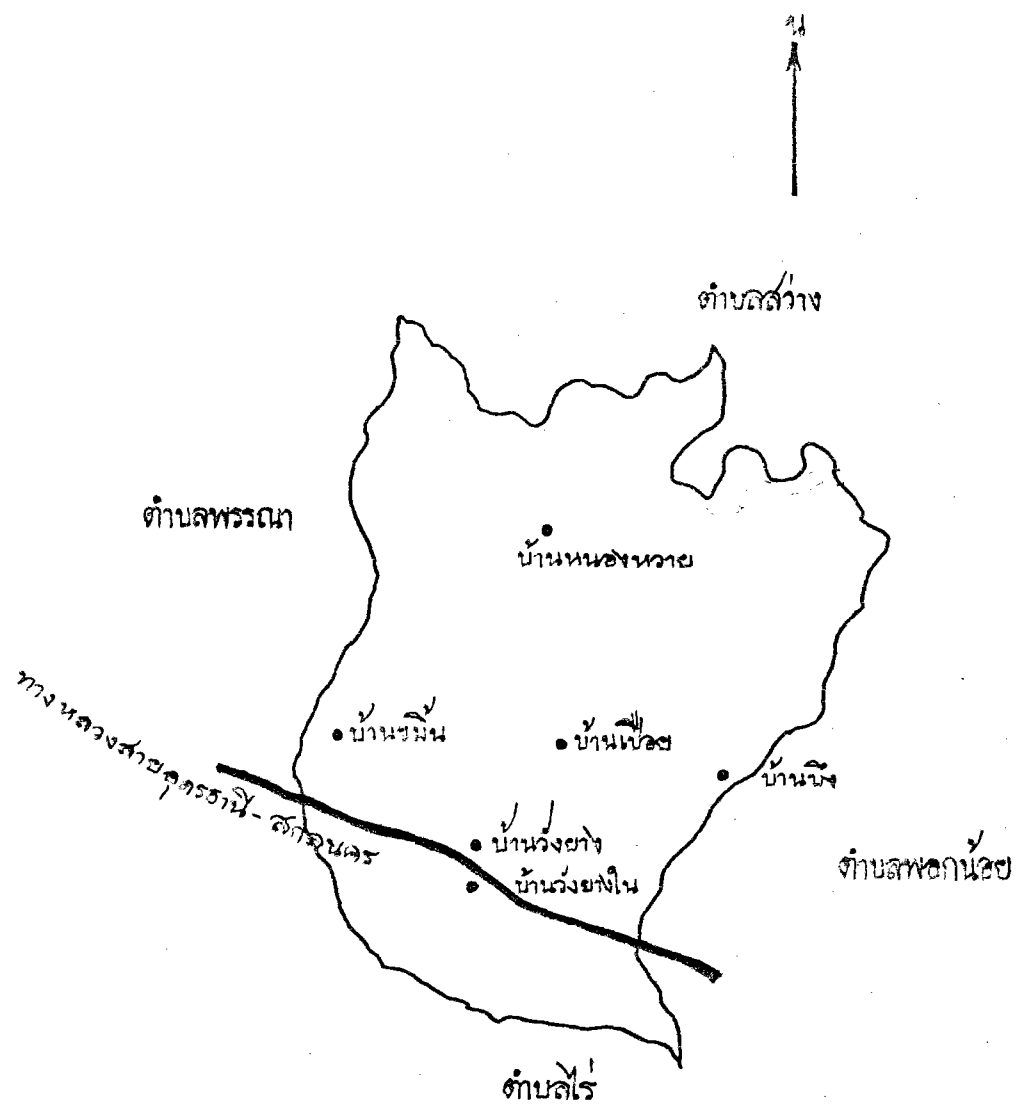
ทิศเหนือ	จด ตำบลสว่าง
ทิศใต้	จด ตำบลไร่
ทิศตะวันออก	จด ตำบลพอกน้อย
ทิศตะวันตก	จด ตำบลพรรณา

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลวังยางมีเนื้อที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ
มีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ทั่วไป เป็นห้วย ๕ แห่ง เป็นหนองน้ำ ๖ แห่ง และเป็นบึง ๒
แห่ง หนองน้ำสำคัญได้แก่ หนองบ่อ อยู่ในท้องที่ของบ้านเปือย มีป่าไม้กระจายอยู่ทั่วไป
นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำคึกคาน ตำบลวังยางอีกทุกหมู่บ้าน

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบลจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

๒ นายเชื้อม บิกร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวพุดจิตร์ บิกร เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โรงเรียน
บ้านวังยาง (วังยางวิทยานุกูล) เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๒๑

แผนที่ตำบลวังยาง

๓. การคมนาคม

การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านของตำบลวังยาง อาศัยทางหลวงแผ่นดินสายอุตรธานี-สกลนคร และเส้นทางระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งใช้เงินภาษีบำรุงท้องที่ นอกจากนี้ยังมีถนนริมคลองส่งน้ำ ของกรมชลประทานอีกด้วย ซึ่งประชาชนใช้สัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้าน ได้ทั่วถึงทั้งตำบล

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลวังยางแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๖ หมู่บ้านดังนี้คือ

หมู่ที่ ๑	บ้านวังยาง
หมู่ที่ ๒	บ้านเปือย
หมู่ที่ ๓	บ้านขมิ้น
หมู่ที่ ๔	บ้านหนองหวาย
หมู่ที่ ๕	บ้านบึง
หมู่ที่ ๖	บ้านวังยางโน

๕. ประชากร

ตำบลวังยางมีประชากรทั้งสิ้น ๕,๗๕๓ คน มีจำนวนครัวเรือน ๘๒๘ หลังคาเรือน ประชาชนส่วนใหญ่จัดตั้งบ้านเรือนที่พักอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ และทำกินอยู่ห่างจากที่พักอาศัยออกไป อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่การทำนา ทำสวน และรับจ้างทั่วไป

๖. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลวังยาง มีโรงเรียนทั้งหมด ๕ โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๒ โรงเรียน และเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๓ โรงเรียน ประชาชนในตำบลวังยาง

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร, พ.ศ. ๒๕๒๐ เน้นจำนวนหน้าไม่ได้.

นับถือศาสนาพุทธ มีวัดทั้งหมด ๗ แห่ง

๗. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

ตำบลวังยางมีสถานอนามัยชั้น ๒ อยู่ ๑ แห่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๑ คือบ้านวังยาง มีบุคลากร ๑ คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล ๑ คน แพทย์ประจำตำบล ๑ คน

ขมิ้น, บาน

บ้านขมิ้น ตั้งอยู่ห่างจากบ้านวังยาง ๑ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๕ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ ในสมัยที่ยังไม่มีเขื่อนน้ำอูนน้ำมักจะท่วมที่นาเสมอ แต่เมื่อมีเขื่อนแล้วน้ำไม่ท่วมอีกเลย นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำคักคานอีกหลาย สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ห้วยสายเมืองลาด ห้วยอูนเฒ่า และหนองแวงน้อย

บ้านขมิ้นมีประชากรทั้งสิ้น ๕๖๑ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๘๑ หลังคาเรือน มีวัดประจำหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือวัดสารีวาส มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นชื่อ โรงเรียนบ้านขมิ้น

นายเทียม ผาอินทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายบุญ น้อยพรมมา อายุ ๗๖ ปี มรรคทายก เกิดที่บ้านขมิ้น ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านขมิ้นนี้ แรกเดิมอยู่บ้านเก่าตรงวัดปัจจุบันนี้เป็นบ้านเก่าแต่เดิม ต่อมาเมื่อเรือเก็กรอนเลยแตกกระแสน้ำขึ้นออกปอยตามทุ่งตามนา จนกระทั่งอยู่เย็นเป็นสุข จึงได้ย้ายเขามาอยู่ที่บ้านในปัจจุบัน

บรรพบุรุษดั้งเดิม มาจากเมืองบักเมืองวัง ข้ามแม่น้ำโขงมา เป็นคนอยู่ไทยเช่นเดียวกับบ้านม่วงไข เมื่อมาตั้งหมู่บ้านแล้วยังได้แยกย้ายออกไปอยู่บ้านคึม บ้านนาตากาง สาเหตุที่อพยพออกไปก็เนื่องจากมีความออยาก น้ำท่วมที่นาทำนาไม่ไค จึงได้ย้ายครอบครัวไปอยู่บ้านนาตากาง

สาเหตุที่เรียกชื่อบ้านว่า "บ้านขมิ้น" เนื่องจากในสมัยก่อนมีป่าขมิ้นอยู่มาก
สำหรับผู้ใหญ่บ้านขมิ้นตั้งแต่คนจนถึงปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้คือ

๑. นายพรหมเทศ ผาอินทร์
๒. นายเทพวงศ์ สุวรรณรงค์
๓. นายเกษร น้อยพรมมา
๔. นายน้อย ไชยปัญญา
๕. นายทน มโนรักษ
๖. นายเกรือ ศรีไทย
๗. นายเลิศ งามสุขศรี
๘. นายเต ศรีไทย
๙. นายเทียม ผาอินทร์

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๑๓๕ ปี

บึง, บ้าน

บ้านบึง ตั้งอยู่ระหว่างบ้านเปือย ตำบลวังยาง กับบ้านสมสะอาด ตำบลพอกน้อย
มีขนาดรวมหมู่บ้าน อยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๑๐ กิโลเมตร

บ้านบึง มีประชากรทั้งสิ้น ๔๘๐ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๕๐ หลังคาเรือน มีวัด
ประจำหมู่บ้าน ๑ แห่งคือ วัดศรีสวัสดิ์ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ
โรงเรียนบ้านบึง

นายหวาน สุราษฎร์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายกาสินธุ์ วงศ์อาษา อายุ ๗๕ ปี ราษฎรบ้านบึง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา
๖๒ ปีแล้ว เล่าประวัติหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๐

บ้านมิ่งนี้เดิมอยู่ที่บ้านคูซาค โกลบ้านคางฮุงเคียวนี้ เหตุที่เรียกว่าบ้านมิ่งนั้นเนื่องจาก มีบึงใหญ่อยู่ใกล้บ้าน มีเตย* เตย** อยู่ในบึงนั้น เลยเรียกชื่อบ้านตามบึงนั้นว่า "บ้านมิ่ง" จนถึงทุกวันนี้

ส่วนสาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านคูซาคนั้นเนื่องจากชาวบ้านไถ่นำวัวควายมาเลี้ยงแถวนี้ เพราะไม่มีไร่นาจึงปล่อยวัวควายออกไปหากินไต่ตามโขยบ ผู้ที่มาครั้งแรกคือนายซุง เมื่อออกมา แลวกไม่กลับไปบ้านคูซาคอีก อยู่เลี้ยงวัวเลี้ยงควายที่นี่ ต่อมาก็คือคนอื่นพากันมาเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย กวายเป็นเลียมมาอยู่ด้วยกันจนกลายเป็นหมู่บ้าน พวกที่อยู่บ้านคูซาคเห็นว่าพรรคพวกทยอยออกมา เรื่อย ๆ จึงตามออกมาอยู่ที่นี่จนบ้านคูซาคกลายเป็นบ้านร้างในที่สุด

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๘๓ ปี

เปื่อย, บ้าน

บ้านเปื่อยตั้งอยู่ระหว่างบ้านขมิ้นกับบ้านมิ่ง ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๘ กิโลเมตร มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ มีหนองบ่อและเลิงเปื่อยเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของหมู่บ้าน

บ้านเปื่อยมีจำนวนบ้านเรือน ๗๕ หลังคาเรือน ประชากร ๔๓๐ คน มีวัด ๑ แห่ง คือวัดบ้านเปื่อย มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านชื่อโรงเรียนบ้านเปื่อยเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตอนต้น

นายสีลา โทวะคี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติหมู่บ้าน

นางพิลา โทวะคี อายุ ๘๘ ปี ราษฎรบ้านเปื่อย เกิดที่บ้านเปื่อย ได้เล่า ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

* เตย - ปรีอ ไซท่าเลื่อ

** เตย เป็นพืชชนิดหนึ่ง กลายตนกก ลำต้นสามเหลี่ยม

บ้านเปื่อยนี้เดิมอยู่ที่บ้านมด แดวกกลับไปอยู่บ้านวังยาง ต่อจากนั้นไ้ออกมาอยู่ที่บ้าน
หวาย เป็นเวลานานพอสมควรจึงไ้ออกมาอยู่บ้านเปื่อย ผู้ที่อพยพออกมาครั้งแรกไ้แก่
เฒ่าแกว เฒ่าเสนา เฒ่าแกวอาษา เฒ่าอวนซึ่ง เป็นพ่อของปู่เล่า ๒ คนนี้ไ้พาครอบครัวมาจาก
บ้านวังยาง

สาเหตุที่เรียกชื่อว่า "บ้านเปื่อย" นั้นเนื่องมาจากมีเลิง * มีคนไม่ชินกับสิ่งสกปรกเปื่อย **
มาก ชาวบ้านไ้เรียกบริเวณนั้นว่า "เลิงเปื่อย" และเรียกชื่อหมู่บ้านครั้งนั้นว่า "บ้านเลิงเปื่อย"
ต่อมาไ้เรียกให้สั้นลงว่า "บ้านเปื่อย"

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๑๐ ปี

วังยาง, บ้าน

บ้านวังยาง ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายอุตรธานี-สกลนคร อยู่ห่างจากตัวอำเภอ
ประมาณ ๘ กิโลเมตร มีห้วยยางไหลผ่านทางทิศตะวันตก และมีห้วยซีกรากไหลผ่านทาง
ทิศตะวันออก นอกจากนี้ยังมีคลองส่งน้ำผ่านทั้งทางด้านทิศใต้และทิศตะวันออกของหมู่บ้านด้วย

บ้านวังยางมีจำนวนบ้านเรือน ๓๐๐ หลังคาเรือน ประชากร ๒,๐๐๐ คน
วัดประจำหมู่บ้านคือวัดศรีธรรมสมโพธิ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ
โรงเรียนมาบวังยาง (วังยางวิทยานุกูล)

นายบุญมี วงศ์บาสัก เป็นผู้ใหญ่บ้าน

* คำว่า "เลิง" หมายถึงที่ลุ่มกว้างใหญ่ในที่ดอน อ่าว คู่งน้ำ

** เปื่อย หมายถึง คนตะแบก ซึ่งเป็นคนไม่สูงใหญ่ ลักษณะเนื้อไม้สีเทาถึงสีน้ำตาลอมเทา
เส้นตรงหรือเกือบตรง เนื้อละเอียดปานกลาง เป้นมัน แข็งแรงทนทาน เลื่อยไสกบคมแ่งง่าย
ชักชักเงาไ้ดี ใช้ทำบานเรือน ไม้ตะแบกชนิดลายใช้ทำเครื่องเรือน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายคำมู พรหมทอง อายุ ๖๘ ปี ราษฎรบ้านวังยาง เกิดที่บ้านวังยาง ไคเลา ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านวังยาง" นั้น มีตำนานเล่าต่อ ๆ กันมาว่าในสมัยก่อน ชาวพระยานครคนนั้น ทำอย่างไรก็จับไม่ได้ จึงได้มาจ้างนายพรานที่บ้านพานให้ติดตามช้างมา หวังนายพรานหน้าไม้และนายพรานปืน พอมาถึงบ้านนี้เป็นตอนที่ช้างมันเดิน ภาษาล้านนาเรียกว่า "หวางช้างยาง" จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่าบ้านหวางช้างยาง ต่อมาเพี้ยนเป็นบ้านวังยาง

สำหรับบรรพบุรุษของชาวบ้านวังยางนั้นสืบเชื้อสายมาจากเจ้าเมืองที่มาจากกาฬสินธุ์ เป็นคนสกุล "มาคราช" และต่อมาได้แยกออกเป็น "คมทอง"

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๒๒๐ ปี

วังยางใน, บ้าน

บ้านวังยางใน ตั้งอยู่ติดกับบ้านวังยาง มีจำนวนบ้านเรือน ๑๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๒๑๒ คน มีวัดอยู่ ๒ แห่งคือ วัดศรีบุญเรืองและวัดสมณกิจภาวนา มีโรงเรียนรวมกับบ้านวังยางคือโรงเรียนบ้านวังยาง (วังยางวิทยานุกูล)

นายศรีทน พ่องอน เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายคำมู พรหมทอง อายุ ๖๘ ปี ราษฎรบ้านวังยาง เกิดที่บ้านวังยาง ไคเลา ประวัติหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

* พระเจ้าแผ่นดินสยาม จะเป็นรัชกาลใดไม่ปรากฏหลักฐานได้โปรดเกล้าฯ ให้อุปฮาด เมืองกาฬสินธุ์มารักษาศรีนครเข็ญ อุฮาดไคเลาชนราษฎรพลเมืองชาวภูพานมาตั้ง บ้านเรือนทำมาหากินอยู่ในเมืองสกลทวาปีเป็นจำนวนมาก ต่อมาอุปฮาดเมืองกาฬสินธุ์ได้เป็น พระธานี เจ้าเมืองสกลทวาปี (พระบริบาลศุภกิจ พงศ์วารเมืองสกลนคร หน้า ๑๘)

บ้านวังยางในนี้เดิมอยู่ที่บ้านวังยาง แล้วไ้ขยายออกมาและไ้แบ่ง เขตการปกครอง
เมื่อไม่นานมานี้ ความจริงเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านวังยาง แต่เนื่องจากอยู่ลึกเข้ามาจาก
ถนนใหญ่เลยเรียกว่า "บ้านวังยางใน"

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๕๐ ปี

หนองหวาย, บ้าน

บ้านหนองหวาย ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๙ กิโลเมตร เป็นที่ราบมีคลอง
ส่งน้ำมาตามหนองทางทิศใต้ มีลำน้ำอันไหลมาทางทิศใต้ของหมู่บ้านเช่นเดียวกันและยังมี
หนองหวายอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านด้วย

บ้านหนองหวายมีจำนวนบ้านเรือน ๙๒ หลังคาเรือน ประชาชนมีอาชีพทำนาเป็น
ส่วนใหญ่ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือวัดบ้านหนองหวาย มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
ตอนต้นชื่อโรงเรียนบ้านหนองหวาย

นายเสาร์ มาตราช เป็นผู้ใหญ่มาน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางอน มาตราช อายุ ๘๘ ปี ราษฎรบ้านหนองหวาย ไ้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
มาเป็นเวลา ๕๘ ปีแล้ว เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านหนองหวายเดิมอยู่ที่บ้านวังยาง เหตุที่ข้ชอว่า "บ้านหนองหวาย" เนื่องจากมี
หนองน้ำอยู่ ๑ แห่งคือหนองหวาย สมัยก่อนมีห้วยมากมายเป็นป่าห้วยพ่นนั้น จึงไ้ข้ชอ
บ้านตามหนองน้ำแห่งนี้ว่าบ้านหนองหวาย

สาเหตุที่อพยพมาอยู่บ้านหนองหวายนี้เนื่องจากครั้งแรกชาวบ้านไ้เอาควายมาเลี้ยง
แถวนี้ก่อน พอถึงเดือน ๖ จึงมาจับเอาควายกลับไปทำนา สมัยก่อนนั้นแถวนี้เป็นป่าทึบ
เลื้อยมาก

การอพยพออกมาอยู่บ้านหนองหวายนี้ไ้อพยพออกมาถึง ๒ ครั้ง ครั้งแรกอพยพออกมา
อยู่ไ้ไม่นานก็กลับเข้าไปอยู่ที่บ้านวังยาง ต่อมา กำนันรส กำนันสุรัตน์ ไ้พาพรรคพวกมา

ประมาณ ๒ หลังคาเรือมาตงหมู่บ้านนี้ สาเหตุที่อพยพออกมากองที่ ๒ นี้เนื่องจากต้องการมาหาที่ทำไร่ทำนา

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๗๐ ปี

สว่าง, ตำบล

ตำบลสว่าง เป็นตำบลที่มีพื้นที่ทางขวางที่สุดของอำเภอมรรณานิคม คือ ๓๘๑.๔๕ ตารางกิโลเมตร มีเขตการปกครองมากถึง ๗ หมู่บ้าน ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๒๒ กิโลเมตร มีสภาพทั่ว ๆ ไปดังนี้คือ^๒

๑. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จก	อำเภออากาศอำนวย และอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	จก	ลำน้ำอูน ทต.เขตตำบลพอกน้อย
ทิศตะวันออก	จก	ลำน้ำอูน ทต.เขตอำเภอเมืองสกลนคร
ทิศตะวันตก	จก	ตำบลคันเฒ่า อำเภอพังโคน

๒. ภูมิประเทศ

ตำบลสว่าง มีพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ มีป่าไม้อยู่ทั่วไป มีหนองน้ำจำนวน ๓๑ แห่ง และลำห้วย ๒๕ แห่ง กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน ลำห้วยที่สำคัญได้แก่ ลำห้วยอูนและลำน้ำปลาหาง

๓. การคมนาคม

ตำบลสว่างมีถนนภายในหมู่บ้านทั้งหมด ๑๑๒ สาย เป็นถนนลูกรัง ๘๔ สาย และเป็นถนนดิน ๒๘ สาย นอกจากนี้ยังมีถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านในตำบลสว่างอีก ๑๑ สาย

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ นับจำนวนหน้าไม่ได้.

^๒ หน่วยพัฒนาชุมชนอำเภอมรรณานิคม รายงานการสำรวจข้อมูลตำบลสว่าง นับจำนวนหน้าไม่ได้.

เป็นถนนลูกรัง ๒ สาย และเป็นถนนดิน ๕ สาย

โดยสภาพของที่ดินของตำบลสว่าง ทุกหมู่บ้านมีถนนลูกรังที่อยู่ในสภาพดีและมีถนนติดต่อภายในหมู่บ้าน มีรถยนต์เข้าถึงทุกหมู่บ้าน

๔. การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลสว่างแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๘ หมู่บ้านคือ

หมู่ที่ ๑	บ้านสว่าง
หมู่ที่ ๒	บ้านคอนกอย
หมู่ที่ ๓	บ้านเชิงชุม
หมู่ที่ ๔	บ้านดอน
หมู่ที่ ๕	บ้านบัวน้อย
หมู่ที่ ๖	บ้านท่าสองคอน
หมู่ที่ ๗	บ้านมะหัวเมย
หมู่ที่ ๘	บ้านสร้างหิน
หมู่ที่ ๙	บ้านนาขาม
หมู่ที่ ๑๐	บ้านโนนทรายคำ
หมู่ที่ ๑๑	บ้านโนนพอก
หมู่ที่ ๑๒	บ้านนาตากาง
หมู่ที่ ๑๓	บ้านมะยี่
หมู่ที่ ๑๔	บ้านกูกน้ำขุน
หมู่ที่ ๑๕	บ้านบัว
หมู่ที่ ๑๖	บ้านนาซอน
หมู่ที่ ๑๗	บ้านสายรวงข้าว
หมู่ที่ ๑๘	บ้านหนองคอง

๕. ประชากร

ตำบลสว่างมีประชากรทั้งสิ้น ๑๑, ๓๗๗ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑, ๖๕๖ หลังคาเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ทั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ มีอาชีพทำนามากที่สุด ในเวลาว่างจากการทำนาก็มีการทอผ้าและทอเสื่อ เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว

๖. การศึกษาและการศาสนา

ตำบลสว่างมีโรงเรียนทั้งหมด ๑๔ โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑๒ แห่ง และเป็นโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายเพียง ๒ แห่ง ประชาชนในตำบลสว่างนับถือศาสนาพุทธ มีวัด ๒๑ แห่ง พระสงฆ์ ๔๐ รูป กิจกรรมที่ประชาชนกระทำจนเป็นประเพณีติดต่อกันมาจึงมักจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก

๗. การสาธารณสุขและการสาธารณสุขโลก

ตำบลสว่างมีสถานอนามัยชั้น ๒ อยู่ ๑ แห่ง ที่หมู่ที่ ๑๕ คือบ้านบัว มีแพทย์ประจำตำบล ๑ คน มีพนักงานอนามัย ๑ คน ผดุงครรภ์ ๑ คน และพยาบาลชุมชน ๑ คน สำหรับน้ำดื่มในครัวเรือน ส่วนใหญ่ได้จากน้ำบอ ลำห้วย หนองน้ำ สระน้ำ และน้ำประปาหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ที่บ้านบัวและบ้านมะฮี ส่วนเมื่อน้ำเป็นขุ่นที่ขุ่นขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ขอบุขยโยก บากาลฉีกิน ขอบลอกปูนซีเมนต์ และบ่อกิน ทั้งในบริเวณบ้านของตัวเอง และในที่สาธารณะของหมู่บ้าน

กูกน้ำขุน, บ้าน

บ้านกูกน้ำขุน อยู่ห่างจากบ้านดอน ๖ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๓๐ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภออากาศอำนวย มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ห้วยกูกน้ำขุน ห้วยวังปลากั้ง และห้วยลัคเซา

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ เมื่อจำนวนหน้าไม่ได้

บ้านกุดน้ำเงินมีจำนวนบ้านเรือน ๒๓ หลังคาเรือน ประชากร ๑๓๐ คน มีอาชีพ
ทำนา วัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดบ้านกุดน้ำเงิน มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง
คือ โรงเรียนบ้านกุดน้ำเงิน
นายจันทร์ รัตนอาสา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายขาว ทิลาวัณย์ อายุ ๘๕ ปี ราษฎรบ้านดอน ไคเลาประวัติของหมู่บ้าน
เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านกุดน้ำเงินนี้ ผู้ที่อพยพออกไปอยู่ครั้งแรกคือ ท้าวหนวด หรือ นายวัน ศรีจำปา
เป็นคนบ้านมัว มีหนวดคนจึงเรียกว่า "ท้าวหนวด" ต่อมากมี อาจารย์ทอง รัตนอาสา และ
นายเจย รัตนอาสา พาครอบครัวออกไปประมาณ ๑๕ คน เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว

สาเหตุที่เรียกว่า บ้านกุดน้ำเงิน เนื่องจากมีห้วย มีวังลึกอยู่ตรงกลาง ปากน้ำจะใส
แต่เวลาคนลงไปหาปลาทำให้น้ำขุ่น จึงเรียกว่า "กุดน้ำเงิน" ท้าวหนวดออกไปอยู่เป็นคนแรก
จึงเรียก หมู่บ้านว่า "บ้านกุดน้ำเงิน" แต่คนอื่น ๆ เรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านท้าวหนวด" เนื่อง
จากท้าวหนวดออกไปอยู่เป็นคนแรกและมีบ้านเรือนใหญ่โตกว่าคนอื่น ๆ

แต่เดิมบ้านนี้ขึ้นอยู่กับบ้านดอน มีผู้ใหญ่บ้านปกครอง ต่อมาเมื่อยกฐานะเป็น
หมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกได้เป็นผู้ใหญ่บ้านและได้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองต่อมาเป็นลำดับดังนี้คือ

๑. นายทอง รัตนอาสา
๒. นายหัน จิวไชยราช
๓. นายเหลา รัตนอาสา
๔. นายจันทร์ รัตนอาสา

เชิงชุม, บ้าน

บ้านเชิงชุม ตั้งอยู่ระหว่างบ้านนาขามกับบ้านหนองคอง ห่างจากเส้นทาง รพช. สาย
บ้านสูงเนิน-บ้านดักแด้ ประมาณ ๔ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอสวนประมาณ ๒๕ กิโลเมตร

ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ มีป่าไม้กระจายอยู่ทั่วไป มีห้วยไผ่ไหลผ่านหมู่บ้านทางทิศเหนือ และมีหนองคลองอยู่ทางทิศตะวันออก

บ้านเชิงชุม มีจำนวนบ้านเรือน ๑๔๔ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๐๒ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๑ แห่ง คือ วัดศรีบุญเรือง มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเชิงชุม

นายทองดี พรหมหากุล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายเคน ทิศนัจฉา อายุ ๘๔ ปี ราษฎรบ้านเชิงชุมเกิดที่เมือง มหาชัย ประเทศลาว อาศัยอยู่ในบ้านเชิงชุมมาเป็นเวลา ๖๖ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๙๑ ว่า

พวกบ้านเชิงชุมนี้ได้อพยพมาจากเมืองมหาชัย เมืองชายแม่น้ำโขง เมื่ออพยพมาแล้วมาอยู่บ้านอุ่มจาน คอยมากออกมาอยู่บ้านชะโนด แล้วจึงออกมาอยู่บ้านทามวง (อำเภอเมืองสกลนคร) อีก ๕ ปี ปลุกชาวไม้ออกกินสักที่ จึงอพยพออกจากบ้านทามวงมาชวนพรรคพวกชาวบ้านบัว บ้านดอน ออกมาหาที่ทำกินใหม่ และได้ทำได้ที่ตั้งหมู่บ้าน ตรงริมวัดในปัจจุบันนี้ ผู้ที่อพยพออกมาในสมัยนั้นได้แก่ ศาสสมบัติ ศาหาญมนตรี ทั้ง ๒ คนนี้เป็นคนสกุล "ทิศนัจฉา" ส่วนพรรคพวกที่อพยพมาจากบ้านบัวบ้านดอนนั้นได้แก่ ศาเพ่งคำลวนมาจากบ้านบัว ศาพระศรี มาจากบ้านดอนพร้อมกับศาหลวงเกษ มาตั้งหมู่บ้านแล้วให้ชื่อหมู่บ้านครั้งแรกว่า "บ้านเชียงชุม" เนื่องจากมีบุคคลหลาย ๆ บ้านมารวมกันอยู่ที่นี่

ต่อมาได้มีผู้อพยพออกจากบ้านเชียงชุมไปอยู่ในทุ่งนา เรียกชื่อหมู่บ้านนั้นว่า "บ้านคอนสวรรค์" ต่อมาราษฎรเกิดเป็นโรคไข้ชกกันมาก เลยอพยพกลับมาอยู่ที่บ้านเชียงชุมอีก บ้านคอนสวรรค์จึงกลายเป็นบ้านร้าง

ต่อมาชื่อหมู่บ้าน "เชียงชุม" กลายมาเป็น "บ้านเชิงชุม" เนื่องจากความเข้าใจผิดของผู้ตั้งชื่อหมู่บ้าน

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๑๓๖ ปี

คอนกอย, บาน

บ้านคอนกอย ตั้งอยู่ห่างจากบ้านโนนทรายคำซึ่งอยู่ริมเส้นทาง รพช. ประมาณ ๔ กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ทั่วไป มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ลำน้ำอูน ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านทางทิศ ตะวันออกและทางทิศใต้ นอกจากนี้ก็มีห้วยคำไหล ห้วยคำผักหนามหนองหอยและหนองจอก เป็นต้น

บ้านคอนกอยมีจำนวนหลังคาเรือน ๔๔ หลังคาเรือน ประชากร ๕๔๓ คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา รองลงมาได้แก่การทำสวนแตงโม สตรีในหมู่บ้านนิยมทอผ้าฝ้าย เป็นงานอดิเรก มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๑ แห่งคือวัดศรีสวัสดิ์ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตอนต้นอยู่ ๑ แห่งคือโรงเรียนบ้านคอนกอย

นายสูง แก้วดี เป็นผู้ใหญ่วillage

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสูง แก้วดี อายุ ๕๕ ปี ผู้ใหญ่วillageบ้านคอนกอย เกิดที่บ้านคอนกอย ได้เล่า ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านคอนกอยนี้ตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๓ คือเมื่อ ๖๘ ปีมาแล้ว

สาเหตุที่เรียกว่าบ้านคอนกอยนั้น เนื่องจากบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ แรกก่อน เป็นป่าดง มีแต่กลอย จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านคอนกลอย" แต่เนื่องจากสำเนียงของ ภาษาถิ่นในนิคมตัวเก่า ฉะนั้นเมื่อครั้งชื่อหมู่บ้านเป็นทางการจึงได้ชื่อว่า "บ้านคอนกอย" มาจนถึงทุกวันนี้ ผู้ที่ชื่อหมู่บ้านคือ นายนวล ศรีกุลกิจ

ผู้ที่อพยพออกมาอยู่ที่นี่เป็นพวกแรกนั้น มาจากบ้านพอกใหญ่ ไคแก นายนวล ศรีกุลกิจ นายทุน อุปรีย์ นายจันทา ศรีสุทัศน์ และนายนวน แก้วดี รวม ๔ ครอบครัว มีจำนวน ผู้คนประมาณ ๑๐ คนเศษ

สาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านพอกใหญ่เนื่องจากมีที่นาอยู่ที่บ้านคอนกอย ประกอบกับมี ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ มากมาย นอกจากกลอยซึ่งใช้บริโภคแทนข้าวได้ จึงได้ออกมาตั้ง

บ้านเรือนอยู่ในนาเลย ไม่ไถ่กลับเขามากพอใหญ่อีก เพราะการเดินทางไปมาไม่สะดวกและ
อยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านเดิม

ทั้งนี้หมู่บ้านมาไถ่ผู้มีใหญ่มาปกครองมาแล้ว ๘ คนดังนี้คือ

๑. นายจันทา ศรีสุทัศน์
๒. นายชาติ ชาติเฝ้า
๓. นายทา อุปริย
๔. นายบัวทอง ชาติเฝ้า
๕. นายสูง แก้วดี
๖. นายคำไหล ศรีสุทัศน์
๗. นายลบ แก้วดี
๘. นายสูง แก้วดี

ดอน, บ้าน

บ้านดอน ตั้งอยู่ริมทาง รพช. สายบ้านสูงเนิน-บ้านสีแยก ห่างจากตัวอำเภอ
ประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ มีห้วยไร้ ไหลผ่านมีจำนวน
บ้านเรือน ๑๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๒๐๐ คน มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ มีวัดอยู่
ในหมู่บ้าน ๑ แห่งคือ วัดสามัคคีธรรม มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่งคือ
โรงเรียนบ้านดอน

นายเสถียร รัตนอาษา เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายคม สุราราช อายุ ๔๘ ปี ภารโรงโรงเรียนบ้านบัว อดีตผู้ใหญ่บ้านบัว ได้เล่า
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บรรพบุรุษของชาวบ้านดอนคือพรานลื้อ ออกมาจากบ้านพอกใหญ่ มาแสวงโชคพร้อมกับ
พรานเกรือ เมื่อพรานเกรือเลือกทำเลตั้งหมู่บ้านโคกหนองบัว พรานลื้อก็เลือกโคกบ้านดอน

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านดอน" ก็เพราะว่ามีไม้ชิงชันมากในบริเวณนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ริมห้วยไร่ จึงได้ชื่อว่าบ้านดอน ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านในสมัยนั้นเป็นที่ราบลุ่ม มีสัตว์ป่ามากมาย เลือ่มาก แต่พรานลือชกกลังใจที่จะตั้งหมู่บ้านอยู่ที่ชัยภูมิของบ้านดอนเดี่ยวนั้น จึงได้ไปพาพรรคพวก มาตั้งหมู่บ้านขึ้น ครบถ้วนทุกวันนี้

ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นก็ได้มีผู้อพยพออกจากบ้านดอนไปอยู่ตามไร่นา ซึ่งต่อมาได้ กลายเป็นหมู่บ้าน เช่น บ้านนาขาม บ้านชะหัวเมย และบ้านกุกน้ำซุ่น เป็นต้น

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๒๐๐ ปี

ท่าสองคอน, บ้าน

บ้านท่าสองคอน ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสาย พรรณานิคม-อากาศอำนวย โดยอยู่ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๖ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบมีที่นาล้อมรอบ แหล่งน้ำ ธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ห้วยปลาหาง ห้วยซอนขวางหนองหญ้าป่อง หนองซุง และหนองหวาย

บ้านท่าสองคอนมีจำนวนบ้านเรือน ๑๑๔ หลังคาเรือน ประชากร ๔๔๒ คน มีอาชีพในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ วัดประจำหมู่บ้านชื่อวัดศิริคำรณาราม มีโรงเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง ซึ่งกำลังขยายชั้นเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ในปีการศึกษา ๒๕๒๑ คือโรงเรียนบ้านท่าสองคอน

นายหนูพร พุฒมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางกานี่ กิณเรศ อายุ ๗๒ ปี ราษฎรบ้านท่าสองคอน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมา เป็นเวลา ๕๕ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

ผู้อพยพออกมาอยู่ที่หมู่บ้านนี้เป็นคนแรกคือ นายเชียงอ้วน ไชยสมบูรณ์ กับนายเชียงไสย แก้วกา ออกมาจากเมืองพรรณา โดยออกมาอยู่ที่นาดอน ต่อมาก็มีตาครุสังห์ แก้วกา ออก มาสมทบ หลังจากนั้นอีก ๔ ปี ก็มีพรรคพวกออกมาอยู่ควยเป็นจำนวนมาก

ครั้งแรกก็กระโจมอยู่ที่ริมหนองน้ำ บุ๊กเบิกป่าไปก่อนยังไม่ได้ตั้งบ้านเรือน แต่เรียกชื่อ หมู่บ้านว่า "บ้านหนองหญ้าป่อง" ต่อมานายเชียงโพธิ์ สังขสุวรรณ นายกค นายสุ แก้วกา

นายเซียงคำ นายมัน นายสีเฟิน พุทธมาตย์ ก็ติดตามออกมาอีก ได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น "บ้านท่าสองคอน"

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านท่าสองคอน" ก็เนื่องจากบริเวณที่หมู่บ้านอยู่ติดกับลำน้ำปลาหาง ซึ่งบริเวณนี้มีเกาะเล็ก ๆ อยู่ตรงกลางแล้วน้ำไหลผ่านทั้ง ๒ ข้าง เรียกว่าท่าสองคอน เมื่อมาตั้งหมู่บ้านจึงได้ตั้งชื่อว่าบ้านท่าสองคอนตามไปเลย

สำหรับผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันได้แก่

๑. นายอวน ไชยชมภู
๒. นายสุ แกวกา
๓. นายเกาะ แกวกา
๔. นายพิชัย แกวกา
๕. นายหนูพร พุทธมาตย์

อายุของหมู่บ้าน ๕๘ ปี

นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่ตรงหลักกิโลเมตรที่ ๗ ของเส้นทางสายพรมานนิคม-อากาศอำนวย มีจำนวนบ้านเรือนเรียงรายอยู่ริมทาง ประมาณ ๑๐ หลังคาเรือน ขึ้นอยู่กับบ้านท่าสองคอน แต่เรียกว่า "บ้านหลักเจ็ด" เนื่องจากตั้งอยู่บนหลักกิโลเมตรที่ ๗

ก็กล่าวแล้ว

บุคคลที่อพยพไปตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นคนแรกคือ เจ้าทิศไสย เป็นคนบ้านนาหัวช้าง มาอยู่บ้านท่าสองคอน แล้วชวนพรรคพวกมาบ้านท่าสองคอนออกไปตั้งหมู่บ้าน

นาขาม, บ้าน

บ้านนาขาม ตั้งอยู่ระหว่างบ้านดอนกับบ้านเชิงชุม ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นที่ราบมีน้ำล้อมรอบ และมีห้วยไผ่ไหลผ่าน

บ้านนาขาม มีจำนวนบ้านเรือน ๕๐ หลังคาเรือน ประชากร ๓๐๐ คน มีอาชีพในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ มีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดบ้านนาขาม มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านนาขามผดุงวิทยา

นายอวม ทิลารักษ์ เป็นผู้นำหมู่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายชาติ ทิลารักษ์ อายุ ๗๒ ปี ราษฎรบ้านนาขาม อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา ๕๖ ปีแล้ว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

ผู้มาตั้งบ้านนี้เป็นคนแรกคือ นายสุวิงศ์ ทิลารักษ์ กับนายปัด ทิลารักษ์ โดยออกมาจากบ้านถอน เมื่อประมาณ ๕๖ ปีมาแล้ว เดิมเรียกว่า "บ้านน้อยนาขาม" เนื่องจากมีน้อยหลังคาเรือน

สาเหตุที่เรียก บ้านนาขาม นั้นเนื่องจากมีต้นมะขามใหญ่อยู่ตรงปลายเนินของที่นาแห่งนี้ ไม่ทราบว่ามีใครมาปลูกไว้ แต่เป็นต้นมะขามที่มีมาแต่ดั้งเดิมแล้ว จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านนาขาม"

สาเหตุที่ออกมาจากบ้านถอนเนื่องจาก ๒ พี่น้องที่มีที่นาอยู่ใกล้บ้าน การไปมาลำบาก เนื่องจากท้องขามห้วยไผ่ออกมา ในตอนนั้นยังไม่มีสะพาน จำเป็นต้องลุยน้ำ หรือว่ายน้ำข้ามมาในตอนแรกมีเพียง ๒ ครอบครัว ประมาณ ๑๗ คน ต่อมาก็มีผู้คนทยอยออกมาอยู่เรื่อย ๆ จนกลายเป็นหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้ และได้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้านมาแล้ว ๕ คนคือ

๑. นายสุวิงศ์ ทิลารักษ์
๒. นายคุณ สุนาพรหม
๓. นายทอง ทุมลี
๔. นายสมศรี ทิลารักษ์
๕. นายอวม ทิลารักษ์

นาขอน, บ้าน

บ้านนาขอนตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออกเพียง ๑๗ กิโลเมตร มีทางแยกเข้าหมู่บ้าน ที่บ้านโนนทรายคำ ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบ ยังคงมีป่าไม้เบญจพรรณอยู่ทั่วไป มีลำน้ำอันโหลผาทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติอีกหลายแห่งได้แก่ ห้วยน้ำคำ หนองชุมแช หนองนาแซง และหนองคอง เป็นต้น

บ้านนาซอนมีจำนวนบ้านเรือน ๑๘ หลังคาเรือน ประชากร ๑๒๔ คน มีวัดรวม
กับบ้านโนนทรายคำชื่อ วัดแสนสำราญ แต่ที่หมู่บ้านนาซอนก็มีศาลาพัก แต่ยังไม่มีการสงฆ์
ประจำ โรงเรียนประจำหมู่บ้านเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นรวมกับบ้านโนนทรายคำ
นายกองแก้ว วรกี เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายหนู รูปพรหม อายุ ๓๕ ปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนาซอน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็น
เวลา ๒๐ ปีแล้วได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

สาเหตุที่เรียกว่า บ้านนาซอนนั้น เนื่องจากลักษณะการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้านนี้
ถ้าเข้าไปในที่นา ฉะนั้นบ้านเรือนจึงอยู่ใกล้ๆ คือ มีนาล้อมรอบอยู่ทั้ง ๒ ข้าง ยกตัวอย่าง
เช่น ผู้เล่าเองก็พำนักอยู่หลังบ้านนี้เอง คนอื่นๆเช่นเดียวกัน มักจะมีที่นาอยู่ติดกับบ้าน จึง
เรียกว่า "บ้านนาซอน" คำว่า ซอน ตรงกับภาษาไทยกลางว่าแซง หรือแทรกแซง นาซอนก็คือ
ที่นาที่แซง เข้าไปในหมู่บ้านหรือบริเวณบ้าน

บรรพบุรุษของบ้านนาซอน อพยพมาจากบ้านพอกใหญ่ มีนายอูม วรกี กับนายหงษ์
ศรีบุญ ๒ ครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นั่น เมื่อ ๔๕ ปีมาแล้ว ผู้ที่ตั้งชื่อหมู่บ้านคือ
นายอูม วรกี เพราะเหตุว่าหมู่บ้านนี้อยู่กลางทุ่งนาและตั้งบ้านเรือนซอกซอนเข้าไปในที่นา
เหตุที่อพยพออกจากบ้านเดิมนั้น เนื่องจากคับแคบไม่มีที่อยู่ที่ดิน เลยอพยพออกมาทำมาหากิน
ที่นี่

นายกองแก้ว วรกี อายุ ๔๒ ปี ผู้ใหญ่บ้านนาซอน เกิดที่บ้านนาซอน ได้เล่า
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านนาซอน เดิมขึ้นอยู่กับบ้านโนนทรายคำ ได้ตั้งเป็นหมู่ที่ ๑๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔
เมื่อหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนได้ ๑๒ หลังคาเรือน สำหรับประวัติหมู่บ้านตามที่พ่อแม่เล่าให้
ฟังนั้น ได้ความว่า ตอนแรกได้ออกมาทำนา โดยมีบ้านอยู่ที่บ้านพอกใหญ่

ต่อมาเห็นว่าที่บ้านพอกใหญ่คับแคบ จึงอพยพออกมาอยู่ที่นี่ของแต่ละคน ผู้ที่พามา คือ
นายอูม วรกี นายหงษ์ ศรีบุญ นายหนู นศรีสุทัศน์ และนายเสน ศรีบุญ รวม ๔ ครอบครัว

สาเหตุที่เรียกว่า บ้านนาซอนนั้น เนื่องจาก ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของหมู่บ้านนี้ชกซอนเข้าไป
ในที่นา จึงเรียกว่า "บ้านนาซอน"

อายุของหมู่บ้าน ๔๕ ปี

นาตากาง, บ้าน

บ้านนาตากาง ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๑ กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่
หมู่บ้านนี้ทางแยกเข้าหมู่บ้านหลักกิโลเมตรที่ ๗ ของเส้นทางสายพรมานิคม-อากาศอำนวย
ประมาณ ๔ กิโลเมตร บ้านนาตากาง มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบ มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ
ห้วยปอแดง ห้วยปลาหาง และหนองควายหมม อยู่ในอาณาเขตของหมู่บ้าน

บ้านนาตากางมีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๕ หลังคาเรือน ประชากร ๗๕๐ คน ส่วน
ใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา วัดประจำหมู่บ้านคือ วัดราษฎร์ศรัทธา มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
ตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านนาตากาง

นายแมง ผาอินทร์ เป็นผู้ใหญ่วillage

ประวัติของหมู่บ้าน

นายแมง ผาอินทร์ อายุ ๕๑ ปี ผู้ใหญ่วillage เกิดที่บ้านนาตากางได้เล่า
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านนาตากาง อพยพออกมาจากบ้านขมิ้น ตำบลวังยาง ผู้ที่มาครั้งแรกได้แก่นายซุย
ไชยปัญหา เมื่อประมาณ ๗๒ ปีมาแล้ว สาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านขมิ้นนั้นเนื่องจาก
ขยายหมู่บ้านไม่ได้ ประกอบกับมาเห็นถิ่นฐานทางน้ำที่ท่าหาหินกว้างขวางก็อพยพออกมาอยู่ที่
สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนาตากาง" นั้น เนื่องจากสมัยก่อนมีบ้านร้างอยู่
หลังหนึ่ง สืบสาวราวเรื่องก็ความว่า มีบุคคลชื่อ ตากาง* เคยมาอาศัยอยู่ที่นั่น เกิดเจ็บไข้ได้ป่วย

* ตา, อีตา เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ ใช้เรียกผู้ชายที่สูงอายุ ถ้าเป็นเพศหญิงใช้ว่า
นายหรืออีนาย

ก็เลยอพยพหนี ฉะนั้นพอพวกที่มาจากบ้านขมิ้นมาตั้งหมู่บ้านจึงให้ชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านนาตากง"

พวกที่อพยพออกมาตอนแรกนั้น นอกจากนายชยุ ไชยปัญหา แล้วก็มี นายสา ศรีไทย นายเคน ไชยปัญหา และนายหนอน สุวรรณรงค์ มีผู้คนประมาณ ๒๕ คน ทั้งแก๊งหมู่บ้านมาไม่เคยเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเลย มีผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้านมาแล้ว ๖ คน คือ

๑. นายชยุ ไชยปัญหา
๒. นายเต ไชยปัญหา
๓. นายบาง บุตรศรี
๔. นายเท ศรีไทย
๕. นายเฮา ไชยปัญหา
๖. นายแมง ผาอินทร์

โนนทรายคำ, บ้าน

บ้านโนนทรายคำ ตั้งอยู่ริมเส้นทาง รพช. สายบ้านสูงเนิน-บ้านดีแยก ห่างจากตัวอำเภอ ๒๒ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นเนินสูง มีลำน้ำคำรอบหมู่บ้าน

บ้านโนนทรายคำ มีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๕ หลังคาเรือน ประชากร ๘๐๔ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ได้แก่ การทำนา รองลงมาคือ การหาปลาขาย และรับจ้างทั่วไป มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดแสนสำราญ มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านโนนทรายคำ

ประวัติของหมู่บ้าน

นายสอน ไชยวุฒิ อายุ ๖๒ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านโนนทรายคำ เกิดที่บ้านโนนทรายคำ ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้าน มาจากจังหวัดอุบลราชธานีแล้วมาอยู่บ้านคอนกเมฆ จึงได้ออกมาอยู่กับโรนา ซอวา นายจันทะ ช่างคำ ต่อมา นายง ไชยวุฒิ นายขาว เซษฐสิงห์ และนายเสริฐ ไชยวุฒิ ก็อพยพออกมาจากบ้านพอกใหญ่ เมื่อมาตั้งหมู่บ้านแล้ว ก็ตั้งวัดขึ้นให้ชื่อว่า

"วัดโนนทรายคำ" และให้ขอหมู่บ้านว่า "บ้านโนนสายคำ" เนื่องจากมีสายน้ำคำ อยู่รอบ บริเวณหมู่บ้าน แต่เวลาขอขงหมู่บ้าน กลับเขียนเป็นบ้านโนนทรายคำ

สาเหตุที่อพยพมาจากบ้านเดิมก็เนื่องจาก ต้องการออกมาหาที่ทำกิน เห็นว่าที่บริเวณนี้ เป็นที่ราบ ห่างจากบ้านอื่น ๆ เหมาะสมในการขงหมู่บ้าน จึงได้ขงบ้านเรือนขึ้น

ขงแต่ขงหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านปกครองขงนี้คือ

๑. นายสุข ศรีลาราช
๒. นายสอน ไชยวุฒิ
๓. นายเทือง ศรีลาราช
๔. นายทอง ศรีลาราช
๕. นายลวน สอนสมนึก

อายุขงหมู่บ้าน ประมาณ ๕๕ ปี

โนนพอก, บ้าน

บ้านโนนพอกขงอยู่ห่างจากบ้านสายรองขา ประมาณ ๑ กิโลเมตร และห่างจากตัว อำเภอสวน ๓๒ กิโลเมตร บ้านโนนพอกมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบอยู่บนเนินสูง มีห้วยไผ่ และห้วยสายรองขาไหลผ่าน มีจำนวนบ้านเรือน ๒๗ หลังคาเรือน ประชากร ๒๒๕ คน มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ มีวัดรวมกับบ้านสายรองขา ชื่อวัดบุญญากิตาราม มีโรงเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านโนนพอก

นายบุญมา จิตอาคะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติขงหมู่บ้าน

นายบค นาโควงค์ อายุ ๗๔ ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านโนนพอก ได้เล่าประวัติขง หมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

บ้านโนนพอก ขงที่หลังบ้านสายรองขา ประมาณ ๑๐ ปี คือ เมื่อประมาณ ๔๔ ปี มาแล้ว บรรพบุรุษขงบ้านโนนพอกอพยพมาจากบ้านนางัว (อำเภอศรีสงคราม)

มีเจ้าเชียงพันธุ อุตสาหกรรม กับ เจ้าจารย์ลา โคตรพรหม และญาติพี่น้องของบุคคลทั้งสองก็
ติดตามมา เช่น นายอ้อ อุตสาหกรรม น้องชายของ เจ้าเชียงพันธุ อุตสาหกรรม สาเหตุที่
อพยพมาจากบ้านเดิมนี้ เนื่องจากมีไร่นาอยู่ไกล จึงออกมาอยู่ในที่ไร่นาจนกลายเป็นหมู่บ้านใน
ที่สุด

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านโนนพอก" เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านเป็นเนิน มีต้นพอกมากมาย
ปัจจุบันนี้ยังอยู่ที่บริเวณโรงเรียน ๓๔ คน

ทั้งแก่งหมู่บ้านไม่เคยเปลี่ยนชื่อบ้านเลย และมีผู้ใหญ่บ้านปกครองตั้งแต่คนจนถึง
ปัจจุบัน ดังนี้คือ

๑. นายพันธุ อุตสาหกรรม
๒. นายบาง โคตรพรหม
๓. นายบค นาโควงศ์
๔. นายพิมพ์ อุตสาหกรรม
๕. นายบุญมา จิตอาคะ

บะหว่เมย, บ้าน

บ้านบะหว่เมย ตั้งอยู่ห่างจากบ้านดอน ๕ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ
๒๓ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง มีห้วยไร่ และห้วยวังแคนไหลผ่าน
มีหนองน้ำอีกหลายแห่ง เช่น หนองหว่เมย หนองยางบา หนองจุก และหนองบันเคา

บ้านบะหว่เมย มีจำนวนบ้านเรือน ๕๗ หลังคาเรือน ประชากร ๒๒๔ คน มี
อาชีพทำนา เป็นส่วนใหญ่ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน ๒ แห่งคือ วัดอัมพวันาราม และวัดบ้านบะหว่เมย
มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านบะหว่เมย

ประวัติของหมู่บ้าน

นายขาว ทิลารักษ์ อายุ ๘๕ ปี ราษฎรบ้านดอน ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน
เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

บุคคลที่อพยพออกไปอยู่บ้านมะหะหมะครั้งแรกได้แก่ คาเชียงนาง เชื่อนกองแก้ว กับตาเชียงทน ทิดารักษ์ ต่อมาก็คือ เชียงอาจ ทิดารักษ์ คาโสม ลุนจักร และ อาจารย์สี อินโจอม ทะยอยออกจากบ้านดอนไปอยู่บ้านมะหะหมะ ไม่ได้ออกไปพร้อมกันทีเดียว สาเหตุที่อพยพออกไปก็เนื่องจากไม่มีไรนา เลยออกไปหาไรนาทางโน้น ซึ่งกว้างขวางกว่า จนกระทั่งต่อมา กลายเป็นหมู่บ้าน

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านมะหะหมะ" นั้นเนื่องมาจากมีคนในสมัยก่อน ไปล่าควายป่า ภาษาผู้ไทยเรียกว่า "เมย" เมื่อล่าได้แล้วก็นำไปฆ่าและที่หนองน้ำแห่งหนึ่ง เสรีแล้วก็ทิ้งหมีนั้นไว้ ประกอบกับบริเวณหนองน้ำแห่งนี้เป็นชายป่า มีที่ลุ่มที่สามารถทำนาได้ เรียกว่า "บะ" จึงได้ชื่อว่า "บะหะหมะ" เมื่อตั้งหมู่บ้านแล้วจึงได้ชื่อว่า "บ้านมะหะหมะ"

ตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านมา มีผู้ใหญ่บ้านปกครองเป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. นายคำ ทะชัย
๒. นายแสน เชื่อนกองแก้ว
๓. นายคำ แสงมณี

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๖๐ ปี

บะฮี, บ้าน

บ้านบะฮี ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสาย พรรณานิคม-อากาศอำนวย โดยอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๑ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นที่ราบลุ่มชายป่า มีห้วยคงยาง และห้วยไผ่ไหลผ่าน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๖๕ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๒๐๒ คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มีวัดอยู่ ๒ แห่ง คือ วัดสว่างจิต และวัดป่าดอกแก้ว มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านบะฮี

นายสมาน นรสาร เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายหนูรัตน์ กอนแพง อายุ ๖๕ ปี ราษฎรบ้านบะฮี อาศัยอยู่ในบ้านบะฮีมาแล้ว ๕๕ ปี ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า

ชาวบ้านบะฮี อพยพออกมาจากบ้านมกมาด เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ผู้ที่อพยพออกมาได้แก่ นายบุญ จันทรแก้ว นายคง บานคง นายบุญมี สุนันธรรม นายหลาย นรสาร และ นายธรรม กอนแพง รวมเป็น ๕ ครอบครัว พากันออกมาประมาณ ๒๐ คน

สาเหตุที่อพยพออกมาจากบ้านมกมาด เนื่องจากต้องการที่นา เลยออกมาจับจองเอา ที่นาในที่นี้ ในสมัยนั้นบริเวณนี้เรียกว่า "บะคับเตา" เนื่องจากมีไม้คับเตามากเป็นป่าอยู่ พอเขาคน ผู้พามาตั้งเรียกว่า "นาบะคับเตา" เนื่องจากเป็นชายป่ามีต้นไม้ที่สามารถจะทำนาได้เรียกว่า "บะ" ซึ่งยารัฐขึ้นไปทางเหนือจนกระทั่ง เร็วเล็ดลงไปตามลำน้ำ ที่ตรงนี้เรียกว่า "นายอบบะฮี" มาจนทุกวันนี้

ส่วนสาเหตุที่เรียกหมู่บ้านว่า "บ้านบะฮี" เนื่องจาก ก่อนจะมาตั้งบ้านนี้ เห็นว่า บะฮีนั้นยารัฐขึ้นไป ในขณะมีน้ำคำ ยาวไปถึงบ้านบัว บ้านดอน ยอดมามาสิ้นสุดที่บ้านบะฮีนี้ เลยเรียกว่า "บะฮี" แล้วก็มีลำห้วยเล็ก ๆ เป็นสายยาวไปทางบ้านบัว บ้านดอน มี พื้นที่พอที่จะทำนาได้ ลำห้วยนี้พอผ่านแต่ละบ้านก็จะเรียกต่าง ๆ กันเช่น เมื่อผ่านบ้านสร้างหิน เรียกว่า "ห้วยคงยาง" ผ่านบ้านดอน เรียกว่า "ห้วยไผ่" แล้วก็ไหลไปรวมกับลำน้ำอุ่น

ผู้ที่เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านคือผู้มาตั้งหมู่บ้านครั้งแรก มีนายคง เป็นผู้พาพรรคพวก ๔ คน มาก่อนที่จะพบทำเลตั้งหมู่บ้าน ก็เนื่องจากบิดาของนายคง ซึ่งอยู่ที่บ้านเชียงเพ็งไปแต่งงานกับ กนบ้านมกมาด พอเดินทางเที่ยวไปเที่ยวมาหลายครั้งเห็นว่าที่ตรงนี้มีที่แคว้ง ฟ้า และสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ ก็เลยมาจับจองเป็นหมู่บ้าน

สำหรับพวกที่อพยพมารุ่นที่ ๒ นั้น ได้แก่ นายกา พรหมนาค อพยพมาเมื่อ ๕๐ ปี มาแล้ว บ้านบะฮีนี้ มีผู้ใหญ่บ้านปกครองมาแล้ว ๔ คนคือ

๑. นายบุญ จันทรแก้ว
๒. นายธรรม กอนแพง
๓. นายคำมี พรหมนาค

* คำว่า - น้ำคำ ออกมาจากไคกัน (พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง หน้า ๒๒๐-๒๒๑)

๑. นายศรียา ทุมลี
๒. นายหนูทา ทุมลี
๓. นายกา กอนแพง
๔. นายทอน รัตนวงศ์
๕. นายสมาน นรสาร

อายุของหมู่บ้าน ๔๘ ปี

บ้าน

บ้านบัว ตั้งอยู่ริมทาง รพช. สายบ้านสูงเนิน-บ้านสีแยก อยู่ห่างจากตัวอำเภอ
ประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง มีป่าไม้เบญจพรรณอยู่ทั่วไป
ลักษณะดินเป็นดินกรวด มีหนองน้ำที่สำคัญคือ หนองบัว มีฝายกั้นน้ำและประปาประจำหมู่บ้านด้วย

บ้านบัวมีประชากรทั้งสิ้น ๗๖๓ คน มีจำนวนบ้านเรือน ๑๒๗ หลังคาเรือน
ประชากรมีอาชีพทำนา มีวัดในหมู่บ้าน ๒ แห่งคือ วัดสระพังทอง และวัดสันติสังฆาราม
ในด้านการศึกษา บ้านบัวมีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ๑ แห่งคือ โรงเรียน
บ้านบัว (สระพังวิทยา) นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนมัธยมประจำตำบลอีก ๑ แห่ง ซึ่งได้รับอนุมัติ
ให้เปิดสอนในปีการศึกษา ๒๕๒๑ นี้ด้วย

นายเกษม ทุมกิจจะ เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายคุม สุราราช อายุ ๔๘ ปี ภารโรงโรงเรียนบ้านบัว (สระพังวิทยา) อดีต
ผู้ใหญ่บ้านบัว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๐ ว่า

บ้านบัวนี้ พรานเครือกับพรานพวก ๘ กรอบครัวพากันมาตั้งรกรากก่อน เหตุที่ชื่อบ้านบัว
เนื่องมาจากที่คนหมู่บ้านมีหนองน้ำ ๒ แห่ง มีน้ำตลอดปีและมีบัวซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ
พรานเครือจึงเลือกเอาเป็นทำเลที่คนหมู่บ้านและโคตงซื้อหมู่บ้านว่าบ้านบัว

บรรพบุรุษของชาวบ้านนั้นเดิมอยู่ที่เมืองบก เมืองวัง ผังซ้ายแม่น้ำโขง ปัจจุบัน
โคกแก้งเซโปน ของประเทศลาวนั่นเอง เมื่ออพยพมาแล้วก็มาแวะที่บ้านพอกใหญ่แล้วก็ออก
มาแสวงโชค จนกระทั่งมาพบชัยภูมิที่เหมาะสมในการตั้งหมู่บ้านที่บ้านมัว จึงได้พาพรรคพวก
มาอยู่ที่นั่นจนกระทั่งมีลูกหลานสืบต่อมาจนปัจจุบันนี้

อายุของหมู่บ้านประมาณ ๒๐๐ ปี

นายคุณ สุรราชโคเลาประวัติของบ้านมัวไว้ในหนังสือเกิดจากมัวว่า

"แต่ก่อนชาวผู้ไทยตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองบกเมืองวังปากแม่น้ำโขง ประเทศลาว
ในสมัยนั้นเมืองบกเมืองวังเจริญมากเป็นเมืองที่เดียว แต่ทว่าวันนั้นเป็นเพียงหมู่บ้านเท่านั้น
ขึ้นอยู่กับแขวงเซโปน

อพยพมาตั้งในที่นี้ในคราวที่สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ไปตีได้เมืองเวียงจันทน์รวม
ทั้งหัวเมืองลาวไ้ทั้งหมด เมื่ออพยพมาแล้วก็มาตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วคองค้ำแล้วมาตั้งบ้านเรือน
อยู่แถวคุ้มวัดสะพานคำ คุ้มวัดศรีชมภู ในเมืองสกลนคร ต่อมาจึงได้ออกมาทำมาหากินที่หมู่บ้าน
คูซาท ทางทิศตะวันตกของบ้านคางสูงปัจจุบันนี้ มาอยู่ได้ปีเศษก็มีสองศรีพี่น้องคือ พรานเคว้อกับ
พรานลือ นำพรรคพวกมาตั้งบ้านเรือนจึงเกิดบ้านมัว-บ้านดอนดงแคนันเป็นต้นมา"

สำหรับบรรพบุรุษของบ้านมัวนี้มีดังต่อไปนี้คือ

๑. คุณตาชาภูธร (นายสอน) เป็นคนสกุล "สอนวงษา" มีบุตรธิดา ๘ คน
๒. คุณตาพระโบราณ เป็นคนสกุล "คำจวง" มีบุตรธิดา ๔ คน
๓. คุณตาเพมกอด (นายกิจ นางทุม) เป็นคนสกุล "ทุมกิจจะ" มีบุตรธิดา ๖ คน
๔. คุณยายอ่ำ เป็นคนสกุล "อินโจอม" มีบุตรธิดา ๗ คน
๕. คุณตาหลวงปากคี เป็นคนสกุล "ปากคี" มีบุตรธิดา ๖ คน
๖. ชุนแก้ว และน้องคือ อินทปัญญา เป็นคนสกุล "วงศ์เข้มมา" มีบุตรธิดา

รวมทั้งสิ้น ๑๑ คน

คุณ สุรราช "ประวัติบ้านมัว" เกิดจากมัว หน้า ๒๗ - ๓๒.

๗. นายสี นางจำปา เป็นต๋นสกุล "ศรีจำปา" มีบุตรธิดา ๗ คน
๘. นายพิม นางพา ต๋นสกุล "พิมพา" มีบุตรธิดา ๓ คน
๙. ตามหาเทพ น้องของนายพิม ใช้นามสกุล "พิมพา" มีบุตรธิดา ๔ คน
๑๐. คุณตาปลัด เป็นต๋นสกุล "จุนจักร" มีบุตรธิดา ๓ คน
๑๑. นางคำตา ต๋นสกุล "ปัดะราช" มีบุตรธิดา ๖ คน
๑๒. นายเคน ต๋นสกุล "ภาสี" มีบุตรธิดา ๔ คน
๑๓. นายคำภา ต๋นสกุล "คำลีษา" มีบุตรธิดา ๖ คน
๑๔. คุณตาหลวงอาษา ต๋นสกุล "สุราราช" มีบุตรธิดา ๓ คน

สำหรับพรานเกรือนเป็นต๋นสกุล "อินโหม"

บ้านบวนี้เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวมีผู้ใหญ่บ้านปกครองดังนี้คือ

๑. คุณตาปลัด
๒. นายแพงคำดวน
๓. นายโคตรวงษา

ต่อมาได้แยกออกเป็นบ้านบวหรือบ้านบวใหญ่ มีผู้ใหญ่บ้านปกครองเป็นลำดับมาดังนี้คือ

๑. คุณตามหาราช
๒. นายด็ก
๓. คุณตามหาราช
๔. นายเถื่อน จุนจักร
๕. นายลุน ทุมกิจจะ
๖. นายเสาร บาคคี
๗. นายเกษม ทุมกิจจะ

บ้านน้อย, บ้าน

บ้านบ้านน้อยตั้งอยู่ติดกับบ้านบว หมู่ที่ ๑๕ อยู่ห่างจากตัวอำเภอ ๒๑ กิโลเมตร
มีจำนวนบ้านเรือน ๑๘๐ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๒๕ คน มีวัดประจำหมู่บ้าน

๑. แห่งคือ วัดศรีรัตนาราม มีโรงเรียนรวมกับบ้านบัว หมู่ที่ ๑๕

นายออก ทุมกิจจะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายจำนงค์ คำจวง อายุ ๒๗ ปี ครูโรงเรียนบ้านบัว (สระพังวิทยา) เกิดที่บ้านบัว ได้เล่าประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๑ ว่า บ้านบัวน้อยนี้มีบรรพบุรุษเช่นเดียวกับบ้านบัว หมู่ที่ ๑๕ แต่เมื่อมาตั้งหมู่บ้านแล้วก็ได้ขยายออกไปเรื่อย ๆ จึงได้แบ่งเขตกันปกครอง มีผู้ใหญ่บ้านต่างหาก แต่ความจริงแล้วเป็นบ้านเดียวกัน

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านบัวน้อย" เนื่องจากจากบ้านบัวเดิมนี้ใกล้กับมากอน พอต่อมาเมื่อมีผู้คนอพยพออกมาตั้งบ้านเรือนใหม่ใกล้ ๆ กันนี้จึงได้เรียกหมู่บ้านที่แยกออกมาว่า บ้านบัวน้อยแล้ว เรียกชื่อบ้านเดิมว่าบ้านบัวใหญ่

บ้านบัวน้อยนี้เดิมขึ้นอยู่กับตำบลพอกใหญ่ ต่อมาจึงได้มาขึ้นกับตำบลสว่างคือ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ มีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่คนจนถึงปัจจุบันดังนี้

๑. นายมี สอนวงษา (๒๔๔๘ - ๒๔๖๐)
๒. นายไชย สุราราช (๒๔๖๐ - ๒๔๘๓)
๓. นายทอง ลุนจักร์ (๒๔๘๓ - ๒๕๐๓)
๔. นายคุม สุราราช (๒๕๐๓ - ๒๕๑๒)
๕. นายออก ทุมกิจจะ (๒๕๑๒ - ปัจจุบัน)

นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านเล็ก ๆ ประมาณ ๑๒ หลังคาเรือน ขึ้นกับบ้านบัวน้อย หมู่ที่ ๕ คือบ้านคำประมง อยู่ห่างจากบ้านบัวน้อยไปทางทิศตะวันออก ๓ กิโลเมตรคือ "บ้านคำประมง" ซึ่งเดิมเรียกว่า "บ้านนาคำ" ต่อมาเมื่อเจ้าหน่ที่จากกรมประมงมาส่งเสริมการเลี้ยงปลาให้เกษตรกรบ้านนี้นั้น นายเชื้อม บิกร อดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านบัว (สระพังวิทยา) จึงตั้งชื่อให้ใหม่ว่า "บ้านคำประมง" เนื่องจากมีน้ำคำอยู่ในบริเวณนี้ทำให้พื้นที่อุดมสมบูรณ์ตลอดปี

บุคคลที่อพยพออกไปอยู่ที่บ้านคำประมง เป็นคนแรกคือ ดุงจาร์ยศรี สอนหงษาและ
นายสาย สอนหงษา โดยออกไปทำสวนอยู่ก่อน เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ต่อมาได้มี
ผู้อพยพออกไปจากบ้านน้อย บัวใหญ่อีกจนกลายเป็นหมู่บ้าน ประมาณ ๕๐ คน จึงได้ขอตั้ง
เป็นหมู่บ้านขึ้นแตง ไม่ไกรบอมนัต

สร้างหิน, บ้าน

บ้านสร้างหินตั้งอยู่ห่างจากบ้านมะฮีประมาณ ๓ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอ
ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบเหมาะแก่การทำนา มีจำนวนบ้าน
เรือน ๕๔ หลังคาเรือน ประชากร ๓๒๐ คน มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน
๑ แห่งคือ วัดโพธิ์ศรี มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่ง คือโรงเรียนบ้าน
สร้างหิน ซึ่งสร้างด้วยเงินของ กรป.กลาง และสมเด็จพระสังฆราช ได้เสด็จทำพิธีเปิดเพื่อ
ความเป็นศิริมงคลแก่โรงเรียนด้วย

ประวัติของหมู่บ้าน

นายฉาย ทิพย์ทอง อายุ ๕๗ ปี ราษฎรบ้านสร้างหิน เกิดที่บ้านสว่าง โคเลา
ประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๔ ว่า

บ้านสร้างหินเดิมเป็นที่นาของประชาชนบ้านสว่าง ผู้ที่อพยพออกมาอยู่ที่นี่เป็นครั้งแรกคือ
นายบุญเพ็ง ทิพย์ทอง และนายอินทิสาร จันทรหลา ๒ ครอบครัวมีผู้คนประมาณ ๑๔ คน
ต่อมาชาวบ้านตาล อำเภอศรีสงครามได้อพยพออกมาสมทบมีหลายหลังคาเรือนขึ้น จึงได้อพยพ
ขึ้นมาอยู่ตรงบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันนี้

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านสร้างหิน" เนื่องจากมีบ่อน้ำอยู่แห่งหนึ่ง มีน้ำใส
ใครไปใครมาก็ได้อาศัยกัน อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ชาวบ้านเรียกว่า "สร้างหิน" ต่อมา
เมื่อมาตั้งหมู่บ้านจึงได้ชื่อว่า "บ้านสร้างหิน"

ตั้งแต่ตั้งหมู่บ้านมาจนถึงปัจจุบันนี้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองต่อ ๆ กันมาเป็นลำดับดังนี้คือ

๑.	นายบุญเพ็ง	ทิพย์ทอง
๒.	นายลบ	จันทร์หลา
๓.	นายกอย	สีหาราช
๔.	นายเคน	ชาติพิศด
๕.	นายบุกกา	สีหาราช

อายุของหมู่บ้าน ๕๖ ปี

สว่าง, บาน

บ้านสว่าง ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอพรรณานิคมไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๑๖ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง ส่วนมากเป็นดินปนทราย ส่วนที่อยู่แถบริมลำน้ำอนกับลำน้ำปลาหางเป็นที่ราบลุ่ม

บ้านสว่างมีจำนวนบ้านเรือน ๑๖๕ หลังคาเรือน ประชากร ๑,๐๐๑ คน มีวัดประจำหมู่บ้าน ๑ แห่งคือ วัดพุทธาวาส มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นอยู่ ๑ แห่งคือ โรงเรียนบ้านสว่าง

นายแซม ราชวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางสุวรรณ จันดีชัย อายุ ๕๔ ปี ครูโรงเรียนบ้านสว่าง เกิดที่บ้านสว่าง ไก่เลาประวัติของหมู่บ้านเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

สาเหตุที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านสว่าง" เนื่องมาจากมีตำนานเล่าต่อ ๆ กันมาว่า เขาไปคล้องช้างและไล่ตามลาซางมาสว่างที่บ้านสว่างนี้ จึงได้ชื่อว่าบ้านสว่าง

ส่วนบรรพบุรุษของบ้านสว่างนั้น อพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง แลมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสว่าง จนกระทั่งต่อมาบ้านสว่างนี้ได้เป็นเมือง มีอุปฮาด ราชวงศ์ มาปกครอง จนได้สืบเชื้อสายมาถึงปัจจุบันนี้ เป็นคนว่าพวกนามสกุล "ราชวงศ์" และ "สุราษฎร์"

จากหนังสือที่ระลึกเที่ยวบ้านสว่าง ไกล่ลาวถึงบ้านสว่างไว้ว่า ๑ ภูมิลำเนาเดิมของบ้านสว่างนั้น ตั้งอยู่ที่นาแปะไปน ประเทศลาว ขณะนั้นขึ้นอยู่ในความปกครองของเมืองสุวรรณมืองโคย องซาน เป็นเจ้าเมือง แต่เนื่องจากเกิดความอึดอัดขัดสนในการทำมาหากิน เมื่อมีเจ้าเมืองเกษมศรีมา (เมืองเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี) ไปชักชวนจึงไ้อพยพครอบครัวบรรดาพี่น้องเผ่าโยยขามแม่น้ำโขง มาอาศัยอยู่ที่บ้านนาทงแสนทอง อำเภอเมืองสกลนคร และไ้แยกย้ายกันไปอยู่ที่บ้านยงขึ้นก พวกหนึ่งไปอำเภอรานนิวาส ซึ่งสมัยนั้นคือบ้านกุดลิงพวกหนึ่ง พวกที่อยู่ที่บ้านนาทงแสนทอง (อำเภอพังโคน) ไ้อพยพต่อมาอีกจนกระทั่งถึง ท่าแกงหาดยาว คือบ้านสว่างในปัจจุบันนี้ สังเกตเห็นว่าเป้นบ้านเก๋ามากอน จึงไ้บุกเบิกตั้งบ้านเรือนกันขึ้นแล้วไปขอตั้งเมือง จากเจ้าเมืองยโสธร เมื่อไ้กราบอนุญาติแล้วจึงไ้ตั้งอุปฮาด ราชวงศ์ปกครองเมือง ไ้โดยมีตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. เจาราชวงศ์ (เจ้าเมือง)
๒. เจาอุปฮาด (รองเจ้าเมือง)
๓. เจ้าเมืองขวา
๔. เจ้าเมืองซ้าย
๕. พระโฆษราช
๖. พระสุวรรณราช
๗. พระสุวรรณแสน
๘. จันทรขมภู
๙. จันทรทองทิพย์
๑๐. คำพอนี่
๑๑. จา
๑๒. พรหมวิน

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๕ รองอำมาตย์เอกหลวงพินิจพนมเขต นายอำเภอ

พรรณานิคม โดยยกบ้านสว่าง ซึ่งเกิดขึ้นอยู่กับตำบลวังยาง เป็นตำบล มีกำนันคนแรกคือ นายคำไหล ราชวงศ์ ต่อมาโคแก นายสังข์ มาตรา และ ส.ค.บัว ราชวงศ์ มีสารวัตรกำนันและผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่คนจนถึงปัจจุบันดังนี้คือ

๑. นายศุภนัย ราชวงศ์
๒. นายพล สุราษฎร์
๓. นายสอน สุราษฎร์
๔. นายขันธ กบิลพัฒน์
๕. นายเลือน ราชวงศ์
๖. นายแซม ราชวงศ์

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๒๐๐ ปี

สายรองชา, บ้าน

บ้านสายรองชา ตั้งอยู่ห่างจากบ้านหนองคองเพียง ๑ กิโลเมตร ห่างจากเส้นทาง รพช. สายบ้านสูงเนิน-บ้านสี่แยก ๕ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากหัวอำเภอด ๓๐ กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นที่ราบ มีห้วยสายรองชา และห้วยไผ่ไหลผ่าน

บ้านสายรองชา มีจำนวนบ้านเรือน ๓๒ หลังคาเรือน ประชากร ๒๐๖ คน อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ โคแก การทำนา มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดบุญญากิตาราม และมีโรงเรียนอยู่ที่บ้านโนนพอก

นายแสง จิตอาคะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นายบก นาโควงศ์ อายุ ๗๔ ปี ราษฎรบ้านสายรองชา อดีตผู้ใหญ่บ้านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลา ๓๕ ปีแล้ว โคเลาประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๐ ว่า

นายเทา จิตอาคะ กับนายอิน นาโควงศ์ สองพี่น้องมาอยู่เป็นคนแรก ทั้งสองคนนี้อพยพมาจากเมืองมหาชัย เมืองชายแม่น้ำโขง เมื่ออพยพมาแล้ว นายอิน ไปอยู่บ้านนางัว

อำเภอสว่างคราม นายเทา ไปอยู่บ้านแคมพุง อำเภอกุดบาก ต่อมานายอิน ไต่บวชเป็นพระ แล้วสึกออกมาแต่งงานกับคนบ้านนางัว ต่อมาพี่ชายคือนายเทาซึ่งไปแต่งงานกับคนบ้านแคมพุง ยากจนลง จึงไ้มาหาหน่อชายที่บ้านนางัว เลยพากันอพยพออกมาอยู่ที่นี้ เหตุที่นามสกุลไม่เหมือนกัน เนื่องจากตอนขอตั้งนามสกุลนั้น ไ้ไปหากำนันคนละท้องที่

สาเหตุที่เรียกชื่อว่า "บ้านสายรวงชา" เนื่องมาจากในสมัยนั้นนายอำเภอฟินิจ ไ้ได้ออกมาที่บ้านหนองคองของเขารายวัน แล้วจึงเลยมาตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านนาสีนวน" แต่ชาวบ้านเคยเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านสายรวงชา" เพราะมีห้วยสายรวงชาไหลผ่านหมู่บ้าน จึงให้ชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านสายรวงชา" ตามชื่อลำห้วย

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๒ ไ้ขอตั้งเป็นหมู่บ้าน สำหรับผู้ใหญ่บ้านมีมาแล้ว ๔ คนคือ

๑. นายบค นาโควงศ์
๒. นายสอ จิตอาคะ
๓. นายแสง จิตอาคะ
๔. นายผาย นาโควงศ์

อายุของหมู่บ้าน ประมาณ ๔๔ ปี

หนองคอง, บ้าน

บ้านหนองคอง ตั้งอยู่ระหว่างบ้านเชิงชุมกับบ้านสายรวงชา มีที่ทุ่งนาล้อมรอบและเป็น ที่ราบ มีหนองคองอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน

บ้านหนองคองมีจำนวนบ้านเรือน ๒๐ หลังคาเรือน ประชากร ๑๑๖ คน มีวัดอยู่ ๑ แห่ง คือ วัดบ้านหนองคอง และมีโรงเรียนร่วมกับบ้านโนนพอก

นายอบมา อากรงาม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ประวัติของหมู่บ้าน

นางไกร อากรงาม อายุ ๖๔ ปี ราษฎรบ้านหนองคอง มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน ๔๕ ปี ไ้เล่าประวัติของหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๐ ว่า

พ่อเขารยอวน ถากรงาม ชาวบ้านโพรงาม ไ้มาแต่งงานกับคนบ้านเชิงชุม
จึงย้ายออกมาอยู่ที่นี่ เพราะเป็นอยู่ในบริเวณนี้ หลังจากนั้นไม่นาน เขาค้าก ก่อพยพออก
มาจากบ้านสายรองขา คึกคามควยเขาดน จากบ้านฉักตะยา ตอนแรกมีเพียงครอบครัวเดียว
คือ ครอบครัวของคารยอวน ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านว่า "บ้านคารยอวน" เมื่อ
หลวงกำจายออกมาที่บ้านนี้ไ้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น "บ้านโนนสวรรค์" แต่ไม่นิยมเรียกกัน
คงเรียกบ้านคารยอวน และบ้านคอนหม เมื่อทางราชการจะตั้งหมู่บ้าน จึงให้ชื่อว่า
"บ้านหนองคอง"

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านหนองคอง" เนื่องจากมีหนองน้ำเล็ก ๆ อยู่แห่งหนึ่ง อยู่
ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน มีคันหนามคอง * อยู่ริมหนอง จึงเรียกว่าหนองคอง เมื่อตั้งชื่อหมู่บ้าน
จึงไ้ชื่อว่า "บ้านหนองคอง" สืบต่อมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

อายุของหมู่บ้าน ๕๕ ปี

* คอง - เป็นชื่อพันธุ์ไม้ เป็นเถา มีหนาม ลำต้น ใบ ผล คล้ายพุทรา บางที
ก็เรียกว่า คม หรือคองคอง ภาษาไทยกลางเรียกว่าโคกกระสุน (พจนานุกรมภาคอีสาน-
ภาคกลาง หน้า ๘๑)

ตาราง เกี่ยวกับการสรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ตาราง ๑ แสดงที่มาของประวัติชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอฟรรณานิคม

ที่มาของประวัติชื่อ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
ลักษณะภูมิประเทศ	๒๑	๒๕.๓๐
ตำนาน นิทาน	๕	๖.๐๒
ชื่อเกี่ยวกับบุคคล	๖	๗.๒๒
พันธุ์ไม้	๘	๙.๖๓
ชื่อเกี่ยวกับสัตว์	๓	๓.๖๑
ชื่อเกี่ยวกับภูเขา หิน คิน แรชาตุ	๓	๓.๖๑
แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ	๒๔	๒๙.๕๑
ชื่อบ้านเดิม	๗	๘.๕๓
อื่น ๆ	๖	๗.๒๒
รวม	๘๓	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๑ แสดงให้เห็นว่า ชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอฟรรณานิคม มาจากชื่อแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บ่อ มากที่สุด จำนวน ๒๔ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๑ อันสืบรองลงมาทั้งตามลักษณะภูมิประเทศ ๒๑ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๐ อันที่ ๓ ทั้งตามชื่อพันธุ์ไม้ ๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๓ อันที่สุดท้ายทั้งตามชื่อภูเขา หิน แรชาตุ และชื่อเกี่ยวกับสัตว์ เป็นจำนวนเท่ากันคือชื่อละ ๓ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๓.๖๑

ตาราง ๒ แสดงสาเหตุในการอพยพจากภูมิลำเนาเดิมของหมบาน

สาเหตุ	จำนวนหมบาน	ร้อยละ
ต้องการหาที่ทำกิน	๕๕	๗๑.๐๘
หนีภัยสงคราม	๔	๕.๒๑
เกิดโรคระบาดและภัยธรรมชาติ	๓	๓.๖๑
ขยายหมบาน	๔	๕.๒๓
ถูกชักชวนมา	๖	๗.๖๒
ทางราชการจัดสรรที่ดินให้	๑	๑.๒๐
ถูกหว่านเป็นปอ	๒	๒.๕๐
รวม	๘๓	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๒ แสดงให้เห็นว่าสาเหตุในการอพยพจากภูมิลำเนาเดิมของประชาชนนั้น เนื่องจากต้องการหาที่ทำกินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๐๘ อันสืบรองลงมาเนื่องจากการขยายตัวของหมบาน คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๓ อันสืบสุดท้ายเนื่องจากทางราชการจัดสรรที่ดินให้ มี ๑ หมบานเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๐

๑๖
ตาราง ๓ แสดงภูมิสำเนาเดิมของหมยาน

ภูมิสำเนาเดิม	๑๖ จำนวนหมยาน	๒ รอยดะ
ประเทศลาว	๑๕	๑๘.๐๓
แหล่งไถ่เคียง	๖๓	๗๕.๕๐
จังหวัดกาฬสินธุ์	๒	๒.๕๐
จังหวัดอุบลราชธานี	๑	๑.๒๐
จังหวัดนครพนม	๒	๒.๕๐
รวม	๘๓	๑๐๐.๐๐

๑๖ ๑

จากตาราง ๓ แสดงถึงภูมิสำเนาเดิมของหมยานต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า
 ส่วนใหญ่มาจากแหล่งไถ่เคียง จำนวน ๖๓ หมยาน คิดเป็นรอยดะ ๗๕.๕๐
 อันคัมรองดงมา มาจากประเทศลาว จำนวน ๑๕ หมยาน คิดเป็นรอยดะ ๑๘.๐๓
 อันคัมสุคหยาบ มาจากจังหวัดอุบลราชธานี มี ๑ หมยาน คิดเป็นรอยดะ ๑.๒๐

๑๒
ตาราง ๔ แสดงขนาดของหมบน

จำนวนหลังคาเรือน	จำนวนหมบน	รอยละ
๑ - ๕๐	๒๓	๒๓.๓๑
๕๑ - ๑๐๐	๒๓	๒๓.๓๑
๑๐๑ - ๑๕๐	๒๐	๒๔.๐๕
๑๕๑ - ๒๐๐	๕	๑๐.๘๕
๒๐๑ - ๒๕๐	๖	๓.๒๒
๒๕๑ - ๓๐๐	๑	๑.๒๐
๓๐๑ - ๓๕๐	๑	๑.๒๐
รวม	๘๓	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๔ แสดงให้เห็นว่า ขนาดของหมบนในอำเภอพรหมานิกม
ที่มีขนาด ๑ - ๕๐ หลังคาเรือน และขนาด ๕๑ - ๑๐๐ หลังคาเรือน มีมากที่สุด
จำนวนอย่างละ ๒๓ หมบน คิดเป็นรอยละ ๒๓.๓๑ อีกด้รองลงมาที่มีขนาด ๑๐๑
- ๑๕๐ หลังคาเรือน มีจำนวน ๒๐ หมบน คิดเป็นรอยละ ๒๔.๐๕ หมบนที่มีน้อย
ที่สุดคือหมบนขนาด ๒๕๑ - ๓๐๐ หลังคาเรือน และขนาด ๓๐๑ - ๓๕๐ หลังคาเรือน
มีจำนวนอย่างละ ๑ หมบน คิดเป็นรอยละ ๑.๒๐

๑๒
ตาราง ๕ แสดงอายุของหมู่บ้าน

๑ ช่วงอายุ	๑๒ จำนวนหมู่บ้าน	๒ ร้อยละ
๑ - ๕๐	๑๕	๑๘.๐๓
๕๑ - ๑๐๐	๓๑	๓๗.๓๔
๑๐๑ - ๑๕๐	๒๒	๒๖.๕๐
๑๕๑ - ๒๐๐	๑๓	๑๕.๖๖
๒๐๑ - ๒๕๐	๒	๒.๕๐
รวม	๘๓	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๕ แสดงอายุของหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๕๑ - ๑๐๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๔ อันดับรองลงมาอยู่ในช่วงอายุ ๑๐๑ - ๑๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๐ อันดับสาม อยู่ในช่วงอายุ ๑ - ๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๓ หมู่บ้านที่มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐๑ - ๒๕๐ ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒.๕๐

ตาราง ๖ แสดงการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้าน

สาเหตุที่เปลี่ยนชื่อ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
ชื่อบ้านเดิมไม่เปลี่ยนแปลง	๔๗	๕๖.๖๒
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามความนิยม	๗	๘.๕๓
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามทางราชการ	๑๒	๑๔.๕๕
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนเนื่องจากความเข้าใจผิด	๔	๔.๘๑
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามลักษณะภูมิประเทศ	๘	๙.๖๓
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามชื่อบุคคล	๒	๒.๔๐
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามชื่อบ้านเดิม	๒	๒.๔๐
ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามตำนานเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน	๑	๑.๒๐
รวม	๘๓	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๖ แสดงให้เห็นว่าชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอพรหมานิกม เป็นชื่อบ้านเดิมไม่เปลี่ยนแปลง จำนวน ๔๗ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๖๒ อันค้ำรองลงมาได้แก่ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามทางราชการ จำนวน ๑๒ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๕ อันค้ำสามได้แก่ชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามลักษณะภูมิประเทศ จำนวน ๘ เรื่อง คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๓ ส่วนชื่อบ้านที่เปลี่ยนตามตำนานที่เกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ๑ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๐

ตาราง ๗ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุและอาชีพของวิทยากร

อาชีพ อายุ	๒๐-๓๕		๔๐-๕๕		๖๐-๗๕		๘๐-๙๕		๑๐๐-๑๑๕		รวม	
	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ	จำ นวน	ร้อยละ
กำนัน	—	—	๑	๑.๓๑	๒	๒.๖๓	๑	๑.๓๑	—	—	๔	๕.๒๖
ผู้ใหญ่บ้าน	๑	๑.๓๑	๑๕	๑๙.๓๓	๙	๑๑.๘๔	—	—	—	—	๒๕	๓๒.๘๔
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๑	๑.๓๑	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	—	—	๒	๒.๖๓
พระสงฆ์	—	—	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	๑	๑.๓๑
มรรคทายก	—	—	—	—	๒	๒.๖๓	—	—	—	—	๒	๒.๖๓
ข้าราชการ	—	—	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	๑	๑.๓๑
ครู	๑	๑.๓๑	๓	๓.๙๔	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	๕	๖.๕๓
แพทย์ประจำตำบล	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	—	—	๑	๑.๓๑
กรรมการหมู่บ้าน	—	—	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	๑	๑.๓๑
ภารโรง	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	—	—	๑	๑.๓๑
ชาวนา	—	—	๕	๖.๕๓	๑๗	๒๒.๓๖	๑๐	๑๓.๑๕	๑	๑.๓๑	๓๓	๔๓.๔๒
รวม	๓	๓.๙๔	๒๗	๓๔.๕๒	๓๔	๔๔.๓๓	๑๑	๑๔.๔๓	๑	๑.๓๑	๗๖	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๗ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ดังนี้ วิทยากรช่วงอายุ ๖๐-๗๕ ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๓ และส่วนใหญ่เป็นชาวนา (ร้อยละ ๒๒.๓๖) รองลงมาได้แก่วิทยากรในช่วงอายุ ๔๐-๕๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๒ และส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๑๙.๓๓) อันสืบสามได้แก่วิทยากรช่วงอายุ ๘๐-๙๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔๓ และส่วนใหญ่เป็นชาวนา (ร้อยละ ๑๓.๑๕) วิทยากรที่มีน้อยที่สุดอยู่ในช่วงอายุ ๑๐๐-๑๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๑ และเป็นชาวนา (ร้อยละ ๑.๓๑)

ตาราง ๘ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร

อาชีพ	วิธีการรับข้อมูล		ทางมุขปาฐะ		อยู่ในเหตุการณ์		ศึกษาคนควา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กำนัน	๒	๒.๖๓	๑	๑.๓๑	๑	๑.๓๑	๔	๕.๒๖		
ผู้ใหญ่บ้าน	๑๗	๒๒.๓๖	๗	๙.๒๑	๑	๑.๓๑	๒๕	๓๒.๘๙		
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	๒	๒.๖๓	—	—	—	—	๒	๒.๖๓		
พระสงฆ์	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	๑	๑.๓๑		
มรรคทายก	๒	๒.๖๓	—	—	—	—	๒	๒.๖๓		
ข้าราชการ	—	—	—	—	๑	๑.๓๑	๑	๑.๓๑		
ครู	๓	๓.๙๔	—	—	๒	๒.๖๓	๕	๖.๕๗		
แพทย์ประจำตำบล	๑	๑.๓๑	—	—	—	—	๑	๑.๓๑		
กรรมการหมู่บ้าน	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	๑	๑.๓๑		
การโง	—	—	—	—	๑	๑.๓๑	๑	๑.๓๑		
ชาวนา	๒๒	๒๘.๙๔	๑๐	๑๓.๑๕	๑	๑.๓๑	๓๓	๔๓.๔๒		
รวม	๕๐	๖๕.๗๘	๑๙	๒๕.๐๐	๗	๙.๒๑	๗๖	๑๐๐.๐๐		

จากตาราง ๘ แสดงให้เห็นว่าวิทยากรส่วนใหญ่ เป็นชาวนา คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔๒ และรับข้อมูลทางมุขปาฐะ (ร้อยละ ๒๘.๙๔) อันที่จริงลงมาใกล้เคียงผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘๙ และรับข้อมูลทางมุขปาฐะ (ร้อยละ ๒๒.๓๖) การรับข้อมูลทีน้อยที่สุด คือการศึกษาคนควา มีอยู่ ๗ ราย คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๑

ตาราง ๕ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุและวิธีการรับข้อมูลของวิทยากร

วิธีการรับข้อมูล อายุ	ทางมุขปาฐะ		อยู่ในเหตุการณ์		ศึกษาค้นคว้า		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๒๐-๓๕	๒	๒.๖๓	—	—	๑	๑.๓๑	๓	๓.๕๔
๔๐-๕๕	๒๑	๒๗.๖๓	๔	๕.๒๖	๒	๒.๖๓	๒๗	๓๕.๕๒
๖๐-๗๕	๑๕	๒๕.๐๐	๑๑	๑๔.๔๗	๕	๕.๒๖	๓๑	๔๐.๗๓
๘๐-๙๕	๘	๑๐.๕๒	๓	๓.๙๔	—	—	๑๑	๑๔.๔๗
๑๐๐-๑๑๕	—	—	๑	๑.๓๑	—	—	๑	๑.๓๑
รวม	๕๐	๖๕.๗๘	๑๙	๒๕.๐๐	๗	๙.๒๑	๗๖	๑๐๐.๐๐

จากตาราง ๕ แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดข้อมูลมากที่สุดคือ ทางมุขปาฐะ คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๗๘ และวิทยากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๔๐-๕๕ ปี (ร้อยละ ๒๗.๖๓) อันที่จริงลงมาคืออยู่ในเหตุการณ์ตอนตั้งชื่อ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ และวิทยากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๖๐-๗๕ ปีคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๔๗ การรับข้อมูลที่น้อยที่สุดคือการศึกษาค้นคว้า คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๑ และวิทยากรส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ ๖๐-๗๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๖

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาคนควา

ในการศึกษานี้ มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่สองประการคือ ต้องการรวบรวมประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนครไว้เป็นหลักฐานประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือ ต้องการศึกษาค้นคว้าเปลี่ยนแปลงของชื่อตำบลและหมู่บ้านว่าเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และเปลี่ยนแปลงอย่างไร

วิธีดำเนินการศึกษาคนควาและรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการศึกษาคนควาและรวบรวมข้อมูล แบ่งตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การรวบรวมข้อมูลทั่วไป ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาณาเขตของหมู่บ้าน ตำบล จำนวนครอบครัว วัด และโรงเรียน ในแต่ละหมู่บ้านและตำบล รวบรวมจากเอกสารของอำเภอพรรณานิคม แผนกปกครองอำเภอพรรณานิคม แผนกพัฒนาชุมชนอำเภอพรรณานิคม หมวดการศึกษาอำเภอพรรณานิคม นอกจากนั้นได้ใช้แผนที่ของแผนกปกครองอำเภอ ที่ดินอำเภอ ประกอบการสัมภาษณ์พัฒนากร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพรรณานิคม โดยขอความช่วยเหลือร่วมมือจากนายอำเภอพรรณานิคม และพัฒนากร อำเภอพรรณานิคม

๒. การเลือกวิทยากร ในการเลือกวิทยากรนั้น ได้รับคำแนะนำจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาส และผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ทั้งนี้มีเกณฑ์ในการเลือกวิทยากรดังนี้คือ

- ๑) เลือกวิทยากรหมู่บ้านละ ๑ - ๓ คน
- ๒) เป็นผู้มีความรอบรู้ในเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น
- ๓) เป็นผู้หรือเคยมีภูมิรู้ในตำบลและหมู่บ้านนั้นเป็นสำคัญ
- ๔) ถ้าเป็นไปได้ควรเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาอยู่

ในหมู่บ้าน

๓. การรวบรวมข้อมูล

- ๑) ชี้แจงเรื่องวัตถุประสงค์ และความมุ่งหมายในการรวบรวมประวัติของตำบลและหมู่บ้าน ในนายอำเภอทราบ เพื่อจะได้แจ้งให้กำนันผู้ใหญ่บ้านทราบในที่ประชุม
- ๒) ออกสัณฐานวิทยาการที่เลือกไว้แล้ว โดยการบันทึกลงในแถบบันทึกเสียง
- ๓) ถอดคำพูดของวิทยาการจากเครื่องบันทึกเสียง เป็นลายลักษณ์อักษร
- ๔) ค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยอาศัยเอกสารและสิ่งตีพิมพ์

ประกอบ

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

- ๑) นำข้อมูลที่ไ้มาเรียงตามลำดับตัวอักษร โดยใช้ชื่อตำบลเป็นหลักและภายในแต่ละตำบลเรียงชื่อหมู่บ้านตามลำดับตัวอักษรอีกครั้งหนึ่ง
- ๒) จำแนกที่มาของชื่อตำบลและหมู่บ้านตามประเภทของที่มา
- ๓) จำแนกสาเหตุในการอพยพจากภูมิลำเนาเดิมของหมู่บ้าน
- ๔) จำแนกภูมิลำเนาเดิม ขนาด และอายุของหมู่บ้าน
- ๕) จำแนกการเปลี่ยนแปลงชื่อตำบลและหมู่บ้าน
- ๖) จำแนกภูมิหลังของวิทยาการ โดยจำแนกตามอายุ อาชีพและวิธีการรับข้อมูล

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านจำนวน ๔๓ ชื่อ ในอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ประวัติทั้งหมด ๕๖ เรื่อง จากวิทยาการ ๗๖ คน เป็นชาย ๖๖ คน เป็นหญิง ๑๐ คน วิทยาการมีอายุสูงสุด ๑๑๐ ปีและต่ำสุด ๒๗ ปี

ข้อมูลที่รวบรวมได้มีดังนี้

ก. ชื่อของตำบลและหมู่บ้านแยกตามประเภทที่มา

ชื่อของตำบลและหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นชื่อที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง หนอง มีจำนวน ๒๔ ชื่อ ใน ๔๓ ชื่อ คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕๑ อันสืบรอง

เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ (ร้อยละ ๒๕.๓๐) อันสืบเนื่องเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ (ร้อยละ ๙.๖๓)
อันสืบสุดท้ายเกี่ยวกับสัตว์และเกี่ยวกับภูเขา หิน แร่ธาตุ (ร้อยละ ๙.๖๓)

ข. สาเหตุในการอพยพจากภูมิลำเนาเดิมของหมู่บ้าน

ส่วนใหญ่ประชาชนอพยพจากภูมิลำเนาเดิมเนื่องจากต้องการหาที่ทำกินมากที่สุด
(ร้อยละ ๗๑.๐๘) อันสืบรองลงมามีสาเหตุมาจากการขยายหมู่บ้าน (ร้อยละ ๙.๖๓)
อันสืบสุดท้ายเนื่องจากทางราชการจัดสรรที่ดินทำกินให้ มีจำนวน ๑ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๑.๒๐)

ค. ภูมิลำเนาเดิม ขนาด และอายุของหมู่บ้าน

๑) ภูมิลำเนา

ส่วนใหญ่ภูมิลำเนาเดิมของหมู่บ้านในอำเภอรณานิคม มาจากแหล่งใกล้เคียง
(ร้อยละ ๗๕.๕๐) อันสืบรองลงไปมาจากประเทศลาว (ร้อยละ ๑๘.๐๗) ส่วนหมู่บ้านที่มาจาก
จังหวัดอื่นคือจังหวัดอุบลราชธานี มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๐

๒) ขนาดของหมู่บ้าน

สำหรับขนาดของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีขนาด ๑-๕๐ หลังคาเรือน และขนาด
๕๑ - ๑๐๐ หลังคาเรือน (ร้อยละ ๒๗.๗๑) อันสืบรองลงมามีขนาด ๑๐๑ - ๑๕๐
หลังคาเรือน (ร้อยละ ๒๔.๐๙) ขนาด ๑๕๑ - ๒๐๐ หลังคาเรือน เป็นอันสืบสาม (ร้อยละ
๑๐.๘๑) หมู่บ้านขนาด ๒๕๑ - ๓๐๐ หลังคาเรือนและขนาด ๓๐๑ - ๓๕๐ หลังคาเรือน
มีน้อยมาก คืออย่างละ ๑ หมู่บ้านเท่านั้น (ร้อยละ ๑.๒๐)

๓) อายุของหมู่บ้าน

หมู่บ้านส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ - ๑๐๐ ปี (ร้อยละ ๓๗.๓๔) รองลงมา
เป็นหมู่บ้านในช่วง ๑๐๑ - ๑๕๐ ปี (ร้อยละ ๒๖.๕๐) หมู่บ้านที่มีอายุในช่วง ๒๐๑ - ๒๕๐ ปี
มีเป็นจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ ๒.๔๐)

ง. การเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน

หมู่บ้าน ๓๖ แห่ง ในจำนวน ๔๓ แห่ง เปลี่ยนชื่อใหม่ ส่วนใหญ่ยังคง
ใช้ชื่อเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ ๕๖.๖๒) อันสืบรองลงมาได้แก่การเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน

เนื่องจากทางราชการเสนอให้เปลี่ยนชื่อ (ร้อยละ ๑๔.๔๔) ส่วนมากเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านตามตำนาน
หรือตำนานน้อยที่สุด (ร้อยละ ๑.๒๐)

จ. เรื่องราวเกี่ยวกับวิทยากรในค่านอายุ อาชีพ และการรับข้อมูล

๑) อายุของวิทยากร

อายุของวิทยากรส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๐ - ๓๕ ปี (ร้อยละ ๔๔.๓๓)
รองลงมาได้แก่ช่วงอายุ ๔๐ - ๕๕ ปี (ร้อยละ ๓๕.๕๒) วิทยากรที่มีจำนวนน้อยที่สุดอยู่ใน
ช่วงอายุ ๑๐๐ - ๑๑๕ ปี (ร้อยละ ๑.๓๑)

๒) อาชีพของวิทยากร

อาชีพของวิทยากรส่วนใหญ่เป็นชาวนา (ร้อยละ ๔๓.๔๒๗) อันดับรองลงมา
เป็นผู้ใหญ่บ้านรวมทั้งอดีตผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๓๒.๔๘) อาชีพที่มีน้อยที่สุดคือพระสงฆ์ ข้าราชการ
แพทย์ประจำตำบล กรรมการหมู่บ้าน และภารโรง (ร้อยละ ๑.๓๑)

๓) การรับข้อมูลของวิทยากร

การรับข้อมูลส่วนใหญ่รับทางหมู่บ้านและอาศัยความจำ (ร้อยละ ๖๕.๓๘)
อันดับรองคืออยู่ในเหตุการณ์ค่อนข้างชัด (ร้อยละ ๒๕.๐๐) ส่วนการศึกษาค้นคว้ามีน้อยมาก
(ร้อยละ ๙.๖๑)

การอภิปรายผล

๑. เนื้อหา

เกี่ยวกับประวัติของชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังศึกษาได้ เพราะหมู่บ้านในอำเภอพรหมณิกม
ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๑๐๐ ปี (ร้อยละ ๓๗.๓๔) รองลงมาอายุ ๑๐๑ -
๑๕๐ ปี (ร้อยละ ๒๖.๕๐) อันดับที่ ๓ คือหมู่บ้านที่มีอายุระหว่าง ๑ - ๕๐ ปี (ร้อยละ
๑๔.๐๗) ดังนั้นจึงยังมีเวลา เรื่องประวัติของหมู่บ้านสู่กันฟัง

นอกจากนี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับวิทยากรเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรง ทำให้
ประวัติของหมู่บ้านมีน้ำหนักยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษาค้นคว้าที่มิใช่เป็นลายลักษณ์อักษรนับว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามาก

โดยเฉพาะประวัติของหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลสว่างและตำบลพอกน้อย ไค้แก บ้านสว่าง บ้านบัว บ้านดอน และบ้านพอกใหญ่ เป็นต้น แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ประวัติของหมู่บ้านบางแห่งถูกไฟไหม้และถูกทำลายด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และผู้ที่รวบรวมเก็บรักษาเอาไว้ มีน้อยมาก

๒. วิทยากร

วิทยากรที่เป็นผู้รู้ในหมู่บ้าน มีเป็นจำนวนน้อย อย่างมากหมู่บ้านละ ๓ คน บางหมู่บ้านไม่มีผู้รู้ จึงต้องอาศัยวิทยากรจากหมู่บ้านอื่น ส่วนใหญ่จะเป็นอดีตกำนันผู้ใหญ่บ้านและผู้สูงอายุ

วิทยากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นชาวนา (ร้อยละ ๔๓.๔๒) อันดับสองไค้แก ผู้ใหญ่บ้านและอดีตผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ ๓๒.๕๘) ครู เป็นอันดับสาม (ร้อยละ ๒.๕๓)

การใช้ภาษาของวิทยากร ส่วนใหญ่ใช้ภาษาผู้ไทย ภาษาลาว ภาษาไทย ภาษากะเลิงและภาษาย้อ ซึ่งสำนวนและสำเนียงเพี้ยนกันไปบ้างในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนภาษาไทเขม ไม่ได้ใช้เนื่องจากผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถใช้ภาษาผู้ไทยได้ดี อย่างไรก็ตามภาษาถิ่นเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยากรหรือผู้รู้เรื่องประวัติหรือตำนาน หรือนิทานที่เกี่ยวกับหมู่บ้านนั้นวันแต่ละพบกันไป ที่ยังมีชีวิตอยู่บางคนก็อายุมากแล้ว อาจจะให้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์นักเนื่องจากความชราเป็นเหตุ

๓. การถ่ายทอดข้อมูลของวิทยากร

ส่วนมากเป็นการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ (ร้อยละ ๖๕.๙๘) รองลงมาคืออยู่ในเหตุการณ์ (ร้อยละ ๒๕.๐๐) และที่ศึกษากันวนอยู่ที่สุก (ร้อยละ ๘.๒๑) จะเห็นได้ว่าการถ่ายทอดทางมุขปาฐะยังมีความสำคัญสำหรับชาวบ้านซึ่งส่วนมากไม่ค่อยนิยมเขียนหนังสือ อาศัยความจำอย่างเดียว

๔. ประโยชน์ที่ได้รับ

นอกจากจะได้ประวัติของตำบลและหมู่บ้านแล้ว ทำให้รู้ถึงลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคม การอาชีพ ขนาดของหมู่บ้าน วัด โรงเรียน สถานที่สำคัญ ความเป็นอยู่

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีผู้นับคนที่สามารถจะถ่ายทอดได้
เช่น

ที่ก๊อ ยังเป็นที่กล่าวขวัญของคนเขากนแกอยู่ทั้งที่ก๊อเวียงจันทน์ และที่ก๊อ
ทุ่งเชียงคำ เพราะบรรพบุรุษของวิทยากรบางคนยังเคยไปรบที่ก๊อ และไปนั่งตามเมือง
ต่าง ๆ ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ดังนั้นจึงจะมีนิทานหรือเรื่องตลกที่ก๊อเล่าต่อ ๆ กันมาจนกระทั่ง
ปัจจุบันนี้

กบฏเจ้าอนุวงศ์ ทำให้มีการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองเวียงจันทน์ไปไว้ที่กรุงเทพฯ
และไกลกลางตามที่ต่าง ๆ ตลอดจนการหาเอาเด็กทั้งหมู่บ้านและเรื่องความยากลำบากในการอพยพ
มาจากถิ่นเดิม คือประเทศลาว เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนระหว่างการเดินทาง เป็นต้น

การอพยพมาตั้งเมืองพรรณานิคม ตั้งแต่สมัยราชวงศ์อินไปเกลี้ยกล่อมชาวโรงกลาง
เมืองวัง มาตั้งบ้านตั้งเมืองที่อำเภอพรรณานิคม ซึ่งเป็นการอพยพครั้งสำคัญของผู้คนส่วนมากใน
อำเภอพรรณานิคม

การเผาหนังสือ การเผาหนังสือเกี่ยวกับประวัติบ้านและโบราณที่จารึกอักษรธรรม
เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและภาษา ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมของอีสานสูญหายไป
เป็นจำนวนมาก

การเปลี่ยนแปลงชื่อของหมู่บ้าน ทำให้ประวัติของหมู่บ้านเลือนหายไป หมู่บ้านบางแห่ง
ไม่นิยมเรียกชื่อที่ทางราชการตั้งให้ เนื่องจากเกิดความเคยชินกับชื่อเดิม เช่นบ้านโนนคำ เป็นต้น

การทำลายแหล่งประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านต่าง ๆ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ประวัติของ
หมู่บ้านไม่สมบูรณ์ เช่นการไถนา หักถนน ไถโรงกระต๊อ หมอ ไท ในสมัยโบราณที่บ้านคุดซาก
 เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
มีข้อเสนอแนะว่าควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าในด้านอื่น ๆ อีกนี้คือ

๑. ประวัติของชื่อวัด โรงเรียน ห้วย หนอง คลอง บึง ป่า ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง ตลอดจนสถานที่สำคัญ ๆ ภายในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดต่าง ๆ ของไทย เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๒. ประวัติของชื่อตำบลและหมู่บ้านในอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดสกลนครและจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย

๓. วัฒนธรรม ภาษา และประเพณี ตลอดจนความเชื่อของชาวบ้านเผ่าต่าง ๆ เช่น การนับถือผีปู่ตา การสักตามตัว เป็นต้น

๔. วรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น ฆฎา กลอนลำ คำพังเพย สุภาษิต เพลงกล่อมเด็ก และนิทานชาวบ้าน เป็นต้น.

-
บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กตองชัย-บุญเลิศ (นามแฝง) ที่ระลึกเที่ยวบ้านสว่าง โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร
๒๕๐๔, ๒๐๓ หน้า.

กลาโหม, กระทรวง กรมแผนที่ทหาร "แผนที่ธรณีวิทยา" แผนที่เล่มแสดงทรัพยากร
ของชาติ หน้า ๔.๑ กรมแผนที่ทหาร ๒๕๑๕.

----- "แผนที่ป่าไม้" แผนที่เล่มแสดงทรัพยากรของชาติ หน้า ๙.๒, ๑๐.๖
กรมแผนที่ทหาร ๒๕๑๕.

กิ่งแก้ว อัครถาวร "วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น" ข้อฟ้า ๖(๔) : ๑๔ - ๑๖ เมษายน
๒๕๑๘.

กุหลาบ มัลลิกะมาส คณิศรวาณ พิมพ์ครั้งที่ ๒ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย
ไทย ๒๕๑๖, ๒๗๓ หน้า.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช
๒๕๒๐ กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ ม.ป.ป. ๓๘ หน้า.

คมนาคม, กระทรวง กรมทางหลวง แผนที่ทางหลวงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
กรมทางหลวง ๒๕๑๓.

คุม สุราราช "ประวัติบ้านบัว" เกิดจากบัว หน้า ๒๗ - ๗๒ โรงพิมพ์การศาสนา
๒๕๑๑.

จันทร์ศรี สปัญญกร วรรณกรรมไทยรามัญจากคำบอกของคนอง อำเภพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ ปริณิฎานินพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๑๗, ๒๖๕ หน้า.

จินตนา ยอดยิ่ง ประวัติข้อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๑๘,
 ๓๖๒ หน้า.

จุมพิต พจนกุล (นามแฝง) "หนังสือ" พระราชพิธีรายสัปดาห์ ๑๒๐ : ๕๔
 มีนาคม ๒๕๑๘.

ฉวีลักษณ์ ศาตมัย การผลิตและการใช้หนังสืออ้างอิงของไทย ปรินิพนธ์ อ.ม.
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๘, ๓๔๕ หน้า.

ชลบุรี, อำเภอเมือง รายงานกิจการอำเภอเมืองชลบุรี ๒๕๑๕ ชลบุรี โรงพิมพ์
 กมลศิลป์การพิมพ์ ๒๕๑๕, ๔๕๒ หน้า.

ชำนาญ รอดเหตุภัย วรรณกรรมไทยลือ หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู
 ๒๕๑๙, ๓๖๓ หน้า.

_____ วรรณกรรมไทยลือ ตำบลหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย
 ปรินิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ๒๕๑๙, ๓๔๘
 หน้า.

ถวิล เกษรราช ประวัติไทย โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์ ๒๕๑๒, ๔๗๒ หน้า.

ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ การสัมมนาเรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาระดับ
ท้องถิ่นและภูมิภาค ๒๙ - ๓๐ มีนาคม ๒๕๑๖ โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย
 สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๑๖ นับจำนวนหน้าไม่ได้. อัดสำเนา.

ทำเนียบหมู่บ้านและตำบล จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๐ สำนักงานจังหวัดสกลนคร
 ม.ป.ป. นับจำนวนหน้าไม่ได้. อัดสำเนา.

นิวัฒน์ พ. ศรีสุวรรณนท์ ไทยลาว - อีสาน ม.ป.ท. ๒๕๑๒, ๑๘๖ หน้า.

บริบาลสุกกิจ, พระ พงศาวดารเมืองสกลนคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๓, ๗๖
 หน้า.

ประจักษ์ สายแสง วรรณกรรมจากคำบลศรีศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ปริณิธานพนธ์
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ๒๕๑๖, ๒๗๓ หน้า.

ประยูร ไพบูลย์สุวรรณ โบราณวัตถุสถานในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง
กรมศิลปากร ๒๕๑๕, ๗๒ หน้า.

+ ปวย อิงภากรณ์ "ข้อคิดเรื่องอุดมศึกษา" วารสารครูศาสตร์ ๑(๓) : ๑๐ - ๒๐
เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๑๔.

ป่าไม้, กรม กองคนควาของป่า ไม้และของป่าบางชนิดในประเทศไทย กรมป่าไม้
๒๔๔๑, ๑๔๗ หน้า.

พจนานุกรมภาคอีสาน - ภาคกลาง ฉบับปณิธานสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (ติสฺสมหาเถร)
ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๕, ๕๒๕ หน้า.

พรรณานิคม, อำเภ หัวข้อรายงานขอราชการ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
ม.ป.ป. ๘ หน้า. อัดสำเนา.

_____ แผนกพัฒนาชุมชน แบบสำรวจข้อมูลตำบลข้างมิ่ง แผนกพัฒนาชุมชน
อำเภอพรรณานิคม ม.ป.ป. นับจำนวนหน้าไม่ได้. พิมพ์ดีด.

_____ แบบสำรวจข้อมูลตำบลนาหัวบ่อ แผนกพัฒนาชุมชน อำเภอพรรณานิคม
ม.ป.ป. นับจำนวนหน้าไม่ได้. พิมพ์ดีด.

_____ แบบสำรวจข้อมูลตำบลพรรณา แผนกพัฒนาชุมชน อำเภอพรรณานิคม
ม.ป.ป. นับจำนวนหน้าไม่ได้. พิมพ์ดีด.

_____ แบบสำรวจข้อมูลตำบลพอกน้อย แผนกพัฒนาชุมชน อำเภอพรรณานิคม
ม.ป.ป. นับจำนวนหน้าไม่ได้. พิมพ์ดีด.

_____ แบบสำรวจข้อมูลตำบลสว่าง แผนกพัฒนาชุมชน อำเภอพรรณานิคม ม.ป.ป.
นับจำนวนหน้าไม่ได้. พิมพ์ดีด.

พิสมัย แก้วดี "ประวัติสังเขปบ้านพอกใหญ่" ประชาบาลดอนสุรณ โรงพิมพ์ชาญชัย
๒๔๙๗, ๔๑ หน้า.

พูนศรี คัมภีรปกรณ ประวัติช่อตำบลและหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
๒๕๒๐, ๕๕๓ หน้า.

เพ็ญจันทร์ ศิริชุมแสง การสำรวจหนังสืออ้างอิงในหอสมุดวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ใน
ปีการศึกษา ๒๕๑๓ ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๑๕, ๑๔๖ หน้า.

มหาดไทย, กระทรวง กรมการปกครอง ทำเนียบท้องที่ พุทธศักราช ๒๕๑๗
โรงพิมพ์สวนทองถิ่น ๒๕๑๘.

_____ กรมการปกครอง ทำเนียบสถิติของอำเภอและตำบล ๑๔ จังหวัดในเขต รพช.
กรมการปกครอง ๒๕๑๐, ๓๐๑ หน้า.

_____ กรมการพัฒนารัฐมชน แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน กองวิจัยและประเมินผล
กรมการพัฒนารัฐมชน ๒๕๒๐, ๘๓ เล่ม.

_____ สำนักผังเมือง ผังเมืองจังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๒๕ สำนักผังเมือง
๒๕๐๗, ๘๔ หน้า.

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓ พิมพ์ครั้งที่ ๑๕
โรงพิมพ์สวนทองถิ่น กรมการปกครอง ๒๕๑๕, ๑๐๕๓ หน้า.

_____ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ราชบัณฑิตยสถาน
๒๕๐๖, ๔ เล่ม.

วีระ รักความสุข สิ่งนารุในสกลนคร หมวดสังคมศึกษา วิทยาลัยครูสกลนคร ม.ป.ป.
๗ หน้า. อัดสำเนา.

วีระ ศรีต้น "สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดสกลนคร" นูนมั่งอีด้าน หน้า ๑ - ๖
พิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานนิทรรศการนูนมั่งอีด้าน ณ วิทยาลัยครูสกลนคร
๑๔ - ๑๖ มกราคม ๒๕๒๑.

ศรีสุภา เอื้อนครินทร์ วรรณกรรมพื้นบ้านผู้ไทย ตำบลเรณู จังหวัดนครพนม
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๐,
๕๕๐ หน้า.

ศึกษาธิการ, กระทรวง หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคมศึกษา
พุทธศักราช ๒๕๒๐ จงเจริญการพิมพ์ ๒๕๒๐, ๒๖ หน้า.

_____ กรมพลศึกษา กีฬาพื้นเมือง โรงพิมพ์วัดดังเวช ๒๕๔๐, ๘๖๔ หน้า.
(ไม่ครบหน้า)

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการทหารระหว่างไทย - สหรัฐ "จังหวัดนครพนม - สภาพทางสังคม"
คู่มือประจำจังหวัดนครพนม เล่ม ๒ หน้า ๒๑๐๔ โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
๒๕๒๐.

สกลนคร, จังหวัด จังหวัดสกลนคร งานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ คณะกรรมการ
ประชาสัมพันธ์และพิมพ์เอกสารการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๐๐
สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ๒๕๐๐, ๒๕ หน้า.

_____ บทบรรยายสรุป สำนักงานจังหวัดสกลนคร ม.ป.ป. ๑๐ หน้า.

_____ แผนพัฒนาจังหวัดสกลนคร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ ๔ (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) สำนักงานจังหวัดสกลนคร ม.ป.ป. ๑๐๐
หน้า. อัดสำเนา.

_____ รายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๔ จังหวัดสกลนคร โรงพิมพ์ไทยเซม
๒๕๐๖, ๑๗๒ หน้า.

_____ รายงานผลความก้าวหน้าจังหวัดสกลนคร ๒๕๑๐ โรงพิมพ์สวนทองถิ่น
๒๕๑๑, ๒๕๕ หน้า.

สกลนคร, วิทยาลัยครู ภาควิชาภาษาไทย "ไทยเจ็ดเผาะแถบภูพาน" มนังอีสาน
หน้า ๗ - ๘ พิมพ์เผยแพร่เนื่องในงานนิทรรศการมณังอีสาน ณ วิทยาลัยครู
สกลนคร ๑๔ - ๑๖ มกราคม ๒๕๒๑.

สงวน อ้นคง สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย เกษมบรรณกิจ ๒๕๑๔, ๕ เล่ม.
สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน สมคสถิติรายปี ประเทศไทย บรรพ ๓๑ ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘
สำนักงานสถิติกลาง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ๒๕๑๘, ๕๖๐
หน้า.

สยามรัฐ ๕ ตุลาคม ๒๕๒๐, หน้า ๑๒.

สามัญศึกษา, กรม หน่วยงานพิเศษ กรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร หนังสืออ่าน
ประกอบวิชาสังคมศึกษา ชุดจังหวัดของข้าพเจ้า (สกลนคร) หน่วยงานพิเศษ
กรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ๒๕๒๐, ๓๑ หน้า. อัดสำเนา.

สายสุรีย์ จุติกุล "บทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย" โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย
สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๑๕ นับจำนวนหน้าไม่ได้. อัดสำเนา.

สุเทพ สุนทรเกสัช สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนกวิชาสังคม
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๑, ๔๒๕ หน้า.

สุมาลย์ เรื่อง เศษ เพลงพื้นเมืองจากตำบลพนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัด
กาญจนบุรี ปรวิญานินพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
๒๕๑๗, ๒๖๘ หน้า.

หนังสือทำเนียบวัดแห่งประเทศไทย รวม ๗๒ จังหวัด ฉบับพิเศษ หน้า ๔๔๐ - ๔๕๔
โรงพิมพ์วชิรธรการพิมพ์ ๒๕๑๘.

อนสรงานศพพระอาจารย์ผ้น อาจารย์เถระ หน้า ๓๖๔ - ๓๖๕ โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
๒๕๒๐.

ภาคผนวก

ตารางแสดงชื่อบ้านเดิมและสาเหตุในการเปลี่ยนชื่อของตำบล
และหมู่บ้านในอำเภอพรรณานิคม

ชื่อเก่า	ชื่อใหม่	เหตุที่เปลี่ยน
กุดล้าน	คำชะ	ภูมิประเทศเปลี่ยนไป
คำป่าชา	คำชะ	เรียกให้สั้น
โลกกลาง	โลกสุวรรณ	เน้นเกี่ยวกับบุคคล
โลกกว้าง	คำแหว	เปลี่ยนตามทางราชการ
โลกกะโล้ง	คำแหว	เปลี่ยนตามทางราชการ
โลกดุก	โลกชุมพร	เน้นเกี่ยวกับบุคคล
โลกเสาชวี	เสาชวี	เปลี่ยนตามทางราชการ
ชลประทานอ่างเก็บน้ำภูเพ็ก	ภูเพ็ก	เรียกให้สั้น
เชียงชุม	เชียงชุม	ชื่อเลื่อนไปจากความหมายเดิม
กง	สูงเนิน	ภูมิประเทศเปลี่ยนไป
กงส้มโฮง	พอกใหญ่	เปลี่ยนตามตำนานเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน
กงแสนพัน	ทิดไทย	ปลัดอำเภอเสนอให้เปลี่ยนเพื่อเน้น
คอนไวยวาน	ทิดไทย	เกี่ยวกับบุคคลคือทิดไทยหรือ
คอนผาขาว	ทิดไทย	นายไทย กางทอง
กานเฮี	ภูเพ็ก	เน้นสิ่งที่สำคัญกว่า
ท้าวขยวน	หนองคอง	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
ท้าวหนวค	กุดน้ำซุ่น	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
ทูนนทา	คำชะ	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
เตางอย	โนนอุดม	นายอำเภอเสนอให้เปลี่ยน
ไต้	คอเรือ	เจ้าเมืองเสนอให้เปลี่ยนตามเหตุการณ์สำคัญ

ตารางแสดงชื่อบ้านเดิมและสาเหตุในการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน (ต่อ)

ชื่อเก่า	ชื่อใหม่	เหตุที่เปลี่ยน
ชาตุก	โนนชาตุ	ปลัดอำเภอสั่งให้เปลี่ยนเพื่อความไพเราะ
น้อย	คำขาน้อย	ให้คล้องกับคำขา
น้อยนาขาม	นาขาม	เรียกให้สั้น
น้อยหนองแก่น	โนนคำ	เปลี่ยนตามทางราชการ
น้อยหนองสรวง	คำขาน้อย	ให้คล้องกับคำขา
น้อยหนองหวาย	หนองหวาย	เรียกให้สั้น
นาจาน	คอเรือ	เจ้าเมืองสั่งให้เปลี่ยนตามเหตุการณ์สำคัญ
นาพอก	พอกน้อย	ให้คล้องกับพอกใหญ่
นาสีนวน	สายรองชา	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
นาฮี	นาสาวนาน	เพื่อความเป็นที่วิจิตรมงคล
โนนสายคำ	โนนทรายคำ	เข้าใจผิด
บัว	บัวห้วยทราย	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
พรานพร้าว	พรณ	ให้ตรงกับชื่ออำเภอ
พังพร้าว	พรณ	ให้ตรงกับชื่ออำเภอ
พันนา	พรณ	เปลี่ยนตัวอักษรใหม่
ไล	ไร	กำหนดเปลี่ยนตัวอักษรใหม่
เลิงเป้อย	เป้อย	เรียกให้สั้น
สร้างแก้ว	หินแตก	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
หนองโลกนาคำ	หนองโคก	เปลี่ยนตามทางราชการ
หนองบอ	นาห้วยบอ	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
หนองสีดาลา	สูงเนิน	เน้นเรื่องภูมิประเทศ
หนองห้วยป่อง	หาสองคอน	เปลี่ยนตามความนิยม
หวางขางยาง	วังยาง	ชื่อเลื่อนไปจากความหมายเดิม
หาง	กุนกง	เน้นเรื่องภูมิประเทศ

กรรมนี้

ครุฑราชวิทยาลัย

ก

กง	ไชยเชษฐ์, นาย	๑๖๐
กงมา	วงศ์แก้ว, นาย	๑๐๗
กลิ้ง	ทิพย์ทอง, นาย	๖๗
กอง	พรหมนาถ, นาย	๑๓๘
กองแก้ว	วรกี, นาย	๑๕๐
ก้น	จิตบัวลอย, นาย	๕๔
กาทอน	คุตะจิตุโตะ, พระภิกษุ	๑๐๕
กาไทย	แก้วไชยา, นาย	๑๖๖
กานี้	กิมเรศ, นาง	๑๘๗
กาวน	สมจันทร์, นาย	๖๕
กาไว	ทิพย์มอม, นาง	๑๒๔
กาสินธุ์	วงศ์อาษา, นาย	๑๗๔
เกียง	จูณีย์, นาย	๑๕๓, ๑๕๖

ข

ขาว	ทิลารักษ์, นาย	๑๘๓, ๑๕๔
-----	----------------	----------

ค

ครอง	นารินทร์รักษ์, นาย	๗๑, ๗๗
ค่านาง	แพงดวงแก้ว, นาง	๑๓๖
คำญ	พรหมทอง, นาย	๑๗๗
คำภา	นรสาร, นาย	๑๓๕
คุ่ม	สุราราช, นาย	๑๘๖, ๑๕๗
เคน	ทัศนจินดา, นาย	๑๘๔
เคน	ศูนย์จันทร์, นาย	๑๖๓
ไกร	ดากรงาม, นาง	๒๖๖

กรรมชื่อนี้ชื่อตำบลและหมู่บ้าน

ก		ก	
กลาง,บ้าน	๑๐๐	คอนกอย,บ้าน	๑๘๕
กุดกอม,บ้าน	๑๕๑	คอนขาว,บ้าน	๖๕
กุดน้ำชุม,บ้าน	๑๘๒	คอนคนมวง,บ้าน	๑๓๗
กุดน้ำใส,บ้าน	๕๖	คอนมวย,บ้าน	๗๖
ข		ท	
ขมิ้น,บ้าน	๑๗๓	ทอเรือ,บ้าน	๑๐๒
ค		ศาลเดียน,บ้าน	๗๑
คางสูง,บ้าน	๑๓๖	ด	
คำชา,บ้าน	๑๕๓	ดอน,บ้าน	๑๘๖
คำชานอย,บ้าน	๑๕๔	ท	
คำแหง,บ้าน	๑๔๗	ท่าสองคอน,บ้าน	๑๘๗
โคก,บ้าน	๑๕๘	ทิดไทย,บ้าน	๑๖๐
โคกชุมพร,บ้าน	๑๖๑	น	
โคกสะอาด,บ้าน	๑๕๙	น้อยโนนจำนงค์,บ้าน	๑๒๓
โคกสุวรรณ,บ้าน	๑๖๒	นาขาม,บ้าน	๑๘๘
ช		นาซอน,บ้าน	๑๘๙
ช้างมิ่ง,ตำบล	๖๔	นาเกี,บ้าน	๑๐๔
ช้างมิ่ง,บ้าน	๖๗	นาตากาง,บ้าน	๑๙๑
เชิงชุม,บ้าน	๑๘๓	นาโน,ตำบล	๘๓

น		ณ	
นาใน,บ้าน	๘๗	ณีกคำญ,บ้าน	๕๐
นาเลา,บ้าน	๘๘		พ
นาสาวนาน,บ้าน	๑๐๕	พรรณา,ตำบล	๑๑๗
นาหัวช้าง,บ้าน	๑๒๔	พรรณา,บ้าน	๑๒๕
นาหัวบ่อ,ตำบล	๙๖	พอกน้อย,ตำบล	๑๓๒
นาหัวบ่อ,บ้าน	๑๐๖	พอกน้อย,บ้าน	๑๓๕
โนนค้อ,บ้าน	๗๒	พอกใหญ่,บ้าน	๑๔๑
โนนคำ,บ้าน	๗๓		ภ
โนนทรายคำ,บ้าน	๑๕๒	ภูเพ็ก,บ้าน	๑๖๐
โนนธาตุ,บ้าน	๗๕		ม
โนนพอก,บ้าน	๑๕๓	ม่วงไข่,บ้าน	๑๒๗
โนนเรือ,บ้าน	๑๐๘	เม็ก,บ้าน	๑๒๕
โนนอุดม,บ้าน	๑๖๑		ร
		ไร่,ตำบล	๑๔๘
		ไร่,บ้าน	๑๖๓
			ว
		วังปลาป้อม,บ้าน	๑๓๐
		วังยาง,ตำบล	๑๓๐
		วังยาง,บ้าน	๑๓๖
		วังยางใน,บ้าน	๑๓๗
			ส
		สมสะอาด,บ้าน	๑๔๔
		สร้างหิน,บ้าน	๒๐๑
		สว่าง,ตำบล	๑๓๕
บ			
บกมาค,บ้าน	๑๓๘		
บะทอง,บ้าน	๑๒๕		
บะหัวเมย,บ้าน	๑๕๔		
บะฮี,บ้าน	๑๕๕		
บัว,บ้าน	๑๕๗		
บัวน้อย,บ้าน	๑๕๘		
บัวห้วยทราย,บ้าน	๑๐๙		
บึง,บ้าน	๑๗๔		
ป			
เปือย,บ้าน	๑๗๕		

ส		ห	
สว่าง,บ้าน	๒๐๒	หนองหวาย,บ้าน	๘๑
สายรองซา,บ้าน	๒๐๔	(ตำบลรางมิ่ง)	
สูงเนิน,บ้าน	๑๔๖	หนองหวาย,บ้าน	๑๙๕
เสาชวิญ,บ้าน	๑๖๔	(ตำบลวังยาง)	
ห		ห้วยนุ่น,บ้าน	๕๓
หนองคอง,บ้าน	๒๐๕	หินแตก,บ้าน	๑๖๖
หนองกิ้งคำ,บ้าน	๑๑๒	อ	
หนองเคียน,บ้าน	๙๖	อุ้มไผ่,บ้าน	๘๒
หนองโคก,บ้าน	๙๘	อุ้นคิง,บ้าน	๘๕
หนองท่ม,บ้าน	๑๓๑	อ	
หนองผือ,บ้าน	๕๑	ไฮ,บ้าน	๑๖๘
หนองไผ่,บ้าน	๑๑๓		
หนองไผ่น้อย,บ้าน	๑๑๕		
หนองเม็ก,บ้าน	๑๑๖		

ง		
โง้น	อินทร์ค่าน้อย, นาย	๘๓
จ		
จันทร์ศรี	สุจริต, นาย	๓๘
จำนงค์	คำจวง, นาย	๒๐๐
ช		
ชาลี	ทิดารักษ์, นาย	๑๘๕
เชื้อม	บิกร, นาย	๑๖๘
ค		
คาว	มณีสำย, นาย	๑๑๖
ก		
กาล	ปิ่นกา, นาย	๑๑๑
ทาว	ปิ่นกา, นาย	๑๑๒
ก		
แกม	กางทอง, นาย	๑๖๕
แถว	ศรีสุทัศน์, นาย	๑๔๑, ๑๔๖
ท		
ทอง	ไชยตะมาศย์, นาย	๑๐๒
ทอง	นรบุตร, นาย	๘๖, ๕๐, ๕๕
ทอง	พุทธมาศย์, นาย	๑๔๔
ทองคายน	ทองธีราช, นาย	๘๒
ทองรินทร์	วาริตติ, นาย	๑๕๓
ทอน	กัลยาแก้ว, นาง	๗๒, ๗๔, ๘๑
เทพ	กางทอง, นาย	๑๖๒
เที่ยง	จันทะรักษ์, นาย	๗๖, ๗๖
ไทย	กางทอง, นาย	๑๖๑

ท		
ธีร	คำทะเนตร, นาย	๑๑๐, ๑๑๗
น		
นวล	อนนงไกร, นาย	๑๐๓, ๑๐๘
น้อย	วาริตติ, นาง	๘๕
บ		
บค	นาโควงศ์, นาย	๑๕๓, ๒๐๔
บุญ	น้อยพรมมา, นาย	๑๗๓
บุญธง	แก้วไชยา, นาย	๑๖๗
บุญส่ง	วาริตติ, นาย	๘๕
บุญ	จันทร์แก้ว, นาย	๕๒
แบ่ง	ผาอินทร์, นาย	๑๕๑
ผ		
ผาย	ทิพย์ทอง, นาย	๒๐๑
พ		
พรม	สุวรรณรงค์, นาย	๑๒๘, ๑๓๐
พันธ์	กุคำจักษ์, นาย	๑๓๑
พิลา	โหวะคี, นาง	๑๗๕
ย		
ยัง	สอนสุราษฎร์, นาย	๑๓๐
ล		
ลอง	การุญ, นาย	๑๑๓, ๑๑๕
เลย	สุวรรณรงค์, นาย	๑๒๑, ๑๒๒, ๑๓๑
เลี่ยม	พิทักษ์กุล, นาย	๑๐๐

ส

สอน	ไชยวุฒิ, นาย	๑๕๒
สังข์	จันทร์นามวงศ์, นาย	๑๐๖, ๑๐๙
สิงห์	บรรเทา, นาย	๗๓
สีทน	จันลือชัย, นาย	๗๕
สีไพร	แก้วกา, นาย	๑๒๓
สุวรรณ	จันลือชัย, นาง	๒๐ ๒
สูง	แก้วกี, นาย	๑๘๕
แสง	กางทอง, นาย	๑๕๕

ท

หนู	รูปพรหม, นาย	๑๙๐
หนูไทร	รัตนานิคม, นาย	๑๒๖
หนูรัตน์	ก้อนแพง, นาย	๑๕๕

อ

อู่	ไชยศรี, นาย	๑๓๗
ออ	สาชา, นาย	๑๕๒
ออนศรี	มณีวรรณ, นาย	๑๐๙
อาจ	นรบุตร, นาย	๑๐๔
โอสา	ทิพมอม, นาง	๑๒๕

ฮ

ฮน	ไชยเพชร, นาย	๑๖๓
----	--------------	-----